

Γ

ΛΟΓΟΙ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΔΙΑΔΟΧΗ ΤΗΣ ΠΡΟΕΔΡΙΑΣ*

ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΤΕΩΣ ΠΡΟΕΔΡΟΥ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ

Ἐνὸς ἔτους Ἀκαδημαϊκὰ καθήκοντα μὲ προσήλωσαν ἐπὶ τῆς τιμητικῆς ταύτης ἔδρας, δημιουργήσαντα εἰς ἐμὲ καὶ κάποιαν συνήθειαν, ἀπὸ τὴν ὅποιαν ὁμολογῶ, ὅτι λόγῳ τῆς ἐπελθούσης μεταβολῆς κατὰ τὴν πορείαν τῆς ζωῆς μου μετὰ τινος δυσθυμίας, παρὰ τὰ συναφῆ βάρη, ἀπομακρύνομαι.

Ὅ,τι μὲ παρηγορεῖ εἶναι, ὅτι μὲ διαδέχεται διαπρεπὴς προσωπικότης, ἐγνωσμένης ἀξίας καὶ δραστηριότητος, ἀνὴρ δυνάμενος νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἐπὶ πλέον ἀνύψωσιν τοῦ ὑπάτου αὐτοῦ πνευματικοῦ καθιδρύματος, ἐνθαρρυνόμενος εἰς τὸ ἔργον του ἀπὸ τὴν φιλοσοφικὴν σκέψιν καὶ τὴν ποιητικὴν διάλαμψιν, αἱ ὁποῖαι, ὥς εἶναι γνωστόν, χαρακτηρίζουν τὸν νέον κ. Ἀντιπρόεδρον, ἄνδρα πολυμαθῆ, ρέκτην καὶ ἄοκνον.

Καὶ τώρα, ἀφοῦ ἐκφράσω τὴν εὐγνωμοσύνην μου πρὸς τὸν κ. Γενικὸν Γραμματέα καὶ τὸ Προεδρεῖον ἐν γένει τῆς Ἀκαδημίας, πρὸς τὴν Σύγκλητον, πρὸς τὰς διαφόρους Ἐπιτροπὰς καὶ πρὸς πάντας τοὺς συναδέλφους μου, οἵτινες, διὰ τῆς ἐργασίας των, συνετέλεσαν εἰς τὸ νὰ μὴ ἀποβῇ ἄκαρπον τὸ Προεδρικόν μου δωδεκάμηνον, ζητῶ συγγνώμην ἀπὸ τὸν κ. Πρόεδρον, διότι, πρὸς στιγμὴν ἔστω, οἰκειοποιούμαι τὴν θέσιν του, καὶ τὸν παρακαλῶ νὰ καταλάβῃ ἤδη, ὅ,τι δικαιωματικῶς ἄλλως τῷ ἀνήκει.

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ

ΜΙΧΑΗΛ ΚΑΤΣΑΡΑ

Εὐχαριστῶ θερμῶς τὸν κ. Πρόεδρον διὰ τὰς φιλοφρονεστάτας ἐκφράσεις του περὶ ἐμοῦ καὶ τοὺς ἐπαίνους του περὶ τοῦ ἔργου μου. Θὰ ἐπιτρέψῃ δὲ καὶ εἰς ἐμὲ νὰ ἐκδηλώσω τὰς σκέψεις μου περὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἔργου του.

* Συνεδρία τῆς 10 Ἰανουαρίου 1935.

Ὁ Δημήτριος Καμπούρογλους τὴν διανοητικὴν του ἐνεργητικότητα διέθεσεν ἐπὶ μακρὰν σειρὰν ἐτῶν εἰς δύο ἐπιστημονικὰ κατευθύνσεις, διαθέτει δὲ ταύτην καὶ νῦν ἔτι μετὰ τῆς αὐτῆς ἐντόνου δυναμικότητος, μετὰ τῆς αὐτῆς προτύπου βουλήσεως καὶ μὲ τὸν αὐτὸν ἀκάματον ζῆλον.

Ἡ διπλῇ αὐτῇ κατεύθυνσις ἐδημιούργησε τὰς δύο μορφὰς τῶν ἐργασιῶν του εἰς τὸν κύκλον τῶν γραμμάτων, τὴν λογοτεχνικὴν μορφήν καὶ τὴν ἱστορικὴν μορφήν. Δὲν εἶναι συχνὸν νὰ διακριθῇ τις εἰς δύο σύναμα κατευθύνσεις, καθόσον κατὰ γενικὸν κανόνα ἢ μία τῶν κατευθύνσεων τούτων προσελκύει καὶ ἱκανοποιεῖ μᾶλλον τῆς ἐτέρας τὸ ψυχικὸν ἐγὼ τοῦ ἀτόμου, μονοπωλοῦσα οὕτω τὴν διανοητικὴν ἐνεργητικότητα αὐτοῦ.

Ὁ Δημήτριος Καμπούρογλους δ' ὅμως τὴν μεγάλην αὐτοῦ διανοητικὴν ἐνεργητικότητα διέθεσε καὶ διαθέτει μετὰ τῆς αὐτῆς στοργῆς εἰς ἀμφοτέρας ταύτας τὰς μορφὰς τὴν τε λογοτεχνικὴν καὶ τὴν ἱστοριοδιφικὴν οὕτω δὲ κατέστη τοῦτο μὲν διαπρεπὴς λογοτέχνης, καὶ εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστὸν τὸ πλῆθος τῶν πρωτοτύπων αὐτοῦ ἐργασιῶν τῶν ἀναφερομένων εἰς πάντα τὰ εἶδη τῆς λογοτεχνίας, τοῦτο δὲ δευρὸς ἱστοριοδίφης, ἐξέχουσαν δὲ κατέχουσι θέσιν αἱ ἐργασίαι αὐτοῦ αἱ ἀφορῶσαι τὴν αἰωνίαν καὶ θαυμαστὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν, αἱ ἀναδείξασαι τὸν Δημήτριον Καμπούρογλον μεγάλης ἀξίας ἐρευνητὴν. Τοιούτου ἀνδρὸς τὴν πολύτιμον συνεργασίαν δὲν θὰ στερηθῶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς προεδρείας μου, καθόσον ἐντυχῶς θὰ συμμετέχῃ τῆς διοικήσεως ὡς συγκλητικός.

Ἀναλαμβάνων τὴν ἐνεργὸν ἄσκησιν τῶν προεδρικῶν τῆς Ἀκαδημίας καθηκόντων μου εὐχαριστῶ μὲ ὅλην μου τὴν καρδιὰ τοὺς ἀγαπητοὺς συναδέλφους, οἵτινες διὰ τῆς ψήφου των μὲ ἀνήγαγον εἰς τὸ ὕψιστον τοῦτο ἀξίωμα, θέλω δὲ πρᾶξει πᾶν ὅ,τι δύναμαι, ὑπολογίζων πάντως καὶ ἐπὶ τῆς τόσον πεφωτισμένης συνδρομῆς τῶν ἀπαριζόντων τὴν Σύγκλητον διαπρεπῶν συναδέλφων καὶ τοῦ ἀντιπροέδρου καὶ νομίμου ἀντικαταστάτου κ. Βορέα, μεθ' οὗ μὲ συνδέουσιν οὐ μόνον φιλικοὶ ἀλλὰ καὶ ἐπιστημονικῆς φύσεως δεσμοί, ἵνα μὴ ὑπολειφθῶ τῶν ὑπερόχων προκατόχων μου.

Θὰ στραφῇ δὲ ἡ ἡμετέρα δρᾶσις ὅλως ἰδιαίτερος εἰς τὴν ἐξεύρεσιν τῶν μέσων πρὸς ἐπιστημονικὰς ἐρεῦνας, διότι ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω, ὅτι, ἐνῶ ἐν Ἑλλάδι ἔχομεν διαπρεπεῖς ἐπιστήμονας εἰς πάντας τοὺς κλάδους, αἱ πρωτότυποι ἐπιστημονικαὶ ἐργασίαι δὲν εἶναι κατ' ἀναλογίαν πολλαί, τοῦτο δὲ ἀναμφισβητήτως ὀφείλεται εἰς τὴν ἔλλειψιν τῶν οικονομικῶν μέσων τῆς ἐρεῦνης. Ἡ τάξις τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν παρεδέχθη τὴν πρότασιν τοῦ ἀγαπητοῦ συναδέλφου κ. Γερουλάνου καὶ παμνηφεῖ ὑπέδειξε τὴν ἀνάγκην ταύτην δι' εἰδικῶς ὑπομνήματος. Καὶ κατὰ τὸ παρελθὸν δὲ συνεζητήθησαν τοιαῦται προτάσεις καὶ εἰς τὴν τάξιν καὶ εἰς τὴν Σύγκλητον, ἀλλὰ προσέκρουσαν πᾶσαι εἰς τὴν ἐξεύρεσιν τῶν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀπαιτουμένων χρημάτων.

Τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν παρεχούσης μόνον 50.000 δραχμὰς ἐτησίως πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ὑπὸ Ἀκαδημαϊκῶν ἐκτελουμένων ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν θέλω καταβάλλει πᾶσαν ἐφικτὴν προσπάθειαν, ἵνα ἐπιτύχωμεν τὴν ἀπαραίτητον οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν πρὸς ἐπιστημονικὰς ἐρεῦνας ἐκτελεσθησομένας οὐ μόνον ὑπὸ Ἀκαδημαϊκῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ καθηγητῶν τακτικῶν ἢ ἐκτάκτων, ὑφηγητῶν, ὑπὸ ἐπιμελητῶν ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τῶν καθηγητῶν αὐτῶν καὶ καθόλου εἰπεῖν ὑπὸ διαπρεπῶν ἐπιστημόνων εἰς πάντας τοὺς κλάδους μὴ μελῶν τῆς Ἀκαδημίας, πάντως δ' ὅμως ὑπὸ τὴν εὐθύνην τῆς Ἀκαδημίας διὰ τὸν εὖστοχον χειρισμὸν τῶν πρὸς τὸν σπουδαιότατον τοῦτον σκοπὸν διατεθησομένων οἰκονομικῶν μέσων.

Μόνον δὲ διὰ τῆς οἰκονομικῆς ταύτης ἐνισχύσεως θὰ δοθῇ σημαντικὴ ὠθησις εἰς ἐπιστημονικὰς ἐρεῦνας καὶ κατ' ἀκολουθίαν εἰς μεγάλην αὐξήσιν τῶν πρωτοτύπων ἐργασιῶν, αἵτινες θὰ καταστήσωσι τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν ἀνταξίαν διάδοχον τῆς ἀθανάτου Ἀκαδημίας τοῦ Πλάτωνος.

Θέλω δ' ἐπ' ἴσης ζητήσῃ παρὰ τῆς Ἀκαδημίας νὰ ἐργασθῇ πάσῃ δυνάμει περὶ τῶν μεθόδων, δι' ὧν θὰ ἐπιτύχωμεν τὴν ἄρσιν τῆς ἀναμφισβητήτου ἀνισορροπίας, ἣτις ὑπάρχει μεταξὺ τοῦτο μὲν τῆς προοῦσης μορφολογικῆς καὶ λειτουργικῆς τελειοποιήσεως τοῦ προσθίου μετωπιαίου λοβοῦ, τῆς ἐστίας ταύτης τοῦ ἀνωτέρου ἀνθρώπινου ψυχισμοῦ, ἥς ἐπακολούθημα εἶναι ἢ προοῦσα ἀνάπτυξις τῆς διανοίας τοῦ ἀνθρώπου ἢ τόσον γόνιμος εἰς ἐργασίας καὶ ἀνακαλύψεις θαυμαστιάς, τοῦτο δὲ τοῦ ἡθικοῦ αἰσθητηρίου, ἥτοι τῆς ἡθικῆς συνειδήσεως, ἣτις τοῦναντίον ὑπεράγαν ὑπολείπεται πρὸς μεγίστην βλάβην τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς ἀνθρωπότητος καθόλου.

Τὸ ἄτομον ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲν ἐκπληροῖ εἰς ἀκέραιον τὰς ἡθικὰς αὐτοῦ ὑποχρεώσεις εἰς πάσας τὰς μορφὰς αὐτῶν καὶ ὠρισμένως τὰς ἡθικὰς ὑποχρεώσεις, ἃς ἔχει πρὸς ἑαυτό, πρὸς τὴν οἰκογένειάν του, πρὸς τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ, πρὸς τὴν κοινωνίαν, πρὸς τὴν πατρίδα του, πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα, ἐπὶ μεγίστη βλάβῃ τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς ἀνθρωπότητος καθόλου.

Λέγουν ὅτι οὐδεὶς ἐπιθυμεῖ τὸν πόλεμον, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πολέμου ἀνξάνεται ὀσημέραι καὶ μετ' αὐτοῦ τελειοποιοῦνται τὰ προσφυνέστατα τῆς καταστροφῆς βιομηχανικά καὶ χημικά μέσα, τὰ ὅποια αὐτοὶ οἱ λαοὶ κατεργάζονται καὶ ἐκπλήττεσθε διὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ αἰσθήματος τῆς συλλογικῆς αὐτοσυντηρήσεως εἰς τὰ πολιτισμένα ἔθνη.

Φρονῶ δὲ ὅτι πᾶσαι αἱ Ἀκαδημαῖαι καὶ κατ' ἑξοχὴν ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἔνεκα λόγων βαρείας κληρονομίας ἔχει καθῆκον νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἰσορροπίας, ἣτις ὀφείλει νὰ ὑπάρχῃ μεταξὺ τῶν ἀνωτέρων διανοητικῶν λειτουργιῶν καὶ τῆς ἡθικῆς συνειδήσεως εἰς πάσας αὐτῆς τὰς μορφὰς ἐπὶ ἀνυπολογίστῳ ἀγαθῷ τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς ἀνθρωπότητος καθόλου.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΛΕΞΙΩΣΙΣ ΤΩΝ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΩΝ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΥ ΚΑΙ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΣΕΦΕΡΙΑΔΗ*

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ

ΔΗΜ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ

Εἶναι εὐτύχημα διὰ τὴν Ἀκαδημίαν ἡ ἀπόκτησις δύο νέων μελῶν, δύο ἀκόμη δυνάμεων, δύο ἀνδρῶν διακρονομένων διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν των ἀξίαν καὶ δραῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν Ἀκαδημαϊκὴν των γενικότητα.

Ὅλίγα ἔτη ζωῆς ἔχει ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, ἀλλ' ὅχι ὀλίγας σχετικῶς ἀπωλείας Ἀκαδημαϊκῶν. Ἄς εὐχηθῶμεν — χωρὶς ὑστεροβουλίαν σκέψεως — νὰ ἐπιβραδυνθῇ κάπως ἡ τοιαύτη προτίμησις τῶν Ἀκαδημαϊκῶν διὰ τὴν ἀπότισιν τῆς κοινῆς ὀφειλῆς.

Πρὸς πλήρωσιν λοιπὸν τῶν κενῶν θέσεων ἐκ τοῦ θανάτου δύο συναδέλφων ἡμῶν ἐκλήθησαν διὰ τῆς ψήφου τῆς ὁλομελείας οἱ σήμερον πανηγυρικῶς ἐγκαθιστάμενοι, οἱ ὅποιοι καὶ ἄνευ τοῦ θλιβεροῦ αὐτοῦ προηγουμένου, θὰ περιεβάλλοντο βεβαίως, χάρις εἰς τὴν ἐγνωσμένην ἀξίαν των, διὰ τῆς τοιαύτης τιμῆς.

Τὸν κ. Τριανταφυλλόπουλον ἀπησχόλησεν ἡ μελέτη καὶ ἡ δι' αὐτῆς δημιουργία ἔργων ἐπὶ νομικῶν θεμάτων καὶ θέσεων ὅχι μόνον τοῦ ἀποκλειστικοῦ κύκλου τῆς ἐπιστήμης του· ἐπεξετάθη οὗτος καὶ εἰς τοὺς ἱστορικοὺς διακλαδισμούς της πρὸς τὸ δίκαιον τοῦ μεταγενεστεροῦ Βυζαντινισμοῦ καὶ τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν ἀκόμη χρόνων, ἐγκύψας πρὸς τοῦτο εἰς μελέτας χειρογράφων τοῦ IB' αἰῶνος ἀλλὰ καὶ μεταγενεστερῶν ἱστορικῶν ἐγγράφων. Ἐμελέτησε δὲ πρῶτος αὐτὸς — καὶ τοῦτο εἶναι ἐξαιρετικὴ τιμὴ διὰ τὸ ἔργον του — μετ' ἀποκαλυπτικῆς ἐμπνεύσεως καὶ ὑπὸ νέαν ὄλως, καὶ πρωτότυπον ἀποψιν τὴν δημοτικὴν ἡμῶν ποίησιν, τὰ ἐλεύθερα τραγούδια, ὡς ὀρθῶς ἀπεκάλουν αὐτὰ οἱ παλαιοί, ὡς πηγὴν νομικῶν ἐξαγομένων λ.χ. τῆς συμφώνως πρὸς τὰ ἔθιμα προστασίας τῶν νόθων τέκνων, μὴ λησμονήσας οὐδ' αὐτὴν τὴν τόσον προσφιλεῖς εἰς τὴν ἐλευθέραν ποίησιν πέριθικα διὰ τὴν πρὸς τοὺς νεοσσούς της στοργήν.

Προκειμένου δὲ περὶ τοῦ κ. Σεφεριάδου δὲν ἡμποροῦμεν νὰ εἰπώμεν ὅτι ἔχομεν

* Συνεδρία τῆς 24 Νομβρίου 1934.

πρὸ ἡμῶν ἄνδρα καλλιεργοῦντα τὴν ἐπιστήμην του κατ' ἐπέκτασιν, ἀλλὰ δύο ὑπάρ-
ξεις εἰς ἓν σῶμα, εὐνοηθὲν ἀφειδῶς ὑπὸ τῆς φύσεως : τὸν νομικὸν κ. Σεφεριάδην καὶ
τὸν λογοτέχνην κ. Σεφεριάδην.

Μὴ ἐκπλαγῆτε ἂν σὰς εἶπω ὅτι ὁ κ. Σεφεριάδης ἐβραβεύθη τὸ 1902 καὶ εἰς ποιη-
τικὸν διαγωνισμὸν διὰ τὴν Συλλογὴν του «ἀπὸ τὸ συρτάρι». Ἡ τότε κριτικὴ ἐπιτροπὴ,
ἐκ τῶν Πολίτου, Σακελλαροπούλου καὶ Προβελεγγίου εἰσηγητοῦ, ἐχαράκτηρσε τὸν
κ. Σεφεριάδην ὡς «κάτοχον τοῦ ἱεροῦ πυρὸς τῆς Τέχνης». Διεκρίθη δὲ ὁ κ. Σεφεριάδης
καὶ ὡς μεταφραστὴς ἔργων τοῦ Βύρωνος. Ἡ τότε κριτικὴ εἶπε διὰ τὴν ἐργασίαν του
ὅτι αἱ σελίδες του δονοῦνται ἀπὸ ἔμπνευσιν ἀξίαν τοῦ πρωτοτύπου. Τέλος δὲ ἐπιδο-
θεὶς καὶ εἰς μεταφράσεις ἀρχαίων τραγικῶν ηὐτύχησε ν' ἀκούσῃ ὅτι ἡ ἐργασία του ἀπο-
τελεῖ χρυσοῦν κρίκον τῆς ἐνούσης τὴν ἀρχαίαν μὲ τὴν νεωτέραν λογοτεχνίαν ἀλύσεως.

Διὰ τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον καὶ διὰ τὴν σχετικὴν δρᾶσιν του θὰ ὀμιλήσῃ ὁ κ. Ράλλης
ὅπως διὰ τὸν κ. Τριανταφυλλόπουλον ἀπὸ ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως ὁ κ. Μπαλῆς.

Ὁ κ. Μπαλῆς ἔχει τὸν λόγον.

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ Κ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΥΠΟ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΠΑΛΗ

Ὡς εὖ παρέστης μεταξὺ ἡμῶν ἀγαπητὲ Συνάδελφε !

Τὴν εὐχάριστον ὅσῳ καὶ τιμητικὴν ἐντολὴν τῆς Ἀκαδημίας, ὅπως σὲ προσφω-
νήσω καὶ παραστήσω τὸ ἐπιστημονικόν σου ἔργον ἀποβαίνει ἀδύνατον νὰ ἐκτελέσω
πλήρως εἰς τὰς ὀλίγας στιγμὰς, ποὺ κατὰ παράδοσιν ἔχω εἰς τὴν διάθεσίν μου. Θὰ
περιορισθῶ λοιπὸν κατ' ἀνάγκην νὰ ἐμφανίσω τὸ ἔργον σου κατὰ τὰς προεξοχὰς αὐτοῦ.

Δὲν εἶναι μόνον ἡ γόνιμος καὶ πεφωτισμένη διδασκαλία σου ἐν τῷ Πανεπιστη-
μίῳ ἐπὶ τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, ἀλλὰ καὶ ἡ συγγραφικὴ σου δρᾶσις· δρᾶσις ἡ ὁποία
ἐκτείνεται ἀφ' ἐνὸς εἰς τὴν περὶ δικαίου γενικὴν θεωρίαν, ἀφ' ἑτέρου εἰς τὴν ἱστορίαν
τοῦ ρωμαϊκοῦ, βυζαντινοῦ καὶ τοῦ μετέπειτα ἑλληνικοῦ δικαίου καὶ ἐκ τρίτου εἰς τὴν
ἐρμηνείαν τοῦ ἰσχύοντος ἀστικοῦ δικαίου. Ἰδιαίτερος πλουσία εἶναι ἡ συμβολή σου
εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ρωμαϊκοῦ καὶ τοῦ βυζαντινοῦ δικαίου, τοῦ ὁποίου ἀξιολογώτατα
σημεῖα ἀνέσχυρες κατὰ καιροὺς εἰς τὸ πεδίον τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης. Θὰ μνημο-
νεύσω ἐκ τῶν ἐργασιῶν σου τὴν περὶ τῆς «*condictio incerti* ἐν τῷ ρωμαϊκῷ δικαίῳ»,
ἐργασίαν στηριχθεῖσαν εἰς τὴν τόσῃ χρησιμότητα παρασχοῦσαν μέθοδον τῆς ἐξακρι-
βώσεως τῶν παρεμβολῶν καὶ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἔργου τῶν ἐρανιστῶν ἐπὶ τοῦ σχε-
τικοῦ θέματος· τὴν μελέτην σου περὶ τῆς σημασίας τῆς παπυρολογίας διὰ τὴν ἔρευναν
τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου· τὴν πραγματείαν σου περὶ τοῦ «φραγκιδίου νόμου ἐν τῷ

βυζαντινῷ δικαίῳ», ἐν τῇ ὁποίᾳ ὑπεστήριξας ὅτι διὰ τῶν βυζαντινῶν συλλογῶν ἐπῆλθεν ἐν ἐπιγνώσει μεταβολὴ εἰς τὸν χαρακτῆρα τῆς νομίμου μοίρας τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου καὶ ὅτι ἡ μεταβολὴ αὕτη συνδέεται στενῶς πρὸς τὸ δίκαιον τῶν Συριακῶν Κωδίκων τὴν συμβολὴν σου εἰς τὸ «ἐλληνικὸν λαϊκὸν κληρονομικὸν δίκαιον» τὴν λίαν περιεκτικὴν μελέτην περὶ «βυζαντινοῦ δικαίου» ἰδίως ἀπὸ οἰκονομικῆς ἀπόψεως. Εἰς πρόσφατον ἀνακοίνωσιν κατὰ τὸ ἐν Ἀθήναις βυζαντινολογικὸν Συνέδριον ἐξήγησας τὴν ἔννοιαν τῆς περὶ «τριμοιρίας» Νεαρᾶς τοῦ πατριάρχου Ἀθανασίου ἐπὶ Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου τοῦ πρεσβυτέρου, ὅτι συνδέεται πρὸς ὁμοίους κανόνας τῆς Νεστοριανῆς Ἐκκλησίας καὶ γενικώτερον πρὸς τὸ δίκαιον τῶν Συριακῶν Κωδίκων, Εἰς μελέτην σου περὶ τῶν πηγῶν τοῦ Μολδανῦκοῦ Κώδικος τοῦ 1817 ὑπεστήριξας τὴν ἐλληνικότητα τῆς βυζαντινὸν δίκαιον περιεχούσης Συλλογῆς ταύτης, ἀντιθέτως πρὸς γνώμας ρουμάνων νομικῶν.

Ἡ ἐσχάτως ἀρξαμένη δημοσίευσις τοῦ ἐνοχικοῦ δικαίου — οὗτινος πρὸς τὸ παρὸν μόνον ἐν τεύχος ἔχομεν ὑπ' ὄψει καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ κατ' ἐπανάληψιν λαμβάνεις ἀφορμὴν πρὸς ἔρευναν τοῦ μεταγενεστέρου βυζαντινοῦ δικαίου — ἐπιστεγάζει τὸ μέχρι τοῦδε ἐπιστημονικὸν σου ἔργον, ὅπερ ἀποτελεῖ σημαντικωτάτην συμβολὴν εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ πατρῶου ἡμῶν δικαίου, τοῦ τόσου σπουδαίου τούτου στοιχείου τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἀλλ' ἐξ ἴσου σπουδαία ἐπῆρξεν ἡ συμβολή σου εἰς τὴν προπαρασκευαστικὴν ἐργασίαν νεωτέρων ἀσικῶν νόμων καὶ ἰδίᾳ τελευταίων ἐπὶ τοῦ ἀστικοῦ μας κώδικος, οὗτινος εἰσηγήθης τὸ περὶ ἐνοχικοῦ δικαίου τμήμα.

Ἐπὶ τούτοις, ἀγαπητὲ Συνάδελφε, ἀσμένως χαιρετίζομεν τὴν παρουσίαν σου μεταξὺ ἡμῶν καὶ σοὶ ἀπευθύνω καὶ πάλιν τὸ ὡς εὖ παρέστης!

ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΙΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΔΙΚΑΙΟΝ

ΚΑΙ ΤΟ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΝ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΠΑΠΠΟΥΛΙΑ

Εὐχαριστῶ ἐκ βάθους καρδίας τὰ ἀξιότιμα μέλη τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ὅτι διὰ τῆς εὐμενοῦς αὐτῶν ψήφου μοὶ ἀπένειμαν τὴν ὑψηλὴν τιμὴν νὰ παρακαθίσω εἰς τὰς τάξεις των.

Εὐχαριστῶ ἐπίσης τὸν κύριον Ὑπουργὸν τῆς Παιδείας καὶ τῶν Θρησκευμάτων διὰ τὴν ἔγκρισιν τῆς ἐκλογῆς μου.

Σὰς εἶμαι εὐγνώμων, κύριε Πρόεδρε, διὰ τὰ καλὰ λόγια, μὲ τὰ ὁποῖα με εἰσά-

γετε εἰς τὸ ὑψηλὸν τοῦτο καθίδρυμα. Ἰδιαίτερος ὅλως μὲ συγκινεῖ τὸ γεγονός ὅτι ἡ ποιητικὴ σας διάθεσις καὶ ὁ ἔρως σας πρὸς τὴν πάτριον ἱστορίαν, πὺν τόσοις ὥραιους καρποὺς μᾶς ἔχει χαρίσει, συνηνώθησαν μὲ τὴν ἄπειρον καλωσύνην πὺν δεικνύετε πάντοτε πρὸς τοὺς νεωτέρους, καὶ τοιουτοτρόπως κατωρθώσατε νὰ ἀνεύρετε ὀλίγα ἄνθη μέσα εἰς τὸν αὐχμηρὸν περίβολον τῆς νομικῆς σκέψεως.

Πρὸς τὸν φίλον καὶ συνάδελφον κύριον Γεώργιον Μπαλῆν ἐκφράζω θερμὰς εὐχαριστίας διὰ τὴν εὐφημον ἀνάλυσιν τῶν ἔργων μου, αἰσθάνομαι δὲ ἰδιαίτεραν χαρὰν, ὅτι συναντώμεθα καὶ ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς αἰθούσης ταύτης, διὰ νὰ συνεχίσωμεν τὴν πολλαπλὴν συνεργασίαν μας.

Εἴχατε τὴν καλωσύνην, ἀγαπητὲ Συνάδελφε, νὰ ἐξάρετε μερικὰς μελέτας μου ἀναφερομένας εἰς προσπάθειαν σκοραδικῆς διαφωτίσεως τοῦ μεταγενεστέρου ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ βυζαντινοῦ δικαίου καὶ ἐνλόγως ἐτονίσατε τὴν ἰδιαίτεραν σημασίαν πὺν ἐνέχουν τοιαῦται σπουδαὶ δι' ἡμᾶς. Πράγματι διὰ τῆς συστηματικῆς αὐτῶν ἐρευνῆς προάγεται ἡ ἀποκάλυψις τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν δικαίου, ὡς μᾶς ἐκδηλώσεως, ἥτις ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρι σήμερον διαπνέεται κατὰ βάθος ἀπὸ ἐνιαίαν γραμμὴν, ἀπὸ μίαν προήν, ἀπὸ τὴν προήν τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος. Καὶ ἐπειδὴ πᾶν δίκαιον ἀποτελεῖ μίαν τῶν πλευρῶν αὐτῆς ταύτης τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ἡ παρακολούθησις τοῦ στοιχείου τούτου ὡς συνέχοντος τὴν ὅλην ἱστορικὴν ἐξέλιξιν λαοῦ τινος, συντελεῖ εἰς τὴν κριτικὴν καὶ εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ἐθνισμοῦ καὶ τοῦ πολιτισμοῦ αὐτοῦ ἂν οὐχὶ εἰς μείζονα, πάντως εἰς ἴσον βαθμὸν παρ' ὅσον ἐπιτυγχάνεται τοῦτο διὰ τῆς ἐρευνῆς ἄλλων κοινωνικῶν ἐκδηλώσεων, τῆς γλώσσης, τῆς θρησκείας, τῆς οἰκονομίας, τῆς τέχνης, τῶν ἠθῶν καὶ παραδόσεων.

Μὲ τὴν συστηματικὴν ἐπεξεργασίαν καὶ μὲ τὴν ἐρευναν τοῦ δικαίου τῶν Ἑλλήνων συνδέεται ὁλόκληρον τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον τοῦ προώρως ἐκλιπόντος Ἀκαδημαϊκοῦ καὶ πολυκλαύστου συναδέλφου μου Δημητρίου Παππούλια. Πολλοὶ ἡσχολήθησαν παρ' ἡμῶν μὲ ζητήματα ἀρχαίου ἑλληνικοῦ δικαίου — καὶ ἐξ αὐτῶν ὀφείλω νὰ μνημονεύσω τὸν ἀκάματον ἐξηγητὴν τοῦ δικαίου τῶν Ἀθηναίων, τὸν ἀείμνηστον Πέτρον Φωτιάδην, — ἀλλὰ ὁ Δημήτριος Παππούλιας ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος τῶν ἑλλήνων ἐπιστημόνων, ὅστις ἐγκύβας καὶ εἰς τὸ ἀρχαῖον ἑλληνικὸν καὶ εἰς τὸ ἑλληνιστικὸν δίκαιον ἀφιέρωσεν ἑαυτὸν εἰς τὴν ἀποκάλυψιν τῆς ἐντόνου ἑλληνικῆς γραμμῆς, ἥτις διὰ μέσου τῶν αἰώνων χαρακτηρίζει ἀδιαταράκτως τὸν νομικὸν ρυθμὸν, ὅφ' ὃν ἔζησεν ἡ Ἑλλάς.

Ἡ διαπίστωσις, ὅτι τὰ δύο ταῦτα δίκαια, ἀρχαῖον καὶ ἑλληνιστικόν, ἀπαρτίζουν ἐξέλιξιν ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ δικαίου, εἶναι καρπὸς τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης, καρπὸς πὺν ὠρύμαζεν ἀκριβῶς, ὅταν ὁ Δημήτριος Παππούλιας κατὰ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος αἰῶνος μετὰ λαμπρὰς σπουδὰς εἰς τὴν ἡμετέραν Νομικὴν Σχολὴν ἀπήρχετο

εἰς τὴν ξένην πρὸς εὐρυτέρας μελέτας. Μέχρι τῆς περιόδου ἐκείνης τὸ μὲν λεγόμενον ἐλληνιστικὸν δίκαιον ἦτο ἄγνωστον, αὐτὸ δὲ τὸ ἀρχαῖον ἐλληνικὸν μὲ κέντρον τὸ ἀπικὸν δίκαιον δὲν εἶχε καταστῆ ἀκόμη ἀντικείμενον συστηματικῆς νομικῆς ἐπεξεργασίας, θεραπευόμενον ἐν τῷ συνόλῳ αὐτοῦ μᾶλλον ὑπὸ φιλολόγων ἢ τοῦλάχιστον ἀπὸ τῆς φιλολογικῆς κυρίως πλευρᾶς τῶν πενηχρῶν αὐτοῦ πηγῶν.

Πλὴν τῆς σπάνιος νομικῶν πηγῶν, εἰς τοῦτο συνετέλει καὶ ὁ ὄγκος τοῦ δικαίου τῆς Ρώμης, ὅστις, δεδομένου καὶ τοῦ πρακτικοῦ ἐνδιαφέροντος, ὅπερ διετήρησε τοῦτο μέχρι καὶ τῶν νεωτάτων χρόνων, κατέπνιγε πολλάκις κάθε πόθον ἐρεύνης ἄλλων δικαίων. Ἀλλ' ἀκόμη συνετέλεσεν εἰς τοῦτο οὐσιωδῶς ἡ περὶ τοῦ ἐλληνικοῦ δικαίου ἀντίληψις αὐτῶν τῶν Ρωμαίων, ἣτις, ἂν καὶ πεπλανημένη, ἐβάρυνεν οὐχ ἥττον αἰσθητῶς εἰς τὰς ἐπομένας γενεάς τῶν ἐρευνητῶν αὐτοῦ. Ἐνῷ δηλαδή ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος εἰς ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις τῆς καθαρᾶς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης θανμάζεται χωρὶς φθόνον εἰς τὴν Ρώμην, δὲν συμβαίνει τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τὸ δίκαιον. «Διὰ τὰ ἀντιληφθῆτε, ἔλεγεν ὁ Κικέρων, τὶ προσέφεραν οἱ νομικοὶ μας εἰς τὰ λοιπὰ ἔθνη, δὲν ἔχετε ἢ τὰ συγκρίνετε, πρὸς τοὺς ἰδικούς μας νόμους, τοὺς νόμους τοῦ Λυκούργου καὶ τοῦ Δράκοντος καὶ τοῦ Σόλωνος. Ἀπίστευτον εἶναι πόσον τὸ δίκαιον αὐτῶν ἐν σχέσει μὲ τὸ ἰδικόν μας εἶναι περίπλοκον καὶ σχεδὸν γελοῖον».

Ὑφίστανται πράγματι ποικίλαι καὶ ριζικαὶ ἀνομοιότητες μεταξὺ τῶν δύο δικαίων, ἀνομοιότητες ἐξηγούμεναι τελειωτικῶς ἀπὸ τὸν διάφορον χαρακτῆρα τῶν δύο λαῶν. Μία ἐξ αὐτῶν, ἣτις ἐκ τῶν ὑστέρων γίνεται αἰσθητή, ἔγκειται εἰς τὸ γεγονός, ὅτι τὸ ἀρχαῖον ἐλληνικὸν δίκαιον ἀποτείνεται ἐντονώτερον πρὸς τὸν ἀνθρώπον παρὰ πρὸς τὸν πολίτην ὀρισμένου περιβάλλοντος, οὗ ἕνεκα καὶ παρουσιάζει θεσμοὺς συγγενεύοντες πρὸς συγχρόνους ἀντιλήψεις εἰς μείζονα βαθμὸν ἀπὸ τὸ καθαρὸν κλασικὸν δίκαιον τῆς Ρώμης.

Ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἀναμφίβολον εἶναι ὅτι τὸ ἰδιωτικὸν δίκαιον τῶν ρωμαίων — καὶ ἄλλο ἀπὸ αὐτὸ δὲν ἐκαλλιέργησαν οὗτοι —, ὡς ἀνεπύχθη κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς δημοκρατίας, διακρίνεται διὰ τὴν σταθερότητα καὶ τὴν ἀπλότητα αὐτοῦ. Ἡ ἀπλότης καὶ ἡ σταθερότης ὀφείλονται κυρίως ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν ἑλλειψιν πυκνῆς νομοθετικῆς παραγωγῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν ἰδιαίτερας τάξεως ἐδικῶν, οἵτινες ἀναλύουν καὶ κατεργάζονται τὸ παραδεδομένον *iuris*, προλαίανουν τὴν βραδεῖαν καὶ ἀνεπαίσθητον μεταρρυθμίσιν διὰ τοῦ μηχανισμοῦ τῶν πραιτόρων, οὐχ ἥττον δὲ σπουδαῖον εἶναι ὅτι παραστέκονται εἰς τοὺς ἰδιώτας ἐνόρκους, οἵτινες ἐπὶ τῇ βάσει ἐγγράφων πραιτωρικῶν τύπων λύουν τὰς συγκεκριμένας διαφοράς.

Εἰς ἄλλο τι δὲν ἀσχολοῦνται οἱ ρωμαῖοι, ἰδίᾳ ἀποχωρίζουν ὅσον ἔνεστι ζητήματα ἠθικῆς καὶ ἐθιμοτυπίας, ὡς θὰ ἐλέγομεν σήμερον, ζητήματα ποὺ θὰ ἔπιπταν εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ δημοσίου δικαίου. Ἐξ ἄλλου δὲν ἀρέσκονται εἰς θεωρητικὰ κατα-

σκευὰς στερούμενοι κάθε κλίσεως πρὸς θεωρητικὰς ἐπιστήμας, πρὸ παντὸς δὲ ἀπέχουν πάσης κριτικῆς τῆς κειμένης νομοθεσίας, ὅπου δὲ ἀπαντᾷ τοιαύτη εἰς ρωμαϊκὰ κείμενα, ἀποκαλύπτεται ἐλληνικῆς μιμήσεως ἢ μεταγενεστέρα προσθήκη φέρουσα τὴν ἐλληνικὴν σφραγίδα τῆς Σχολῆς τῆς Βηρυτοῦ. Ὁ γνήσιος Ρωμαῖος, φύσει πρακτικὸς καὶ συντηρητικὸς ἄνευ ὅρων, ὀρρωδεῖ πρὸ τῆς ἀποδοκιμασίας τῶν κειμένων νόμων. «Οὐ δεῖ, λέγει ὁ Ἰουλιανός, πάντων τῶν νομίμων λογισμὸν ἀπαιτεῖν· εὐρίσκονται γὰρ οἱ πολλοὶ ἀναιτιολόγητοι». Δὲν πρέπει, λέγει ἄλλος νομικός, νὰ ἐρευνᾶται ὁ λόγος τῶν διατάξεων, διότι ἄλλως πολλὰ ἐξ αὐτῶν, πού εἶναι βέβαια καὶ σταθερά, θὰ ἀνετρεπόντο.

Ἱστορικὴ καὶ συγκριτικὴ ἐκτίμησις τοῦ δικαίου, ἀπαραίτητος συνοδὸς πάσης κριτικῆς, δὲν γίνεται, ἀπηρχαιωμένοι διατάξεις δὲν καταργοῦνται, ἀλλὰ κατὰ τρόπον ἀφελῇ προσλαμβάνουν ἄλλην ἔννοιαν.

Ἐξ ἀντιθέτου τὸ δίκαιον τῶν ἐλληνικῶν πόλεων, ἐφ' ὅσον ἰδιωτικόν, δὲν ἔτυχε ποτὲ ἐπιστημονικῆς θεραπείας ἀπὸ ἰδιαίτεραν τάξιν νομικῶν, ἥτις ὑπῆρξεν ἐκεῖ ἄγνωστος ὅφ' οἷαν μορφήν ἐλειτούργησεν ἐν Ρώμῃ. Ἡ ἐρμηνεία ἐναπόκειται εἰς αὐτοὺς τοὺς δικαστὰς ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς κρίσεως συγκεκριμένης σχέσεως. Ἀλλ' ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν μακροβιοτέραν, κατὰ τὰς βασικὰς αὐτῆς ἀρχάς, ἐκ τῶν ἐλληνικῶν νομοθεσιῶν, τὴν Σολώνειον, ἡ δικαστηριακὴ ὁργάνωσις ἦτο ἥκιστα κατάλληλος πρὸς προαγωγὴν τοῦ δικαίου, ἔστω καὶ καθ' ὃ μετρον δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ τοῦτο διὰ μόνης τῆς νομολογίας. Ὁ Σόλων ἐνδιαφερόμενος νὰ καταστήσῃ τὸν λαὸν «κύριον τῆς πολιτείας», νὰ εἰσαγάγῃ δηλαδὴ δημοκρατίαν, ἐθεώρησε σκόπιμον πρὸς τοῦτο νὰ καταστήσῃ τελειωτικὸν δικαστὴν αὐτὸν τοῦτον τὸν λαὸν ἀδιακρίτως τάξεων, ἐκπροσωπούμενον ἐν τῇ ἀπονομῇ δικαιοσύνης ἀπὸ ἑκατοντάδας πολιτῶν, κρινόντων ἄνευ ἀπροσωπολήπτου νομικῆς ἐπικουρίας, οἷα ἦτο τὸ *consilium* τῶν ρωμαίων ἐνόρκων, καὶ δὴ ἐπὶ τῇ βάσει ἐκείνων μόνον τῶν νόμων, οὓς ἐπεκαλέσθησαν οἱ διάδικοι. Ἡ ἀσάφεια ἐξ ἄλλου τῶν νόμων κατήντησε νὰ ἐκλαμβάνεται ὑπὸ τινων ὡς στοιχεῖον τῆς λαϊκῆς κυριαρχίας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Ἀριστοτέλους ὠρισμένοι κύκλοι, ἐξ ἰδίων κρινόντες τὰ ἀλλότρια, τὴν φυσικὴν ἀτέλειαν τῆς νομοθεσίας τοῦ Σόλωνος, τὴν ἐθεώρουν ἐκουσίαν, ὑποστηρίζοντες «ἐπίτηδες ἀσαφεῖς αὐτὸν ποιῆσαι τοὺς νόμους, ὅπως ἢ τῆς κρίσεως ὁ δῆμος κύριος».

Ὑπὸ τοιούτους ὁρους τὸ *bonum et aequum*, τὸ ἐπιεικές, ὡς κριτήριον τῆς στιγμῆς, προσλαμβάνει ἰδιαίτεραν σημασίαν, ἡ δὲ βελτίωσις τοῦ δικαίου ἀναμένεται κυρίως ἀπὸ τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ νομοθέτου, ὅστις ἐν Ἑλλάδι, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν Ρώμην, ἐργάζεται πυρετωδῶς.

Εἰς τοῦτο συντελεῖ κατ' ἐξοχὴν τὸ ἀνήσυχον ἐλληνικὸν πνεῦμα, ὅπερ ἀναζητεῖ

τὸν λόγον τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων καὶ ὑποβάλλει εἰς διηγετικὴν κριτικὴν τοὺς κειμένους νόμους.

Ἐντεῦθεν ὁμως καὶ ἐπήρσεν ἡ φιλοσοφικὴ ἔρευνα τοῦ δικαίου ἐν γένει μὲ τὰς περὶ πολιτείας συζητήσεις τοῦ Πλάτωνος καὶ μὲ τὰς ἱστορικὰς καὶ συγκριτικὰς μελέτας τοῦ Ἀριστοτέλους. Καὶ ἡ ἔρευνα αὕτη ὅχι μόνον ἐτροφοδότησε τὴν ἰσχυρὴν φιλοσοφικὴν σκέψιν τῶν Ρωμαίων, πρὸ παντὸς δὲ τοῦ Κικέρωνος, ἐπηρεάσασα πολλαχῶς διὰ μέσου τῆς Στοᾶς καὶ ρωμαίους νομικοὺς ἐν τῇ ἐπεξεργασίᾳ τοῦ ἰδιωτικοῦ αὐτῶν δικαίου, ἀλλὰ καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ κατέχη τὰ σκῆπτρα εἰς τὴν σύγχρονον νομικὴν φιλοσοφίαν καὶ ν' ἀποτελῇ τὴν ἀφετηρίαν τῆς συγχρόνου θεωρίας τοῦ δημοσίου δικαίου.

Καὶ δὲν ἐργάζεται μόνον ἀενάως ὁ Ἕλλην νομοθέτης· ἐπιπροσθέτως ἀσχολεῖται καὶ μὲ ζητήματα κοινωνικῆς ἡθικῆς καὶ κοινωνικῆς, ὡς λέγομεν σήμερον, νομοθεσίας πλάττων δίκαιον καὶ ἐκεῖ ὅπου δὲν θέτει χεῖρα ὁ Ρωμαῖος.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπασχόλησις αὕτη, ἥτις, κατ' ἀντιδιαστολήν, ἐμφανίζει εἰς τὰ ὅμματα τῶν ἐλλήνων ὅλον τὸν ἀτομιστικὸν χαρακτήρα τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, συνδέεται πάλιν μὲ τὴν ὑψηλὴν ἑλληνικὴν ἀντίληψιν περὶ τοῦ νομοθέτου. Ὁ Ἕλλην, λάτρης τῆς μορφῆς, δὲν θαυμάζει μόνον τὸν «κομπόν» νομοθέτην — καὶ πρὸς τὴν ἀσάφειαν τῶν νόμων δὲν εἶναι ἴσως ἄσχετος ἡ κομψότης αὐτῶν. Ἀλλ' ἔτι πλέον· ὁ νομοθέτης λογίζεται αὐτὸ τοῦτο παιδαγωγὸς καὶ καλλιτέχνης, «διακοσμητὴς πόλεόν τε καὶ οἰκίσεων», τασσόμενος εἰς ἴσην μοῖραν πρὸς τὸν ποιητὴν, οὗτινος τὸ ἔργον ἀποβλέπει εἰς τοὺς αὐτοὺς σκοποὺς.

Ὁ Πλάτων μακαρίζει διὰ τὰ ἀθάνατα αὐτῶν τέκνα ἐκ παραλλήλου Ὅμηρον καὶ Ἡσίοδον, Σόλωνα καὶ Λυκοῦργον.

Ἡ ἰδέα τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ δικαίου ἔχουν τὴν αὐτὴν πηγαίαν προέλευσιν καὶ εὐρίσκουν ἐνιαίαν ἔκφρασιν εἰς τὸν ρυθμὸν μιᾶς ἀνωτέρας πνευματικῆς ζωῆς.

Ὅπως λέγει καὶ ὁ ἰδικός μας ποιητής :

Μιὰν ἄλυσίδα πές μου πῶς τοὺς δένει
καὶ νομοθέτη καὶ ποιητή·
ἀπ' τὸ ρυθμὸ καὶ οἱ νόμοι ὁδηγημένοι
ριζοβολοῦν πιὸ δυνατοί.

Ἀλλ' ἀπὸ τὸν πλοῦτον τῶν ἐλληνικῶν νόμων ὀλίγοι ἦσαν ἄλλοτε γνωστοί. Μόλις κατὰ τὸ δεύτερον ἡμισυ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ἤρχισαν νὰ προστίθενται ὁλονὲν καὶ πλείονα στοιχεῖα — συγγραφὰὶ ὡς ἡ Ἀθηναίων πολιτεία, νόμοι ὅπως οἱ τῆς Γόρτυνος ἐν Κρήτῃ καὶ ἡ Συριακὴ Νομόβιβλος, ἐπιγραφὰὶ διασώζουσιν συγκεκριμένας σχέσεις, πρὸ παντὸς δὲ πάπυροι ἐκ τοῦ ἀποικιακοῦ ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀνατολῆς. Καὶ ἐκ τῶν στοιχείων αὐτῶν ὅχι μόνον ἡδύνατο πλέον νὰ διαγνωσθῇ πληρέστερον, ἀνασυγκροτούμενον, τὸ ἀρχαῖον δίκαιον, ἀλλὰ καί, ὅπερ σπουδαιότερον, μικρὸν πρὸ

τῶν ἀρχῶν τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος, ἐκ τῶν νέων αὐτῶν στοιχείων προῆλθε νέα ὅλως τροπὴ εἰς τὴν σπουδὴν τοῦ ἐλληνικοῦ δικαίου ἐν γένει, τροπὴ ἀφορῶσα εἰς τὴν τύχην αὐτοῦ ὑπὸ τὴν ρωμαϊκὴν δυναστείαν.

Ὅταν δηλαδὴ ὁ Δημήτριος Παππούλιας ἔφθανεν εἰς Λευρίαν πρὸς εὐρύτερας σπουδάς, ἐμεσουράνει ἐκεῖ ἡ μορφή τοῦ Λουδοβίκου *Mitteis*. Δὲν εἶχεν εἰσέτι συμπληρωθῇ δεκαετία, ἀφ' οὗτου οὗτος διὰ τοῦ ρηξικελεύθου ἔργου του «περὶ τοῦ δικαίου τῆς Ρώμης καὶ τοῦ λαϊκοῦ δικαίου» ἔθετε διὰ πρώτην φορὰν τὸ ἐρώτημα:

Ἀφ' οὗτου ἐν ἔτει 212 ἀπενεμήθη ὑπὸ τοῦ Καραγάλα ἡ ρωμαϊκὴ ἰθαγένεια εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς ὑποταγμένους λαοὺς τῶν ρωμαϊκῶν ἐπαρχιῶν, τὸ ρωμαϊκὸν *ius civile*, τὸ τυπικῶς ἰσχύον πλέον εἰς τὰς ἐπαρχίας, ἀρὰ γε κατώρθωσε νὰ ἐπικρατήσῃ πράγματι ἢ μήπως τὸ ἐγγώριον λαϊκὸν δίκαιον εἶχεν ἱκανὴν δύναμιν, ὥστε νὰ ὑπερισχύσῃ τοῦ ἐθνικῶς ξένου δικαίου;

Ἡ ἀπάντησις ἦτο ὅτι εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἐπαρχίας, αἱ ὁποῖαι ἦσαν ἢ ἐλληνικαὶ ἢ ἐμποτισμέναι ἀπὸ τὸν ἐλληνικὸν πολιτισμόν, τὸ λαϊκὸν δίκαιον, τὸ ἐλληνιστικόν, ἀντίστη κατ' ἀρχὴν εἰς τὸ ξένον δίκαιον τῆς Ρώμης καὶ ἐπεκράτησεν αὐτοῦ.

Τὸ καταπληκτικὸν τοῦτο πόρισμα τοῦ *Mitteis* ὑπέστη μὲν σὺν τῷ χρόνῳ εἰς τὴν Σχολὴν αὐτοῦ, εἰς ἣν ἐκ τῶν πρώτων μαθητῶν ἀνήκει ὁ Δημήτριος Παπούλιας, ὑπέστη μὲν τροποποιήσεις ἰδίᾳ ὡς πρὸς τὸ ζήτημα ἂν τὸ λαϊκὸν τοῦτο δίκαιον δὲν ὑπῆρξε παντοῦ ἐλληνικῆς προελεύσεως ἀλλ' ἔφερεν ἐνιαχοῦ μᾶλλον ἀνατολικὸν χαρακτῆρα, κατὰ βάσιν ὅμως παρέμεινε καὶ παραμένει ἀπαράσάλευτον.

Καὶ ὅχι μόνον ἀντίστη τοῦτο, ἀλλὰ καὶ πολλαχῶς ἐπέδρασεν εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς ἐν Βυζαντίῳ πλέον ἐκδιδομένης νέας νομοθεσίας. Διαπιστοῦται δηλαδὴ ὅτι ἀπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου καὶ ἐφεξῆς πλεῖσται ἰδιωτικαὶ σχέσεις ρυθμίζονται κατὰ τὸ λαϊκὸν δίκαιον, ἢ ἐξέλιξις τῶν ρωμαϊκῶν θεσμῶν σταματᾷ καὶ «ὁ ὑπερεκχειλίζων εἰς δύναμιν ἐλληνισμὸς δρέπει ἐν Κωνσταντινούπολει τὴν κληρονομίαν τῆς Ρώμης».

Τοιοιτοτρόπως νέοι ὁρίζοντες διανοίγονται εἰς τὴν μελέτην τῆς μεταξὺ ρωμαϊκοῦ καὶ ἐλληνικοῦ δικαίου διεξαχθείσης πάλης, μελέτην, ἥτις τῇ βοηθείᾳ τῆς συγχρόνως βαινούσης παρεμβληματολογίας φθάνει βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον μέχρι τοῦ σημείου ὥστε νὰ συζητῇται ἡ ρωμαϊκότης καὶ αὐτοῦ τοῦ Πανδέκτου.

Ὑπὸ τοιαύτην στροφὴν τῶν σπουδῶν τῆς νέας, ὡς ὠνομάσθη, Ἱστορικῆς σχολῆς ἐπελήφθη ὁ Δημήτριος Παππούλιας τῆς ἐρεῦνης μακροτάτου θέματος, τῆς ἐμπραγμάτου ἀσφαλείας κατὰ τὸ ἐλληνικὸν καὶ τὸ ρωμαϊκὸν δίκαιον. Ἡ μεγάλη αὕτη μονογραφία περιλαμβάνει πέντε τμήματα. Εἰς τὰ δύο πρῶτα, ἀπαρτίζοντα τὸν πρῶτον τόμον, ἀφ' ἐνὸς μὲν ἀναλύει δογματικῶς τὸ ἀρχαῖον ἐλληνικὸν δίκαιον, ἀφ' ἑτέρου δὲ παρέχει ζωηρὰν εἰκόνα τῆς ἐξελίξεως τοῦ ρωμαϊκοῦ κλασικοῦ δικαίου μέχρι καὶ τῆς ἀποδοχῆς τῆς ὑποθήκης. Ἐπειτα ἐξετάζει κατὰ πόσον ἐπέδρασεν εἰς τὸ ρωμαϊ-

κὸν τοῦτο δίκαιον τὸ ἀρχαῖον ἐλληνικόν, μεθ' ὃ ἐπακολουθεῖ τὸ ὀριστικῶς πλέον ἐπ' αὐτοῦ θεμελιωθὲν πόρισμα, ὅτι ὁ θεσμὸς τῆς ὑποθήκης παρελήφθη ἐκ τοῦ ἐλληνικοῦ δικαίου, ἅτε παρουσιάζων ὁμοιότητας καὶ πρὸς τὸ δίκαιον τῶν ἐν Ἱταλίᾳ ἐλληνικῶν πόλεων τοῦ τετάρτου αἰῶνος καὶ πρὸς τὸ περιεχόμενον Δελφικῶν ἐπιγραφῶν.

Ἡ ἐργασία αὕτη κατέταξε τὸν Δημήτριον Παππούλιαν εἰς τὴν πρώτην γραμμὴν τῆς διεθνοῦς ἐπιστημονικῆς κοινότητος, ἐναγωνίως δὲ ἀνεμένετο ὁ δεύτερος τόμος, δεόμενος, κατὰ τὸν πρόλογον, ἀπλῶς μόνον ἀναθεωρήσεως. Ἀλλὰ κληθεὶς ἐνθὺς ἀμέσως νὰ διδάξῃ εἰς τὸ ἡμέτερον Πανεπιστήμιον ἱστορίαν καὶ εἰσηγήσεις τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, καὶ μόνον αὐτοῦ, ἀπερροφᾶτο, φαίνεται, ὁ νεαρὸς διδάσκαλος ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν συνάμα δὲ καὶ ἀπὸ τὰ συναφῇ πρὸς τακτικὴν νομικὴν ἔδραν πολλαπλᾶ καθήκοντα, προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου τὸ ὕλικόν τοῦ δευτέρου τόμου λόγῳ προσθήκης νέων πηγῶν, ἰδίᾳ παπύρων, καὶ ἐκδόσεως νέων ἔργων θὰ εἶχεν ἀνάγκην οὐχὶ ἀπλῆς ἀναθεωρήσεως ἀλλὰ νέας ἴσως συγγραφῆς καὶ τοιουτοτρόπως, ἐξαιρέσει σημείου τινὸς τοῦ βυζαντιακοῦ δικαίου, ὅπερ ἐπραγματεύθη εἰς γερμανικὸν περιοδικόν, ἀφῆκεν ἡμῖν μέγα κενὸν ἐν τῇ ἐρευνῇ θέματος, δι' ὃ ἦτο πλέον παντὸς ἄλλου ἐνδεειγμένος.

Ἀλλ' ἂν δὲν ἔχωμεν ἐκ τῆς γραφίδος τοῦ τὸ ἐλληνιστικὸν δίκαιον τῆς ἐμπραγμάτων ἀσφαλείας, ἔχωμεν ἀξιόλογον δεῦγμα τῆς ἐρένης τοῦ δικαίου τούτου τὴν διατριβὴν αὐτοῦ περὶ τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως τοῦ ἀρραβῶνος, ἐνὸς θεσμοῦ, ὅστις εἰς τὴν κωδικοποίησιν τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἐμφανίζεται ἀκριβῶς ὡς κρᾶμα ρωμαϊκῶν καὶ ἐλληνοανατολικῶν ἐννοιῶν.

Με ἐλληνικὸν δίκαιον ἀσχολεῖται περαιτέρω ὁ Δημήτριος Παππούλιας εἰς ἀνακοίνωσιν πρὸς τῆς Ἀκαδημίας ἡμῶν περὶ σπουδαιοτάτης διορθώσεως, ἣν ἐπέφερεν εἰς τελευταίως εὑρεθέντα νόμον, ἐξ οὗ ἀποδεικνύεται ἡ διάδοσις ἐλληνικοῦ κληρονομικοῦ δικαίου εἰς τὰ βάθη τῆς Ἀσίας παρὰ τὸν Εὐφράτην ποταμόν, εἰς τὴν ἀποικίαν τοῦ Εὐρωποῦ.

Ὁ θαυμαστὸς αὐτοῦ λόγος ἐξ ἄλλου περὶ τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως τοῦ ἐλληνικοῦ δικαίου εἶναι αὐτὸ τοῦτο σοφὴ διατριβή. Αὐτὰ πρώτην φορὰν χαράσσεται μία ἐνιαία γραμμὴ εἰς τὴν μακρὰν διαδρομὴν τοῦ ἐλληνικοῦ δικαίου ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρι σήμερον. Καὶ μέχρι μὲν τοῦ Ἰουστινιανοῦ ἡ γραμμὴ αὕτη ἦτο γνωστὴ καὶ μᾶλλον ἢ ἦτον γενικῶς παραδεκτὴ. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο συνεχίζων ὁ Παππούλιας ἐμφανίζει τὸ δίκαιον βυζαντινῶν συλλογῶν, ὡς ἡ Ἐκλογὴ τῶν Ἰσαύρων, καὶ γενικῶς τὸ ἐν τῇ πράξει ἐφαρμοζόμενον δίκαιον, ἐφ' ὅσον εἶναι ἀντιρρωμαϊκόν, ὡς συνέχειαν τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ καὶ τοῦ ἐλληνιστικοῦ δικαίου, ὡς τιμῆμα ἄρα τοῦ ἀδιασπάστου διὰ μέσου τῶν αἰώνων δικαίου τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ ἐνθουσιώδης οὗτος λόγος, ὅστις ἠξιώθη μεγάλης προσοχῆς ἐν τῇ ξένῃ, ἀλλὰ καὶ ἐπροκάλεσε τὴν ἀντίδρασιν ἐνίων κύκλων, ἦτο ἀληθῶς μᾶλλον πρόγραμμα, ἀλλὰ

πρόγραμμα ἴσως προφητικόν. Δὲν ὑπῆρχον τότε εἰσέτι ἐπαρκεῖς μελέται πρὸς στερέωσιν ἐνὸς τοιούτου πορίσματος, ὅπερ μᾶλλον διησιθάνετο ὁ Δημήτριος Παππούλιας. Καὶ εἶδον μὲν ἐν τῷ μεταξὺ τὸ φῶς ἐργασίαι τινές, ἰδίᾳ ἑλληνικαί, ἀποδεικνύουσαι, νομίζω, τὴν ἐπιβίωσιν ἑλληνικῶν θεσμῶν πέραν τῆς ἡδὴ κατὰ τὴν προηγουμένην περίοδον ἐπελθούσης ἑλληνοποιήσεως τοῦ ρωμαϊκοῦ δικαίου, ἀλλὰ καὶ οὕτω δὲν ἐπέστη ἀκόμῃ ἡ στιγμή πρὸς ἀσφαλῆ διατύπωσιν γενικῆς ἀρχῆς, καθόσον ἀφθονον ὕλικόν, ἰδίᾳ ἀνέκδοτον, ἀναμένει εἰσέτι τοὺς ἐπιτηδεῖους ἐρευνητάς.

Εἰς τὴν αὐτὴν σειρὰν τῶν σκέψεων ἀνήκει τέλος καὶ ἡ πλέον ἢ ἅπαξ δι' ἀνακωρύξεων καὶ πρὸ τῆς Ἀκαδημίας καὶ πρὸ τοῦ πρώτου Δικηγορικοῦ Συνεδρίου ἐκδηλωθεῖσα προσπάθεια τοῦ Δημητρίου Παππούλια, ὅπως κινήσῃ εἰς εὐρύτερους κύκλους τὸ ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τοῦ λαϊκοῦ δικαίου, εἰς τρόπον ὥστε νὰ ἐρευνηθῇ ἀπὸ τῆς ἑλληνιστικῆς ἀπόψεως τὸ ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐγκατεσπαρμένον εἰσέτι τυχὸν ἐθιμικὸν δίκαιον, ἰδίᾳ δὲ ὅ,τι τυχὸν ἔχει μεταφνευθῇ τελευταῖον ἐκ τῆς Μικρασιατικῆς διασπορᾶς.

Αὗται εἶναι αἱ μελέται αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὸ κύριον αὐτοῦ ἔργον.

Ἄλλ' ὁ νομικός, ὡς θεραπευτὴς εἰδικῶν τινος κλάδου, καὶ γενικώτερον πᾶς ἐργάτης εἰδικῆς ἐπιστήμης, ὅσον δήποτε καὶ ἂν ἀφοσιωθῇ εἰς αὐτὴν καὶ ὅσον δήποτε καὶ ἂν ἀπορροφηθῇ ὑπ' αὐτῆς, ἔρχεται ὥρα θᾶπτον ἢ βράδιον, καθ' ἣν αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ ἀνακύψῃ ἐκ τοῦ βάθους τοῦ κλάδου του καὶ ἀνατινάσσων τὴν κεφαλὴν εἰς τὸν ἐλεύθερον ἀέρα νὰ λογοδοτήσῃ πρὸς ἑαυτὸν περὶ αὐτοῦ τούτου τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἐπιστήμης του, νὰ δώσῃ ἀπάντησιν εἰς τὸ ἐντὸς του γεννώμενον ἐρώτημα, τίς ἡ ἀξία τῆς ἐπιστήμης, μὲ τὴν ὁποίαν ἀσχολεῖται καὶ ποία ἡ θέσις αὐτῆς μέσα εἰς τὸ κράτος τῶν ἀνθρωπίνων βλέψεων καὶ τῶν ἀνθρωπίνων σκοπῶν.

Τὸ μέγα τοῦτο πρόβλημα, ὅσον ἀφορᾷ πρὸς τὸ νομικὸν πεδίον, ἄγει εἰς αὐτὴν τὴν ἔννοιαν τοῦ δικαίου καὶ εἰς τὴν ποιότητα αὐτοῦ ὡς ἐπιτηδεῖον μέσου πρὸς ἐπίτευξιν ἀνωτέρων σκοπῶν, προβάλλει δὲ ἴσως ἐντονώτερον πρὸ τοῦ ἐρευνητοῦ τῆς ἱστορίας τοῦ δικαίου. Θεωρῶν οὗτος συνεχῶς τὴν ἀέναον ἀλλαγὴν τῶν νόμων, ἥτις συχνὰ εἶναι προῖον ἀλογίστων δυνάμεων καὶ κατακλείς ὥμῃς βίας, κινδυνεύει νὰ ἀποβάλλῃ τὴν πεποίθησιν ἐπὶ τὴν ἀξίαν καὶ χρησιμότητα τοῦ κλάδου του, ἐὰν δὲν κατορθώσῃ νὰ ἀνέυρῃ φωτεινόν τι σημεῖον, ἐὰν δὲν κατορθώσῃ νὰ προσατενίσῃ πρὸς πολικόν τινα ἀστέρα, ἐξ οὗ θὰ ἐμπνέεται, διατηρῶν οὕτω καὶ μεταδίδων, ὑφ' οἷα σδήποτε περιστάσεις, ἄσβεστον τὴν πίστιν ἐπὶ τὴν δύναμιν τοῦ δικαίου.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς ἡ παλαιὰ ἱστορικὴ Σχολή, ὑπὸ τὴν σημαίαν τῆς ὁποίας συνειδητῶς ἢ ἀσυναίσθητως ἐστάθησαν ὅλοι σχεδὸν οἱ Ἕλληνες νομικοὶ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος—ἡ ἱστορικὴ Σχολή ἥτοι μᾶλλον ἢ ἥτιον τακτοποιημένη πρὸς ἑαυτήν, μολοντόι οὔτε αὕτη αὕτη ἐπρόβαλεν ἀξιώσιν φιλοσοφικοῦ συστήματος οὔτε ἡ ἐξήγησις, ἣν ἔδιδεν εἰς τὴν γένεσιν τοῦ δικαίου, ἡδύνατο νὰ ἱκανοποιήσῃ.

Ἄλλ' ὅταν κατὰ τὸ δεύτερον ἡμῖν τῆς τελευταίας ἑκατονταετηρίδος ἤρχισε βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον νὰ στειρεύῃ ἡ φιλοσοφικὴ σκέψις, ἀπλώνεται σχεδὸν παντοῦ ἡ ἀδιαφορία πρὸς τὸ μέγα πρόβλημα καὶ ἡ ἱστορικὴ ἔρευνα τοῦ δικαίου, τροφοδοτουμένη μόνον ἐκ τοῦ παρελθόντος, καταντᾷ πολλαχῶς νὰ ἐκτρέπεται εἰς ἱστορισμόν.

Ἡ ἔρευνα τῶν ἀρχαίων πηγῶν ἀναπτύσσεται μὲν εἰς τὸ ἔπακρον, ὅπως ἐξ ἑτέρου καὶ ἡ δογματικὴ ἀνάλυσις τῶν ἰσχυόντων κειμένων φθάνει πολλαχοῦ εἰς τὰ ὅρια μαθηματικῆς ἀναλύσεως, ἀλλὰ μὲ τοῦτο χάνεται ἡ ἐπαφὴ πρὸς τὸν παλμὸν τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, ἣν κέκληται νὰ ρυθμίζῃ τὸ δίκαιον.

Εἶναι παρατηρητέον εἰς περιόδους φιλοσοφικῆς παρακμῆς, ὅτι οἱ θεραπευταὶ τῶν καθ' ἑκαστον κλάδων, ὅσον περισσότερον ἀποτυγχάνουν εἰς τὴν προσπάθειαν τοῦ νὰ συνδέσουν τὸ εἰδικευμένον ἔργον των πρὸς τὴν βασιλίδαν τῶν ἐπιστημῶν, πρὸς τὴν φιλοσοφίαν, τόσον περισσότερον βυθίζονται εἰς τὴν λεπτομέρειαν, οὕτω καὶ μόνον πληροῦντες τὸ μέγα κενὸν ποὺ δημιουργεῖται ἐντὸς των. Ὁμοιάζουν, ὅπως ἐπὶ τὸ ἀστείωτερον ἔλεγεν Ἀρίστων ὁ Χῖος, ὁμοιάζουν πρὸς τοὺς μνηστῆρας τῆς πιστῆς συζύγου τοῦ Ὀδυσσεύς, οἵτινες «τῆς Πηνελόπης ἀποτυγχάνοντες ἐπὶ τὰς θεραπαινίδας ἐγίνοντο».

Ὁ Δημήτριος Παππούλιας, ὅστις ἦτο καὶ ἠθέλῃσε νὰ μείνῃ μόνον ἱστορικός, ἐπῆρξεν ἀπὸ τῆς ἀπόψεως αὐτῆς τέκνον τῆς ἐποχῆς του. Ἐργασθεὶς εἰς τὸ μεταίχμιον τῆς στείρας περιόδου καὶ τῆς ἀναλάμψεως τῆς νομικῆς φιλοσοφίας, ἐξ ἧς ἰσχυραὶ ἀκτῖνες φωτίζουν εὐτυχῶς καὶ πάλιν τὸ ἑλληνικὸν στερέωμα, ἀργὰ εὗρηκε τὴν εὐκαιρίαν φιλοσοφικῆς ἀπασχολήσεως καὶ βραδέως ἐπορεύθη τὴν δύσβατον αὐτῆς ὁδόν. Ἐξ ἀφορμῆς τοῦ προβλήματος τῆς ἐρμηνείας τοῦ δικαίου ἐπελήφθη καὶ τοῦ ἔργου τούτου μεθ' ὅλης τῆς οἰκείας αὐτῷ προσοχῆς καὶ ἐν πλήρει ἐπιγνώσει διατελῶν τῶν δυσχερειῶν, ἀκριβῶς δὲ διότι ἡ αὐστηρὰ ἐπιστημονικὴ μέθοδος εἶχε καταστήσει παρ' αὐτῷ δευτέραν φύσιν τὸ μὴ ἀπὸ τρίτου ἀποφάνεσθαι, περιορίσθη ἀπλῶς καὶ μόνον νὰ ἐξετάσῃ πῶς τίθενται τὰ ζητήματα ἐν τῇ συγχρόνῳ γενικῇ θεωρίᾳ τοῦ δικαίου.

Ἄλλ' ὁ Δημήτριος Παππούλιας δὲν ἀπέβαλε ποτὲ τὸν ἐνθρον ζῆλον καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν διὰ τὸ κύριον ἔργον τῆς ζωῆς του, διότι ἀπέβλεπε πάντοτε πρὸς τὴν ὠραϊότητα αὐτοῦ, πρὸς τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ πατρίου δικαίου.

Τοιοιτοτρόπως κατώρθωσε νὰ καταλίπῃ ἡμῖν ἐργασίαν, ἣτις πρὸ παντὸς θὰ ἐπιζήσῃ εἰς τὴν διεθνῇ ἐπιστήμῃν τοῦ Ἑλληνικοῦ δικαίου.

Κατώρθωσε νὰ καταστήσῃ συμπαιδὴ τὴν ἱστορίαν τοῦ δικαίου εἰς τὰς πνικὰς φάλαγγας τῶν μαθητῶν του.

Παρ' ὅλην δὲ τὴν καταδρομὴν τῶν περιστάσεων, οὐχὶ εὐμενῶν εἰς ἀνθησὺν κλασικῶν σπουδῶν, ἐπρόφθασεν οὐχ ἥττον νὰ ἴδῃ καρποφοροῦσαν τὴν διδασκαλίαν του εἰς τὴν συνέχισιν τῆς μεθόδου, μεθ' ἧς εἰργάσθησαν καὶ ἐργάζονται οἱ εὐάριθμοι μελετηταὶ τοῦ ἐθνικοῦ δικαίου παρ' ἡμῖν.

Ἐπροσπάθησε τέλος γὰρ μεταδώσῃ εἰς εὐρύτερους κύκλους τὴν πίστιν τοῦ ἐπὶ τὴν χρησιμότητα καὶ τὴν ἐθνικὴν σημασίαν τοιούτων ἐρευνῶν. Πράγματι ὁ κλάδος αὐτὸς δὲν πρέπει γὰρ ἀποτελέσῃ ἀποκλειστικὸν μέλημα τῶν ξένων σοφῶν. Ἀνάγκη γὰρ καλλιεργηθῇ ἐντονώτερον καὶ εἰς μείζονα ἔκτασιν ἀπὸ χειρὸς στοργικᾶς.

Πλέον ἢ ἅπαξ ἐπέσυρε τὴν προσοχὴν ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου εἰς ἀνακρινάσεις τοῦ ἐνώπιον Ὑμῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων τόσοι παρακάθηνται μελετηταὶ διαπρεπεῖς ὄλων τῶν ἐκδηλώσεων τῆς πατρίδος ἱστορίας. Ἡ συνδρομὴ αὐτῶν προάγει τὸ ἱστορικὸν ἔργον τῶν νομικῶν, εἰς ὃ καὶ ἐγὼ θέλω ἀφιερῶσαι τὰς ἀσθενεῖς μου δυνάμεις. Ἡ δὲ στοργή, μεθ' ἧς ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν παντοιοτρόπως θάλπει τὴν ἀποκάλυψιν ἰδίᾳ τοῦ ἐν πολλοῖς ἀνεξερευνήτου ἀμέσου παρελθόντος, ἐγγινᾶται ὅτι ἡ εὐγενὴς προσπάθεια τοῦ Δημητρίου Παπαούλια δὲν θὰ μείνῃ ἄνευ συνεχείας, καὶ ἡ προσδοκία αὐτῇ ὥς εἶναι φόρος τιμῆς πρὸς τὸ ἔργον τοῦ.

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΟΥ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΣΕΦΕΡΙΑΔΟΥ

ΥΠΟ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΡΑΛΛΗ

Μεγάλως χαίρομεν δεξιούμενοι σήμερον καὶ ἐπισήμως ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ τὸν ἐπιφανῆ ἐπιστήμονα καὶ ἀγαπητὸν συνάδελφον κ. Στυλιανὸν Σεφεριάδην. Ὁ νέος ἀκαδημαϊκὸς μετὰ λαμπρᾶς ἐν Γαλλίᾳ σπουδᾶς, καθ' ἧς πάντοτε ἀριστεύων καὶ συνεχῶς εἰς διαγωνισμοὺς βραβευόμενος κατέστησεν ἐκδηλὸν τὴν νομικὴν αὐτοῦ ὑπεροχὴν, ἀνηγορεύθη διδάκτωρ τῆς νομικῆς σχολῆς τῶν Παρισίων. Ἡ ἐναίσιμος διατριβὴ αὐτοῦ «περὶ τῆς θεωρίας τῆς αἰτίας» στεφθεῖσα κατὰ τὸν διαγωνισμόν τοῦ ἔτους ἐκείνου μετὰ πλήρη ἐπαίνων εἰσήγησιν τοῦ ἐξόχου νομομαθοῦς καθηγητοῦ Weiss ἔτυχε μέχρι σήμερον γενικῆς ἀναγνωρίσεως, ὥς ἔργον συμβάλλον μεγάλης εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ δυσχεροῦς τούτου προβλήματος τῆς γαλλικῆς νομοθεσίας.

Ἄς μοι ἐπιτραπῇ γὰρ ἀναφέρω ὥς πρὸς τὴν λαμπρὰν ταύτην πραγματείαν καὶ τὰς γνώμας τοῦ Planiol, ὅστις ἀποδέχεται τὰς τοῦ νέου διδάκτορος ἀντιλήψεις καὶ τοῦ Duguit, ὅστις μελετῶν τὴν ἐξέλιξιν τοῦ γαλλικοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου ὑπογραμμίζει τὴν σημασίαν ταύτης.

Κατὰ τὴν ἄσκησιν ἐν Σμύρῃ τῆς δικηγορίας συνέγραψε γαλλιστὶ λαμπρὰς περὶ τὸ διεθνὲς δίκαιον ἐργασίας, αἵτινες ἔτυχον εὐμενεστάτων κρίσεων ἐπιφανῶν Γάλλων νομολόγων.

Ἀργότερον δικηγορῶν ἐν Παρισίοις ἰδίως ἐνώπιον τοῦ *Conseil de Prises* ἐδημοσίευσεν νέαν ἐν Γαλλίᾳ μελέτην «*Les conseils des Prises en Grèce*» καὶ μελέτην ἀφορῶσαν εἰς τὸ Ἀτικὸν δίκαιον. Ἐξελέγη ἑκτακτος καθηγητῆς τοῦ διεθνoῦς δικαίου ἐν τῷ ἡμετέρῳ Πανεπιστημίῳ τῷ 1915, εἰς τακτικὸν προαχθεὶς κατ' Ἰούνιον τοῦ

1920· ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δ' ἐκείνης διατελεῖ μέλος τοῦ διαρκοῦς διαιτητικοῦ δικαστηρίου τῆς Χάγης.

Τῷ 1925 ἐδημοσιεύθη ὑπ' αὐτοῦ τὸ πρῶτον σχεδὸν μεταπολεμικὸν σύγγραμμα διεθνoῦς δικαίου, τῷ δὲ 1929 συνεπληρώθη ἡ ὀγκώδης δότομος αὐτοῦ συγγραφὴ ὑπὸ τὸν μετρώφρονα τίτλον «Μαθήματα τοῦ διεθνoῦς δημοσίου δικαίου».

Τῷ 1925 ἐγένετο ἐταῖρος τῆς Ἀκαδημίας τοῦ διεθνoῦς δικαίου. Αἱ ἐπιστημονικαὶ του γινῶμαι καὶ εἰσηγήσεις ἰδίως ἐπὶ τοῦ προβλήματος τῆς ἐμφανίσεως τοῦ ἰδιώτου ἐνώπιον τῆς διεθνoῦς δικαιοσύνης, προϊόντα βαθείας γνώσεως τοῦ διεθνoῦς δικαίου, πλειστάκις τιμητικώτατα ἐγένοντο δεκταὶ ὑπὸ τῶν τῆς Ἀκαδημίας συναδέλφων του. Πάνυ δικαίως ἐν ἔτει 1932 εἰς πλήρωσιν κενωθείσης θέσεως τακτικοῦ μέλους τῆς Ἀκαδημίας ἐξελέγη πρῶτος μεταξὺ τῶν ἄλλων ἐξ διαπρεπῶν καὶ παγκοσμίως γνωστῶν ὑποψηφίων. Γνωστὸν δ' ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνὰ τὴν Ὑφήλιον μελῶν τῆς τοῦ διεθνoῦς δικαίου Ἀκαδημίας δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπερβῇ τὰ ἐξήκοντα.

Καθηγητῆς τῆς Ἀκαδημίας τῆς Χάγης ἐδίδαξεν ἐν ἔτει 1928 μαθήματα εἰδικὰ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῆς ἀνταλλαγῆς τῶν πληθυσμῶν καὶ κατὰ τῷ 1930 τὰς γενικάς ἀρχὰς τοῦ δημοσίου δικαίου τῆς εἰρήνης, ἐν αἷς συζητοῦνται καὶ νεώταται θεωρίαι τῆς ἐπιστήμης.

Προσκληθεὶς ἐδίδαξεν ἐπίσης ἐν *Lyon* τῆς Γαλλίας.

Δὲν δυνάμεθα τέλος νὰ μὴ μνημονεύσωμεν καὶ τὴν περὶ παλινροστίσεως τῶν Ἑλγινείων μαρμάρων ἀνακοίνωσιν αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῶν Παρισίων.

Ἀγαπητὲ συνάδελφε καὶ φίλε, νομίζω ὅτι ἡ παμπηφεὶ ἐκλογή σας ὡς προέδρου τῆς Ἑνώσεως Καθηγητῶν καὶ ὡς Πρυτάνεως τοῦ Ἀθηνῆσι Πανεπιστημίου δεικνύει ἐπαρκῶς ποίαν ἐκτίμησιν καὶ συμπάθειαν ἅπαντες οἱ συνάδελφοί σας τρέφουν πρὸς Ὑμᾶς. Εἰς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἑθνῶν καὶ εἰς πλείστας διεθνεῖς συνδιασκέψεις, ὅπου ἀντιπροσωπεύσατε τὴν Ἑλλάδα εἴτε ὡς μέλος ἐπιτροπῶν εἴτε ὡς μέλος διεθνῶν δικαστηρίων, ἐπεδείξατε πλὴν τῆς ἀκριβοῦς γνώσεως τῶν ἐν αὐτοῖς συζητουμένων καὶ ἐπιστημονικὴν ἐμβριθείαν καὶ ἥθος ἀνώτερον καὶ εὐγενῆ πατριωτικὸν ζῆλον.

Δι' ὃ καὶ ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν καταλέγουσα σήμερον Ὑμᾶς μεταξὺ τῶν μελῶν της θεωρεῖ εαυτὴν εὐτυχῇ ὅτι τῆς ἐδόθη ἡ εὐκαιρία νὰ συμπληρωσῇ τὸ κενόν, ὅπερ ἡ ἀπουσία σας ἐδημιούργει.

ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΙΣ

ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΣΕΦΕΡΙΑΔΟΥ

Ἡ σήμερον εἶναι ἡ ἱστορία τῆς αὔριου. Ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἐφάνη ἀναξίων ἐκ τῆς τέφρας τοῦ Ὁ Φοῖνιξ τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ, ὁλόκληρος χορεία ἀφωσιωμένων τῆς

Θέμιδος λειτουργῶν ἔτεινεν ὅλας αὐτῆς τὰς δυνάμεις, ὅπως καταστήσῃ τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν νομικὴν ἐπιστήμην ἀξίαν διάδοχον ἐξόχων προγονικῶν διδαγμάτων.

Οὐδ' ἦτο δυνατόν νὰ ἔχῃ ἄλλως. Ἀπὸ τὰς παραινέσεις τοῦ Ἑσιόδου μέχρι τῶν ὑστάτων νομοθετημάτων τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, εἴτε πρωτοπορικῶς βαδίζοντα εἴτε ἀπὸ ξένας ἐμπειρίας ἀντλοῦντα διδασκαλίας, ἵσταντο πρὸ τῶν πρώτων νομοδιδασκάλων τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου ὑπέροχα ὑποδείγματα τῆς ἐργασίας, ἣτις ἀνέμενε τὰς δυνάμεις των.

Τὰς δυνάμεις των δ' αὐτὰς τὰς προσέφερον ἀκεραίως.

Μεταξὺ τῶν τιμίων ὀνομάτων τῶν ἀειμνήστων συναδέλφων αὐτῶν, βεβαίως, θέλει διαμείνει καὶ τὸ τοῦ καθηγητοῦ Τιμολέοντος Ἡλιοπούλου, εἰς οὗ τὴν ἀκαδημαϊκὴν ἔδραν ἐτιμήθην διὰ τῆς ἐκλογῆς σας.

Ὁ Τιμολέων Ἡλιόπουλος ἦτο πρὸ παντὸς νομομαθὴς Ἕλλην.

Περαιῶν διᾶλεξιν αὐτοῦ γενομένην ἐν τῷ Παρνασσῷ τὴν 12^{ην} Φεβρουαρίου 1927 ἐδήλου μετὰ χαρακτηριστικῆς μετριοφροσύνης, ὅτι θὰ ἐπίστευεν ὅτι ἡ ζωὴ του δὲν θὰ παρήρχετο τελείως ἄκαρπος διὰ τὴν παιρίδα του, ἂν ποτε περιεβάλλοντο μὲ τὸ νομοθετικὸν κῦρος αἱ διατάξεις τοῦ νέου ποινικοῦ κώδικος, ὧν ἐγένετο ὁ ἐπιστημονικὸς πρωτεργάτης καὶ εἰσηγητής.

Εὐτυχὴς ὁ ἐπιστήμων, εἰς ὃν ἐπιφυλάσσει τὸ πεπρωμένον νὰ ἴδῃ πραγματοποιούμενα τὰ ἐπιστημονικὰ αὐτοῦ ιδεώδη. Διότι αἱ ἐπὶ τοῦ καθαρώς ἐπιστημονικοῦ ἐπιπέδου μελέται δὲν πρέπει νὰ ᾧσιν ἢ προεργασία, αἵτινες διὰ τῆς μετέπειτα ἐπιβαλλομένης δράσεως καὶ τῆς ἐξ αὐτῆς ἐμπειρίας νὰ φθάσωσιν εἰς τὸν διὰ τῆς ἐπιστήμης ἐπιδιωκόμενον τελικὸν σκοπὸν: τὴν εὐημερίαν τοῦ συνόλου τῆς κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων.

Τὴν εὐτυχίαν δ' αὐτὴν ὁ Τιμολέων Ἡλιόπουλος τὴν προησθάνθη τουλάχιστον πλήρως.

Ἐπιστήμων ἀληθὴς τόσον ἐν τῇ Πανεπιστημιακῇ αὐτοῦ διδασκαλίᾳ ὅσον καὶ ἐν τῇ παρασκευαστικῇ ἐργασίᾳ τοῦ σχεδίου τοῦ νέου ἑλληνικοῦ ποινικοῦ κώδικος διετέλει πάντοτε ἐνήμερος τῆς περὶ τὸ ποινικὸν δίκαιον διεθνοῦς ἐπιστημονικῆς κινήσεως, προσαρμόζων αὐτὴν εἰς τὰς περὶ αὐτὸν εἰδικὰς κοινωνικὰς ἀπαιτήσεις. Μὴ ἀρκούμενος εἰς τὴν μελέτην τῆς πλουσίας ποινικῆς νομοθεσίας καὶ νομοπαρασκευαστικῆς παραγωγῆς τῶν τελευταίων ἐτῶν τοῦ παρελθόντος καὶ τῆς τοῦ ἡμετέρου αἵματος, καθὼς καὶ τὴν μελέτην τῆς ἐπιστημονικῆς κριτικῆς ἐπὶ τῶν ὡς ἄνω ἐργασιῶν, τῆς εἰς τὰς μονογραφίας καὶ τὰς σελίδας τῶν εἰδικῶν περιοδικῶν περικλειομένης, προσέτρεχεν εἰς τὰς ἐκ τῆς σωφρονιστικῆς πηγαζούσας ὁδηγίας, κατορθώσας οὕτω νὰ παρουσιάσῃ κείμενα μεγάλως ἐκτιμηθέντα.

Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον ὀφείλω ἰδίως νὰ ἐξάρω ἐν τῇ ἐργασίᾳ τοῦ Τιμολέοντος

Ἡλιοπούλου εἶναι ἡ ἐν τῷ καθαρῷ ἐπιστημονικῷ πεδίῳ τοῦ ποινικοῦ δικαίου ἀντικειμενικότης αὐτοῦ. Ὅντως, παρ' ὅλην τὴν θέρμην, μεθ' ἧς συνήθως ὑπεστήριξε τὰς ἀντιλήψεις του, ἂν ἴσως συντηρητικὰς ἐκ χαρακτῆρος καὶ πεποιθήσεως, οὐδέποτε ἐδίστασε ν' ἀποδεχθῇ οἰανδήποτε γνώμην ἔχουσιν ὡς ἀφετηρίαν καὶ δυναμένην, κατὰ τὴν κρίσιν του, νὰ καταλήξῃ εἰς πράγματι ἐπιστημονικὴν πρόοδον. Πρῶτος ἐν Ἑλλάδι κατέστησε γνωστὴν τὴν ἀνθρωπολογικὴν σχολὴν τοῦ Λομπρόζο, θαμβωθείς ἐκ τῆς περὶ αὐτὴν φήμης, ὡς ὁ ἴδιος ἐτόνιζεν· δὲν ἐδίστασεν ὁμως νὰ καταδικάσῃ αὐτὴν ἀργότερον, ὁμολογῶν τὴν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του ἀμαύρωσιν τῆς παλαιᾶς αἴγλης, συνεπεία τῶν ἔκτοτε ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ ἐρευνῶν.

Εὐσυνείδητος καὶ διαρκῆς ἐρευνητὴς τῶν κοινωνικῶν ἀναγκῶν καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας συνεχῶς ἀνεζήτησε τὸν ἔλεγχον τῆς ἐπιστημονικῆς κριτικῆς ἐπὶ τοῦ παρασκευασθέντος παρ' αὐτοῦ σχεδίου τῆς ποινικῆς νομοθεσίας. «Δὲν ἔχομεν τὴν ἀξίωσιν, ἔλεγεν, οἱ ἐργασθέντες εἰς τὴν παρασκευὴν αὐτοῦ, ὅτι τὸ ἔργον ἡμῶν εἶναι ἀνώτερον πάσης κρίσεως, τουναντίον ἀναγκαίαν θεωροῦμεν τὴν συμμετοχὴν ὅλων τῶν ἐπιστημονικῶν δυνάμεων τῆς χώρας εἰς τὴν ὀριστικὴν ἐπεξεργασίαν αὐτοῦ».

Καὶ βεβαίως, τὸ τοιοῦτον ἀπήτει, ὡς διετύπων ὁ Ἡλιόπουλος—καθηγητὴς καὶ νομοθέτης—, «ἡ πρακτικὴ κοινωνικὴ ἀνάγκη τῆς ἀποτελεσματικωτέρας καταπολέμησης τοῦ ἐγκλήματος».

Ἀλλ' ἐπὶ πλέον ὁ Ἡλιόπουλος, —καθηγητὴς καὶ νομοθέτης ἕλλην—, διεκήρυξε μὲ ἔξαρσιν ὑπερηφάνου πατριώτου ὅτι τὸ τοιοῦτον ἐπεβάλλετο ἔτι, λόγῳ ἀνάγκης ἐθνικῆς φιλοτιμίας «ἵνα φανῇ ὅτι καὶ ἡ Ἑλλὰς δὲν ὑστερεῖ ἐν τῇ δημιουργηθείσῃ μεταξὺ τῶν πεπολιτισμένων κρατῶν ἀμίλλῃ . . .».

Οἰανδήποτε ἀνθρωπίνην ἀντίληψιν εἶναι σεβαστή, ὅταν πηγάζῃ ἐξ ἀγαθοῦ συνειδότος καὶ τιμίας πεποιθήσεως. Ἄν δ' ἡμφισβητήθησαν ἔστιν ὅτε αἱ τοῦ Ἡλιοπούλου ἀντιλήψεις,—τίνος δ' ἀντιλήψεις ἐγένοντο πάντοτε καὶ ἀναμφισβητήτως δεκταί, —παρὰ πάντων τῶν μετ' αὐτοῦ συνεργασθέντων ὁμολογεῖται ἡ τιμιότης τῆς ἐπιστημονικῆς αὐτοῦ ἐργατικότητος, καὶ πρὸ πάντων ἢ πρὸς ὅ,τι ἐνόμιζε πάτριον ἐκ βαθείας πεποιθήσεως προσήλωσίς του.

Ἐπὶ τε τοῦ διδακτικοῦ, τοῦ καθαρῶς ἐπιστημονικοῦ καὶ τοῦ νομοπαρασκευαστικοῦ ἔργου τοῦ Τιμολέοντος Ἡλιοπούλου πλειστάκις ἐν τε τῷ Πανεπιστημίῳ καὶ τῇ Ἀκαδημίᾳ εὐφημος ἐγένετο λόγος ἀπὸ τοὺς κυρίους Γεώργιον Στρέϊτ καὶ Κωνσταντῖνον Ράλλην τὰ μάλιστα ἁρμοδίους ν' ἀποφανθῶσιν ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν τοῦ ἐκλιπόντος.

Παρὰ ταῦτα, δὲν μοι ἦτο δυνατόν ἀνερχόμενος ἐπὶ τοῦ βήματος τούτου, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἀφ' ἧς ἡμέρας τὸ πρῶτον ἀνῆρχετο ὁ Τιμολέων Ἡλιόπουλος οὐδὲ πέντε ἀκόμη δὲν συνεπληρώθησαν χρόνοι, νὰ μὴ τονίσω τὰς αἰς ἐνόμισα ἐξόχως διακρινούσας αὐτὸν ἀρετάς.

Ἀν συνήθως ἐν πάσῃ ἀκαδημαϊκῇ ὑποδοχῇ τονίζονται πρωτίστως αἱ εὐχαριστίαι τοῦ ἐκλεγέντος πρὸς τοὺς ἐκλέξαντας αὐτὸν συναδέλφους του, ἔτι μᾶλλον αἱ εὐχαριστίαι αὗται φαίνονται ἐπιβαλλόμεναι εἰς ἔλληνα ἐκλεγέντα μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἀθηνῶν.

Διότι ὄντως τυγχάνει οὕσα δεῖγμα τιμῆς ἐξόχου ἢ ἐκλογῇ ὑπ' ἀνδρῶν ὑπερόχων εἰς τε τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας, ὥς μέλους τῆς Ἀκαδημίας ἐκείνης, εἰς ἣν ποτε ἔχουσι διδάξει οἱ Πλάτωνα.

Ἐν τῇ ἐκφράσει δ' ὁμως τῶν πρὸς Ὑμᾶς εὐχαριστιῶν ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ὑποθέσω ὅτι εὐμενῶς θέλετε δεχθῇ νὰ συνδέσω τὰς χάριτας, ἃς ὀφείλω εἰς τοὺς ἄνδρας, εἰς ὧν τὴν διδασκαλίαν ὀφείλω τουλάχιστον τὴν ἀντίληψιν ὅτι ὁ Ἕλλην ἐπιστήμων ἔχει σὺν ἄλλοις καὶ τὴν βαρυτάτην ἀλλὰ καὶ τιμωτάτην ὑποχρέωσιν τῆς ἐντόνου καὶ συνεχοῦς καλλιτεργείας τοῦ ὑπὸ τῶν προγόνων ἡμῶν κληροδοτηθέντος αὐτῷ κλήρου, ἐν τῷ πεδίῳ τῶν γραμμάτων, τῆς τέχνης καὶ τῶν ἐπιστημῶν.

Τὸ διεθνὲς τῶν ἐπιστημῶν δὲν φρονῶ ὅτι ἀποκλείει οὐδὲ τὴν πρὸς τὰ πάτρια στοργὴν οὐδὲ τὴν τοῦ πατριώτου ὑπερηφάνειαν.

Ἐπὶ πλέον ὁμως θὰ μοὶ ἐπιτρέψωσιν οἱ φίλτατοι καὶ διαπρεπεῖς συνάδελφοι, ὁ κύριος Κωνσταντῖνος Ράλλης, καθὼς καὶ ὁ σεβαστὸς καὶ ἀγαπητὸς ἡμῶν πρόεδρος κύριος Δημήτριος Καμπούρογλου, νὰ εὐχαριστήσω αὐτοὺς ὅλως ἰδιαιτέρως. Τὸν κύριον Κωνσταντῖνον Ράλλον, ὅστις κοσμητεύων τῆς Νομικῆς Σχολῆς μοὶ ἔδειξεν ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς τῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ διδασκαλίας μου δειγμάτων φιλίας καὶ ἐκτιμήσεως, ἅτινα οὐδέποτε θὰ λησμονήσω καὶ εἰς ἃ προσέθεσε σήμερον τὰς τόσον στοργικὰς αὐτοῦ περὶ τοῦ ἔργου μου κρίσεις. Ὑμᾶς κ. Πρόεδρε, ὅστις ἀναδιφῶν παλαιὰ περιοδικὰ, ἱστοριοδίφης ἀκούραστος, ἀνιχνεύσατε τ' ὄνομά μου μετὰ ἰδιαζούσης εὐμενείας ἀνατρέχων εἰς λησμονηθέντα φύλλα.

Ἐκαστος ἐξ ἡμῶν περισσότερον παντὸς ἄλλου γνωρίζει, καὶ ἂν ἔτι δὲν ὁμολογεῖ τὰς ἑαυτοῦ ἐλλείψεις. Ἐτι δὲ μᾶλλον, ποσάκις καὶ τῶν σοφῶν οἱ σοφώτεροι δὲν ὁμολογοῦσιν, ἀληθεῖς ἐπιστήμονες, ὅτι ἡπατήθησαν. Τὸ «ἐν οἶδα ὅτι οὐδὲν οἶδα» τὸ αἰσθανόμεθα πολλοί, τουλάχιστον καθ' ἣν ἐποχὴν ἀναμετροῦντες τοὺς ἀγρύπνους μόχθους, μετὰ πάροδον ἔτων καὶ δεκαετηρίδων ἀφ' ὅτου μελετῶντες τὴν περὶ ἡμᾶς φύσιν, τὴν κοινωνίαν καὶ τὸν ἄνθρωπον καὶ τοὺς γραπτοὺς λόγους τῶν προηγηθέντων ἡμῶν, ἀντιλαμβανόμεθα, ἐν τῷ κύκλῳ τῆς δράσεώς μας, ὅτι ἐπίκειται τῶν προσπαθειῶν μας τὸ τέλος, χωρὶς νὰ κατορθώσωμεν νὰ δῶμεν τὴν πρόσθετον ἀκτῖνα, ἣν ὠνειρεύθημεν διὰ τὴν ἐνήμερίαν τῆς ἀνθρωπότητος.

Οὐχὶ σπανίως ἐπαγωγὰ τὰ προγνωστικὰ ἀλλὰ μακρὸς, δύσβατος καὶ ἀνωφερὴς ὁ δρόμος τῆς τελικῆς ἐπιτυχίας.

Πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς κριταὶ παντὸς ἄλλου αὐστηρότεροι, παντὸς ἄλλου περισσότερον ἀντιλαμβάνομεθα τὴν ἐπιείκειαν, μεθ' ἧς κρίνεται ἡ παραγωγικὴ ἡμῶν ἐργασία.

Καὶ ἴσως, ἴσως, ἑαυτοὺς σχετικῶς μόνον κρίνοντας, θεωροῦμεν ὡς μόνην ἱκανοποίησιν ὅτι ἐπὶ τινα ἔτι χρόνον εἶναι δυνατόν νὰ χρησιμεύσωμεν ὡς σύμβολα διὰ τὰς προσπαθείας τῶν ἐπιγιγνομένων, αἵτινες πιθανὸν νὰ καταλήξωσιν εἰς εὐτυχέστερα ἀποτελέσματα.

Αἱ προσπάθειαι τῶν περὶ τὸ διεθνὲς δίκαιον ἀσχολουμένων, ὅπως ἐπὶ τῇ βάσει τῆς δικαιοσύνης ὁργανωθῶσιν αἱ σχέσεις τῶν ἀνὰ τὴν Ὑφήμιον Πολιτειῶν, ὑστάτως ἔτι ἐπέστησαν βεβαίως κρίσιν, ἣν πολλοὶ ἐνόμισαν θανατηφόρον. Διαρκοῦντος τοῦ μεγάλου πολέμου πᾶσαι αἱ περιφημοὶ συμβάσεις τῆς Χάγης κατερρακώθησαν ἐντελῶς. Ἡ γενομένη εἰρήνη, ὡς τουλάχιστον διετυμπάνιζον αὐτὴν τόσον αἱ ἐπεύθυνοι κυβερνήσεις ὅσον καὶ αἱ χριστιανικώταται τοῦ Οὐτίσωνος ἀρχαί, θὰ ἐβασίζετο ἀπολύτως ἐπὶ τῆς ἠθικῆς· τοῦ σεβασμοῦ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, ὅστις τυγχάνει ὢν ὁ μόνος τελικὸς σκοπὸς τῆς ὅλης τοῦ δικαίου ἐπιστήμης· τοῦ παροπλισμοῦ τῶν Κρατῶν· τῆς καταργήσεως τῶν διεθνῶν οἰκονομικῶν φραγμῶν· τοῦ ὑποχρεωτικοῦ τῆς διεθνούς δικαιοσύνης· τῆς καταδίκης τῆς πολιτικῆς, συνεπεία τῆς ὁποίας ἐπαρχαίαι καὶ λαοὶ διήρχοντο ἀπὸ ὑποτελείαν εἰς ὑποτελείαν, ὡς ἂν ἦσαν ἀντικείμενα ἀγοραπωλησίας· τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν ὑποδούλων ἐθνοτήτων. Ἐπαγγελίαι διακηρυσσόμεναι ἔνθεν κακεῖθεν τῶν δεκατιζομένων στρατῶν, οἵτινες, ὡς ἐλέγετο, ἐμάχοντο οὐχὶ ἐναντίον ἀλλήλων ἀλλ' ἐναντίον αὐτοῦ τούτου τοῦ θεσμοῦ τοῦ πολέμου.

Ἀπογοήτευσις ὅμως πικρά.

Ὁ πόλεμος ἔληξεν, ἡ τοῦ δικαίου τῶν κρατῶν ὁμως κρίσις ὑφίσταται ἀκεραία, μὲ ὅλας τὰς καὶ πρὸ τοῦ πολέμου ὑφισταμένας ἠθικὰς διασαλεύσεις· ἡ ἀνθρωπότης δὲ νῦν περίφοβος ἀτενίζει πρὸς νέας πιθανὰς περιπλοκάς μὲ ἀσυγκρίτως τραγικώτερα τῶν χθесινῶν ἀποτελέσματα.

Ὁ πόλεμος ἔληξεν· ἀλλὰ συνεχῶς νέων πολέμων ὀγκοῦνται προετοιμασίαι. Ἡ ἀνθρωπότης ἐργάζεται ἀλλ' ἐργαζομένη διὰ νὰ ζήσῃ ἐργάζεται ἐκμηδενίζουσα συγχρόνως ἑαυτήν· παρὰ τὰ εἰρηνικὰ ἔργα νέας προετοιμάζει μεθόδους δυστυχίας καὶ καταστροφῆς. Εἰς ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς φύσεως, εἰς τῆς θαλάσσης τὰ βάθη, τὰ ἔγκατα τῆς γῆς καὶ ἀκόμη εἰς τὸν ἄσπilon οὐρανὸν νέας ἀναζητοῦμεν βοηθείας ἀγούσας εἰς ἐρημώσεις καὶ θανάτους. Ἄλλοτε κατεδικάζετο ἡ τῶν πηγῶν δηλητηριάσις· σήμερον εὐρέθησαν αἱ μέθοδοι τῆς δηλητηριάσεως τοῦ ἀέρος. Καὶ οὕτω χεიმῶνα ἢ θέρος, ἀνοιξιν ἢ φθινώπωρον, καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἐκάστης τοῦ ἔτους ἐποχῆς, διερωτώμεθα τί στιγμὰς ἀγωνίας θὰ μᾶς φέρωσι τὰ ραδιόφωνα μαζὶ μὲ τοὺς λόγους τῶν σοφῶν καὶ τῶν σειρήνων τὰ ἄσματα.

Καὶ ἡ τάλαινα τοῦ διεθνοῦς δικαίου ἐπιστήμη, ἄνευ ἐπαρκῶν κυρώσεων, δειλιῶσα πρὸ τῶν τολμημάτων τῶν ἀδικούντων, δὲν τολμᾷ, δυστυχῶς, οὐδὲ καὶ νὰ κηρύξῃ ἀνὰ τὴν τρέμουσαν οἰκουμένην ποῦ ἀκριβῶς κλίνει ὁ τῆς δικαιοσύνης ζυγός, ρίπτουσα ἐπὶ τῆς πλάστιγγος, ἂν μὴ τι ἄλλο, τὴν ἠθικὴν αὐτῆς βαρύτητα.

Οὕτως, ἀδρανοῦσα, διέρχεται ἡμέρας ἀσθενείας βαρείας, ὀδεύουσα ἐπὶ μᾶλλον πρὸς νέκρωσιν, ὡς πᾶν μέλος τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ἀδρανοῦν, ἀποβάλλει καθ' ἑκάστην ἐπὶ μᾶλλον τὴν δύναμίν του, ἀποναρκούμενον καὶ καθιστάμενον ἐπὶ τέλους ἀνεπαρκὲς καὶ ἀνίκανον, δι' ἣν δρᾶσιν προώρισεν αὐτὸ ἡ φύσις.

Ἐν τοιαύτῃ κρισίμῳ καμπῇ τῆς ἐξελίξεως αὐτοῦ ἐθρискόμενον τὸ διεθνὲς δίκαιον δὲν ἦτο δυνατόν ἢ νὰ συναντήσῃ ἀσθηρὰς ἐπικρίσεις, οὐ μόνον τοῦ ἐυλόγως δυσπίστου κοινοῦ τῶν ἀνθρώπων, λόγῳ τῆς ἀγνοίας τῶν μεγάλων δυσχερεῶν ἃς συναντᾷ ἢ τῶν ὑψηλῶν ἰδανικῶν πραγματοποιήσεως, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν εὐκόλως ἀποθαρρυνόμενων, ὡς δ' ἐκ τούτου κατωτέρου ἐπιπέδου ἐπιστημόνων.

Ἐπὶ τῇ βάσει τοιούτων δεδομένων ὁμολογῶ ὅτι τὰ μάλιστα ἐπεικῆς ἐφάνη ἢ ψῆφος, δι' ἣς ἐτιμήσατε ἀσθενῇ ἀλλ' ἀγωνιζόμενον λειτουργόν, ἐπιστήμης ἴσως κλυδωνιζομένης, ἣς ὅμως ἡ ὑπαρξὶς εἶναι τόσον διὰ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀναγκαία, ὅσον καὶ τοῦ περιβάλλοντος ἡμᾶς ἀέρος.

Βεβαίως, ὡς διετύπον καὶ ὁ Τιμολέων Ἡλιόπουλος ἐπαναλαμβάνων δόγμα παλαιότερον ἀναμφίβολον, «δίκαιον ἐκτὸς τῆς κοινωνικῆς ζωῆς δὲν ὑπάρχει, ὡς δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ καὶ κοινωνικὴ ζωὴ ἄνευ δικαίου».

Ἀλλά, — καὶ ἀντίθετος ἀντίληψις ἐπιτρέψατέ μοι νὰ πιστεύω ὅτι εἶναι ἀπολύτως δυσχερὲς, — ἐν ὅλῃ τῇ τοῦ δικαίου ἐπιστήμῃ ὀφείλει νὰ ὑπάρχῃ καὶ ὑπάρχει ὠρισμένη ἱεραρχία κανόνων, ἱεραρχία ἄνευ τῆς ὁποίας οὐδεμία σύγκρουσις ἀρμοδιότητων θὰ ἦτο δυνατόν νὰ λυθῇ· τὸ διεθνὲς δίκαιον δ' εἶναι ἐκεῖνο, οὗτινος ἀναμφιβόλως τὰ θεσπίσματα δέον νὰ ἐπιβάλλονται εἰς τὰς ἐσωτερικῶς νομοθετούσας ἀρμοδιότητας, ὡς, ἀμέσως κατόπιν, δὲν ὀφείλουσιν αὐταὶ νὰ λησμονῶσι τὸν ὑποχρεωτικῶς ὀφειλόμενον σεβασμὸν εἰς τὰς ὁργανικὰς συνταγματικὰς διατάξεις τῆς ἐαυτῶν Πολιτείας.

Ὅντως, ἀνεξαρτήτως τῶν εἰδικῶς ἀναφαινομένων ποικίλων προβλημάτων ἐν τε τῇ ἱστορικῇ ἐξελίξει καὶ τῇ ἐφαρμογῇ ἑκάστου κλάδου τῆς ὅλης τοῦ δικαίου ἐπιστήμης, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ θεωρῶ ὡς κοινωνιολογικῶς ἐξηκριβωμένον τὸ σύστημα τοῦ νομικοῦ λεγομένου μονισμού· τοῦτέστι τὸ σύστημα καθ' ὅ, ἂν ὁ σκοπὸς εἶναι ὁ δημιουργὸς τοῦ δικαίου (Γέριγκ), ὁ σκοπὸς αὐτὸς εἶναι εἷς καὶ μονοειδὴς δι' ὅλας τὰς χωριστὰς διακλαδώσεις αὐτοῦ· τυγχάνει δ' οὗτος· ἡ ἐξασφάλις τῶν ὄρων τῆς κοινωνικῆς ζωῆς.

Ἀλλ' ἂν τὸ δίκαιον ἐδημιουργήθῃ λόγῳ τῶν κοινωνικῶν ἀναγκῶν, ἄλλοι οἱ ὅροι τῆς κοινωνικῆς ζωῆς τῆς χθὲς καὶ ἄλλοι οἱ ὅροι τῆς σήμερον.

Τὸ σύνολον τῆς κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων τῆς σήμερον δὲν εἶναι τὸ σύνολον τῆς τῶν ἀνθρώπων κοινωνίας τῆς χθές.

Σήμερον αἱ κοινωνικαὶ ἀνάγκαι τοῦ ἀνθρώπου ἔχουσιν ἔκτασιν πολλὴν μείζονα ἀπὸ τὰς ἄλλοτε ποτε ἀνάγκας αὐτοῦ. Ἡ κοινωνικὴ ζωὴ δὲν ἀρκεῖται πλέον μὲ τὴν πλήρωσιν μόνον τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων· προσδοκᾷ ὠφελείας καὶ δὴ ὠφελείας οὐχὶ ἀπλῶς λόγῳ τῆς ἐν κοινωνίᾳ ζωῆς μετὰ τῶν ἀμέσως μεθ' ἡμῶν γειτνιαζουσῶν χωρῶν, ἀλλ' ὠφελείας λόγῳ τῆς ἐν κοινωνίᾳ ζωῆς ἡμῶν μετὰ λαῶν εὐρισκομένων εἰς χώρας ὅπου ἀνατέλλει ὁ ἥλιος, καθ' ἣν στιγμήν δύει παρ' ἡμῶν, εἰς ἃς, παρὰ ταῦτα, αἱ εἰδήσεις μεταδίδονται αὐτοστιγμῇ καὶ ὅπου ὁ ἄνθρωπος μεταφέρεται κυριολεκτικῶς μυριάκις ταχύτερον, ἢ ἂν μετεφέρετο ἐπὶ πτερόγων ἀνέμων.

Οὕτως ἡ σημερινὴ διεθνὴς κοινωνικὴ ζωὴ ἀπαιτεῖ τὴν ὑπαρξίν δικαίου ἀληθῶς διεθνοῦς, μὲ ἀρμοδιότητα κανονιστικὴν πάσης ἄλλης ἐσωτερικῆς ἀρμοδιότητος.

Βεβαίως δίκαιον διεθνὲς ἀνεφάνη, εὐθὺς ὡς ἀνεφάνη ἡ ὑπαρξίς κοινωνίας μεταξὺ τῶν Πολιτειῶν, καθ' ὃν τρόπον ἀνεφάνη δίκαιον οἰκογενειακόν, εὐθὺς ὡς ἐπῆρξεν οἰκογένεια, καὶ δίκαιον δημόσιον κανονίζον τὰς μετέπειτα εὐρύτερον ἀναφανείσας σχέσεις τῆς πρώτης καθαρῶς οἰκογενειακῆς κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλ' ὡς σήμερον ἅπαντα τὰ ἐπὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ δικαίου βασιζόμενα δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου θὰ διέτρεχον κινδύνους ἀναμφιβόλους, ἂν ποτε τὸ ἐσωτερικὸν δημόσιον δίκαιον οἰασθῇποτε καὶ ὅφ' οἰοθῇποτε ὄνομα κοινωνίας ἀνθρώπων ἔπανε κυριαρχοῦν, οὕτω καὶ ἅπασαι αἱ τῆς ὅλης ἐπιστήμης τοῦ δικαίου διακλαδώσεις θὰ καθίσταντο σχεδὸν ἀνωφελεῖς, ἂν δὲν ἀνεγνωρίζετο τὸ ἱεραρχικὸν κῶρος τῶν κανόνων τοῦ δικαίου τοῦ διεθνοῦς, τοῦ δημιουργηθέντος λόγῳ τῆς ὑπάρξεως κοινωνίας διαπολιτειακῆς, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς μεγάλης ἀρχῆς, καθ' ἣν ὅπου κοινωνία ἔκει καὶ δίκαιον κανόνες.

Διότι, ἀληθῶς, εἰς τί θὰ ὠφέλουν σήμερον καὶ αἱ μᾶλλον βασικαὶ τοῦ τε δημοσίου καὶ ἰδιωτικοῦ ἐσωτερικοῦ δικαίου διατάξεις, ἂν, ἐν τῇ σημερινῇ λεγομένῃ προόδῳ τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν, λησμονουμένων ἀπαγορευτικῶν τινῶν θεσμῶν τοῦ διεθνοῦς δικαίου, κατεστρέφοντο πλήρως, καὶ συγχρόνως πόλεις ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων.

Ἴδον διατί, ἐν τῇ μονοειδῇ ὑπάρξει καὶ ἐξελίξει τῆς ὅλης τοῦ δικαίου ἐπιστήμης, ἐν ᾗ ἱεραρχία κανόνων ἐπιβάλλεται, τὸ διεθνὲς δίκαιον δέον νὰ θεωρῇται ὡς πλαισιοῦν τὸ ὅλον ἐν γένει δίκαιον, αὐτὸ καὶ μόνον ὑποδεικνύον τὰ ὅρια τῆς ἐκτάσεως τῆς δυναμικότητος τῶν ἀρμοδιοτήτων τῶν τοῦ ἐσωτερικοῦ δικαίου κανόνων.

Καὶ ἀκόμη, ἰδὼν διατί, μὲ πλήρη νομικὴν πεποίθησιν, ἥτις ἔκτοτε ἔτι μᾶλλον παρ' ἐμοὶ ἐρριζώθη, ἐτόνισα εἰς μαθήματά μου ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ τῆς Χάγης, ὅτι ὁ ἀγγλοσαξωνικὸς τύπος, καθ' ὃν τὸ διεθνὲς δίκαιον εἶναι τμῆμα τοῦ ἐσωτερικοῦ δικαίου (*the international law is a part of common law*), περιέχει ἀπλούστατα,

ἐν τῇ νῦν καταστάσει καὶ ἐξελίξει τῆς ὅλης τοῦ δικαίου ἐπιστήμης βασικὸν νομικὸν σφάλμα, δικαιολογούμενον ὅμως λόγῳ τοῦ ἐν τῷ ἐγγὺς ἔτι παρελθόντι διδασκομένου δόγματος τῆς κυριαρχίας τῶν Πολιτειῶν, καὶ ὅτι ἀντιθέτως ὁρθὸς θὰ ἦτο μόνον τύπος ἀνεστραμμένος· τοῦτέστιν ἐκεῖνος καθ' ὃν «τὸ ἐσωτερικὸν δίκαιον εἶναι τμῆμα τοῦ διεθνoῦς δικαίου», ἀνεξαρτήτως τοῦ ζητήματος τῆς ἱστορικῆς προτεραιότητος τῆς ἐπιστημονικῆς ἐξελίξεως τοῦ πρώτου. Ἄν ἄλλως εἶχε, θὰ ὤφειλέ τις ν' ἀποδεχθῇ ὅτι ὁλόκληρον τὸ ἐσωτερικὸν δίκαιον τῶν Πολιτειῶν εἶναι τμῆμα τοῦ πατριαρχικοῦ δικαίου τῆς οἰκογενείας, διότι ἱστορικῶς βεβαίως τὸ δεύτερον προηγήθη τοῦ πρώτου. Καὶ δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον θεωρῶ ἐπίσης σήμερον ἐπιστημονικῶς ἐσφαλμένας τὰς τε διατυπώσεις τοῦ ἄρθρου 6 τοῦ Συντάγματος τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς καὶ τὰς τῶν ἄρθρων 4 τοῦ Γερμανικοῦ Συντάγματος τοῦ 1919 καὶ 9 τοῦ Αὐστριακοῦ τοῦ 1920, καθ' ἃ οἱ τοῦ διεθνoῦς δικαίου κανόνες, ἐφ' ὧν γενικὴ ὁμοιόμορφος ὑπάρχει ἀντίληψις, εἶναι ἀδιάσπαστα τμήματα τοῦ Γερμανικοῦ δικαίου ἢ τοῦ Αὐστριακοῦ τοιούτου. Οὕτως καὶ ἐνταῦθα διατύπωσις ἀντίθετος φρονῶ ὅτι θὰ ἔδει μᾶλλον ἐπιτυχῆς νὰ θεωρηθῇ.

Ἔτι δὲ περαιτέρω προβαίνω μὴ διστάζων νὰ θεωρήσω ὡς ἐπιστημονικῶς ἀνεπαρκὲς τὸ πρῶτον ἐδάφιον τοῦ 20οῦ ἄρθρου τοῦ Συμφώνου τῆς Κοινωνίας τῶν Ἑθνῶν, καθ' ὃ «τὰ μέλη αὐτῆς ἀναγνωρίζουσιν . . . ὅτι τὸ Σύμφωνον καταργεῖ πάσας τὰς μεταξὺ αὐτῶν ὑποχρεώσεις ἢ συνεννοήσεις τὰς μὴ συμβιβαζομένας πρὸς τοὺς ὅρους αὐτοῦ, ὑποχρεοῖ δ' αὐτὰ νὰ μὴ συνομολογῶσιν εἰς τὸ μέλλον τοιαύτας»· κείμενον ὅπερ βεβαίως, κατ' ἐμὲ τουλάχιστον, θὰ ἦτο πολὺν περισσότερον ἐπιστημονικῶς συγχρονισμένον, ἂν περιελάμβανε διάταξιν, δι' ἧς θὰ ἐκηρύσσοντο αὐτοδικαίως ἄκυρα πάντα τὰ ἐσωτερικὰ τῶν Πολιτειῶν νομοθετήματα, τὰ ἀντίθετα πρὸς τὰ γενικῶς παραδεδεγμένα θεσπίσματα τοῦ διεθνoῦς δικαίου.

Τοιαύτην δ' εὐτυχῶς ἀντίληψιν συναντῶμεν καὶ εἰς τὴν περίφημον ὑπ' ἀριθμὸν 7 ἀπόφασιν τοῦ Διαρκoῦς Δικαστηρίου τῆς διεθνoῦς Δικαιοσύνης. Ἀρχὴν δ' ὁμοίαν ἀπέδεχθη καὶ τὸ Ἰνστιτοῦτον τοῦ διεθνoῦς δικαίου εἰς τὴν ἐν Ὁσλο τῆς Νορβηγίας σύνοδον αὐτοῦ τοῦ 1932, σχεδὸν παμψηφεί μετὰ πολυώρους συζητήσεις, ἐπὶ τοῦ μεγάλου ζητήματος «τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ καθορισμοῦ καὶ τῆς ἐννοίας ἐν τῷ διεθνεῖ δικαίῳ τῆς ἐκτάσεως τῆς παρ' αὐτοῦ καταλειπομένης εἰς ἕκαστον Κράτος ἀποκλειστικῆς ἀρμοδιότητος». Οὕτω, κατὰ τὸ ψηφισθὲν ὑπὸ τοῦ Ἰνστιτούτου κείμενον, «Ἡ ἀρμοδιότης τῶν Πολιτειῶν καθορίζεται ὑπὸ τοῦ διεθνoῦς δικαίου. Ὁ καθορισμὸς δ' οὗτος ἀναφέρεται ὅχι μόνον εἰς τὴν ἑκτασιν τῆς ἀρμοδιότητος, ἀλλ' ὡσαύτως ὅσον ἀφορᾷ εἰς τοὺς τρόπους τῆς ἀσκήσεως αὐτῆς, ἐφ' ὅσον οὗτοι ἐνδιαφέρουν εἴτε ἄλλας Πολιτείας, εἴτε τὴν διεθνή κοινότητα».

Ἐπὶ τῇ βάσει τῆς οὕτω συναντωμένης καὶ βεβαιουμένης ἐξελίξεως ἀναφαίνεται

ἐν τῷ συνόλῳ τῆς ἐπιστήμης τοῦ δικαίου τάξις καὶ ἱεραρχία, ἣτις καθισταμένη σεβαστὴ θὰ συνετέλει ποτὲ εἰς τὴν πλήρη τῆς δικαιοσύνης ἐπιβολήν. Διότι ἄνευ τῆς δικαιοσύνης οἰαδήποτε προσπάθεια πρὸς εἰρήνην διηγεκῇ, θὰ τὸ τονίζωμεν δὲ συνεχῶς, δὲν εἶναι ἢ νεφελοκοκκυγία. *Si vis pacem para justitiam*. «Τόνδε γὰρ ἀνθρώποισι νόμον διέταξε Κρονίων . . .», ὡς ἐδίδασκον ἤδη αἱ Πιερίδες τοῦ Ἑσιόδου Μοῦσαι πρὸ τριῶν σχεδὸν χιλιάδων ἐτῶν (Ἑσιόδ. Ἔργα καὶ Ἡμέραι, § 276).

Τοιοῦτον τι φρονοῦμεν ὅτι εἶναι σήμερον τὸ τοῦ διεθνoῦς δικαίου πλαίσιον.

Ἀλλὰ τὸ μέγα οἰκοδόμημα τῆς ἐπιβολῆς τῆς ἠθικῆς καὶ τοῦ δικαίου δέον, ἐπεκτεινόμενον καθ' ἐκάστην, καθ' ἐκάστην ἐπὶ μᾶλλον νὰ σταθερῶται.

Οἱ μέλλοντες νὰ μᾶς διαδεχθῶσι καλοῦνται εἰς πολλαπλῶν, μεγάλων, ἀλλὰ καὶ ὥραίων προσπαθειῶν κατανάλωσιν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Α. ΚΤΕΝΑΣ
(1885-1935)

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Α. ΚΤΕΝΑΣ *

ΥΠΟ ΚΩΝΣΤ. ΖΕΓΓΕΛΗ

Ἡ εἰκοσιπενταετῆς ἀδιάρρηκτος φιλία καὶ βαθυτάτη ἐκτίμησις πρὸς τὸν τόσον προώρως ἐκλιπόντα ἀγαπητόν μου συνάδελφον Κωνσταντῖνον Κτενᾶν ταράσσουν ἐκ συγκινήσεως τὴν προσπάθειάν μου ν' ἀποδώσω εἰς ὀλίγας γραμμὰς τὸν βίον καὶ τὸ ἔργον τῆς ἐξαιρετικῆς αὐτῆς διὰ τὴν ἑλληνικὴν ἐπιστήμην φυσιογνωμίας.

Τὸ καθῆκον ὅμως, τὸ ὁποῖον αἰσθάνομαι ἀπέναντι παντὸς Ἑλλήνος ἐπιστήμονος, ὅπως παραδώσω τὴν τόσον γνώριμον εἰς ἐμὲ μορφὴν τοῦ εὐγενοῦς ἀνθρώπου καὶ ἀκαμάτου ἐρευνητοῦ τῆς ἑλληνικῆς Γῆς, ὅσον τὸ δυνατόν ζωηροτέραν πρὸς μίμησιν πρὸς τὴν σπουδάζουσαν νεότητα, μοὶ ἐπέταξε νὰ δεχθῶ τὴν τιμητικὴν αὐτὴν ἐντολήν παρὰ τῆς Ἀκαδημίας.

Δὲν εἶναι κοινὸς τύπος ἂν εἴπωμεν ὅτι ὁ θάνατος τοῦ Κωνσταντίνου Κτενᾶ ἀφήνει κενὸν δυσαναπλήρωτον. Εἶναι ἀλήθεια, τὴν ὁποίαν φοβοῦμαι ὅτι δυστυχῶς θὰ αἰσθάνεται ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὸ Πανεπιστήμιον καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἐν γένει ἐπιστήμη.

Τὸν Κτενᾶν ἐγνώρισα τὸ πρῶτον νέον μόλις εἰκοσιτετραετῇ, ὡς ὕφηγην, εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τὸ 1908.

Ἀπὸ τὸν ἰδιωτικὸν του βίον ἐλάχιστα ἔχω νὰ σημειώσω. Περισσότερα θὰ εἴπω διὰ τὸ ἐπιστημονικόν του ἔργον, διότι ἡ ζωὴ του διέρρεεν ἡσυχος μεταξὺ τοῦ οἴκου του καὶ τοῦ ἐργαστηρίου του. Τρικυμίας παθῶν δὲν ἐγνώρισε. Ἐγνώρισε μόνον τὴν γαλήνῃ τῆς οἰκογενειακῆς του ἐστίας, ἡ ὁποία τοῦ ἦτο ἀπαραίτητος διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἐκπλήρωσιν τοῦ ἔργου, εἰς τὸ ὁποῖον ἀπὸ τῶν σπουδῶν του ἔτι εἶχε τάξει τὴν ζωὴν του: τῆς μελέτης τῆς ἑλληνικῆς Γῆς.

Αἱ λαμπραὶ σπουδαὶ του εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Λειψίας καὶ κατόπιν εἰς τὴν μεταλλεωλογικὴν Ἀκαδημίαν τῆς Φράυβεργ ἐβραβεύθησαν μὲ τὸ διδακτορικὸν δίπλωμα τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Λειψίας, μὲ τὸν σπάνιον ἐκεῖ βαθμὸν ἄριστα.

Ἡ πρώτη του αὐτὴ ἐπιτυχία ὑπῆρξεν ἡ ἀφιερωτὰ σειρᾶς μακρᾶς ἐρευνητικῶν μελετῶν, αἵτινες μετὰ τέσσαρα μόλις ἔτη τὸν ἀνεβίβασαν ἐπὶ τῆς καθηγητικῆς ἐδρας

* Ἐπικήδειος λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐπὶ τῆς σοροῦ τοῦ Κωρσι. Κτενᾶ τῇ 25 Ἰανουαρίου 1935.

τοῦ Πανεπιστημίου, τὴν ὁποίαν ἐπὶ εἴκοσι δύο ἔτη ἐτίμησε, τιμήσας τὴν ἑλληνικὴν—
δύναμιν νὰ εἶπω τὴν διεθνή—ἐπιστήμην τῆς Ὀρυκτολογίας καὶ τῆς Γεωλογίας.

Ἡ ἀνάληψις τοῦ ὀρυκτολογικοῦ ἡμῶν Μουσείου ὑπὸ τοῦ Κτενᾶ ἐσημείωσε νέον
σταθμὸν διὰ τὸν ἄρτιον καταρτισμὸν καὶ τὴν συμπλήρωσίν του σύμφωνα πρὸς τὰς
ἀνάγκας τῆς ὁλονὲν προαγομένης ἐπιστήμης καὶ τὴν τελειότεραν ὁργάνωσιν αὐτοῦ
τόσον ὡς πρὸς τὴν ἔρευναν ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὰς σπουδὰς τῶν φοιτητῶν.

Ἰδιαιτέρως πρέπει νὰ τοιςθῇ ὁ πλοῦτος καὶ ἡ ἐπιμέλεια, μεθ' ἧς συνεκόμισεν
εἰς ἰδιαιτέραν αἰθουσαν, τὴν ἑλληνικὴν, ἐμελέτησε καὶ κατέταξε τὰ πετρώματα καὶ
τὰ ὀρυκτά, ὅσα κατὰ τὰς συνεχεῖς αὐτοῦ γεωλογικὰς ἐκδρομὰς ἀνὰ τὰ ὄρη καὶ τὰς
ἑλληνικὰς ἀκτὰς συνέλεγε.

Ἡ Ἀττικὴ, ἡ Πελοπόννησος, ἡ δυτικὴ Ἑλλάς, αἱ Κυκλάδες, καὶ ὅλως ἰδιαιτέ-
ρως μεταξὺ αὐτῶν ἡ Σέριφος, ἡ Χίος καὶ ἡ Ἰκαρία, τὰς ὁποίας ἐπανειλημμένως
ἐπεσκέφθη, τὰ Ψαρὰ κ.λ.π. συχνότατα ἔβλεπον τὸν ἀκμαῖον καὶ ἀκούραστον ὀρει-
βάτην, μὲ τὴν τουριστικὴν του σκαπάνην καὶ τὸν ἐπιστημονικὸν του σάκκον ἀνερχό-
μενον ἄβαρα τέως καὶ ἀνερεύνητα μέρη τῶν ἑλληνικῶν ὀρέων. Τὸ πλοῦσιον προῖόν
τῶν ἐρευνῶν του τούτων ἐμελεῖτο μετ' ἀκριβείας καὶ εὐσυνειδησίας ἄκρας καὶ
παρεδίδετο ταχέως ὡς κτῆμα τῆς διεθνοῦς ἐπιστήμης, δι' ἀνακρινώσεών του εἰς
Ἀκαδημίας καὶ διεθνῇ συνέδρια καὶ διὰ περισπουδάστων μονογραφιῶν.

Πολλοὶ γεωλόγοι, ξένοι ὅπως καὶ ἡμέτεροι, ἀλλὰ πρὸ πάντων ξένοι, εἶχον ἐρευν-
νῆσαι κατὰ καιροὺς γεωλογικῶς τὴν Ἑλλάδα καὶ εἶχον χαράξει τὰ γενικὰς κυρίως
γραμμὰς τῆς γεωλογικῆς συστάσεως αὐτῆς.

Ὁ Κτενᾶς ἐπεξήτησε νὰ ὁλοκληρώσῃ τὸ ἔργον τοῦτο διὰ πληρεστέρας κατὰ
τόπους ἐρεῦνης, ὅπως διὰ τῆς συγκομιδῆς ἀφθονωτέρου ἐπιστημονικοῦ ὕλικου συν-
δέσῃ ἀσφαλέστερα τὰ πορίσματα τῶν ἰδίων ἐρευνῶν πρὸς τὰ τῶν προηγουμένων
καὶ δώσῃ ἄρτιωτέραν ἐπιστημονικὴν εἰκόνα τῆς γεωλογικῆς διαμορφώσεως τῆς
ἑλληνικῆς χώρας. Μεμονωμένα γεγονότα, τὰ ὁποῖα τὸ ἐρευνητικόν του βλέμμα συνε-
λάμβανε, ἀπεσκίαζαν τὴν εἰκόνα αὐτὴν ἀπὸ προηγουμένης ἀμφιβολίας καὶ ἐστερέω-
ναν προηγουμένης ἢ νέας ἀντιλήψεις. Οὕτω ἀνακαλύπτει εἰς τὴν Χίον τὴν Δεβόνιον
διάπλασιν, ἣ ὁποία ἔχει ἐνταφιάσει εἰς τὰς πτυχὰς τῆς τὸν ἀρχαιότερον παλαιοντολο-
γικὸν κόσμον, τὸν ὁποῖον ἔχει γνωρίσει ἡ ἑλληνικὴ Γῆ.

Ὀλίγον μακρύτερον εἰς τὰ Ψαρὰ ἀνευρίσκει τὸν τεκτονικὸν σύνδεσμον τῶν
ἐρκυνίων λεγομένων πτυχῶν τὸν ὑπάρχοντα μεταξὺ τῶν ἐντεῦθεν τοῦ Αἰγαίου καὶ
τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Ἡ ὠραία ἀκτὴ, πρὸς τὴν ὁποίαν τὸ κῆμα τῶν ἐρευνῶν του τὸν εἶχε ῥίψει, ἦτο
τότε ἑλληνικὴ καὶ πρῶτος ἐκ τῶν γεωλόγων ἐμελέτησε τὴν Χερσόνησον τῆς Ἐρυθραίας
διαρκούσης τῆς ἑλληνικῆς κατοχῆς.

Ἡ ἐλληνικὴ Γῆ μὲ τὰ πολύπτυχά της βουνὰ καὶ τὰς θαλασσοδαρμένας της ἀκτὰς, ἦτο ἡ μεγάλη καὶ ὡραία Ἀγνωστος, τὴν ὁποίαν ἐζήτει ν' ἀποκαλύψῃ εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ τὴν διεθνῇ ἐπιστήμῃ. Ἡ ἀγάπη πρὸς τὴν πατρίδα του, ἡ ὁποία τὸν ἐκόσμησε μὲ δύο μετάλλια τῶν βαλκανικῶν πολέμων, τοῦ ὑπενθύμιζεν ἐπίσης ὅτι ὁ ἄργυρος τοῦ Λαυρίου ἐδημιούργησε κάποτε τὴν Σαλαμίνα, διὰ τοῦτο δὲν ἡμέλῃσε ποτὲ κατὰ τὰς περιοδείας του νὰ ὑποδεικνύῃ καὶ συμβουλευῇ, ἄνευ οὐδενὸς ἀπολύτως ἀτομικοῦ συμφέροντος, τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ μεταλλικοῦ της πλούτου, τὸν ὁποῖον ἐγνώριζεν ἡ ἀνέυρισκε.

Τὸν ἔρωτα αὐτὸν πρὸς τὴν ἐπιστήμην τῆς Γῆς κατώρθωσε νὰ μεταδώσῃ καὶ εἰς ἐπίλεκτον ὁμάδα μαθητῶν του, τοὺς ὁποίους ἰδιαίτερος ἐπεμελήθη καὶ ἐξειδίκευ-
σεν εἰς τὴν μελέτην τῶν ὄρυκτῶν καὶ πετρωμάτων. Ἐξ αὐτῶν ἐξέλεγε τοὺς βοηθοὺς του καὶ μετέπειτα συνεργάτας του, καὶ σήμερον πλέον ἀρτίως κατηρτισμένους συνε-
χιστὰς τοῦ ἔργου του.

Τὸ πλούσιον αὐτὸ ἐπιστημονικὸν φορτίον ἐπέβαλεν εἰς τὴν Πολιτείαν τῷ 1926, ἅμα ἰδρυθείσης τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ἐκ τῶν πρώτων τὸν ἐν αὐτῇ διορισμόν του.

Ἡ ἰδρυσις τῆς Ἀκαδημίας καὶ ἡ εἴσοδός του εἰς αὐτὴν τοῦ παρέσχον τὴν εὐκαιρίαν ἀκόμη ἐντονωτέρας καὶ εὐρυτέρας δράσεως.

Τὸ πρῶτον ἤδη ἔτος τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς ἐξαιρετικὸν γεωλογικὸν φαινόμενον ἐλάμβανε χώραν ἐν Ἑλλάδι. Ἡ ἔκρηξις νέου ἡφαιστειακοῦ κέντρου παρὰ τὴν Νέαν Καμένην τοῦ Αἰγαίου. Αἱ φλόγες ἐκ τοῦ σειομένου βυθοῦ τοῦ Αἰγαίου συνεκέντρουν τὴν προσοχὴν τῶν ἀπανταχοῦ γεωλόγων. Ὁ Κτενᾶς ἐκ τῶν πρώτων μεταβὰς εὐθὺς ἀμέσως, ἐμελέτησεν ἐπὶ τοῦ σειομένου καὶ φλεγομένου ἐδάφους τῆς Καμένης μετὰ τῶν ἄλλων μελῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιτροπῆς, τῆς ὁποίας αὐτὸς ἀπετέλει τὴν ψυχὴν, τὰς διαφόρους φάσεις τῆς ἐκρήξεως, τὰ φαινόμενα ἅτινα τὰς συνώδεον, τὴν σύστασιν τῆς ἐκχυθείσης λάβας, μὲ τόσῃν ἀκρίβειαν καὶ παρατηρητικότητι, ὥστε οὐδὲν σχεδὸν ἄξιον λόγου ἐπιστημονικὸν γεγονὸς ἀπέμεινεν εἰς τοὺς μετ' ὀλίγας ἡμέρας καταφθά-
σαντας ἐκ τῶν διαφορῶν Πανεπιστημίων τῆς Δύσεως γεωλόγους πρὸς σπουδὴν. Σειρὰ συνεχῆς ἀνακοινώσεων ἐπηκολούθησαν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῆς Γαλλίας καὶ τῶν Ἀθηνῶν συνωδευμένων μὲ λεπτομερεῖς χάρτας καὶ ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφερούσας φωτογραφίας τῆς πυρπολουμένης νησίδος.

Δὲν ἀνεπαύθη ὁμως εἰς τὰς δάφνας αὐτάς, τὰς ὁποίας τοῦ προσεπόρτισεν ἡ ἐξαιρετικὴ εὐκαιρία τῆς σπουδῆς τοῦ σπαιρωτάτου αὐτοῦ γεωλογικοῦ φαινομένου. Τουναντίον αὐταὶ τὸν ἐκίνησαν πρὸς περαιτέρω συστηματικὴν μελέτην τῆς ἐλληνικῆς λάβας. Ἀγνωστοὶ γεωλογικῶς νησίδες τοῦ Αἰγαίου ἀποτελοῦσαι ἡφαιστειακὰ κέντρα ἠρעννήθησαν πετρολογικῶς καὶ μορφολογικῶς. Νέα τοιαῦτα ἀπεκαλύφθησαν. Ἡ πολύτιμος αὕτη συμβολή του εἰς τὴν μελέτην τῶν ἡφαιστειακῶν φαινομένων ἀνε-

γνωρίσθη διεθνῶς διὰ τῆς τιμητικωτάτης ἐκλογῆς αὐτοῦ, ὡς προέδρου τοῦ «ἡφαιστειολογικοῦ τμήματος τῆς διεθνoῦς γεωφυσικῆς ἐνώσεως» κατὰ τὸ συνέδριον τῆς Λισσαβῶνος τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1933.

Ἡ ἐξαιρετικὴ αὐτῇ τιμὴ ἐπέπρωτο νὰ θέσῃ καὶ τὴν τελικὴν σφραγίδα εἰς τὸ ἐπιστημονικόν του ἔργον. Ἐξαντλητικῆς ἀσθενείας τὰ πρῶτα σπέρματα ἡσθάνθη ἔκτοτε, ἥτις βραδέως, ἀλλὰ σκληρῶς ὑποσκάπτουσα τὸν ἰσχυρὸν ὄργανισμὸν τοῦ ἀκαταπονήτου ὀρειβάτου, τὸν ἔφερε προῶς τὸ μεσονύκτιον τῆς 24^{ης} Ἰανουαρίου διὰ παντὸς ὑπὸ τὴν Γῆν, τὴν ὁποίαν ἠγάπα καὶ ἠρεῦνα.

Μετὰ τὸ ἡφαιστειον, οἱ σεισμοὶ τῆς πολυπαθοῦς Κορίνθου. Ἐμβρυθεῖς μελέται τοῦ φαινομένου καὶ τῆς γεωλογικῆς ἐρεύνης τῶν πέριξ ἐδαφῶν ἀνεκρινώθησαν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν μεθ' ὑποδείξεως τῶν καταλληλοτέρων ἐδαφῶν διὰ τὴν ἀνοικτοδόμησιν, ὡς καὶ τῶν ἐπιβαλλομένων κατὰ ταύτην ἀντισεισμικῶν μέτρων.

Πολύτιμος ὑπῆρξεν διὰ τὴν Ἀκαδημίαν ἡ συμβολὴ του ὡς γραμματέως τῶν δημοσιευμάτων, ὅπου τὸν ἐκάλεσεν ἡ γνωστὴ εἰς ὅλους τάξεις καὶ ἀκριβεῖα, ἡ ὁποία τὸν διέκρινε εἰς τὰς ἐπιστημονικὰς του ἐργασίας. Καὶ μέχρι τῶν τελευταίων ἡμερῶν ἀπὸ τῆς κλίνης ἐξηκολούθει ἐπιμελούμενος τοῦ Περιοδικοῦ καὶ λοιπῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἀκαδημίας, τῶν ὁποίων αὐτὸς εἶχεν ὀργανώσει τὴν ἐπιμερίαν.

Διότι εἶχε καὶ πνεῦμα ἐξαιρετικῶς ὀργανωτικόν. Πλὴν τοῦ πανεπιστημιακοῦ ἐργαστηρίου καὶ τοῦ Μουσείου, ὑπῆρξεν ὁ ὀργανωτὴς καὶ κατὰ τὰ πρῶτα δύο ἔτη διευθυντὴς τοῦ μεταλλειολογικοῦ ἐργαστηρίου τοῦ ὑπουργείου τῆς Ἐθνικῆς Οἰκονομίας. Ὁ ἴδιος κατ' ἐντολὴν τῆς Κυβερνήσεως ἐπεξεργάσθη τὴν μελέτην καὶ ἰδρυσιν τῆς Γεωλογικῆς Ὑπηρεσίας τῆς Ἑλλάδος τοῦ Ὑπουργείου τῆς Συγκοινωνίας, τῆς ὁποίας ἐπίσης κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη προϊστάτο.

Ὁ Κτενᾶς διὰ τῆς δραστηριότητος καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς του ἐπιβολῆς ἐνεφύσησεν ἰσχυρὰν πνοὴν κατὰ τὴν τελευταίαν εἰκοσαετίαν εἰς τὰς μελέτας τῆς Γεωλογίας τῆς Ἑλλάδος. Ὁ ἴδιος, εἴτε μόνος, εἴτε καὶ διὰ τῶν συνεργατῶν του καὶ μαθητῶν του συγχρόνως, ἐξετέλεσε μακρὰν σειρὰν ἐρευνῶν, τὰς ὁποίας ἐδημοσίευσεν συνωδευμένας κατὰ κανόνα μὲ ἀκριβεῖς καὶ λεπτομερεῖς γεωλογικοὺς χάρτας, οἵτινες θ' ἀποτελέσουν τὸν μέγαν γεωλογικὸν χάρτην τῆς Ἑλλάδος, τοῦ ὁποίου τὴν ὁλοκληρωτικὴν σύνθεσιν ἐσταμάτησεν ὁ θάνατος εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς δράσεώς του.

Εἰς ὀγδοήκοντα περίπου ἀριθμοῦνται αἱ μονογραφίαι καὶ ἀνακινώσεις του ἔτεραι δέκα ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τῶν μαθητῶν του, ἀνέμενον, φεῦ, τὴν ἀνάγκησιν του διὰ ν' ἀνακινωθῶσιν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν, ἡ ὁποία εἶχεν ἐκδώσει τελευταίως γαλλιστὶ τὸ πρῶτον ἥμισυ τῆς ἐκτεταμένης καὶ περισπουδάστου μελέτης του περὶ τῶν λαβῶν τοῦ Αἰγαίου.

Με ἐπιστημονικὴν μέθοδον καὶ ἀκούραστον δραστηριότητα ἐργαζόμενος διέθεσε

τὴν ζωὴν του ὁλόκληρον εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῆς ἐπιστήμης. Αὐτὴ ὑπῆρξε τὸ σχολεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐδιδάχθη τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὴν ἀλήθειαν. Τὸ σχολεῖον ποὺ τοῦ ἐνέπνευσε τὸ αἶσθημα τοῦ καθήκοντος καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς ἐργασίας, ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ τῆς τόσο συντόμου, ἀλλὰ καὶ τόσο γονίμου διὰ τὴν ἑλληνικὴν ἐπιστήμην ζωῆς του.

Διὰ τοῦτο τὸν θάνατόν του ἡσθάνθησαν ὡς βαθὺ πλῆγμα τόσο τὸ Πανεπιστήμιον ὅσον καὶ ἡ Ἀκαδημία καὶ ἡ Ἑλληνικὴ ἐν γένει Ἐπιστήμη.

Ἡ εὐγένεια τοῦ χαρακτῆρος του, ἡ εὐθύτης του καὶ ἡ ἀνιδιοτελὲς ἀφοσίωσίς του εἰς τὴν ἐπιστήμην εἶχον ἐλκύσει τὴν θεομὴν ἀγάπην καὶ ἐκτίμησιν τῶν συναδέλφων του ἰδιαίτερος εἰς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ τὴν Ἀκαδημίαν.

Δι' αὐτούς, ἐν ὧν εὐρίσκονται εἰς τὴν ζωὴν, θὰ ζῇ πάντοτε εἰς τὴν καρδίαν των ὁ συμπαθὴς των φίλος καὶ συνάδελφος, καὶ ὅταν ἐκλείψωσι καὶ αὐτοί, θὰ ζῇ πάντοτε ὁ ἐπιστήμων.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 25ης ΜΑΡΤΙΟΥ 1935

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ

ΜΙΧΑΗΛ ΚΑΤΣΑΡΑ

Πανηγυρίζομεν σήμερον τὴν ἐπέτειον τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν παλιγγενεσίας καὶ τὴν ἐπέτειον τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

Καὶ ἡ μὲν δεκάτη ἐπέτειος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν θὰ χαρακτηρισθῇ ἀναμφισβητήτως διὰ μείζονος ἔτι ἀριθμοῦ πρωτοτύπων ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν χάρις εἰς τὸ νῦν ἰδρυνόμενον εἰδικὸν ταμεῖον οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως πρὸς ἐπιστημονικὰς ἐρεῦνας ἐκτελεσθησομένας οὐ μόνον ὑπὸ Ἀκαδημαϊκῶν ἀλλὰ καὶ ὑπὸ διακεκριμένων ἐπιστημόνων ἀνηκόντων εἰς πάντας τοὺς κλάδους, μὴ μελῶν τῆς Ἀκαδημίας, πάντως δ' ὅμως ὑπὸ τὴν εὐθύνην αὐτῆς. Οὕτω δὲ πληροῦται καὶ ἡ σημαντικωτάτη αὕτη ἔλλειψις τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

Ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ δὲ τῆς Ἐθνικῆς ἡμῶν Παλιγγενεσίας ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν εὐχεται εἰς τὴν νόμιμον Κυβέρνησιν τῆς πατρίδος νὰ κατορθώσῃ τελείαν καὶ ὀριστικὴν τὴν εἴπερ ποτε ἀπαραίτητον ἐσωτερικὴν τῆς Ἑλλάδος γαλήνην.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ
ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΛΩΣΙΝ ΧΡΟΝΟΥΣ

ΥΠΟ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ

Ἡ μεγάλη σημερινὴ ἐπέτειος ἀναπαριστᾷ εἰς τοὺς νοερούς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς ἐκάστου Ἑλλήνος τὸν μακρὸν καὶ ἐνδοξον ἀγῶνα, διὰ τοῦ ὁποίου ἀπεδόθη ἡ ἑλευθερία εἰς τὴν κοιτίδα αὐτῆς. Ταῦτοχρόνως ὅμως προβάλλει καὶ τὸ ἐρώτημα, πῶς προπαρασκευάσθη τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος εἰς τὸν μοναδικὸν ἐκείνῳ ἐν τῇ παγκοσμίῳ ἱστορίᾳ ἀγῶνα; Ἀλλ' ἡ ἀπάντησις εἰς τὸ ἐρώτημα τοῦτο δὲν θὰ εἶναι ἀκριβής, ἂν μὴ ἐξετασθῇ τὸ πῶς ἔζησε τὸ Ἔθνος κατὰ τοὺς μετὰ τὴν πολυθρόνητον ἄλωσιν τῆς

ΚΠόλεως βαρεῖς τῆς δουλείας χρόνους, τίνες ὑπῆρξαν οἱ παράγοντες, οἵτινες ὄχι μόνον συνεκράτησαν αὐτὸ ἐν μέσῳ τῆς ἀπεριγράπτου ἐκείνης συμφορᾶς, ἀλλὰ καὶ προπαρεσκεύασαν αὐτὸ πρὸς ἀναγέννησιν καὶ ἀπελευθέρωσιν. Ἀναμφιβόλως δὲ εἷς τῶν πρωτίστων πνευματικῶν παραγόντων ὑπῆρξεν ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ ὑπ' αὐτῆς ὑποστηρικθεῖσα ἑλληνικὴ παιδεία.

Ἀνάγκη, πρὸ παντός, νὰ λεχθῇ ὅτι, ἂν ἐξαιρέσωμεν τὴν ἐποχὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ἡρακλείου (610-641), καθ' ἣν διεξήχθησαν οἱ πρῶτοι μεγάλοι ἀγῶνες τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Ἀράβων, οὐδέποτε ἐσβέσθη ἐν Βυζαντίῳ ἡ ἑλληνικὴ παιδεία, ὁρθῶς δὲ παρατηρήθη ἡδὴ ὑπὸ τοῦ Ἑσσελιγγ, ὅτι δὲν δύναται νὰ γίνῃ λόγος περὶ ἀναγεννήσεως τῶν γραμμάτων ἐν Βυζαντίῳ, ὅφ' ἦν ἔννοια γίνεται λόγος διὰ τὴν Δύσιν, ἐν ᾗ κατὰ τὸν μεσαῖονα εἶχεν ἐπικρατήσῃ βαθὺ σκότος. Τὸ Βυζάντιον ὑπῆρξε πάντοτε φαινοτάτη καὶ περίλαμπρος ἐστία τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Κατ' αὐτὰς ἔτι τὰς παραμονὰς τῆς ἀλώσεως τῆς ΚΠόλεως, παρὰ πάσας τὰς ἐξωτερικὰς περιπετείας καὶ τοὺς κινδύνους τοὺς ἐκ τῶν ἐξωτερικῶν ἐχθρῶν, ἤκμαζον τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ἐν Βυζαντίῳ καὶ ἐν Μυστῇ τῆς Πελοποννήσου, πολὺν δὲ πρὸ τῆς ἀλώσεως καὶ οὐχὶ μετ' αὐτήν, ὥς συνήθως λέγεται, ἤρξατο ἡ ὑπὸ ἑλλήνων σοφῶν μεταλαμπάδευσις τῶν φώτων εἰς τὴν Δύσιν, ἐν ᾗ ἐπιηκολούθησεν ἡ ἀναγέννησις. Ὡς ἦτο ὁμοῦς ἐπόμενον ἡ ἄλωσις τῆς ΚΠόλεως ἐσήμανε τὴν ἐξαφάνισιν τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, οὗτινος ἀγλαὸς καρπὸς ὑπῆρξεν ἡ παιδεία. Τὴν ἐξαφάνισιν δὲ τῆς παιδείας ἐθρήνηι ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ὁ πρῶτος μετὰ τὴν ἄλωσιν Πατριάρχης ΚΠόλεως Γεννάδιος Σχολάριος, ὅστις ὑπῆρξεν εἷς τῶν σπουδαιοτέρων ἀντιπροσώπων τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ σοφίας πρὸ τῆς ἀλώσεως καὶ ἐνθὺς μετ' αὐτήν. Ἐν τινι ἐγκυκλίῳ του θρηνῶν ὡς ἄλλος προφήτης Ἱερεμίας ἐπὶ τῶν ἑρειπίων καὶ συντριμμάτων τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἔλεγε, πρὸς τοῖς ἄλλοις «¹ Ἦν σοφὸν τὸ Γένος ἡμῶν, ἔνδοξον, γενναῖον, φρόνιμον, ἀνδρεῖον, πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ὑποτάξαν εἰς μοναρχίαν καὶ μὴν καὶ τῇ κατ' ἀρετὴν σπουδῇ τε καὶ ἀγιοσύνῃ.... Ἀλλὰ νῦν, φεῦ τῶν κακῶν, ἀπώλετο πᾶν. Ἐάλω γὰρ ἡ Κωνσταντινούπολις....»¹ Ἐκ τῶν ἀνεκτιμῆτων πνευματικῶν θησαυρῶν αὐτῆς ἦσαν αἱ Βιβλιοθήκαι, ἀριθμοῦσαι ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν χιλιάδας κωδίκων, ἀλλὰ πᾶσαι κατεστράφησαν, ἐλάχιστα δὲ λείψανα τῶν κωδίκων διεσώθησαν². Ἡ ἐρήμωσις καὶ καταστροφὴ ὑπῆρξε γενικὴ, οἱ δὲ διδάσκαλοι τῶν γραμμάτων καὶ οἱ λόγιοι ἄνδρες ἀπεδήμησαν ἀπέλπιδες εἰς τὴν Δύσιν, ὅπου εἰργάσθησαν ὑπὲρ τῆς ἀναγεννήσεως, θλιβόμενοι διότι οἱ μὲν δυτικοὶ ὠφελοῦντο ἐκ τῶν φώτων τῶν Ἑλλήνων, ἡ δὲ ἑλληνικὴ Ἀνατολὴ ἐβυθίζετο εἰς βαθὺ σκότος³. Ἐκφρασιζότατα δ' ἔγραφε βραδύτερον ὁ Κωνσταντῖνος Κούμας, ὅτι οἱ ὀλίγοι ἀναφανόμενοι λόγιοι ἄνδρες ἦσαν «ἀμυδρὰ καὶ διψαλέα λυχνάρια, κείμενα μεταξὺ παχυτάτου σκότους»⁴. Πρὸ τοῦ Κούμα ἕνα αἰῶνα μετὰ τὴν ἄλωσιν ὁ Θεοδόσιος Ζυγομαλᾶς

μετὰ πικρίας καὶ θλίψεως ἔγραφε πρὸς τὸν Μαρτῖνον Κρούσιον, φιλέλληνα καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Τυβίγγης, ὅτι πάντα τὰ ἀγαθὰ ἀπὸ τῶν ἐλληνικῶν τόπων μετώκησαν εἰς τὴν Δύσιν, ἡ σοφία, αἱ ἐπιστῆμαι, αἱ τέχναι, ἡ εὐγένεια, ὁ πλοῦτος, ἡ παιδεία, καὶ ὁ λοιπὸς τῶν χαρίτων χορὸς «ἐλληνικῶν δὲ χαρίτων τὸ κλέος βαρὺς ὥλεσεν αἰῶν»⁵. Αἱ ἀποδημίαι τῶν λογίων εἰς τὴν Δύσιν προὐκάλεσαν μερίστην σπάνιν διδασκάλων ἐν τῇ Ἀνατολῇ, ἰδίως διὰ τὴν διδασκαλίαν ἀνωτέρων μαθημάτων⁶. Παρὰ ταῦτα ὅμως οἱ Ἕλληνες βαθύτατα συνησθάνοντο τὴν σημασίαν τῆς παιδείας μετὰ τὴν μεγάλην συμφορὰν τῆς ἀπωλείας τῆς ἐλευθερίας⁷ καὶ ὑπῆρχον μὲν οἱ φρονοῦντες, ὅτι τὸ πᾶν ἤδη ἀπώλετο καὶ ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν ν' ἀνακύβη τὸ ἐλληνικὸν Γένος, μετὰ τούτων δὲ κατελέγετο καὶ ὁ πολλὸς Βησσαρίων Νικαίας, ἐν Ρώμῃ ἐκλεγείς Πατριάρχης ΚΠόλεως καὶ δις τεθεὶς ὑποψήφιος Πάπας Ρώμης, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἔτι οἱ ξένοι φιλέλληνες ἐνθουσιῶντες ἐπίστευον εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ἐλληνικῆς φυλῆς⁸.

Ὅντως ἡ θεία Πρόνοια ἡγρύνει ἐπ' αὐτῆς, παρὰ πᾶσαν δὲ ἀνθρωπίνην προσδοκίαν τὰ ζώοντα τῆς ἐλληνικῆς παιδείας, δειλὰ κατ' ἀρχάς, θαρραλεώτερα ὕστερον, ἀνέκλυτον ἐκ μέσου τοῦ σκότους. Τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, διότι οἱ Τοῦρκοι ἀναγνωρίζαντες τὴν ἐλευθέραν τῆς Ἐκκλησίας ὑπαρξιν καὶ παραχωρήσαντες ἱκανὰς προνομίας εἰς τὸν Κληρὸν ἠρέχθησαν τὴν ἐπ' αὐτῆς προστασίαν τῶν γραμμάτων, πολλῶ μᾶλλον ὅτι ἐθώρην τὴν διδασκαλίαν τῶν παιδῶν καὶ τὴν καθόλου ἐκπαίδευσιν ὡς ἐκκλησιαστικὴν λειτουργίαν, ὅσα τῷ ὄντι ἀνεδείχθη σὺν τῷ χρόνῳ. Οὕτω δ' ἡ παιδεία συνεδέθη μετὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἥτις σπουδαιότατον μέλημα κατέστησεν αὐτῆς τὴν πνευματικὴν τοῦ λαοῦ ἀνάπτυξιν⁹. Οἱ νάρθηκες τῶν ραῶν καὶ οἱ οἴκοι τῶν λογιωτέρων κληρικῶν μετεβλήθησαν εἰς Σχολάς. Ἐνεκα δὲ τοῦ σεβασμοῦ αὐτῶν πρὸς τὸν μοναχικὸν βίον οἱ τοῦρκοι ἀκωλύτως ἐπέτρεψαν τὴν ὑπαρξιν Σχολῶν ἐν τοῖς Μοναστηρίοις, ὧν τὰ πλεῖστ' ἀπέβησαν «ἄσυλον ἀπαραβίαστον τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν γραμμάτων»¹⁰. Ἡ ἀρχαιοτάτη τῶν Σχολῶν τούτων, ἡ ἐν τῇ Μονῇ τοῦ Φιλοσόφου, παρὰ τὴν Δημητσάναν, ὕστερον δ' ἐν αὐτῇ τῇ Δημητσάνῃ ἀναδιοργανωθείσα ὑπὸ λογίων μοναχῶν καὶ λειτουργήσασα Σχολή, ὡς παρατηρήθη ἤδη, παρέσχεν εἰς τὸ Γένος ὑπερεκατὸν ἀνωτάτους ποιμένας τῆς Ἐκκλησίας, Πατριάρχας καὶ Ἐπισκόπους¹¹. Ὅμοιως καὶ αἱ ἐν ἄλλαις Μοναῖς λειτουργήσασαι Σχολαί.

Καὶ κατὰ τοὺς πρώτους μὲν χρόνους τῆς δουλείας δὲν ἐπέτρεπον οἱ κατακτηταὶ τὴν ἐλευθέραν ἰδρυσιν δημοσίων Σχολῶν, ἐκτὸς τῶν ραῶν καὶ τῶν Μοναστηρίων, ὅταν δὲ βραδύτερον οἱ Ἕλληνες, διὰ τῆς προστασίας τῶν παρὰ τῇ Ὑψηλῇ Πύλῃ ἰσχυόντων ὁμογενῶν, ἰδρυνον δημοσίας Σχολάς, ἐξαπακτίζον ταύτας ὡς «σωφρονιστήρια τῶν νέων», ἵνα ἐπιτυγχάνωσιν ἀδείας ἰδρύσεως αὐτῶν καὶ λειτουργίας¹². Ἄλλως τε καὶ αὗται αἱ Σχολαὶ διετέλεσαν ὑπὸ τὴν προστασίαν καὶ τὴν ἄμεσον τῆς

Ἐκκλησίας ἐποπτεῖαν. Ὅθεν ἡ πνευματικὴ ἀνάπτυξις τῆς ἐλληνικῆς νεολαίας συνετελεῖτο «ὑπὸ τὰς πτέρυγας τῆς θρησκείας». Ἦναγκάζοντο δὲ οἱ διδάσκαλοι καὶ λαῖκοι ὄντες νὰ ἐνδύωνται συνήθως ὡς μοναχοί, ἵνα φαίνωνται ὅτι ἐν ταῖς Σχολαῖς ἐδίδασκον μόνον τὰ τῆς θρησκείας. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ οἱ μαθηταὶ φοιτῶντες εἰς τὰς Σχολὰς ἐφόρουν συνήθως μακρὸν ἐπενδύτην καὶ μέλανα πῖλον. Εἰς σπουδαστῆς τῶν Ἀθηνῶν, ἐν τέλει τοῦ ιστ'. αἰῶνος, ὁ Χριστοφόρος Ἀγγελος (γ' 1638), ἐπέστη μεγάλην περιπέτειαν, διότι θελήσας νὰ φορέσῃ ἐπενδύτην ζωηροῦ χρώματος ὑπεβλήθη εἰς φρικτὴν βασανιστήριαν, ἵν' ἀλλαξοπιστήσῃ, ἐκκληφθεὶς ὡς ξένος κατάσκοπος, ἐνῶ ἀπλούστατα ἐφόρει μοναχικὸν ἐπενδύτην¹³. Ἐνιαχοῦ ἀπηγορεύετο ἡ φοίτησις τῶν παίδων εἰς Σχολὰς, ὁπότε οἱτοὶ ἡναγκάζοντο τὴν νύκτα νὰ μεταβαίνωσιν εἰς τοὺς ναοὺς καὶ ὑπὸ τὸ φῶς τῆς κανδήλας νὰ διδάσκωνται ὑπὸ τοῦ διδασκάλου.

Συνηθέστερα δὲ ἦσαν τὰ λεγόμενα «Κοινὰ Σχολεῖα», ἰδρυνόμενα ἐν ταῖς Μοναῖς, ἐν τοῖς ναοῖς καὶ ἐν τοῖς οἴκοις τῶν κληρικῶν, ἐν τε ταῖς πόλεσι καὶ ἐν τοῖς χωρίοις¹⁴. Σπανίως ὑπῆρχον διὰ τὰς σχολὰς αὐτὰς λαϊκοὶ διδάσκαλοι, συνήθως δὲ τοιοῦτο ἦσαν οἱ Ἐπίσκοποι, οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ μοναχοί. Οἱ φοιτῶντες εἰς αὐτὰς παῖδες διέτριβον ἐν τῇ Σχολῇ καθ' ὅλην τὴν ἡμέραν, ἀρχόμενοι καὶ λήγοντες τὰ μαθήματα διὰ προσευχῆς, ἥς μέρος ἀπετέλει καὶ ὁ 104^{ος} Ψαλμὸς τοῦ Δαυὶδ πρὸς ἐνίσχυσιν καὶ φρονηματισμὸν τῶν ἐλληνοπαίδων. Κοινὸν πρόγραμμα διδασκαλίας δὲν ὑπῆρχεν, οὔτε κοινὴ διέθυνσις τῶν Σχολῶν. Ταῦτα πάντα ἐξηριτῶντο ἐκ τῶν ἐκασταχοῦ διδασκάλων, ἐκ τῆς μορφώσεως καὶ ἱκανότητος αὐτῶν. Συνήθως ὁμως ἐδιδάσκοντο ἐν αὐταῖς οἱ παῖδες γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων καὶ τῆς Ἀγίας Γραφῆς, ἀριθμητικὴν, ἐνιαχοῦ δέ, πρὸς τούτοις, στοιχεῖα ἱστορίας καὶ φυσικῆς. Ἡ διάρκεια τῶν σπουδῶν ἐξηριτῶντο ἐκ τῆς προόδου ἐκάστου μαθητοῦ, παρατεινομένη συνήθως ἐπὶ τρία, τέσσαρα ἢ καὶ πέντε ἔτη¹⁵. Ὁ Νικόλαος Σοφριανὸς ἔλεγε περὶ τῶν νέων ὅτι «οἱ περισσότεροι γενειάζουν εἰς τὸ σχολεῖον»¹⁶.

Ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ιστ'. αἰῶνος ἤρξαντο ἰδρυνόμενα τὰ λεγόμενα «Ἑλληνικὰ σχολεῖα», «Μουσεῖα», «Ἑλληνομουσεῖα», ἅτινα καὶ «Γυμνάσια» βραδύτερον ἐκαλοῦντο. Ἐν αὐτοῖς ἐδιδάσκοντο ἡ διαλεκτικὴ, ρητορικὴ καὶ ἠθικὴ, ἡ ἐρμηνεία πεζῶν καὶ ποιητῶν Ἑλλήνων ἐθνικῶν καὶ χριστιανῶν συγγραφέων, ἡ ἐρμηνεία τῆς Ἀγίας Γραφῆς κατὰ τοὺς Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὁ λοιπὸς κύκλος τῶν μαθημάτων τῆς θύραθεν καὶ ἱερᾶς παιδείας, κατὰ πρόγραμμα ὠρισμένον¹⁷. Ἀλλ' ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ προγράμματος ἐξηριτῶντο ἐκ τοῦ διδάσκοντος, ὅστις συνήθως ἦτο εἷς καὶ μόνος, ἔχων βοηθὸν ἓνα τῶν ἱκανωτέρων μαθητῶν. Τοιαῦτα παιδευτήρια ὑπῆρχον ἐν πάσαις σχεδὸν ταῖς ἐλληνικαῖς πόλεσιν, ἀκμαάζοντα κατὰ τὸν ιζ', αἰῶνα, ὡσαύτως ἐν Ἰασίῳ καὶ Βουκουρεστίῳ¹⁸, ἐν ταῖς ἐνετοκρατουμέναις πόλεσιν, ἐν αὐτῇ τῇ Ἑνετίᾳ, ἐν Παταβίῳ καὶ ἀλλαχοῦ, ὅπου ὑπῆρχον Ἑλληνες¹⁹. Τὸ δὲ πρὸς προσηλυτευτικὸν σκοπὸν

ίδρυσθὲν ἐν Ρώμῃ Κολλέγιον τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου οὐ μικρὸν συνετέλεσεν ἀρνητικῶς εἰς τὴν καθόλου τοῦ ἑλληνικοῦ Γένους πνευματικὴν ἀνάπτυξιν²⁰.

Ἐκτὸς τῶν ἑλληνικῶν Σχολείων ἢ Γυμνασίων ὑπῆρχον καὶ αἱ «Ἀκαδημαίαι», αἵτινες, ὡς καὶ ἄλλοτε εἶπομεν, κατ' ὄνομα κυρίως διέφερον αὐτῶν, ἔχουσαι μόνον εὐρύτερον θεολογικὸν πρόγραμμα. Τοιαύτη, κατ' ἐξοχήν, ἦτο ἡ Πατριαρχικὴ Σχολὴ Κωνσταντινουπόλεως, ἥτις ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀλώσεως ἀνεδείχθη περιφανεστάτη τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐστία, τυχοῦσα τῆς προστασίας φιλομούσων Πατριαρχῶν²¹. Μετὰ τὸν Γεννάδιον Σχολάριον τὴν Ἀκαδημίαν ἐπροστάτευσαν κατὰ τὸν ἰσ'. αἰῶνα οἱ Πατριάρχαι Διονύσιος β'. (1546-1555) καὶ ἰδίᾳ ὁ διάδοχος αὐτοῦ Ἰωάσαφ β'. ὁ Μεγαλοπρεπὴς (1555-1565), ὅστις καὶ ἐκ Ρωσίας ἐζήτησε βοηθείας ὑπὲρ αὐτῆς, συντόνως ἐργαζόμενος καὶ ἐλπίζων, ὡς ἔγραφε, ν' ἀναδείξῃ λογίους Ἱεράρχας καὶ λαϊκοὺς μεμορφωμένους χριστιανούς. Σημειωτέον δὲ ὅτι πρῶτος Διευθυντὴς τῆς Σχολῆς μετὰ τὴν ἄλωσιν ἐχηρμάτισεν ὁ Ματθαῖος Καμαριώτης, ὅστις εἶχε διδάξει ἐν αὐτῇ πρὸ τῆς ἀλώσεως. Ὁ Πατριάρχης Διονύσιος, πρὸς τοῖς ἄλλοις, εἶχε προσκαλέσει εἰς Κωνσταντινούπολιν, τῇ ὑποδείξει τοῦ μητροπολίτου Ναυπλίας Μιχαὴλ Σοφιανοῦ, ὡς διδάσκαλον τὸν ἐκ Ζακύνθου Ἐρμούδωρον Λήσταρχον, ὁ δὲ Ἰωάσαφ προσεκάλεσεν ἐκ Ναυπλίου τὸν Ἰωάννην Ζυγομαλάν, ἄνδρα ἐλλογιμώτατον, «ἵνα μεταδῷ γράμματα οὐδεὶς γὰρ ἦν τότε διδάσκων γράμματα»²². Ἐν τέλει δὲ τοῦ αἰῶνος, ἐπὶ Πατριάρχου Ἱερεμίου Β', προσεδόθη νέα ὥθησις εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς παιδείας καὶ διὰ τῆς συγκεντρώσεως λογίων ἀνδρῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ διὰ τῆς συγχρόνου δράσεως τῶν διαπρεπεστάτων Ἱεραρχῶν Μελετίου Πηγᾶ, Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, Γαβριὴλ Σεβήρου, Μητροπολίτου Φιλαδελφείας καὶ Μαξίμου Μαργουινίου, Ἐπισκόπου Κυθήρων. Αἱ πρὸς τοὺς Διαμαρτυρομένους πολύνκροτοι σχέσεις οὐ μικρὸν συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐνίσχυσιν τῆς πνευματικῆς κινήσεως, ἀλλὰ, κυρίως εἰπεῖν, πάντες οἱ Ἕλληνες, ἡγουμένου τοῦ Κλήρου, συνησθάνοντο τὴν ἀνάγκην καὶ τὴν σπουδαιότητα τῆς παιδείας. Ἡ συναίσθησις αὕτη ἐξεδηλώθη καὶ ἐν τῇ ἐνδημούσῃ Συνόδῳ τοῦ 1593, ἐν τῷ ναῷ τῆς Παμμακαρίστου συνελευθούσῃ καὶ ἐκδούσῃ πρὸς τοῖς ἄλλοις τὴν ἐξῆς διάταξιν: «ὥρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος ἕκαστον Ἐπίσκοπον ἐν τῇ ἑαυτοῦ παροικίᾳ φροντίδα καὶ δαπάνην τὴν δυναμένην ποιεῖν ὥστε τὰ θεῖα καὶ ἱερὰ γράμματα δύνασθαι διδάσκεσθαι βοηθεῖν δὲ κατὰ δύναμιν τοῖς ἐθέλουσι διδάσκειν καὶ τοῖς μαθεῖν προαιρουμένοις, ἐὰν τῶν ἐπιτηδείων χρεῖαν ἔχωσιν»²³. Κατὰ τὴν διάταξιν ταύτην ἐφιλοτιμήθησαν οἱ Πατριάρχαι καὶ Ἀρχιερεῖς νὰ συστήσωσι Σχολὰς καὶ νὰ ὑποστηρίξωσι διδασκάλους καὶ μαθητάς. Ἀλλ' ἡ ἀπεργόγραφτος κακοδαιμονία καὶ πενία τοῦ Γένους περιῆγε τοὺς διδασκάλους εἰς δεινὴν θέσιν. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην τοῦ Ἱερεμίου εὐρισκόμενος ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ Στέφανος Γεράχιος (Gerlach), εἶδε τὸν διαπρεπέστατον διδάσκαλον τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας Μανουὴλ Μαλα-

ξόν, ἄνδρα γέροντα καὶ πτωχόν, διδάσκοντα τοὺς ἑλληνόπαιδας ἐντὸς μικροῦ καὶ ἀθλίου δωματίου, ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ ὁποίου ἐκρέμαντο ξηροὶ ἱχθύες (τσιθροί), ἐξ ὧν ἐτρέφετο ὁ διδάσκαλος, ποριζόμενος τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐξ ἀντιγραφῆς χειρογράφων²⁴. Οὐχ' ἦττον ὁ Μαλαξὸς κατέλιπε συγγράμματα, ἄξια τῆς πρὸς αὐτὸν εὐγνωμοσύνης τοῦ Γένους, ἀνέδειξε δὲ πολλοὺς μαθητάς, ὥς διδάσκαλος ἐν τῇ Πατριαρχικῇ Σχολῇ Κωνσταντινουπόλεως²⁵.

Ταύτην δ' ἐνθέρμως ὑπεστήριξε κατὰ τὸν ἐφεξῆς αἰῶνα ὁ Κύριλλος Λούκαρις, ὁ πολὺτλας Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως, μέγα μέρος τῆς ἐκτάκτου δραστηριότητος αὐτοῦ εἰς αὐτὴν καὶ τὴν παιδείαν καθόλου ἀφιερώσας. Συνέπεσε δ' ἐπ' αὐτοῦ νὰ ἐμφανισθῇ καὶ διδάσκαλος διαπρεπέστατος, ὁ Θεόφιλος Κορυδαλλεύς, ὃν προσκαλέσας ἐξ Ἀθηνῶν, ὅπου τέως ἐδίδασκε, κατέστησε διευθυντὴν τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας ὁ Λούκαρις. Ὁ Κορυδαλλεύς ὑπῆρξε, κατὰ τὸν Εὐγένιον Βούλγαριν, «οὐκ ἀμυδρὸν ἄστρον φιλοσοφίας» ἐγένετο δὲ πρῶτος εἰσηγητὴς παρ' ἡμῖν τῆς διδασκαλίας τῶν φιλοσοφικῶν μαθημάτων ἐν ταῖς Σχολαῖς, πολλαχοῦ διδάξας καὶ μεγάλως ὠφελήσας τοὺς Ἕλληνας²⁶. Μεγάλως συνετέλεσεν εἰς τὴν πρόοδον τῆς Σχολῆς Κωνσταντινουπόλεως, καίτοι ἐπὶ μικρὸν ἐν αὐτῇ εἰργάσθη, ὁ Κορυδαλλεύς. Τὸ ἔργον αὐτοῦ λαμπρῶς καὶ εὐδοκιμώτατα ἐξηκολούθησεν ὁ Ἰωάννης Καρυοφύλλης, πολλοὺς ἀναδείξας μαθητάς²⁷. Ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Ἱερεμίου Β' ἐγένετο τὸ πρῶτον σκέψις περὶ ἰδρύσεως Τυπογραφείου ἐν Κωνσταντινουπόλει²⁸, ἀλλὰ μόλις τῷ 1627 ὁ μεγαλοπράγμων Κύριλλος Λούκαρις ἠδυνήθη νὰ πραγματοποιήσῃ τοιαύτην σκέψιν ἐπ' ὠφελείᾳ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους καθόλου, πρῶτος αὐτὸς καὶ ἰδρυτὴς Τυπογραφείου γενόμενος²⁹. Τελευτῶντος τοῦ ιζ' αἰῶνος μέγας τῆς Σχολῆς προστάτης καὶ χορηγὸς ἐγένετο ὁ ἐκ Καστορίας Μανωλάκης, ὅστις δι' ἡγεμονικῶν ὄντως χορηγιῶν καὶ ἄλλας Σχολὰς πολλαχοῦ ἵδρυσεν ἢ ἐπροστάτευσεν³⁰. Πάντες οἱ ἐξέχοντες ἄνδρες τοῦ Γένους συνίστων τὴν παιδείαν καὶ ὑπεδείκνυνον τὴν μεγίστην αὐτῆς σημασίαν³¹ καὶ πάντες σχεδὸν οἱ διαπρεπεῖς λόγιοι Ἕλληνες τῶν χρόνων ἐκείνων ὑπῆρξαν ἢ διδάσκαλοι ἢ τρόφιμοι τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας. Ὁ Ἀλέξανδρος Μανροκορδάτος (γ' 1708) οὐ μόνον ἐμαθήτευσεν καὶ ἐδίδαξεν ἐν αὐτῇ ἐπὶ ἐπταετίαν ὅλην (1665-72) ἀσκῶν ταῦτοχρόνως καὶ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἱατροῦ, ἀλλὰ καὶ ἐδαπάνησεν ἐκ τῶν ἰδίων πρὸς ἔκδοσιν τῶν σπανιζόντων τότε βιβλίων καὶ διδακτικὰ ἐγχειρίδια συνέγραψεν³². Αἱ δεινὰ τῆς Ἐκκλησίας περιστάσεις καὶ αἱ ἐσωτερικαὶ ἀνωμαλίαι συνεπήγαγον τὴν ἀποσύνθησιν τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας, ἀλλὰ τῷ 1691 ἀνασυνέστησεν αὐτήν, ἀναζωπυρήσας τὴν καθόλου παιδείαν ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Καλλίνικος Β'. Ἀχαρνὰν (γ' 1702), ἐδίδαξε δέ, πρὸς τοῖς ἄλλοις, ἐν τῇ Σχολῇ ὁ διαπρεπέστατος θεολόγος Σεβαστὸς Κυμνήτης (γ' 1702) καὶ ὁ Γεράσιμος Ἀχαρνὰν³³. Γενναίους προστάτας ἢ Σχολὴ εὔρεε κατὰ τὸν ιη' αἰῶνα τοὺς Πατριάρ-

χας Γαβριήλ Γ'. (1703-1707) καὶ Σεραφεῖμ (1757-1760), ἐφ' ὧν πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐδίδαξαν ὁ Δωρόθεος Λέσβιος (ᾗ 1753), ὁ Νικόλαος Κριτίας (ᾗ 1767), ὁ Εὐγένιος Βούλγαρις (ᾗ 1806) καὶ Σέργιος ὁ Μακράιος (ᾗ 1819), ὁ συγγραφῆς καὶ Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν.

Μέγας ὡσαύτως προστάτης τῶν γραμμάτων καθόλου ἀνεδείχθη ὁ διαπρεπὴς Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Σαμουήλ Χαντζερῆς, δις πατριαρχεύσας (1767-68, 1773-74) καὶ διακριθεὶς διὰ τῆς ἐκτάκτου δραστηριότητος καὶ τῆς διοικητικῆς ἱκανότητος, τῆς πολυμαθείας καὶ τῆς εὐγλωττίας. Ἐν μέσῳ τῶν μεγάλων αὐτοῦ ὡς Πατριάρχου καὶ Ἐθνάρχου καθηκόντων εὐτυχῆσας νὰ ἔχῃ συγχρόνους ἱκανοὺς διδασκάλους πρῶτιστον ἐθεώρησε τὴν προστασίαν τῆς παιδείας καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν γραμμάτων «διδασκάλοις ἀδιαλείπτως ὁμιλῶν καὶ ἐν πάσῃ ἐπιστήμῃ ἀπρότως φιλοπονοῶν»³⁴. Ἐπ' αὐτοῦ δέ, ὡς παρετηρήθη ἤδη, καὶ διὰ τῆς προστασίας αὐτοῦ ἤρξαντο παρ' ἡμῖν ἐν τῇ Ἀνατολῇ μεταφράσεις δοκίμων ξένων συγγραφέων εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, θεωρεῖται δ' ὁ Σαμουήλ ὡς εἷς τῶν πρῶτων ἀναπτυσάντων τὴν νεωτέραν ἑλληνικὴν γλῶσσαν³⁵, ἥς, κατὰ τὸν Ἰάκωβον Ρίζον Νερούλον, ὁ Εὐγένιος Βούλγαρις «ὑπῆρξε τὸ πρῶτον πάντων ὅσοι συνέγραψαν μετ' αὐτὸν ἐν τῇ νέᾳ ἑλληνικῇ μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Κοραῆ»³⁶.

Ἀξιοσημείωτος δ' εἶναι ἡ δρᾶσις τῶν Πατριαρχῶν Ἱεροσολύμων ὑπὲρ τῆς παιδείας. Διότι οὗτοι, ἔνεκα τῶν ζητημάτων τῶν ἀγίων Τόπων διαρκῶς περιοδεύοντες, οὐ μόνον συμμετεῖχον τῶν γενικῶν προσπαθειῶν πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς παιδείας, ιδρύοντες Σχολάς, ὅπου τοιαῦτα δὲν ὑπῆρχον, ἢ μεριμνῶντες περὶ οἰκονομικῆς ἐξασφαλίσεως τῶν ἤδη ὑφισταμένων, ἀλλὰ καὶ Τυπογραφεῖα ἱδρουν, ὡς ὁ Πατριάρχης Δοσίθεος ἐν Βουκουρεστίῳ καὶ Ἰασίῳ, καὶ συγγραμματα ἐδημοσίεον καὶ τὸ δὴ σπουδαιότερον περισυνέλεγον χειρόγραφα, καταρτίζοντες Βιβλιοθήκας. Εἰς τὰς μερίμνας αὐτῶν ταύτας ὀφείλεται ἡ Ἱεροσολυμιτικὴ Βιβλιοθήκη, ἣ τε ἐν Ἱεροσολύμοις ἀποκειμένη καὶ ἣ ἐν τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μετοχίῳ τοῦ Ἀγίου Τάφου³⁷. Εἰς παρομοίας ἐνεργείας τῶν Πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας ὀφείλεται καὶ ἡ Βιβλιοθήκη τοῦ Καΐρου νῦν εἰς Ἀλεξάνδρειαν μετενεχθεῖσα. Ἀλλά, καθόλου εἰπεῖν, ὡς κατὰ τοὺς προηγουμένους αἰῶνας οὕτω καὶ κατὰ τὴν ὑπ' ὄψει ἡμῶν ἐποχὴν ἡ Ἐκκλησία μετὰ πολλῆς προσοχῆς περισυνέλεξε τὰ φιλολογικὰ μνημεῖα τοῦ παρελθόντος ἐν ταῖς Βιβλιοθήκαις τῶν Μονῶν καὶ τῶν Πατριαρχείων, καίτοι, δυστυχῶς, καθ' ὅλην ταύτην τὴν ἐποχὴν ἐξηκολούθησεν ἡ σύλησις τῶν χειρογράφων ἐκ τῶν Βιβλιοθηκῶν τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἡ φυγάδευσις αὐτῶν³⁸. Αἱ Βιβλιοθήκαι δ' αὗται τῆς Ἀνατολῆς, ἐν Ἱεροσολήμ, Σινᾷ, Πάτμῳ, ἐν ταῖς τοῦ Ἀγίου Ὁρους Ἀθῶ καὶ ἐν ταῖς ἀπανταχοῦ Μοναῖς, καὶ ἄλλαι δημόσιαι καὶ ἰδιωτικαὶ τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν χρόνων, πρόκεινται ἐν ἐπὶ πλέον τεκμήριον τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως καὶ κινήσεως τῆς ἑλληνικῆς Ἀνατολῆς.³⁹

Ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ ἰδρυθεῖσα ἡ ἐν Πάτμῳ Ἀκαδημία ἤχθη εἰς μεγάλην ἀκμὴν. Ἰδρυτὴς τῆς Ἀκαδημίας ταύτης ὑπῆρξεν ὁ μοναχὸς Μακάριος Καλογεράς, Πάτιμος τὴν πατρίδα. Ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὅπου μετέβη ἵνα σπουδάσῃ ἐν τῇ Πατριαρχικῇ Ἀκαδημίᾳ, ὑπῆρξε προστατευόμενος καὶ μαθητὴς τοῦ ἐξ Ἰθάκης Ἀγαπίου Βουλνισμᾶ, ὅστις βραδύτερον ἐδίδασκεν ἐν Ἀθήναις (᾿ 1739) καὶ τοῦ Ἰακώβου Γιακουμῆ, διδασκάντων εἰς αὐτὸν τὴν ἐλληνικὴν καὶ λατινικὴν φιλολογίαν καὶ τὴν φιλοσοφίαν. Τελείως καταρτισθεὶς ὁ Μακάριος ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του καὶ ἵδρυσεν παρὰ τὴν Μονὴν τῆς Πάτμου τῷ 1713 τὴν περιφρημον κατασταῶσαν Ἀκαδημίαν τῆς Πάτμου⁴⁰. Κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ἐφοίτων ὀλίγοι παῖδες ἐκ Πάτμου, ἀλλὰ δὲν ἐβράδυνε νὰ προσλάβῃ ἡ μικρὰ νῆσος ζωηροτάτην κίνησιν ἐκ τῆς συρροῆς φοιτητῶν ἐξ ἁπασῶν τῶν ἐλληνικῶν χωρῶν. Μαθητὴς τῆς Ἀκαδημίας ἐχρημάτισεν ἐπὶ τοῦ Μακαρίου καὶ ὁ περιηγηθεὶς τὰς ἐλληνικὰς χώρας τῆς Ἀνατολῆς ρῶσος ὁ Γρηγορόβιτς Μπάροσκη, πολλὰς παρασχὼν περὶ τῆς Σχολῆς πληροφορίας⁴¹. Ὁ Μακάριος ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς ὁ μόνος τῆς Ἀκαδημίας καὶ διευθυντὴς καὶ διδάσκαλος. Ἐδίδασκε δι' ὅλης τῆς ἡμέρας τὴν ἐλληνικὴν καὶ λατινικὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογίαν, τὴν φιλοσοφίαν, τὴν ρητορικὴν καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν. Τῷ 1720 ἐξῆλθον οἱ πρῶτοι ἀπόφοιτοι τῆς Ἀκαδημίας, ἐκ τούτων δὲ ὁ Ἰάκωβος Πάτιμος, ὁ διαπρεπέστερος τῶν μαθητῶν καὶ ἐφάμιλλος τοῦ Μακαρίου, μετέδωκε τὰ ἐλληνικὰ γράμματα εἰς τὴν Συρίαν καὶ τὴν Παλαιστίνην, ὅπου θαυμασίως εἰργάσθη ὡς διδάσκαλος, ἰδρυτὴς γενόμενος καὶ τῆς Σχολῆς τῶν Ἱεροσολύμων⁴². Ὁ Μακάριος προσελάμβανεν ἐν τῷ πολυμόχθῳ ἔργῳ του ὡς βοηθοὺς τοὺς ἀρίστους τῶν μαθητῶν, ὡς τὸν Ἰακώβον Πάτιμον καὶ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τούτου τὸν Γεράσιμον Βυζάντιον⁴³. Τῷ 1729 ἡραγκάσθη νὰ προσθέσῃ νέα οἰκοδομήματα διὰ τὴν στέγασιν τῶν ἀθρόως προσερχομένων φοιτητῶν, οἵτινες ὑπερέβαινον πολλάκις τοὺς 200. Εἶχε δὲ ἀπανταχόθεν τόσας δωρεὰς τῶν φιλομούσων, ὥστε τῷ 1745 κατέθηκεν ἐπὶ τόκῳ τὸ μέγα διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ποσὸν 3500 γροσίων, πρὸς συντήρησιν τῶν διδασκάλων τῆς Ἀκαδημίας. Ταύτην δὲ ὑπεστήριζεν οἰκονομικῶς καὶ ἡ Μονὴ τῆς Πάτμου.

Ἐπὶ εἴκοσι καὶ πέντε ὁλόκληρα ἔτη εἰργάσθη ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ ὁ Μακάριος, ἀπολαύων τοῦ παγκοίνου σεβασμοῦ οὐχὶ μόνον τῶν Ἑλλήνων ἀλλὰ καὶ τῶν ξένων, ἀνέδειξε δὲ μαζρὰν σειρὰν μαθητῶν, δι' ὧν μετέδωκε πανταχοῦ τὰ ἐλληνικὰ γράμματα, ἀπέθανε δὲ τῇ 17 Μαρτίου 1737 καταλιπὼν καὶ τινα συγγράμματα.

Τὸ ἔργον αὐτοῦ ἐν τῇ Πατριάδι Σχολῇ ἐξηκολούθησαν ὁ Γεράσιμος Βυζάντιος (᾿ 1740), ὁ Βασίλειος Κουταλιανὸς (᾿ 1773) καὶ ὁ Δανιὴλ Κεραμεὺς (᾿ 1801), ἐφ' οὗ καὶ πάλιν ἡ Σχολὴ ἤκμασε, πολλοὺς ἀναδείξασα μαθητάς. Οὗτοι δέ, ὅπου μετέβαινον, ἢ ἐδίδασκον ἐν ταῖς ὑπαρχούσαις Σχολαῖς ἢ καθίδρουν νέας τοιαύτας⁴⁴.

Ταντοχρόνως λαμπρῶς εἰργάζοντο αἱ Σχολαὶ τῶν Ἰωαννίνων⁴⁵, καί, ὡς παρε-

τηρήθη ἤδη, «εἰς τὴν πόλιν τῶν Ἰωαννίνων χρεωστῇ ἡ Ἑλλάς τὴν ἀναγέννησιν τῆς παιδείας, ὅχι μόνον διὰ τὴν σύστασιν καὶ συντήρησιν τῶν Σχολείων των, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν πολυμαθειαν τῶν διδασκάλων καὶ περισσότερον διὰ τὸν ζῆλον, μὲ τὸν ὁποῖον περιέθαλψαν οἱ καλοὶ Ἰωαννῖται τοὺς μαθητάς»⁴⁶. Ἐν τῇ Σχολῇ τοῦ Μάνου Γκιούμα, ἰδρυθείσῃ τῷ 1674, ἐδίδαξε πρῶτος ὁ Βησσαρίων Μακρῆς (᾿ 1699)⁴⁷, ὃν διεδέχθη περὶ τῷ 1695 ὁ ἑλλογιμώτατος ἱερεὺς Γεώργιος Σουγδουρῆς, διδάξας μέχρι τοῦ 1715 «ὅσους διέδωκε τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἰς τὴν πρότερον καταβεβραβρωμένην Εὐρωπαϊκὴν Τουρκίαν»⁴⁸. Διαπρεπεῖς ὡσαύτως διδάσκαλοι αὐτῆς ὑπῆρξαν ὁ Ἀναστάσιος Παπαβασιλείου, ὁ Μεθόδιος Ἀνθρακίτης καὶ ὁ Μπαλᾶνος Βασιλόπουλος⁴⁹, οἱ δὲ μαθηταὶ τῆς Σχολῆς μετέδωκαν τὰς ἐπιστημονικὰς αὐτῆς γνώσεις εἰς ὅλα τὰ Σχολεῖα καὶ εἰς αὐτὴν ἔτι τὴν Κωνσταντινούπολιν⁵⁰. Ἀλλὰ νέα περίοδος τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἤρξατο διὰ τοῦ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως, ὅστις ἐδίδαξε περὶ τὸ 1742 ἐν τῇ ἐτέρᾳ τῶν Ἰωαννίνων Σχολῇ, «Μαρουτσαία» λεγομένη, ἐκ τοῦ ὀνόματος τῶν μεγάλων εὐεργετῶν αὐτῆς Σίμωνος καὶ Λάμπρου τῶν Μαρουτσῶν. Ὁ Εὐγένιος Βούλγαρις ἐν Ἰωαννίνοις ἐδίδαξε νέα φιλοσοφικὰ συστήματα μετὰ τῆς διακρινούσης αὐτὸν ἐκτάκτου πολυμαθείας καὶ ἐγγλωττίας⁵¹. Ἐξ Ἰωαννίνων δὲ μετέβη τῷ 1746 εἰς Κοζάνην ἐπὶ μικρὸν ἐκεῖ διδάξας καὶ διευθύνας πάλιν τὴν Μαρουτσαίαν τῶν Ἰωαννίνων Σχολὴν ἐπὶ τετραετίαν⁵², μέχρι τοῦ 1753, ὁπότε καὶ πάλιν ἀπεμακρύνθη ἔνεκα ἔριδος πρὸς τὸν προῖστάμενον τῆς ἐτέρας Σχολῆς Μπαλᾶνον Βασιλόπουλον, συνέδεσε δὲ τὸ μέγα αὐτοῦ ὄνομα μετὰ τῆς Ἀθωνιάδος Ἀκαδημίας.

Ἡ πρώτη ἀρχὴ τῆς περιωνύμου ταύτης Ἀκαδημίας ὀφείλεται εἰς τὸν Ἡγούμενον τῆς ἐν Ἀθῶ Μονῆς τοῦ Βατοπεδίου Νεόφυτον, ὅστις ἰδρύσας παρ' αὐτὴν τὴν Σχολὴν προσεκάλεσεν ὡς διδάσκαλον τὸν ἑλλογιμώτατον μοναχὸν Νεόφυτον Κανσοκαλυβίτην⁵³, μαθητὴν τῆς Πατριάρχου Ἀκαδημίας καὶ τῆς Σχολῆς τῶν Ἰωαννίνων χρηματίσαντα, καθ' ὃν χρόνον ἐν αὐτῇ ἐδίδασκεν ὡς εἶδομεν ὁ Εὐγένιος Βούλγαρις. Τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1749 ἤρξατο τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀθωνιάδι Σχολῇ ὁ Νεόφυτος Κανσοκαλυβίτης, ὀλίγους ἐκ τῶν μοναχῶν καὶ δοκίμων τῶν Μονῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους ἔχων μαθητάς⁵⁴. Ἡ πρώτη ἐκείνη Ἀθωνιάς Σχολὴ τῇ προστασίᾳ τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Κυρίλλου Ε' (1748-1757) ἀνοικοδομηθεῖσα καὶ μεταρρυθμισθεῖσα προήχθη εἰς Ἀκαδημίαν, διευθυντοῦ αὐτῆς καὶ διδασκάλου διορισθέντος τοῦ Εὐγενίου Βουλγάρεως (1753), ὅστις καίτοι εὗρε μόνον 20 μαθητάς, πρὸς τῷ Νεοφύτῳ Κανσοκαλυβίτῃ προσέλαβε καὶ ἕτερον βοηθὸν τὸν ἐξ Ἰωαννίνων μαθητὴν αὐτοῦ Παναγιώτην Παλαμᾶν. Ἡ εἵησις, καθ' ἣν ὁ Βούλγαρις ἐλάμβανε μισθὸν χίλια γρόσια ἑτησίως, προϋξένησε κατάπληξιν, διὰ τὸ μέγεθος τοῦ ποσοῦ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην. Ἐν βραχεῖ χρονικῷ διαστήματι ἡ Ἀθωνιάς Ἀκαδημία ἠρτίμει 200 μαθητάς⁵⁵, ἀπανταχόθεν συρρέοντας πρὸς τὸν ἐπιφανέστατον διδάσκαλον Εὐγέ-

νιον Βούλαριν, ὅστις ἐδίδασκε τὴν Θεολογίαν, ρητορικὴν, λογικὴν, μεταφυσικὴν καὶ φιλοσοφίαν, κατὰ τὰ νεώτερα συστήματα, συγγράφων ταυτοχρόνως σπουδαιότατα συγγράμματα, προκαλοῦντα τὸν πάγκοινον θαυμασμόν. Ὁ Εὐγένιος Βούλαρις εἰργάσθη πρὸς ἀνάδειξιν τῆς Σχολῆς μετὰ καταπληκτικῆς δραστηριότητος καὶ ἱκανότητος, πρῶτος αὐτὸς παρ' ἡμῖν ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐπὶ ἐπιστημονικῶν βάσεων διὰ τῆς εὐφυΐας, τῆς σπανίας πολυμαθείας καὶ ἐπιδεξιότητος πρὸς πάντας τοὺς κλάδους τῆς παιδείας καὶ τῆς σοφίας στηρίζας τὴν ἐκπαίδευσιν⁵⁶. Αὐστυχῶς μόνον ἐπὶ πενταετίαν εἰργάσθη ἐν τῇ Ἀθωνιάδι Ἀκαδημίᾳ, ἀναγκασθεὶς ῥ' ἀπομακρυνθῆ ἅπ' αὐτῆς ἔνεκα ἀντιδράσεων⁵⁷, βραδύτερον δὲ ἐχρησιμοποιήθη ὑπὸ τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας ὡς καὶ ἕτερος διαπρεπέστατος λόγιος κληρικός, ὁ Νικηφόρος Θεοτόκης (ῥ' 1800). Ἀλλ' ἢ ἐν Ἀθῶ Σχολῇ ἀπέβη τὸ φυτόριον τῶν πεπαιδευμένων ἀνδρῶν, ἐξ ὧν οἱ πλείστοι ἐπιστρέφαντες εἰς τὰς πατρίδας αὐτῶν ἀπέβησαν διδάσκαλοι πολλῶν Σχολείων τῆς Ἑλλάδος, διέδωκαν τὰς γνώσεις καὶ ἐνέπνευσαν τῇ νεολαίᾳ τὴν διαρκῆ ἀποδημίαν εἰς Εὐρώπην, ὡς ὁμολογουμένην αὐτῶν ἐστίαν⁵⁸.

Μετὰ τὸν Βούλαριν προσεκλήθη τῷ 1759 ὡς διδάσκαλος ὁ Νικόλαος Ζερζούλης, ὅστις μετ' ἄλλων διδασκάλων, οἷον τοῦ μοναχοῦ Κυρίλλου καὶ τοῦ ἱερέως Ἰωάννου Πεζάρου⁵⁹, διετήρησε τὴν Σχολὴν ἐπὶ ἔτη ἱκανά. Ὁ Ἰωάννης Πέζαρος (ῥ' 1806) εἰργάσθη ὕστερον ὡς διδάσκαλος ἐν Τυρνάβῳ τῆς Θεσσαλίας, καταπληκτικὴν ἀναπτύξας δραστηριότητα, ἣν μετὰ θαυμασμοῦ περιέγραψεν ὁ μαθητὴς του Κωνσταντῖνος Κούμας. Ἐπροσπάτησε δὲ τὴν Ἀκαδημίαν ὁ Πατριάρχης Θεοδοσίος β' (1769-1773), ἀλλ' ἐπὶ τοῦ Νεοφύτου ζ' (1789-1794-1798-1801), τῷ 1799 ἡ Σχολὴ διέκοψε πάλιν τὰς ἐργασίας αὐτῆς. Οὐχ ἥτιον ὑπὸ διαφόρους διδασκάλους ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐπανελαμβάνοντο τὰ μαθήματα ἐν τῇ Σχολῇ, χορηγούντων τὰ πρὸς συντήρησιν τῶν διδασκάλων καὶ τῶν μαθητῶν τῶν 20 Μονῶν τοῦ Ἀγίου Ὁρους. Ὁριστικῶς φαίνεται ἔκλεισε τὰς πύλας αὐτῆς ἡ Σχολὴ τῷ 1808, ὅτε ὁ ἐν Ἀγίῳ Ὁρῷ ἐξόριστος Πατριάρχης Γρηγόριος ε' ἠθέλησε νὰ μεταφέρῃ αὐτὴν εἰς τὸ ἔξω τῶν Καρυῶν Κελλίον τοῦ Σεραγίου, ἀλλὰ διεφώνησαν αἱ Μοναί⁶⁰.

Ὑπῆρξε δὲ μεγάλη ἡ πνευματικὴ κίνησις παρὰ τοῖς Ἕλλησι κατὰ τὸν 19^{ον} αἰῶνα. Ἐκάστη πόλις, μικρὸν εὐποροῦσα, ἔσπευδε νὰ ἰδρύσῃ Σχολὴν καὶ νὰ προσκαλέσῃ τοὺς ἱκανωτέρους διδασκάλους, ἕκαστος δὲ νέος εὐφυὴς μετὰ τὴν ἐν τῇ πατρίδι παιδευσιν, ὑπερρικτῶν πᾶν κόλυμα, μετέβαινεν εἰς τὰ Πανεπιστήμια τῆς Εὐρώπης «ἵνα μεταβίβασιν εἰς τὴν πατρίδα γνώσεις ἔτι ἀγνώστους εἰς αὐτήν»⁶¹. Ἐντεῦθεν ἐξηγεῖται καὶ τὸ πολυάριθμον τῶν Σχολείων κατὰ τὸν 19^{ον} αἰῶνα. Ἐν ἀρχῇ αὐτοῦ ὁ ἐκ Ναούσης Ἀναστάσιος Μιχαήλ ἐπληροφόρει ὅτι ἡ κυρίως Ἑλλὰς καὶ πλεῖστοι πόλεις τῆς Μακεδονίας, τῆς Ἠπείρου, τῆς Θεσσαλίας, τῆς Θράκης, τῆς Πελοποννήσου, τῆς Κρήτης, τῶν Ἰονίων νήσων, τῆς Μικρασίας καὶ τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου εἶχον ἐν συνόλῳ

τεσσαράκοντα Σχολεία⁶², τῷ δὲ 1714 γράφων ὁ Ἀλέξανδρος Ἑλλάδιος ἐπληροφόρει ὅτι ἤκμαζον πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος τὰ Γυμνάσια.⁶³ Ὡσαύτως ὁ Γεώργιος Κωνσταντίνου, ὁ ἐξ Ἰωαννίνων, ἔγραφεν ὅτι ὑπῆρχον Σχολεῖα πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὰς ἐπισήμους πόλεις καὶ τὰς νήσους, «καὶ ὅπου ἂν ἡ ἡμετέρα διάλεκτος πολιτεύεται καὶ ἡ εὐσέβεια τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας κηρύττεται καὶ Σχολεῖα σφύζονται καὶ ἄλλα ἐγείρονται καὶ διδάσκαλοι καὶ σπουδαῖοι κοσμοῦσι τὰς ὁμηγύρεις τῶν τε ἀρχιερέων καὶ τῶν κληρικῶν καὶ ἀπ' ἁμβωνος συνεχῶς κηρύττουσι λόγους, συνθεμένους μὲ τὴν πλεον ἀνθηρὰν καὶ γλαφυρὰν φράσιν, κατὰ τὴν ἀπλήν διάλεκτον, εἰς ἐπήκοον πάντων καὶ τὰς ἐπιστήμης παρρησία διδάσκοντες, παντὶ τῷ προσερχομένῳ ἀφθόνως καὶ ἀδωροδοκῆτως μεταδίδουσι»⁶⁴. Ὑπερμεσοῦσης δὲ τῆς ἡ' ἑκατονταετηρίδος, ἐκτὸς τῶν πολυαριθμῶν κοινῶν Σχολείων, ἡρωθυμοῦντο δημόσια Ἑλληνικὰ Σχολεῖα δύο ἐν Κωνσταντινουπόλει, τρία ἐν Ἰωαννίνοις δύο ἐν Θεσσαλονίκῃ, δύο ἐν Βουκουρεστίῳ, ὑποστηριζόμενα γενναιοδῶρως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἡγεμόνων, καὶ ἀνὰ ἐν ἐν Ἰασίῳ, ἐν Ἀθριανουπόλει, ἐν Φιλιππουπόλει, ἐν Ἀγίῳ Ὄρει, ἐν Βερροίᾳ, ἐν Καστορίᾳ, ἐν Σιατίστῃ, ἐν Μοσχοπόλει, ἔνθα καὶ Τυπογραφεῖον ὑπῆρχεν, ἐν Τυρνάβῳ τῆς Θεσσαλίας, ἐν Τρικκάλοις, ἐν Τριπόλει, ἐν Πάτραις, ἐν Ἀμφίσσῃ, ἐν Ἀρτῇ, ἐν Σμύρνῃ, ἐν Χίῳ, ἐν Πάτμῳ, ἐν Μυτιλήνῃ, ἐν Σάμῳ, ἐν Ρόδῳ, ἐν Κρήτῃ, ἐν Κύπρῳ, ἐν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ⁶⁵. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι ὁ ἅγιος μοναχὸς Κοσμάς ὁ Αἰτωλὸς († 1779), εἰς ὃν ὀφείλεται ἡ ἀναστολὴ τοῦ ἐξισλαμισμοῦ τῆς Ἡπείρου, περιοδεύων κατὰ τὰ ἔτη 1760-1769 καὶ κηρύττων ἵδρυσε διακόσια κοινὰ ἤτοι δημοτικὰ Σχολεῖα καὶ τριάκοντα Ἑλληνικά⁶⁶. Τότε εἰσῆχθη παρ' ἡμῶν καὶ τὸ σύστημα τῶν οἰκονομικῶν Σχολείων, διοργανουμένων κοινοβιακῶς. Ἐν αὐτοῖς δ' ἐχορηγεῖτο δωρεὰν εἰς τοὺς μαθητὰς ἢ τε τροφὴ καὶ ἡ διδασκαλία. Οἱ πλούσιοι ὠρίζον διάφορα κληροδοτήματα πρὸς συντήρησιν διδασκάλων καὶ μαθητῶν καὶ πρὸς ἐμπλουτισμὸν τῶν Βιβλιοθηκῶν⁶⁷.

Τῆς ἰδρύσεως, συντηρήσεως καὶ λειτουργίας τῶν Σχολείων ἡγεῖτο πάντοτε ἡ Ἐκκλησία, προστατεῦνσα τὴν παιδείαν. Οἱ Πατριάρχαι Κωνσταντινουπόλεως ὡς Ἐθνάρχαι ἡμιλλῶντο ἐν ταῖς ἐνεργείαις αὐτῶν ὑπὲρ τῶν γραμμάτων. Τελευτῶντος τοῦ ἡ' αἰῶνος, μετὰ τὸν Σεραφεῖμ β' (1757-1761), ὅστις διὰ κοινῶν ἐράνων ἐστήριξε τὴν Πατριαρχικὴν Ἀκαδημίαν⁶⁸, ὁ Νεόφυτος ζ' (1789-1794, 1799-1801) τῷ 1793 ἐξέδωκε Πατριαρχικὸν γράμμα, δι' οὗ ἐνίσχυσεν αὐτὴν οἰκονομικῶς, συλλέξας ὑπὲρ αὐτῆς ἄνω τῶν 64000 γροσίων καὶ διορίσας ἐξαμελῇ Ἐφορείαν πρὸς ἐποπτείαν τῆς λειτουργίας αὐτῆς. Ἡ Σχολὴ ἐμελλε νὰ ἔχη 12 μαθητὰς, ὧν οἱ πτωχότεροι παρ' αὐτῆς ἐμελλον νὰ λαμβάνωσι τὰ τῆς συντηρήσεως⁶⁹. Ἐν ἔτος πρότερον ὁ Νεόφυτος εἶχε διορίσει τὸν Μισαήλ διδάσκαλον βοηθὸν τοῦ Δανιὴλ Κεραμέως ἐν τῇ Σχολῇ τῆς Πάτμου⁷⁰. Ὁ αὐτὸς Πατριάρχης τῷ 1790 εἶχεν ἐγκρίνει τὴν εἰς Σχολὴν μετατροπὴν τῆς ἐν τῇ Ἐπαρχίᾳ Δημητσάνης Μονῆς τῆς Χρυσοπηγῆς. Ὡσαύτως τῷ

1799 εἶχεν ἐγκρίνει τὴν εἰς Σχολὴν μετατροπὴν τῆς ἐν Νάξῳ Μονῆς τοῦ ἀγ. Γεωργίου, ἀνηκούσης εἰς τινὰ Νικόλαον Μαυρομμάτην, ἐπὶ τούτῳ δωρήσαντα αὐτὴν εἰς τὴν κοινότητα Νάξου⁷¹. Τῇ δὲ 2 Ἰουνίου 1799 ἐξέδωκε Σιγίλλιον περὶ τῆς ἰδρύσεως δύο Σχολῶν ἐν Σηλυμβρία, ὧν ἡ μία ἔμελλε νὰ εἶναι «κοινή», ἡ δὲ ἑτέρα ἐκκλησιαστική, διὰ χρηματικῆς δωρεᾶς τῆς Ἐκκλησίας Σηλυμβρίας καὶ τοῦ ἡγεμόνος Βλαχίας Ἀλεξάνδρου Μουρούζη⁷². Ὡσαύτως ὁ Νεόφυτος ἐνέκρινε κατὰ Ὀκτώβριον τοῦ 1799 τὴν ἴδρυσιν Σχολῆς ἐν Θήρᾳ, διακανονίσας τὰ τῆς λειτουργίας αὐτῆς, ἔψεξε δὲ τοὺς Μοναχοὺς τοῦ Ἀγ. Ὁρους, διότι ἔκλεισαν ἐντελῶς τὴν παρ' αὐτοῖς Σχολήν⁷³. Τῇ 20 Ὀκτωβρίου 1800 οἱ 20 προϋστάμενοι τῶν ἐν Ἀγίῳ Ὁρεῖ Μονῶν ἀπαντήσαντες ἐδήλωσαν ὅτι ἔμελλον νὰ καταβάλωσι πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς ἐπανίδρυσιν τῆς Σχολῆς, ἐζήτουν δὲ πρὸς τοῦτο οἰκονομικὴν ἐνίσχυσιν⁷⁴.

Μεγάλως ἐμερίμνησε περὶ τῆς ἐλληνικῆς παιδείας καὶ ὁ Πατριάρχης Καλλίνικος ε'. (1801-1806, 1808-9), βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Διορημένους τῆς Ὑψηλῆς Πύλης Δημητρίου Μουρούζη. Ἐνεκα τῶν συνεχῶν ἐπιδημιῶν ἡ Πατριαρχικὴ Ἀκαδημία δὲν ἐλειτούργει καλῶς, εὐρισκομένη ἐν Φαναρίῳ παρὰ τὸ Πατριαρχεῖον. Τῷ 1804 ἡγοράσθη ἐν Ξηροκρήνῃ (Κουρούτσεσμε) τοῦ Βοσπόρου κατάλληλος οἰκία, εἰς ἣν μετενήχθη ἡ Σχολή, ἄριστα διοργανωθείσα. Διορίσθη δὲ Σχολάρχης ὁ εἰτα Μητροπολίτης Ἀδριανουπόλεως χρηματίσας Δωρόθεος Πρώτος (ᾗ 1821), ἔχων 100 μαθητάς⁷⁵. Ὡσαύτως ὁ Πατριάρχης ἐμερίμνησε περὶ τῆς ἐν Σταυροδρομίᾳ Σχολῆς τῶν ἐλληνικῶν μαθημάτων καὶ τῆς «τῶν ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίας γραμμάτων», αἵτινες ἰδρύθησαν παρὰ τῶν ραῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὑφ' ὧν καὶ ἔμελλον τὸ πλεῖστον νὰ συντηρῶνται. Σχετικὸν Σιγίλλιον ἐξέδωκεν ὁ Πατριάρχης τῇ 9 Ὀκτωβρίου 1805, λεπτομερῶς διακανονίσας τὰ τῆς λειτουργίας τῶν Σχολῶν⁷⁶. Ὅμοιον Σιγίλλιον, κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, ἐξέδωκε καὶ περὶ τῶν ἐν Χαλκηδόνι Σχολῶν, ἀνέλαβε δὲ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ἐκκλησίας τὴν ἐν Ἰωαννίνοις, ὡς εἶδομεν, Σχολὴν τοῦ ἐμπόρου Καπλάνη. Ἐπανελάβεν ὁ Καλλίνικος καὶ τὰς περὶ τῆς Σχολῆς Μανουὴλ Γκούμα πατριαρχικὰς διατάξεις⁷⁷. Συνετηρεῖτο δὲ ἡ Σχολὴ αὕτη ὑπὸ τῆς Μονῆς προφήτου Ἡλίου καὶ τοῦ ἐν Βουκουρεστίῳ Μετοχίου αὐτῆς. Διὰ τοιούτων μεριμνῶν τῶν Πατριαρχῶν «ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ πρὸς ἕω καὶ πρὸς δυσμὰς τῆς ἐλληνικῆς γῆς καὶ μέχρις αὐτῶν τῶν ἄκρων τῆς Ἐπτανήσου οὐδεμία πόλις ὑπῆρχεν ἐπίσημος, στερουμένη Σχολείων»⁷⁸.

Ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡγουμένη τῆς παραχθείσης μεγάλης πνευματικῆς κινήσεως καὶ προστατεύουσα αὐτὴν ἐνίσχυνε τὴν λεληθότως ἀναπτυσσομένην δύναμιν⁷⁹. Ἐλλόγιμοι ἱεράρχαι καὶ κληρικοὶ ἴδρουν ἢ ἐπροσάτευνον Σχολὰς καὶ ἐδίδασκον ἐν αὐταῖς. Τινὲς δ' ἐν προκεχωρηκυῖᾳ ἡλικίᾳ ἐδιδάσκοντο, ὅπως καθίστανται ἱκανοὶ πρὸς τὸ διδάσκειν τοὺς ἄλλους⁸⁰.

Εὐτυχῶς δὲ ἡ ἑλληνικὴ παιδεία περὶ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀπέλαυσε σχετικῆς ἐλευθερίας παρὰ τῶν Τούρκων. Αὐτὸς ἔτι ὁ Ἀλῆ πασᾶς τῶν Ἰωαννίνων, μὴ κατατρέχων τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν ἐφαίνετο ἀνεξίδθηστος, ὅπως πείθῃ τοὺς Ἕλληνας νὰ ὑποφέρωσιν ἐν ὑπομονῇ τὰς πράξεις τῆς τυραννίας του. Τὸ Γυμνάσιον τῶν Ἰωαννίνων καὶ τὰ λοιπὰ δευτερεύοντα Σχολεῖα ἐλειτούργουν τῇ ἀδείᾳ αὐτοῦ. Εἰδικὴν εἶχεν εὐνοίαν πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον Ψαλλίδα, ὅστις μάλιστα προέτρεπεν αὐτὸν νὰ δεχθῇ τὸν Χριστιανισμὸν καὶ ἀνακηρυχθῇ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων⁸¹.

Ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ Σουλτᾶνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως Σελῆμ γ' ἐπέτρεψε τὴν ἐλευθέρωσιν ἀνάπτυξιν τῆς ἑλληνικῆς παιδείας. Οὐχὶ μόνον παρέσχε τῷ 1804 ἄδειαν εἰς τὸν Δημήτριον Μουρούζη ν' ἀνασυστήσῃ τὴν Πατριαρχικὴν Ἀκαδημίαν Κωνσταντινουπόλεως ἐν τῷ προαστείῳ τῆς Ξηροκρήνης, ἀλλὰ καὶ ἐξέδωκεν αὐτόγραφον διαταγὴν, δι' ἧς ἀνεγνώριζε τὸν Μουρούζην γενικὸν διευθυντὴν καὶ ἐπόπτην τῶν ἑλληνικῶν Σχολῶν καὶ Νοσοκομείων⁸². Οἶκοθεν ἐννοεῖται ὅτι τοιαύτη εὐμένεια τοῦ Σουλτάνου συνετέλεσε μεγάλως εἰς ἐνίσχυσιν τῆς ἑλληνικῆς παιδείας. Διαπρεπεῖς διδάσκαλοι τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας ὡς ὁ Λωρόθεος Πρώτος, καὶ ὁ Στέφανος Δούγκας (γ' 1830), κατέστησαν αὐτὴν περίλαμπρον ἐστίαν τῆς παιδείας⁸³, καθ' ἣν ἐποχὴν ἐκόσμουσαν τὸν Πατριαρχικὸν θρόνον ἐλλογιμώτατοι Ἱεράρχαι, ὡς ὁ Κύριλλος στ' (1813-1819) ὁ μετὰ τὸν Χαντζερῆ μᾶλλον πεπαιδευμένος Πατριάρχης καὶ συγγραφεὺς δοκιμώτατος⁸⁴. Ἐπεκράτει τότε ὡς καὶ πρότερον τοιοῦτος ὁργασμὸς πρὸς τὴν παιδείαν καὶ τὴν πνευματικὴν καθόλου ἀνάπτυξιν⁸⁵, ὥστε λίαν εὐλόγως ὁ Νεόφυτος Δούγκας (γ' 1845) ἐξαγακτέριζε τὴν κίνησιν ἐκείνην ὡς ἀποτελοῦσαν ἰδίαν ἐποχὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, «εἰ τις ἐποχὴν χρόνου ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῖς ἐπιγιννομένοις λογίσαιτο οὐκ ἂν ἀμάρτοι· ἐντεῦθεν γὰρ καὶ Γένος σύμπαν μικροῦ δεῖν κατ' ὀλίγον προθυμηθέν, ἐρωμένως ἤρξατο βελτιοῦσθαι καὶ δρόμος τῶν ἡμετέρων συχνὸς πρὸς τὰ εὐνομούμενα καὶ φιλόσοφα τῶν ἐθνῶν ἐπὶ θήραν ὑψηλοτέρας παιδείας»⁸⁶. Ὁ Δούγκας ὑπεδείκνυνεν ὡς ἀπόδειξιν τῆς γνώμης αὐτοῦ ταύτης καὶ τὴν πληθὺν τῶν νέων, οἵτινες συνεπλήρουν τὰς σπουδὰς των ἐν τοῖς Πανεπιστημίοις τῆς Εὐρώπης.

Ἐκτὸς τῆς ἐν ἔτει 1813 ἰδρυθείσης ἐν Ἀθήναις «Φιλομούσου Ἑταιρείας» ἰδρύθη καὶ ἐν Ὁδησσῷ «Ἑταιρεία τῶν Ἑλλήνων ἀσφαλιστῶν», πρὸς συντήρησιν ἑλληνικῶν Σχολείων καὶ Νοσοκομείων⁸⁷, ἡ δ' ἐν τῇ αὐτῇ πόλει ἐδρεύουσα «Φιλόμουσος καὶ Φιλάνθρωπος Γραικικὴ Ἑταιρεία» περὶ τὰ μέσα τοῦ 1817 συνετήρει 120 Ἕλληνας σπουδαστὰς ἐν τῇ Εὐρώπῃ, ὧν οἱ πλεῖστοι ἐπανακάμπτοντες εἰργάζοντο ὡς διδάσκαλοι⁸⁸, ὡς δ' ἐσημεῖον ὁ Κοραῆς «οἱ περισσότεροι διδάσκαλοι τῶν εὐρωπαϊκῶν μαθήσεων ἦσαν ἱερωμένοι»⁸⁹. Ὡσαύτως οἱ ἐν Βιέννῃ ὁμογενεῖς τῇ 1 Ἰανουαρίου 1817 εἶχον συστήσῃ «Ἑταιρείαν» τινὰ ὑπὸ προστατῇ τῷ Ἰωάννῃ Μανρογένει, βοηθοῦσαν

ιδίως τοὺς σκοποῦντας νὰ ἐπανακάμψωσιν εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ μετέλθωσι τὸ τοῦ διδασκάλου ἐπάγγελμα⁹⁰. Ὑπὸ τούτων ἐβελτιοῦντο τὰ τῆς παιδείας καθόλου καὶ αἱ διδακτικαὶ μέθοδοι, εἰσήγοντο νέα μαθήματα εἰς τὰς ἑλληνικὰς Σχολὰς καὶ ἰδρύοντο ἀνώτεραι Σχολαί⁹¹. Οἱ ἐν Βιέννῃ τῷ 1803 διατρίβοντες Θεσσαλοὶ λόγιοι καὶ σπονδασταὶ συνέλαβον τὴν ἰδέαν τῆς ἰδρύσεως ἐπὶ τοῦ Πηλίου Ὅρους Ἀκαδημίας τῆς φιλοσοφίας τῆς ἑλληνικῆς καὶ λατινικῆς φιλολογίας, τῶν φυσικῶν καὶ μαθηματικῶν ἐπιστημῶν⁹². Τὸ μέγα τοῦτο βούλευμα δὲν ἐπραγματοποιήθη, ἀλλὰ τῷ 1807 ἤρξατο τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς ἡ ὑπὸ τοῦ Γυλφορδ ἰδρυθεῖσα Ἰόνιος Ἀκαδημία ἐν Κερκύρα, δὲν εἶναι δ' ἀπροσδόκητος ἡ εἰδησις, καθ' ἣν τῷ 1813 ὁ ἐν τῇ Σχολῇ τῶν Ἀθηνῶν διδάσκων Διονύσιος Πύρρος, ἀρχιμανθρόντης, συνέστησε «κῆπον βοτανικὸν μὲ 300 εἰδῶν βότανα καὶ μουσεῖον μὲ 300 εἰδῶν μέταλλα εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Δημητρίου Καλλιφουργῶ...»⁹³. Ἀξιοσημείωτον δ' ὅτι ἐν Ἀθήναις ὅπου ἀπὸ τοῦ 1647 ἰδρύθη Σχολή, ἐν ἣ ἑδιδάσκοντο ἡ γραμματικὴ, ἡ φιλολογία καὶ ἄλλαι ἐπιστῆμαι, ἤδη τῷ 1673 ἀναφέρεται ἕλληνα διδάσκαλος διδάσκων τοὺς τριάκοντα μαθητὰς αὐτοῦ διὰ «πρωτοσχόλων», τοῦτέστι διὰ τοῦ ἀλληλοδιδασκικοῦ συστήματος. Ἀρχομένου τοῦ 17^{ου} αἰῶνος ὁ Ἀθηναῖος Ἱερομόναχος Γρηγόριος Σωτηριανὸς ὠκοδόμησε κτίριον διὰ τὴν Σχολὴν Ἀθηνῶν. Γενόμενος δὲ ὕστερον μητροπολίτης Μονεμβασίας ἐξησφάλισε τὴν Σχολὴν διὰ Πατριαρχικοῦ Σιγιλλίον, ἀφιερώσας εἰς αὐτὴν καὶ τὴν ἰδίαν Βιβλιοθήκην ἕξ ἑξακοσίων τόμων. Ἐν τῇ Σχολῇ ἐδίδαξαν οἱ μοναχοὶ Παῖσιος καὶ Ἀγάπιος Βουλυσμαῖς. Ἐκτὸς τῆς δημοσίας Σχολῆς ἐν Ἀθήναις ἐλειτούργει καὶ ἡ Σχολή τοῦ Ἰωάννου Ντέκα, ἧς τὴν συντήρησιν εἶχεν ἀναλάβει ἡ Μονὴ Πετροῦκη διατηροῦσα καὶ δώδεκα ὑποτρόφους δωρεάν. Ἐν τῇ Σχολῇ ἐδίδαξαν ὁ ἱερομόναχος Σωφρόνιος Μπάρμπανος καὶ ὁ Ἰωάννης Μπενιζέλος. Τὸ ἀλληλοδιδασκικὸν σύστημα διδασκαλίας ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 17^{ου} αἰῶνος ἐγενικεύθη ἐν τοῖς «κοινοῖς» Σχολαῖς τῆς Ἀνατολῆς, διὰ τοῦ διδασκάλου Γεωργίου Κλεοβούλου, συγγράψαντος ἑλληνιστὶ ὁδηγὸν διδασκαλίας καὶ πίνακας, εἰσαγαγόντος δὲ τὸ νέον σύστημα τῆς ἀλληλοδιδασκικῆς μεθόδου τῷ 1819 εἰς τὴν ἐν Βουκουρεστίῳ Σχολήν⁹⁴. Ἀλλὰ κατ' ἐξοχὴν ἀναμορφώτης τῆς ἑλληνικῆς παιδείας ὑπῆρξεν ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῖς (γ' 1833), ὅστις προσέδωκεν εἰς τὴν πνευματικὴν κίνησιν τοῦ ἑλληνικοῦ Γένους κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐξαιρετικὴν ὅλως δύναμιν, ὅσον οὐδεὶς ἕτερος τῶν συγχρόνων αὐτοῦ συντελέσας εἰς τὴν ἀναγέννησιν τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Κοραῖς ἐφρόνει ὅτι τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ ἔδει νὰ προηγηθῇ ἡ πνευματικὴ ἀνάπτυξις. Ταύτης τῆς γνώμης εἶχετο πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ὁ ἐπιφανέστατος ἕλληνα πολιτικὸς Ἰωάννης Καποδίστριας (γ' 1833) ἐπιθυμῶν νὰ γενικευθῇ παρὰ τοῖς Ἑλλησιν ἡ ἐκπαίδευσις πρὸ πάσης κατὰ τῶν Τούρκων ἐξεγέρσεως. Πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς Μάνης Πετρόμπεην Μαυρομιχάλην, σκοποῦντα νὰ ἰδρῇ Σχολήν, ἔγραφε τὰ λίαν χαρακτηριστι-

κώτατα ταῦτα ὁ Καποδίστριας. «Ἄν τὰ Σχολεῖα εὐδοκιμοῦσι πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος τοῦτο συμβαίνει, διότι εὐρίσκονται ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἐκκλησίας καὶ μόνον διὰ τοῦτο ἡ Πύλη σέβεται αὐτά. Ὅταν ὁμως ὑποπτευθῇ ὅτι τὰ καθιδρύματα ταῦτα δύνανται ν' ἀποβῶσιν ἐστίαί ἐπαναστάσεως, θὰ καταστρέψῃ αὐτὰ καὶ οὐδὲν θὰ ἡδύνατο ν' ἀναχαιτίσῃ τοὺς καταδιωγμούς. Ἰδρύνοντες λοιπὸν τὴν Σχολὴν σας ἔχετε πάντα ταῦτα πρὸ ὀφθαλμῶν. Ἐξαρτήσατε αὐτὴν καθ' ὁλοκληρίαν ἀπὸ τοῦ Πατριαρχείου καὶ μεταχειρισθῆτε καλοὺς διδασκάλους, ἵνα διδάξωσι τὴν ἐθνικὴν ἡμῶν γλῶσσαν, τὰ θρησκευτικὰ, στοιχειώδη φυσικὰ καὶ ἱστορίαν. Μὴ περιβάλλετε δι' οὐδεμιᾶς ἐπιδεικνυκότητος τὸ νέον τοῦτο καθίδρυμα, ἀλλὰ θεωρήσατε αὐτὸ ὡς παράρτημα τῆς Ἐκκλησίας».

Ἡ τελευταία αὕτη φράσις τοῦ Καποδιστρίου χαρακτηρίζει ὡς ἄριστα τὴν θέσιν τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ ἐκτάκτῳ ἐκείνῃ πνευματικῇ κινήσει, ὃ δὲ Κοραῆς, ἔχων ὑπ' ὄψει τὰς σχετικὰς ἐνεργείας τῆς Ἐκκλησίας ἔγραψεν: «Εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὡς εἰς κοινὴν μητέρα, εἶναι τὸ Γένος προσκεκολλημένον καὶ διὰ τὴν θρησκείαν καὶ διὰ τὴν μητρικὴν φροντίδα, τὴν ὁποίαν δείχνει καθ' ἡμέραν ὑπὲρ τῆς παιδείας τοῦ Γένους...».

Καὶ πάλιν περὶ τῆς Ἐκκλησίας ὁμιλῶν ἐσημείωσεν ὅτι αὕτη «ὡς φιλόστοργος μήτηρ ὅλον τοῦ Γένους τίποτε δὲν ἀμελεῖ ἀφ' ὅσα δύνανται νὰ δοξάσωσι τὸ Γένος»⁹⁵. Ὁ Κοραῆς ἐπετίμα τοὺς κληρικοὺς ἐκείνους, οἵτινες ἐμίσουν τὴν παιδείαν, ἀλλὰ συνωμολογεῖ ὅτι ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ ὁ ἔρως τῆς παιδείας ἤρχισε νὰ κατέχη τὸν Κλήρον καὶ διεπίστου εὐχαρίστως ὅτι «οὐκ ὀλίγοι τῶν Ἑλλήνων ἐκκλησιαστικῶν οὔτε ἐμποδίζουσι τὴν τοῦ Ἑθνους ἐκπαίδευσιν, ἀλλὰ καὶ σπεύδουσιν αὐτοὶ νὰ ἐκπαιδευθῶσιν». Ἀναφέρει δὲ ἐνθέρμους προστάτας τῆς παιδείας κληρικοὺς μετὰ πολλῶν ἐγκωμίων τοὺς Μητροπολίτας Ἐφέσου Μελέτιον Πετροκόκκινον καὶ Διονύσιον Καλλιάρχην, τὸν Οὐγγροβλαχίας Ἰγνάτιον, ὃν καὶ «καύχημα τοῦ Γένους» ἀποκαλεῖ, τὸν Χίου Πλάτωνα, τοὺς Μοναχοὺς τῆς Μονῆς Βατοπεδίου τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ ἄλλους⁹⁶.

Αἱ πεφωτισμέναι ὁδηγαί τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραῆ συνετέλεσαν εἰς τὴν βελτίωσιν τῶν διδακτικῶν μεθόδων. Οὕτω δὲ ὁ Ἱεροδιάκονος Νεόφυτος Βάμβας († 1855) ἀναδιωργάνωσε τὴν Σχολὴν τῆς Χίου κατὰ τὰς ὑποδείξεις τοῦ Κοραῆ, ἔχων συνεργάτας τὸν Κωνσταντῖνον Βαρδαλάχον, Ἀπόστολον Ψαρῶν καὶ ἄλλους. Ὁ Κοραῆς μακρόθεν παρακολουθῶν τὴν μεγάλην τῆς Σχολῆς τῆς Χίου ἀκμὴν καὶ πρόοδον ἐμακάριζε τὸν Βάμβαν καὶ τοὺς συνεργάτας του «διὰ τὸ χρυσοῦν ἐπάγγελμά των» καὶ γράφων πρὸς αὐτὸν προέτρεπε νὰ μὴ ἀποκάμῃ συλλογίζόμενος μόνον τὸ βάρος καὶ τὰς δυσκολίας του, ἀλλ' ἔχων ὑπ' ὄψει «καὶ τὸ ἄλλο μέρος τὸ χρυσοκέντητον μὲ τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς πατρίδος». «Καὶ ἄν, προσέθετεν ὁ Κοραῆς, αὐτὴ σᾶς λείψῃ (τὸ ὁποῖον εἶναι ἀδύνατον) ἡ εὐγενικὴ σας ψυχὴ θέλει εὐρεῖν τὴν ἀμοιβὴν εἰς

τὴν εὐφρόσυνον ταύτην φωνὴν τῆς συνειδήσεως «τὴν γυμνὴν ἡμῶν πατρίδα στολίζομεν»⁹⁷. Ὁ Βάμβας μετὰ μεγάλης δραστηριότητος καὶ ἰκανότητος οὐ μόνον τὴν διδασκαλίαν τῶν μαθημάτων ἐβελτίωσεν, ἀλλὰ καὶ τυπογραφεῖον ἐν τῇ Σχολῇ ἵδρυσεν καὶ δημοσίαν Βιβλιοθήκην ὠκοδόμησε (1817) καὶ πολλὰ συγγράμματα ἀρχαίων καὶ νεωτέρων συγγραφέων δι' αὐτὴν ἠγόρασε, δαπάναις τῆς Κοινότητος Χίου⁹⁸. Ὅθεν ἡ Σχολὴ τῆς Χίου κατέστη περιφανέστατον ὑπόδειγμα διὰ πάσας τὰς Σχολὰς τῆς Ἀνατολῆς καὶ δι' αὐτὴν ἔτι τὴν Σχολήν, ἀμιλλωμένην πρὸς τὴν Σχολήν τῶν Κυδωνιῶν, ἣν ἤγαγεν εἰς μεγάλην ἀκμὴν ἕτερος κληρικός, ὁ Θεόφιλος Καΐρης (ᾗ 1853), μετὰ τὸν ἐν αὐτῇ διδάξαντα διαπρεπῆ κληρικὸν Βενιαμὶν Λέσβιον (ᾗ 1824). Διευθυντὴς τῆς Σχολῆς τῶν Κυδωνιῶν ἦτο ὁ ἱερομόναχος Γρηγόριος Σαράφης (ᾗ 1823), ἀλλ' ὁ Καΐρης διὰ τοῦ ἐνθέρμου ζήλου, τῆς ἐκτάκτου μορφώσεως καὶ δραστηριότητος προσέδωκεν εἰς τὴν Σχολήν ζωὴν καὶ κίνησιν, προκαλοῦσας τοὺς ἐπαίνους τοῦ Κοραῆ καὶ τὸν θαυμασμόν τῶν συγχρόνων ἡμετέρων τε καὶ ξένων⁹⁹.

Ταῦτοχρόνως ἤκμαζε καὶ ἡ Σχολὴ τῆς Δημητσάνης, ἥς διαπρεπεῖς διδάσκαλοι κληρικοὶ ὁ Ἀγάπιος Ἀντωνόπουλος (ᾗ 1812) καὶ ὁ Ἀγάπιος Λεονάρδος (ᾗ 1815) περιήρχοντο τὰς ἐλληνικὰς χώρας πρὸς φωτισμὸν τοῦ λαοῦ¹⁰⁰. Ἐπὶ κεφαλῇ δὲ τῆς καθόλου πνευματικῆς κινήσεως ἵστατο ὁ ἐκ Δημητσάνης μέγας Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Γρηγόριος ε', ἐν τῇ δράσει τοῦ ὁποῖου ὅλως ἰδιάζουσιν κατέχουσι θέσιν αἱ πεφωτισμέναι μέριμναι ὑπὲρ τῆς ἐλληνικῆς παιδείας¹⁰¹. Θεσμότητος ἀναδειχθεὶς αὐτῆς ἐραστὴς καὶ προστάτης, καθ' ὃν ἔτι χρόνον διετέλει Μητροπολίτης Σμύρνης, ὡς Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἐθνάρχης ὁ Γρηγόριος, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τῶν συγχρόνων αὐτοῦ, πάντα ἐκίνησε λίθον «ὑπὲρ τῆς ἐν παιδείᾳ βελτιώσεως τοῦ Ἑθνους». Πρὸ παντὸς ἐμερίμνησε περὶ τῆς ἀνορθώσεως τῆς ἐν παρακμῇ διατελούσης περιωνύμου Ἀκαδημίας τῆς Πάτμου, ἥς τρόφιμος ὑπῆρξεν ὁ Γρηγόριος. Ἐξῆ ἔτι ὁ γηραιὸς καὶ σοφὸς αὐτοῦ διδάσκαλος Δανιὴλ Κεραμεύς, ἀλλ' ἔνεκα τοῦ γήρατος καὶ τῶν συνεχῶν νόσων δὲν ἠδύνατο νὰ διευθύνῃ τὴν Σχολήν ὡς ἔδει ὁ δὲ ὑποδιδάσκαλος Μισαὴλ παρημέλει τὴν ἐποπτείαν ἐπὶ τῶν μαθητῶν. Ἐντεῦθεν προῆλθε χαλάρωσίς τις καὶ ἐσωτερικὴ ἀνωμαλία, ὅθεν ὁ Πατριάρχης ἐξέδωκε διατάξεις, δι' ὧν προοεπάθησε νὰ διακανονίσῃ τὴν πορείαν τῆς Σχολῆς, καθορίζων ἅμα τὰ καθήκοντα τοῦ «πρώτου διδασκάλου» Δανιὴλ καὶ τοῦ «ὑποδιδασκάλου» Μισαήλ¹⁰². Ταχέως ὅμως (1801) ἐπῆλθε μὲν ὁ θάνατος τοῦ Δανιὴλ, ἐξηκολούθησε δὲ τὸ ἔργον αὐτοῦ μετὰ μείζονος ἐπιτυχίας καὶ ἐπιδόσεως, ὁ ἐκ τῶν διακεκριμένων αὐτοῦ μαθητῶν Παῖσιος Καραπατᾶς, ἱεροδιάκονος (ᾗ 1818), εἰσαγαγὼν εἰς αὐτὴν νεώτερα μαθήματα, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν ἀλλαχού καὶ ἰδίως ἐν Χίῳ, ἐν Σμύρνῃ καὶ ἐν Κυδωνίαις ἀκμαζουσῶν Σχολῶν¹⁰³. Πατρικῆς μερίμνης τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου ἀπέλαυε καὶ ἡ Πατριαρχικὴ Ἀκαδημία Κωνσταντινουπό-

λεως, πλείσται δὲ Σχολαὶ ἢ ὑφιστάμεναι ἢ τότε ἰδρυθεῖσαι ἡξιώθησαν τῆς προστασίας αὐτοῦ διὰ Πατριαρχικῶν γραμμάτων καὶ συγγλίων. Θέλων ὁ Πατριάρχης νὰ ἐνισχύσῃ ἔτι μᾶλλον τὴν παιδείαν κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 1807 ἐξέδωκε σπουδαιοτάτην Ἐγκύκλιον πρὸς τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαόν. Ἐν αὐτῇ παραστήσας τὴν μεγίστην τῆς παιδείας ὠφέλειαν προέτρεψε πάντας νὰ σπεύσωσιν εἰς ὑποστήριξιν αὐτῆς διὰ τῆς ἰδρύσεως καὶ ὑποστηρίξεως Σχολείων, ἐκεῖ ὅπου ταῦτα δὲν ὑπῆρχον, ὅπως μορφωθῇ ἡ νεολαία. Τὸ ἔργον τοῦτο, ὑπέδειξεν ὁ μέγας Πατριάρχης, ἔνδοξον καὶ πολλὴν περιποιῶν πᾶσι τιμὴν ἀνῆκε κατ' ἐξοχὴν τῷ κλήρῳ. Εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι ὁ Πατριάρχης καὶ εἰς τοὺς ἱεροκλήρυκας ἀνέθετε τὴν ἐντολήν νὰ κηρύττωσι πρὸς τὸν λαὸν τὴν ἀνάγκην τῆς ἰδρύσεως Σχολείων¹⁰⁴. Τῷ 1808 ἰδρύθη ἐν Σμύρνῃ παρὰ τὴν Εὐαγγελικὴν Σχολὴν τὸ Φιλολογικὸν Γυμνάσιον ἀνταγωνιζόμενον πρὸς αὐτήν. Ἀλλὰ μετὰ ἑνδεκαετίαν τὸ Γυμνάσιον διελύθη, μετέβη δ' εἰς Κωνσταντινούπολιν ὁ ἐν αὐτῷ διδάξας Κ. Οἰκονόμος. Τοῦτον ὁ Πατριάρχης ἐχρησιμοποίησεν ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ δράσει ὡς Ἱεροκλήρυκα μεγαλοφρονότατον.

Κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο (1819) ὁ Κ. Κούμας ἐκ τῶν ἐπιφανεστάτων διδασκάλων τοῦ Φιλολογικοῦ Γυμνασίου ὑπέβαλεν εἰς τὸν Πατριάρχην Γρηγόριον μακρὸν ὑπόμνημα περὶ μεταρρυθμίσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως, ἐπισυνάφας καὶ πρόγραμμα, καθ' ὃ ἐν πέντε ἔτεσιν οἱ μαθηταὶ τῶν Γυμνασίων ἔδει νὰ διδάσκωνται κατ' ἑκτασιν τὴν φιλοσοφίαν μετὰ τῆς φιλολογίας, τῶν φυσικῶν καὶ μαθηματικῶν καὶ τῆς ἱστορίας. Εἰδικώτερον ἔδει νὰ διδάσκωνται τὴν Ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν μετὰ μελέτης τῶν συγγραμμάτων τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, εἰσαγωγῆς καὶ ἐρμηνείας τῆς Ἀγίας Γραφῆς, Κανονικὸν Δίκαιον, Ὀμιλητικὴν καὶ Λογματικὴν Θεολογίαν¹⁰⁵. Μεγάλαι δὲ συζητήσεις διεξήγοντο τότε προεξάρχοντος τοῦ Κοραῖ περὶ τῶν διδακτικῶν μεθόδων, τῶν προγραμμάτων τῶν Σχολῶν καὶ τῆς γλώσσης. Τὰ νέα ὅμως συστήματα καὶ ἰδίως οἱ ἐκ τῆς ἐσπερίας Εὐρώπης ἐπανακάμπτοντες διδάσκαλοι ἀπεπειρῶντο νὰ στηρίξωσι τὴν ἑλληνικὴν παιδείαν ἐπὶ νέον βάσεων, ξένων πρὸς τὸ παρελθὸν τῆς χριστιανικῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας. Ἰδέαι πανθεϊστικαὶ καὶ ἀνατρεπτικαὶ τῶν ἀρχῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τῆς ἠθικῆς ἀπεπειρῶντο νὰ παρεισδύσωσιν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς Σχολὰς, ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῶν ἀρχῶν τοῦ Ρουσῶ καὶ τοῦ Βολταίρου καὶ τῆς Γαλλικῆς καθόλου ἐπαναστάσεως, ἥ τις συνεπήγαγε σφοδρὸν κλονισμὸν τῶν πνευμάτων καὶ ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Ἡ Ἐκκλησία προσεπάθησε νὰ περιστείλῃ τὸ κακόν, ἡγαγκάσθησαν δὲ διπρεπέστατοι διδάσκαλοι ν' ἀνακαλέσωσι πεπλανημένας αὐτῶν δόξας ἢ νὰ διασκεδάσωσιν ὑποψίας οὐχὶ ἀβασίμους, ὡς ὁ Στέφανος Δούγκας ἱεροδιάκονος καὶ ὁ ἐν τῇ ἀκμαζούσῃ Σχολῇ τῶν Κυδωνιῶν διδάσκων Βενιαμὴν Λέσβιος ἱερομόναχος¹⁰⁶. Ὁ δὲ Πατριάρχης Γρηγόριος ἐπιστέφον τὴν μεγάλην αὐτοῦ δράσιν ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας καὶ προλαμβάνων τοὺς κινδύνους αὐτῆς τῷ 1819, δύο ἔτη πρὸ

τοῦ μαρτυρικοῦ αὐτοῦ τέλους, ἐδημοσίευσε Συνοδικὸν Τόμον «περὶ τῶν ἐλληνομουσείων», δι' οὗ προέτρεπε τοὺς Ἑλληνας ν' ἀποφεύγωσι μὲν τὰς πλάνας τῆς ξένης «μωροσοφίας» νὰ ἐπιδίδωνται δὲ συντόνως εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης μητρὸς καὶ τροφοῦ τῆς φιλοσοφίας καὶ τῶν ἐπιστημῶν, νὰ μὴ παραμελῶσι τὰ γραμματικά, τὴν λογικὴν καὶ τὴν ρητορικὴν διὰ τῆς σπουδῆς τῶν μαθηματικῶν καὶ ἄλλων μαθημάτων, δι' ὧν ἐγεννᾶτο ἀδιαφορία καὶ ψυχρότης πρὸς τὰς ἐκκλησιαστικὰς διατάξεις καὶ τὴν ἀμώμητον ἡμῶν πίστιν¹⁰⁷.

Ἡ συνετὴ πρόνοια τοῦ Πατριάρχου πρὸς περιφρούρησιν τῆς ὑγιоῦς ἐλληνικῆς παιδείας καὶ τῆς μορφώσεως τοῦ Γένους δὲν ἐπρόφθασε ν' ἀποδώσῃ τ' ἀγαθὰ αὐτῆς ἀποτελέσματα ἔνεκα τῆς ἐκραγείσης μετὰ μικρὸν ἐπαναστάσεως. Ἀλλ' ἀπὸ ἐτῶν ἥδη ἱκανῶν ἐργάζετο ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐπανιδρυθὲν ἐλληνικὸν Τυπογραφεῖον, τὸ ὁποῖον ἐμαρτύρει τὴν ἐπελθοῦσαν παρ' Ἑλλήσι πνευματικὴν ἀνάπτυξιν¹⁰⁸. Τὸ ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν Πατριαρχῶν Κυρίλλου Ε' καὶ Σαμουήλ Χαντζερῆ λειτουργήσαν Τυπογραφεῖον ἐπανσεν ὑφιστάμενον μετὰ τὴν ἐκδοσιν ὀλίγων τινῶν βιβλίων. Ὁ δὲ Πατριάρχης Γρηγόριος ἐζήτησε παρὰ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης τὴν ἄδειαν νὰ ιδρύσῃ Τυπογραφεῖον ἐν Κωνσταντινουπόλει πρὸς ἐκτύπωσιν τῶν ἀναγκαίων βιβλίων ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τῆς Ἐκκλησίας. Λαβὼν δὲ τὴν ἄδειαν ἴδρυσεν ὁ Πατριάρχης κατὰ Ἰούνιον τοῦ 1798 τὸ «Πατριαρχικὸν Τυπογραφεῖον» διορίσας πρὸς διοίκησιν αὐτοῦ ἐξαμελῇ Ἐπιτροπείαν. Κατ' ἐπιθυμίαν τοῦ Σουλτάνου Σελήμ Γ' εἰς τὴν ἐπιτροπείαν ἐκείνην ἀνετέθη καὶ ἡ λογοκρισία τῶν ἐφημερίδων καὶ βιβλίων. Τὸ Τυπογραφεῖον ἐξέδωκεν ἱκανὰ βιβλία, ἀναδιωργανώθη δὲ ὑπὸ τοῦ ἰδρυτοῦ αὐτοῦ κατὰ τὸ 1820 ἐν ταῖς παραμοναῖς τῆς ἐλληνικῆς Ἐπαναστάσεως.

Αὕτη ἐν γενικωτάταις γραμμαῖς ὑπῆρξεν ἡ πνευματικὴ τοῦ Γένους ἡμῶν κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως χρόνους κίνησις ἡ ἀναφερομένη εἰς τὴν σύστασιν Σχολείων καὶ τὴν ἐλληνικὴν καθόλου παιδείαν. Τὸ ἔργον τῆς Ἐκκλησίας ὑπὲρ αὐτῆς ὑπῆρξεν ἀληθῶς ὑπέριτερον θαυμασμοῦ, ἔργον μοναδικὸν ἐν τῇ ἱστορίᾳ, ὅμοιον τοῦ ὁποίου οὐδεμία ἄλλη Ἐκκλησία ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ. Διότι οὐδεὶς ἄλλος λαὸς συνεδέθη τόσον στενῶς μετὰ τῆς Ἐκκλησίας ὅσον ὁ ἐλληνικός, ὅθεν ἡ Ἐκκλησία συνεμερίσθη τὰς τύχας αὐτοῦ, τὴν χαρὰν καὶ τὰς θλίψεις του, τὰς εὐτυχεῖς τῶν μεγαλουργιῶν του καὶ τὰς δυστυχεῖς ἡμέρας τῶν ἱστορικῶν περιπετειῶν του.

Διὰ τῆς ἐλληνικῆς παιδείας προελήφθη ἡ ἀφομοίωσις τῶν δουλωθέντων Ἑλλήνων πρὸς τοὺς κατακτητὰς, δι' αὐτῆς διεσώθησαν ἡ θρησκεία καὶ αἱ παραδόσεις αὐτῶν, ἡ γλῶσσα καὶ ἡ ἔθνηκὴ συνείδησις. Ἡ δὲ διάσωσις αὕτη ἀποτελεῖ ἐν τῶν θαυμασιωτέρων γεγονότων τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας, οὗτινος κύριος παράγων ὑπῆρξεν ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ ὑπ' αὐτῆς ὑποστηρικχθεῖσα παιδεία. Βεβαίως οἱ ἔνδοξοι ἥρωες τοῦ 1821 οἱ διεξαγαγόντες τὸν σκληρὸν καὶ μακρὸν ἀλλ' ἔνδοξον καὶ πολυῦμνητον ὑπὲρ

τῆς ἐλευθερίας ἀγῶνα, οὗτινος τὴν ἐπέτειον σήμερον ἐορτάζομεν, ἦσαν ἄγευστοι παιδεΐας, εἶχον ὅμως ἀνατραφῇ ἐν μέσφ τοῦ ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς παιδείας ἀπαυγάζοντος ἀνεσπέρου φωτός, ἐν μέσφ τῶν θρησκευτικῶν καὶ ἐθνικῶν παραδόσεων· ἐξ αὐτῶν ἐνεπνέοντο καὶ ὑπ' αὐτῶν ἐκινουῖντο εἰς τὸν ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος ἀγῶνα.

Τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς ἥρωας, εἰς τοὺς ἀοιδίμους Ἐθνάρχας καὶ τοὺς ὑποστηρικτὰς τῆς παιδείας, τιμὴ καὶ δόξα εἰς τοὺς γνωστοὺς καὶ εἰς τοὺς ἀφανεῖς Διδασκάλους τοῦ Γένους!

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

¹ ΣΠ. ΛΑΜΠΡΟΥ, Νέος Ἑλληνομνήμων, 11, 1914, σ. 465.

² Κ. ΣΑΘΑ, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, 3, σ. Ο'. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ, Ὁ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Βιβλιοθήκης τοῦ Σεραῖου κώδιξ τῆς Ὀκτατεύχου, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, 1909.

³ Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους (ἐκδ. Ε'). 5, σ. 18 ἐξ. Ὁ VIL-LEMAIN, Lascaris, Paris 1826, 11, 136, ἐσημείωσεν ὅτι οἱ Ἕλληνες τῶν μετὰ τὴν ἄλωσιν χρόνων περιφανέστεροι ἠδύναντο ν' ἀναδειχθῶσι καὶ θαυμαστότεροι ἐν τῇ ἐσπερίᾳ Εὐρώπῃ ὑπ' ἄλλας συνθήκας ἐργαζόμενοι.

⁴ Κ. ΚΟΥΜΑ, Ἱστορίαι τῶν ἀνθρώπων πράξεων, 1Β, σ. 554.

⁵ MARTINI CRUSII, Turcograecia, Basileae, 1884, σ. 216.

⁶ Ὁ Νικόλαος Σοφριανὸς (Κ. ΣΑΘΑ, Παράρτημα Νεοελληνικῆς Φιλολογίας, Ἀθ. 1872, σ. 12) βραδύτερον ἔγραφεν «Εἰς τέτοιαν κακὴν τύχην κατήντησε τὸ πάλαι μακαριστὸν Γένος ἡμῶν τῶν Γραικῶν, ὥστε μόλις τώρα εὐρίσκεται διδάσκαλος ὁποῦ νᾶναι ἱκανὸς νὰ διδάσκη τοὺς νέους καὶ τὴν γραμματικὴν τέχνην, πόσῳ μᾶλλον ρητορικὴν καὶ λογικὴν, γεωμετρίαν καὶ ἀστρονομίαν καὶ τᾶλλα τῆς φιλοσοφίας μέρη».

⁷ Ὁ ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΕΠΑΡΧΟΣ (Ἐπιστολαί, Φιλίστωρ, 4, Ἀθήναι, σ. 67), γράφων πρὸς τὸν Πατριάρχην ΚΠ. Διονύσιον β'. (1546-55) ἔλεγε «τὸ βέλτιστον ἡμῖν, ἡ πατρις, ἀπώλετο, ὁμοῦ τε ταύτῃ καὶ τὰ ἀγαθὰ ἔρρει πάντα· παραλειφθήτω καὶ ἡ παιδεία. Εἰ δὲ συμβῇ καὶ ταύτῃ ἐπιτριβῆναι, τί δεῖ πλέον Ἑλλήνας ζῆν».

⁸ Ὁ φιλέλλην Γερμανὸς Ἰωακεῖμ Καμεράριος († 1574) γράφων πρὸς Ἑλλήνας φίλους του ἐνεθυμήθη τὸν περὶ τῶν ἀρχαίων Ἀθηναίων χρησμὸν «Ἀσκὸς βαπτίζει, δύναται γὰρ μὴν οὐ θέμις» καὶ προσέθετε «ἐγὼ γὰρ ἐκδέχομαι τοῦτο ὡς περὶ ἅπαντος τοῦ Ἑθνους προερεχθέν».

⁹ DOUGLAS, An essay of certain points of resemblance between the ancient and modern Greeks, London 1803, σ. 59 παρὰ ΣΟΦΟΚΛ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, Περὶ Μάρκου τοῦ Κυπρίου, Ἀθήνησι, 1843, σ. 15. Περὶ τῶν μερμινῶν τῆς Ἐκκλησίας περὶ τῶν Σχολείων ἴδε γενικῶς παρὰ Μ. ΓΕΔΕΩΝ, Σχολεῖα καὶ βιβλία κατὰ τὸν 15. αἰῶνα Ἑκκλησ. Ἀλήθεια, 8, σ. 303-6. 310-12. Σχολεῖα καὶ βιβλία κατὰ τὸν 17. αἰῶνα, Ἑκκλησ. Ἀλήθεια, 8, σ. 318-321. 329-30. 334-38. 343-45. Παιδεία καὶ πτωχεῖα παρ' ἡμῖν, Ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1896.

¹⁰ ΙΑΚΩΒΟΥ ΡΙΖΟΥ ΝΕΡΟΥΛΟΥ, Ἱστορία τῶν γραμμάτων παρὰ τοῖς νεωτέροις Ἕλλησι (μετάφρασις ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ ὑπὸ Ὀλυμπίας Ἀββότ) Ἀθήνησι, 1870, σ. 67. Πρβλ. ΚΥΡΙΑΛΛΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΑΔΟΥ, Περὶ τῆς μετὰ τὴν ἄλωσιν ΚΠ. καταστάσεως τῶν ἐν Ἑλλάδι Σχολείων, Εὐαγγελικὸς Κήρυξ, 2, Ἀθήναι, 1869, σ. 204 ἐξ.

¹¹ Ἡ Σχολὴ τῆς Μονῆς Φιλοσόφου παρὰ τὴν Δημητσάναν ἀπὸ μακροῦ χρόνου λειτουργοῦσα ἐν αὐτῇ μετενέχθη εἰς τὴν πόλιν τῆς Δημητσάνης τῷ 1764 ὅτε ὁ σοφὸς μοναχὸς Ἀγάπιος (Ἀσημάκης Λεονάρδος) μετὰ τοῦ Γερασίμου Γκούνα ἢ Χατζηγερασίμου ἱδρυσεν δι' αὐτὴν ἴδιον κτίριον, εἰς δὲ περιέλαβε καὶ τὴν Βιβλιοθήκην τῆς Μονῆς Φιλοσόφου, πλουτισθεῖσαν καὶ τεθεῖσαν ἐπὶ τὴν προστασίαν τοῦ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως. ΕΥΘ. ΚΑΣΤΟΡΧΗ, *Περὶ τῆς ἐν Δημητσάνῃ Σχολῆς καὶ τῶν καθιδρυτῶν καὶ πρώτων αὐτῆς διδασκάλων*, Ἐν Ἀθήναις, 1847.

¹² A. R. RANGABÉ, *Histoire litteraire de la Grèce moderne*, Paris, 1877, I, 45-55.

¹³ E. LEGRAND, *Bibliographie hellenique (XVII siècle)* I, III-III. III, 208-9. Δ. ΓΡ. ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ, *Μνημεῖα τῆς ἱστορίας τῶν Ἀθηναίων*, 2, σ. 238 ἐξ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, *Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, Σχέσεις Ὁρθοδόξων καὶ Διαμαρτυρομένων ἀπὸ Ἱερεμίου β'*. μέχρι Κυρίλλου Λουσκάρεως, Ἐν Ἱεροσολύμοις, 1927, σ. 77 ἐξ.

¹⁴ M. CRUSII, *Turcograecia*, σ. 205 ἐξ. A. HELLADII, *Status praesens Ecclesiae graecae*, Altorfii 1714, σ. 21 ἐξ. Μ. ΠΑΡΑΝΙΚΑ, *Σχεδιάσμα περὶ τῆς ἐν τῷ ἑλληνικῷ Ἐθνει καταστάσεως τῶν γραμμάτων ἀπὸ ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τῶν ἀρχῶν τῆς ἐνεστώσης (ιθ')* ἑκατονταετηρίδος, Ἐν Κωνσταντινουπόλει 1867. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ Ι. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, *Λόγος περὶ τῶν προγενεστέρων ἑλληνικῶν Σχολείων (ἐκ τῆς Πανδώρας*, 8, 1857) Ἐν Ἀθήναις 1857, σ. 4 ἐξ. Α. ΓΟΥΔΑ, *Βίοι παράλληλοι*, Α, 23-24. 43-46. Γ. ΧΑΣΙΩΤΗ, *Περὶ τῆς παρ' ἡμῖν ἐκπαιδεύσεως κτλ.* Ὁ ἐν ΚΠ. Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος, 8, σ. 96 ἐξ. G. CHASSIOTIS, *L'éducation chez les Grecs modernes*, Paris 1881, σ. 30 ἐξ. Τ. Ε. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΟΥ, *Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλληνικῆς παιδείας κατὰ τοὺς πρὸ τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως χρόνους*, Ἐν Ρόδῳ, 1916, σ. 5 ἐξ. Τοῦ αὐτοῦ: *Τὰ ἑλληνικὰ Σχολεῖα ἀπὸ τῆς ἀλώσεως (1453) μέχρι τοῦ 1831 μετὰ προλεγομένων περὶ τῆς παιδείας παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς καὶ τῆς διδασκαλικῆς μεθόδου*, Ἐν Ἀθήναις, 1933.

¹⁵ G. CHASSIOTIS, ἔνθ' ἄν. σ. 15 ἐξ.

¹⁶ Κ. ΣΑΘΑ, *Νεοελληνικῆς φιλολογίας Παράρτημα*, σ. 13.

¹⁷ A. HELLADII, ἔνθ' ἄν. σ. 42-44. 54-55. Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, ἔνθ' ἄν. σ. 6-9. CHASSIOTIS, σ. 24-34. 91 ἐξ.

¹⁸ ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, *Πρωθυερέως, Περὶ τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων ἐν Ρουμανίᾳ (1644-1821) καὶ περὶ τῆς ἐπιτροπῆς αὐτῶν ἐπὶ τε τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ τοῦ πολιτικοῦ ἐδάφους*, Ἀθήνησι, 1898.

¹⁹ *Περὶ τῶν μέχρι τοῦ ιθ'. αἰῶνος πατριαρχικῆς μερίμνης ἱδρυθεισῶν Σχολῶν*, Ἐκκλησι. Ἀλήθεια, 20, 1900, σ. 69. 93. 126. 145. 365. 382. 407. 416. 450. 460.

²⁰ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ (Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν) *Ἱστορικαὶ μελέται*, Ἐν Ἱεροσολύμοις, 1906, σ. 207 ἐξ.

²¹ Ἀναγέννησις τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν τῇ Ἀνατολῇ, «Χρυσάλλις» Ἀθηνῶν, 4, 1866, σ. 578. Μ. ΓΕΔΕΩΝ, *Χρονικὰ τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας*, Ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1883, σ. 30. ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΠΑΡΑΝΙΚΑ, *Σχεδιάσμα*, σ. 15. CHASSIOTIS, ἔνθ' ἄν. σ. 34 ἐξ. Κωνσταντίνου τοῦ ἀπὸ Σιναίου, *Πατρ. ΚΠ. Βιογραφία καὶ συγγραφαὶ αἱ ἐλάσσονες*, ΘΕΟΔ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ, Ἐν Κωνσταντινουπόλει, 1866, σ. 346 ἐξ. *Περὶ τῶν Ἀκαδημιῶν γενικῶς ἴδε ἡμετέραν ἀνακοίνωσιν ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ Ἀθηνῶν*, Πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, 2, 1927, σ. 200 ἐξ.

²² M. CRUSII, *Turcograecia*, σ. 20 *Περὶ*. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ (Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν) *Πρῶται σχέσεις τῶν Ὁρθοδόξων πρὸς τοὺς Διαμαρτυρομένους*, Ἐν Ἀθήναις, 1924, σ. 12 ἐξ.

²³ Κ. ΣΑΘΑ, *Βιογραφικὸν σχεδιάσμα περὶ τοῦ Ἱερεμίου τοῦ β'*, Ἀθήνησι, 1870, σ. 91.

²⁴ M. CRUSII, *Turcograecia*. σ. 230 E. LEGRAND, *Notice biographique sur Jean et*

Theodose Zygomalas, Paris, 1889, σ. 230. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ('Αρχιεπ. 'Αθηνῶν). *Περὶ τῆς ἐλληνικῆς Ἐκκλησ. Χρονογραφίας τοῦ 1στ' αἰῶνος*, 'Εν Ἀλεξανδρείᾳ, 1912, σ. 16 ἐξ.

²⁵ ΜΑΤΘΑΙΟΥ ΠΑΡΑΝΙΚΑ, *Περὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Πατριαρχικῆς Σχολῆς (1621-1691)*, 'Ο ἐν ΚΠ. Ἑλλην. Φιλολογικὸς Σύλλογος, 25, 1895, σ. 49 ἐξ. Μ. ΓΕΔΕΩΝ, *Πατριαρχικὴ Ἀκαδημία, Αὐτόθι*, σ. 56-61.

²⁶ TH. MEYER, Die theologische Litteratur der gr. Kirche im XVI Jahrhundert, Leipzig, 1889, σ. 9-12. Μ. ΓΕΔΕΩΝ, *Χρονικὰ τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας*, σ. 74 ἐξ. CHASSIOTIS, *ἐνθ' ἀν. σ. 92*. Κ. ΣΑΘΑ, *Νεοελληνικὴ Φιλολογία*, Ἀθήνησι, 1867, σ. 250-254. Α. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, *Προσθῆκαι καὶ Διορθώσεις εἰς τὴν Νεοελληνικὴν Φιλολογίαν* Κ. Σάθα, Λειψία, 1871, σ. 41.

²⁷ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ('Αρχιεπ. Ἀθηνῶν), *Ἰωάννης Καρυοφύλλης*, 'Εν Ἀλεξανδρείᾳ, 1918.

²⁸ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια, 9, σ. 370. *Προβλ.* Μ. ΓΕΔΕΩΝ, *Χρονικὰ τοῦ Πατριαρχικοῦ Οἴκου καὶ Ναοῦ*, 'Εν Κωνσταντινουπόλει, 1884, σ. 92. ἐξ.

²⁹ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ ('Αρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν) *Κύριλλος Λούκαρις*, 'Εν Τεργέστη, 1907, σ. 46 ἐξ.

³⁰ Μ. ΓΕΔΕΩΝ, *Χρονικὰ τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας*, σ. 124-130. Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια, 1, 1884, σ. 175. 176. E. LEGRAND, Recueil des documents, grecs concernant les relations du Patriarcat de Jerusalem avec la Roumanie (Bibliothèque grecque vulgaire) Paris, 1895, σ. 81-94.

³¹ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ, *Φροντίσματα*, 'Εν Βιέννῃ, 1805, σ. 47.

³² Θ. ΛΙΒΑΔΑ, *Ἀλεξάνδρου Μανροκορδάτου τοῦ ἐξ ἀπορρήτων ἐπιστολαὶ ρ'*. Τεργέστη, 1879, σ. πζ'. ἐξ. FABRICII-HARLES, Bibliotheca graeca XI, 542. Κ. ΣΑΘΑ, *Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη*, Γ, 483. CANTEMIR, Histoire de l'Empire ottoman, Paris, 1743, II, 37. CHASSIOTIS, *ἐνθ' ἀν. σ. 37*.

³³ *Περὶ τοῦ Σεβαστοῦ Κυμνήτου*, ἴδε Α. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ-ΚΕΡΑΜΕΩΣ, *Κείμενα χρήσιμα τῇ ἱστορίᾳ τῆς Ρουμανίας*, 'Εν Βουκουρεστίῳ, 1909, σ. ιβ'. ἐξ.

³⁴ ΣΕΡΓΙΟΥ ΜΑΚΡΑΙΟΥ, Ἐκκλησ. Ἱστορία παρὰ Κ. Σάθα, Μεσ. Βιβλιοθήκη, Γ, 246.

³⁵ ΙΑΚΩΒΟΣ Ρ. ΝΕΡΟΥΛΟΣ, *ἐνθ' ἀν. σ. 51*. 173. Κ. ΣΑΘΑ, *Νεοελληνικὴ Φιλολογία*, σ. 517.

³⁶ ΝΕΡΟΥΛΟΣ, *ἐνθ' ἀν. σ. 53*.

³⁷ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, ('Αρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν) *Δοσίθεος Πατριάρχης Ἱεροσολύμων*, 'Εν Ἱεροσολύμοις, 1907, σ. 39 ἐξ.

³⁸ ΔΟΣΙΘΕΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ, *Περὶ τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων*, 'Εν Βουκουρεστίῳ 1715, σ. ΑΘ. Κ. ΥΨΗΛΑΝΤΟΥ, *Τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως*, 'Εν Κωνσταντινουπόλει 1870, σ. 166. E. LEGRAND, Bibliographie hellénique (XVII siècle) III, 417. 423-425.

³⁹ Μ. ΓΕΔΕΩΝ, *Νεοελληνικαὶ Βιβλιοθήκαι*, «Σωτήρ», Ἀθηνῶν, 1, 1877, σ. 55 ἐξ. *Προβλ.* Ι. ΦΙΛΗΜΟΝΟΣ, *Δοκίμιον ἱστορικὸν περὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας*, 'Εν Ναυπλίᾳ, 1834, σ. 64-5.

⁴⁰ Μ. ΜΑΛΑΝΔΡΑΚΙΣ, *Ἡ Πατριὰς Σχολή*, 'Εν Ἀθήναις 1911. Α. Α. DIMITRIEWSKY, *Παμμακαὶ μελέται (ῥωσιστὶ)* 'Εν Κιέβῳ, 1894, σ. 108 ἐξ. *Πρακτικὰ Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν*, 2, σ. 205.

⁴¹ GRIGOROVITS-BARSKY, *Περιοδεῖα ἀνὰ τοὺς Ἀγίους Τόπους τῆς Ἀνατολῆς κατὰ τὰ ἔτη 1723-1747, (ῥωσιστὶ)* 'Εν Πετροπόλει, 1886, II, 187 ἐξ.

⁴² ΚΛΗΜΕΝΤΟΣ ΚΑΡΝΑΠΑ, *Ἰάκωβος Πάτρις*, 'Εν Ἱεροσολύμοις, 1907.

⁴³ Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ, *Ἱεροσολυμιτικὴ Βιβλιοθήκη*, 'Εν Πετροπόλει, 1891, 1, σ. 307.

⁴⁴ Ι. ΣΑΚΚΕΛΙΩΝΟΣ, *Ἐπιστολαὶ Γερασίου Ἱερομονάχου, Παρνασσός*, 13, 1890, σ. 559 ἐξ.

A. DMITRIEWSKY, ἔνθ' ἂν. σ. 109 ἐξ. Ἀναγέννησις τῶν γραμμάτων ἐν τῇ Ἀνατολῇ, Χρυσάλλις, 4, 592-3. CHASSIOTIS, ἔνθ' ἂν. σ. 65-6.

⁴⁵ ΣΕΡΓΙΟΥ ΜΑΚΡΑΙΟΥ, Ἐπιτομή φυσικῆς ἀκροόσεως, Ἐν Ἐνετίᾳ, 1816 ἀφιέρωσις. Β. ΜΥΣΤΑΚΙΔΟΥ, Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν ἐν Ἰωαννίνοις Σχολῶν, Παρνασσός, 10, 1886, σ. 55 ἐξ. ΣΠ. ΛΑΜΠΡΟΥ, Περὶ τῆς παιδείας ἐν Ἰωαννίνοις, Νέος Ἑλληνομνήμων, 13, σ. 6. 11, σ. 280. Π. ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΥ, Χρονογραφία τῆς Ἡπείρου, Ἀθήνησι, 1856, Β, 281 ἐξ. ΑΘΗΝΑΓΟΡΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ ΚΑΙ ΦΙΛΙΑΤΩΝ, Ἡ Σχολὴ τῶν Φιλανθρωπινῶν ἐν Ἰωαννίνοις, Ἡπειρωτικά Χρονικά, 4, 1929, σ. 55 ἐξ. Τοῦ αὐτοῦ: Σχολὴ Ἐπιφανίου ἡγουμένου, Αὐτόθι, σ. 63 ἐξ.

⁴⁶ Κ. ΚΟΥΜΑ, Ἱστορίαι τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, IB'. 557. Ἀναγέννησις τῶν γραμμάτων ἐν τῇ Ἀνατολῇ, Χρυσάλλις, 4, 579-580.

⁴⁷ Β. ΜΥΣΤΑΚΙΔΟΥ, ἔνθ' ἂν. σ. 64-66. Ε. Ι. ΣΑΒΡΑΜΗ, Βησσαρίων Μακρῆς, Ἡπειρωτικά Χρονικά, Ἐν Ἰωαννίνοις, 1930.

⁴⁸ Κ. ΚΟΥΜΑ, Ἱστορίαι τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, IB' 559. ΜΕΛΕΤΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Γ'. 488. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, Ἱστορικὰ σημειώματα, Θεολογία, 4, Ἀθῆναι, 1926, σ. 8 ἐξ.

⁴⁹ Β. ΜΥΣΤΑΚΙΔΟΥ, ἔνθ' ἂν. σ. 67 ἐξ.

⁵⁰ Κ. ΚΟΥΜΑ, ἔνθ' ἂν. IB, 558.

⁵¹ A. BRETOS-PAPADOPOULOS, Biographie de l'Archevêque Eugenios Boulgaris, Athènes, 1860.—Π. ΚΑΛΛΙΓΑ, Βίος Εὐγενίου Βουλγάρεως, ἐν Πανδώρα, 1, 1850-51, σ. 481 ἐξ. ΡΗ. ΜΕΥΕΡ, Eugenios Bulgaris, Ἐν Herzog-Hauck RE³. V, 588 ἐξ. Κ. Ι. ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΗΣ, Βούλγαρις Εὐγένιος, ἐν Μεγ. Ἑλληνικῇ Ἐγκυκλοπαιδείᾳ, 7, 521 ἐξ. Προβλ. τὴν αὐτόθι βιβλιογραφίαν.

⁵² Βραδύτερον ἢ Μαρουντσαία Σχολὴ ἀνεκανίσθη ὡς «Καπλαναία» καὶ «Πατριαρχικὴ» καλουμένη Σχολή, τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ διδασκάλου αὐτῆς Ἀθανασίου Ψαλῖδα καὶ γενναίᾳ χορηγίᾳ τοῦ Ζώη Καπλάνη. Προβλ. Συστατικὰ γράμματα τῆς ἐν Ἰωαννίνοις Πατριαρχικῆς Σχολῆς τῶν φιλοσοφικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν μαθημάτων, τῆς τε πατρῴας ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τῶν ξένων διαλέκτων, Βιέννη 1806. ΜΥΣΤΑΚΙΔΟΥ, ἔνθ' ἂν. σ. 60 ἐξ.

⁵³ Μ. ΓΕΛΕΩΝ, Δύο ἀνέκδοτα γράμματα περὶ τῆς Ἀθωνιάδος Ἀκαδημίας, Ἐκκλησ. Ἀλήθεια, 3, 684 ἐξ. Τοῦ αὐτοῦ: Χρονικά τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας, σ. 168. ΣΕΡΓΙΟΥ ΜΑΚΡΑΙΟΥ, Ἐκκλησ. Ἱστορία παρὰ Κ. Σάθα, Μεσ. Βιβλιοθήκη, Γ, 219. 236. 292. 370. 400. 401. ΚΟΥΜΑ, Ἱστορίαι τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, I, 399. IB, 561. 2. ΝΕΡΟΥΛΟΣ, ἔνθ' ἂν. σ. 52. Κ. ΣΑΘΑ, Νεοελληνικὴ Φιλολογία, σ. 510.

⁵⁴ Ἴδε τὸ συμφωνητικὸν γράμμα ἐν Πανδώρα, 18, σ. 146.

⁵⁵ Οἱ 200 τρόφιμοι τῆς Ἀκαδημίας κατόκουν ἐν 170 δωματίοις ὡς ἐπληροφόρησεν ὁ FALME-RAYER, Fragmente aus dem Orient, Stuttgart, 1845, II, 134.

⁵⁶ A. R. RANGABE, ἔνθ' ἂν. I, 63-66.

⁵⁷ ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ, Ἐπιστολὴ ἀπολογητικὴ πρὸς τὸν πρόην Πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως Κύριλλον, ἐν ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΑΙΝΙΑΝΟΣ, Συλλογὴ ἀνεκδότων συγγραμμάτων τοῦ αἰοδίου Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως, Ἀθῆναι, 1838, Α, 54 ἐξ. Προβλ. Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, Περὶ τῶν Ὁ. ἐρμηνευτῶν τῆς Παλαιᾶς θείας Γραφῆς, Ἐν Ἀθήναις, 1849, Α, 819. ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ, Λόγος ἀκαδημαϊκὸς περὶ τῆς πνευματικῆς προόδου τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀπ' ἀρχῆς τοῦ ὑπὲρ πολιτικῆς αὐτοῦ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνος μέχρι σήμερον, Εὐαγγελικὸς Κήρυξ, Ἀθηνῶν, περίοδος β'. ἔτ. 1871, σ. 131 ἐξ. Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια, 3, 696 ἐξ. Ἀναγέννησις τῶν γραμμάτων ἐν τῇ Ἀνατολῇ,

Χρυσάλλης, 4, 578-9. CHASSIOTIS, ἔνθ' ἂν. σ. 30 ἐξ. Μ. ΓΕΔΕΩΝ, Χρονικά τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας, σ. 166. Ζ. ΜΑΘΑ, Κατάλογος τῶν πρώτων Ἐπισκόπων καὶ τῶν Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως, Ἀθήναι, 1884, σ. 118 ἐξ.

⁵⁸ ΝΕΡΟΥΛΟΣ, ἔνθ' ἂν. 52.

⁵⁹ ΣΕΡΓΙΟΣ ΜΑΚΡΑΙΟΣ, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Κ. Σάθα Μεσ. Βιβλιοθήκη, Γ, 370. Πρβλ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ ΒΑΦΕΙΔΟΥ, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Γ, γ'. σ. 350 σημ. 1.

⁶⁰ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια, 3, σ. 698. 699. Σημειωτέον ὅτι τῷ 1775 ὑπὸ τοῦ Κοσμᾶ Λαυριώτου ἰδρύθη ἐν τῇ Λαύρᾳ Τυπογραφεῖον, ἀλλὰ τοῦτο διελύθη μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ, Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια, 13, σ. 180.

⁶¹ ΕΥΘ. ΚΑΣΤΟΡΧΗΣ, ἔνθ' ἂν., σ. ιγ'. ιδ'.

⁶² ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ ΜΙΧΑΗΛ, Περιηγητικὸν Πιττάκιον, ἥτοι Περιήγησις τῆς Εὐρώπης, Amsterdam, 1706, σ. 32.

⁶³ Α. HELLADII, Status praesens, σ. 43.

⁶⁴ Κ. ΣΑΘΑ, Παράρτημα Νεοελληνικῆς Φιλολογίας, σ. 126.

⁶⁵ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ, Λεξικὸν τετραγλωσσον, Ἐν Βενετίᾳ, 1786, σ. 8. Κ. ΣΑΘΑ, Παράρτημα τῆς Νεοελληνικῆς Φιλολογίας, σ. 126.

⁶⁶ Κ. ΣΑΘΑ, Νεοελληνικὴ Φιλολογία, σ. 487. CHASSIOTIS, ἔνθ' ἂν. σ. 32.

⁶⁷ Μ. ΠΑΡΑΝΙΚΑ, ἔνθ' ἂν. σ. 118-123 σημ.

⁶⁸ Α. ΥΨΗΛΑΝΤΟΥ, Τὰ μετὰ τὴν ἄλωσιν, σ. 328. Ἐκκλησ. Ἀλήθεια, 4, 236-8. Πατριαρχικά γράμματα περὶ συστάσεως Σχολῶν, Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος, 10, 85-102. 11, 74-95.

⁶⁹ Μ. ΓΕΔΕΩΝ, Ἀρχεῖα τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς, Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια, 23, 1903, σ. 546-560.

⁷⁰ Μ. ΓΕΔΕΩΝ, Πατριαρχικοὶ Πίνακες, σ. 672.

⁷¹ Ι. SOCOLOV, Ἡ Ἐκκλησία ΚΠ. κατὰ τὸν ιθ'. αἰῶνα (ρωσιστὶ) Ἐν Πετροπόλει, 1904, Α, 410.

⁷² Αὐτόθι, Παράρτημα, σ. 41.

⁷³ Αὐτόθι, σ. 41. 42.

⁷⁴ Αὐτόθι, σ. 414.

⁷⁵ Β. ΜΥΣΤΑΚΙΔΟΥ, Περὶ Κουρούτσεσμέ τινα, Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια, 5, 1885, 413-416. 449-452. Μ. ΓΕΔΕΩΝ, Χρονικά τῆς Πατριαρχικῆς Ἀκαδημίας, σ. 155. 235. Μ. ΧΑΜΟΥΔΟΠΟΥΛΟΥ, Μνημείων γραπτῶν περιυναγωγή, Ἐκκλησ. Ἀλήθεια, 1, 1882, σ. 237-8.

⁷⁶ Μ. ΓΕΔΕΩΝ, Παιδεῖα καὶ πτωχεία, σ. 46-54.

⁷⁷ Ι. SOCOLOV, ἔνθ' ἂν. σ. 422. Παράρτημα, σ. 45-46.

⁷⁸ ΣΟΦ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, Περὶ Μάρκου τοῦ Κυπρίου, σ. 14.

⁷⁹ Περὶ τῶν μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ ιθ'. αἰῶνος ἰδρυθέντων μερίμνη τοῦ Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως ἐλληνικῶν Σχολείων, Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια, 20, 1900, σ. 69. 93. 126. 145. 365. 382. 407. 416. 450 460.

⁸⁰ [Ἰγνατίου Οὐγκροβλαχίας] Ἀπολογία ἱστορικὴ καὶ κριτικὴ ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ Κλήρου τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας κατὰ τῶν συκοφαντιῶν τοῦ Νεοφύτου Δούκα, συγγραφεῖσα παρὰ Κυρίλλου (πρεσβύτερον) κατ' ἐπίμονον ζήτησιν τῶν ὁμογενῶν, 1815, σ. 74. 75. Πρβλ. ΧΡ. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, Ἡ ἐθνικὴ πολιτικὴ τοῦ Πατριαρχείου κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας. Σελίδες ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς ἐκπαίδευσως τῆς δούλης Ἑλλάδος, Ἐκπαιδευτικὰ Χρονικά, 1, 1933, σ. 11 ἐξ.

⁸¹ ΝΕΡΟΥΛΟΣ, *ἐνθ' ἂν. σ. 86. 88. CHASSIOTIS, ἐνθ' ἂν. σ. 50. Σ. Δ. ΚΡΙΝΟΣ, Ἀθανάσιος Παλλίδας, Ἑστία, 7, Ἀθήναι, 1879, 145-150.*

⁸² Β. ΜΥΣΤΑΚΙΔΟΥ, *Ἱστορικαὶ εἰδήσεις περὶ Κουρούτζεσμε, Παρνασσός, 11, 1887, σ. 475 ἐξ. ΝΕΡΟΥΛΟΣ, ἐνθ' ἂν. σ. 67. ΚΟΥΜΑΣ, ἐνθ' ἂν. 12, 484. ΓΟΥΔΑ, Βίοι παράλληλοι, 5, σ. 65 CHASSIOTIS, ἐνθ' ἂν. σ. 33. 44 ἐξ.*

⁸³ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ (*Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν*) *Στέφανος Δούγκας, Ἐκκλησιαστικὸς Φάρος, 25, Ἀλεξάνδρεια, 1926, σ. 113-116. Προσθήκη εἰς τὰ κατὰ Στέφανον Δούγκαν, Ἀντόθι, 26, 1927, σ. 367-368.*

⁸⁴ ΝΕΡΟΥΛΟΣ, *ἐνθ' ἂν. σ. 90-91. CHASSIOTIS, ἐνθ' ἂν. σ. 42. Κ. ΚΟΥΜΑΣ, ἐνθ' ἂν. 1Β', 512-513.*

⁸⁵ Μ. ΓΕΔΕΩΝ, *Ἡ πνευματικὴ κίνησις τοῦ Γένους ἡμῶν κατὰ τὰ πρῶτα τοῦ ιθ'. αἰῶνος ἔτη, Ἐκκλησ. Ἀλήθεια, 8-9, Τοῦ αὐτοῦ: Γνώσεις χρήσιμοι τῆς παρ' ἡμῖν παιδείας, Ἐκκλησ. Ἀλήθεια, 19, σ. 371.*

⁸⁶ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΔΟΥΚΑ, *Εὐτροπίου Ἐπιτομὴ τῆς Ρωμαϊκῆς ἱστορίας, Ἐν Βιέννῃ, 1807, Προλεγόμενα σ. θ'.*

⁸⁷ Α. Ρ. VRETOS, *Mémoires biographiques sur le comte Jean Capodistrias, Paris, 1837, σ. 26.*

⁸⁸ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΞΑΝΘΟΥ, *Ἀπομνημονεύματα περὶ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας, Ἀθήναι, 1845, σ. 220 ἐξ. Μ. ΓΕΔΕΩΝ, Ἡ πνευματικὴ κίνησις τοῦ Γένους ἡμῶν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ ιθ'. αἰῶνος, Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια, 8, σ. 360. 367.*

⁸⁹ ΑΔ. ΚΟΡΑΗ, *Ἑλληνικὴ Βιβλιοθήκη, Γ, σ. η'. θ'.*

⁹⁰ Τὸ Καταστατικὸν τῆς Ἑταιρείας, *ἐν «Λογίῳ Ἑρμῇ», 1817, σ. 8-13.*

⁹¹ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΒΑΡΔΑΛΑΧΟΥ, τοῦ Αἰγυπτίου, *Φυσικὴ Πειραματικὴ τῶν νεωτέρων ἐφευρέσεων, Ἐν Βιέννῃ, 1812, σ. ε'. ἐξ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΛΗΟΥΡΙΤΟΥ, Ἱερομονάχου, Ἀρχαιολογία ἑλληνική, Ἐν Βενετίᾳ, 1815, Προλεγόμενα, σ. 12.*

⁹² Κ. ΣΑΘΑ, *Νεοελληνικὴ Φιλολογία, σ. 697.*

⁹³ *Περιήγησις ἱστορικὴ καὶ βιογραφία Διονυσίου Πύρρου, σ. 69. 71. Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια, 9, 374. CHASSIOTIS, ἐνθ' ἂν. σ. 56-60. Γ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ, περὶ τῶν ἀπὸ τοῦ ιη'. αἰῶνος ἐν Ἀθήναις Σχολείων, Χρυσυλλίς, 1866, ἀριθμ. 86, σ. 317 ἐξ. Α. Π. ΚΕΡΑΜΕΩΣ, Περὶ τοῦ ἐν Ἀθήναις Φροντιστηρίου τοῦ ιη'. αἰῶνος, Ἀρμονία, 1, Ἀθήναι, 1900, σ. 606-612. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν, Ἡ Ἐκκλησία τῶν Ἀθηνῶν, Ἐν Ἀθήναις, 1928, σ. 76.*

⁹⁴ Λόγιος Ἑρμῆς, *Βιέννη, 1816, φυλ. 1-8. 1819 φυλ. 1. ΝΕΡΟΥΛΟΣ, ἐνθ' ἂν. σ. 127. CHASSIOTIS, ἐνθ' ἂν. σ. 23.*

⁹⁵ ΑΔ. ΚΟΡΑΗ, *Προλεγόμενα εἰς Ἰσοκράτην, σ. κδ'. σημ. α'. σ. κε'.*

⁹⁶ ΔΗΜ. Σ. ΜΠΑΛΑΝΟΥ, *Ὁ Ἀδαμάντιος Κοραῖς περὶ Ἐκκλησίας καὶ Κλήρου, σ. 15. 16.*

⁹⁷ ΑΔ. ΚΟΡΑΗ, *Ἐπιστολαί, ἔκδ. Λαμαλά, Γ, 651.*

⁹⁸ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ΒΑΜΒΑ, *Ἀντοβιογραφία, ἐν Ἑστίᾳ, 6, Ἀθήναι, 1878, σ. 347-8. Λόγιος Ἑρμῆς, 1813 σ. 676. 1820, σ. 289.*

⁹⁹ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ (*Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν*) *Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, 1, σ. 223 ἐξ.*

¹⁰⁰ ΕΥΘΥΜΙΟΥ ΚΑΣΤΟΡΧΗ, *ἐνθ' ἂν. σ. 21. 24 ἐξ.*

¹⁰¹ Μ. ΓΕΔΕΩΝ, *Ἡ πνευματικὴ κίνησις τοῦ Γένους ἡμῶν κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ ιθ'. αἰῶνος,*

Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια, 8, σ. 299. ΑΔ. ΚΟΡΑΗ, Ἐπιστολαί, Β, 5. 6. Γ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ, ἔνθ' ἂν. Β. 526. Α. ΡΕΟΒΡΑΓΕΝΣΚΥ, Γρηγόριος Ε'. Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως (ρωσιστὶ) Καζάν 1906, σ. 102 ἐξ. Γ. ΚΑΝΔΗΛΩΡΟΥ, Γρηγόριος Ε', Ἐν Ἀθήναις 1921, σ. 111 ἐξ.

¹⁰² Ι. ΣΑΚΚΕΛΙΩΝΟΣ, Τοῦ αἰοδίου Πατριάρχου Γρηγορίου Ε'. ἐπιστολὴ ἀνέκδοτος, Παρνασσός, 10, 1886, σ. 371-374.

¹⁰³ MIKLOSICH ET MÜLLER, Acta Patriarchatus Constantinopolitani VI, 372-374. Μ. ΜΑΛΑΝΔΡΑΚΗ, Ἡ Πατριὰς Σχολή, σ. 24 ἐξ.

¹⁰⁴ Λόγιος Ἐρμῆς, ἔτ. 1819, σ. 113-117. Γ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ, ἔνθ' ἂν. Β, 141. 145. Ζ. ΜΑΘΑ, ἔνθ' ἂν. 330. Ι. MANSI, Sacrorum Consiliorum nova et amplissima collectio, t. XL, σ. 43. Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, Δύο γράμματα τοῦ Πατριάρχου Γρηγορίου Ε'. Ἀθήνησι, 1867, σ. 78. Ι. СОСОЛОВ, ἔνθ' ἂν. σ. 478. 479.

¹⁰⁵ Λόγιος Ἐρμῆς, ἔτ. 1819, σ. 730-748. Πρὸς. Ἐκκλησ. Ἀλήθεια, 9, σ. 372-373.

¹⁰⁶ Κ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, Τὰ σωζόμενα φιλολογικά, Ἀθήνησι, 1871, Α, 435-437. Μ. ΓΕΛΩΝ, Ἐκκλησία καὶ ἐπιστήμη κατὰ τὸν ιθ'. αἰῶνα, Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια, 8, σ. 297-298.

¹⁰⁷ Ὁ «Τόμος» ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ἐν τῇ ὑπὸ τοῦ Ἀθανασίου Σταγειρίτου ἐν Βιέννῃ ἐκδομένη ἐφημερίδι Καλλιόπῃ, ἔτ. 1819, σ. 217 ἐξ. Πρὸς. Μέλισσα, ἐφημερίς ἑλληνικὴ ἐν Παρισίοις 1820, σ. 219-229. Μ. ΓΕΛΩΝ, ἔνθ' ἂν. σ. 300. Α. ΡΕΟΒΡΑΓΕΝΣΚΥ ἔνθ' ἂν. σ. 132 ἐξ. Ι. СОСОЛОВ, ἔνθ' ἂν. σ. 492-494. Τ. ΚΑΝΔΗΛΩΡΟΥ, ἔνθ' ἂν. σ. 142.

¹⁰⁸ Π. ΛΑΜΠΡΟΥ, Ἱστορικὴ πραγματεία περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ προόδου τῆς τυπογραφίας ἐν Ἑλλάδι μέχρι τοῦ ἔτους 1821, Χρυσάλλις, 4, 1866, 597. Γ. ΑΓΓΕΛΟΠΟΥΛΟΣ, ἔνθ' ἂν. Α, 174-179. 184. Β, 499-500. Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια, 20, 1900, σ. 108. 145-148. Ι. СОСОЛОВ, ἔνθ' ἂν. σ. 456. 481. 489. Α. ΡΕΟΒΡΑΓΕΝΣΚΥ, ἔνθ' ἂν. σ. 147. 148. Κ. ΣΑΘΑ, Νεοελληνικὴ Φιλολογία, σ. 623. Τοῦ Τυπογραφείου ἐπεμελήθη καὶ ὁ Πατριάρχης Κύριλλος στ', Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια, 20, 1900, σ. 145-148, σώζεται δὲ ἀνέκδοτος ἐπιστολὴ τοῦ Μητροπολίτου Τορνόβου Ἰλαρίωνος πρὸς τὸν Κωνσταντινουπόλεως Πατριάρχην Ἀνθιμον, ἐν Κωδ. 1341 τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης Ἀθηνῶν, περιέχουσα πολλὰς λεπτομερείας περὶ τοῦ Τυπογραφείου, ἐν ᾧ εἶχεν ἐργασθῇ ὁ Ἰλαρίων.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΓΕΝΕΘΛΙΟΥ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ,

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΠΟΝΕΜΗΘΕΝΤΩΝ ΒΡΑΒΕΙΩΝ, ΑΡΙΣΤΕΙΩΝ

ΚΑΙ ΜΕΤΑΛΛΙΩΝ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

ΩΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΡΟΚΗΡΥΣΣΟΜΕΝΩΝ ΝΕΩΝ

Ὁ ἰδρύσας τὴν Ἑλληνικὴν Ἀκαδημίαν ἠθέλησεν ὁρθῶς, ὅπως ἡ ἀναγέννησις τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ὀρισθῇ καθ' ἣν ἡμέραν ἐορτάζεται, καὶ θὰ ἐορτάζεται ἐφ' ὅσον ὑπάρχει Ἑλλάς, ἡ Ἀναγέννησις τοῦ ἔθνους καὶ ἡ σωτηρία τοῦ κόσμου. Ἡ σύμπτωσις αὕτη τῶν γενεθλίων τῆς Ἀκαδημίας πρὸς τὴν μεγάλην ἡμέραν τῆς ἀνατολῆς τῆς ἐλευθερίας τῆς πατρίδος συμβολίζει τὴν ἀδιάσπαστον ἑνωσιν τῆς γνησίας Ἑλληνικῆς ἐπιστήμης μετὰ τῆς ἱερᾶς ἰδέας τῆς πατρίδος καὶ ἀναμιμνήσκει τὴν κοινὴν ἀμφοτέρων τροφὸν, τὴν ἐλευθερίαν. Ἀλλὰ καὶ ἄλλο ἔχομεν νὰ ἀντλήσωμεν ἐκ τῆς συμπτώσεως ταύτης πολύτιμον δίδαγμα, τὸ δίδαγμα τῆς ἀκλονήτου πίστεως πρὸς τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ ἔθνους. Τὴν αὐτὴν πίστιν ταύτην ἐν τῷ ἀγῶνι πρὸς ἀνέυρεσιν τῆς ἀληθείας καὶ πρὸς ἐπικράτησιν αὐτῆς ἔχει καὶ ἡ ἐπιστήμη ὡς ὁδηγὸν ἀστέρα. Ἐν τῇ μακροῇ καὶ κοπιώδει αὐτῆς πρὸς τὰ πρόσω πορεία ἀναδέχεται ὡς ἐνίσχυσιν τὸ παράδειγμα τῶν μεγαλωνύμων ἐκείνων ἡρώων, οἵτινες μετὰ καρτερίας καὶ ἐπιμονῆς καὶ ἀνεφίκτου ψυχικῆς εὐρωστίας ἐσφυρηλάτησαν τὴν ἀδάμαστον ἰδέαν τῆς ἐλευθερίας.

Ἐπύργωσαν δὲ τὸ περίλαμπρον κατόρθωμα ἐμπνεόμενοι ἐκ τοῦ περιεχομένου τοῦ ἱεροῦ αὐτῶν πόθου καὶ ἀποβλέποντες πρὸς μέγαν σκοπὸν μετὰ ἀγνῆς τῆς ψυχῆς. Ἴδου τὸ μέγιστον τῶν διδαγμάτων τῆς ὑψηλοτάτης ἐκείνης ἐθνεγεροσίας. Ἡ ἀκραφνῶς πατριωτικὴ ἐμπνευσις, τὸ ἠθικῶς ἀνεπίληπτον ἐλατήριον, τὸ ἀγνὸν τοῦ περιεχομένου. Μόνον ἐπὶ τοιούτου ἀκλονήτου βάθρου δύναται νὰ ὑψωθῇ τὸ ἐθνικὸν ἀνάστημα καὶ νὰ διεκδικήσῃ τὴν δικαίωσιν τοῦ πόθου αὐτοῦ. Ἐκ τούτου δὲ ἐν τῇ κοινῇ ἀντιλήψει ἡ μεγαλόστομος κραυγὴ ἐνδὸς ὀλοκλήρου Λαοῦ ἐθεωρήθη ὡς ὁργὴ τοῦ Παντοκράτορος ρυθμιστοῦ τοῦ Δικαίου, ὡς ἐκδήλωσις τῆς αἰωνίας δικαιοσύνης.

Ἐπὶ τοιούτων ἀρχῶν στηρίζει τὴν ὑπόστασιν καὶ τὴν σταδιοδρομίαν αὐτῆς ἡ Ἀκαδημία. Ἀγωνίζεται διὰ τὴν ἀλήθειαν καὶ βραβεύει τὴν ἀρετὴν, ὅπως ἐνισχύσῃ τὸ ἔθνος εἰς τὸν εὐγενέστατον τῶν ἀγῶνων, τὸν ἀγῶνα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἐθνικῆς ἀλληλεγγύης κατὰ τῆς ἀσυναρτησίας τοῦ τε πνεύματος καὶ τῆς ψυχῆς, κατὰ τῆς

ελιστικῆς ιδεομανίας, κατὰ τῆς φατριαστικῆς ἀντιλήψεως τῆς ὑπερτάτης τῶν ιδεῶν, τῆς ιδέας τῆς πατρίδος.

Τοιαύτην ἔννοιαν ἀποδίδει ἡ Ἀκαδημία εἰς τὰς πανηγυρικὰς αὐτῆς συνεδριάς, τὴν συμβολικὴν ἔννοιαν τῆς ἐθνικῆς μυσταγωγίας πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ ἔθνους ἐν κοινῇ προσπαθείᾳ μετὰ παντὸς ἐλλικρινῶς ποθοῦντος ὄντως αἰωνίαν τὴν Ἑλλάδα.

Ἀπὸ τῶν προϋποθέσεων τούτων προβαίνομεν εἰς τὴν σημερινὴν ἀπονομὴν βραβείων καὶ διακρίσεων κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην, ἥτις ἔχει ἐξαίρετον διὰ τὸ ἔθνος σημασίαν πάντοτε μὲν, μάλιστα δὲ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο.

Μετὰ γνώμην τῆς Α' τάξεως ἡ Ἀκαδημία ἀπονέμει :

1ον Ἐκ τοῦ γεωργικοῦ βραβείου 15.000 δρ. τοῦ Ἑμμ. Μπενάκη.

α' Βραβεῖον 4000 δρ. εἰς τοὺς κκ. Ἀγγέλων Μανουῦσον δικηγόρον καὶ Κωνστ. Σταυρίδην ἱατρον, διότι μεταβαλόντες χέρσον παρὰ τὰ Νέα Λιόσια ἀγρὸν εἰς πρότυπον ἀγρόκτημα καὶ ἐγκαταστήσαντες εἰς αὐτὸ κτηνοτροφικὴν σχολὴν ἐξαιρικῶς συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς πέριξ χωρικῆς γεωργίας καὶ κτηνοτροφίας.

β' Βραβεῖον 4000 δρ. εἰς τοὺς ἀδελφοὺς Ἰωάννην καὶ Σπυρ. Παπαγεωργιάδην, διότι ἀπὸ τριακονταπενταετίας ἀσχολούμενοι περὶ τὴν οἰνοποιίαν ἐκτάκτως ἠὲδοκίμησαν καὶ περὶ τὴν παραγωγὴν φυσικῶν ἀφρωδῶν οἶνων καὶ περὶ τὴν παρασκευὴν ἐλάχιστα οἰνοπνευματούχου οἶνου, τῆς Ἀμβροσίας ὡς καὶ τῆς Σταφυλίνης, ἥτοι αὐτουσίῳ χυμῷ νωπῶν σταφυλῶν, χρησιμωτάτου πρὸς σταφυλοθεραπείαν κατὰ τὸν χειμῶνα, ἔτυχον δὲ οὗτοι καὶ εὐρύτερας εὐρωπαικῆς ἀναγνώσεως.

γ' Βραβεῖον 4000 δρ. εἰς τὸν ἱατρον Ἀλεξανδρουπόλεως κ. Γεώργιον Ἀποστόλου, διότι ἐκχερσώσας θαμνώδη ἔκτασιν 400 στρεμμάτων καὶ ἐμβολιάσας περὶ τὰς 7000 ἀγριελαιῶν καὶ ἀγριαπιδεῶν, ἐπεκτείνας δὲ σημαντικῶς τὴν καλλιέργειαν δι' ἐκλεκτῶν ὀπωροφόρων δένδρων καὶ σίτου, ἀπέβη παρὰδειγμα πρὸς μίμησην πρὸς τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ.

δ' Βραβεῖον 3000 δρ. εἰς τὸν γεωργὸν κ. Ἡλίαν Φυτιλῆν, κάτοικον Ἀλμυροῦ τῆς Θεσσαλίας, διότι εἰσήγαγε τὴν τετραετῇ ἀμειψισπορὰν μετὰ βαθυτέρων ἀρόσεων καὶ χρήσεως λιπασμάτων, καταργήσας τὴν ἀγροανάπανσιν καὶ βελτιώσας ὑποδειγματικῶς διὰ τοὺς περιοίκους τὴν καλλιέργειαν, πρὸς δὲ τούτοις ἐκχερσώσας θαμνώδεις ἐκτάσεις καὶ ἐξενγενίσας ἄγρια δένδρα.

2ον Ἐκ τοῦ βραβείου 10000 δρ. τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς διὰ τὴν ἀρίστην μελέτην τῆς ζητινοπαραγωγῆς ἐν Ἑλλάδι.

Ἀπονέμεται τὸ ποσὸν δρ. 5000 ὡς χρηματικὴ ἐνίσχυσις καὶ ἔπαινος εἰς τὴν ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον « Ὁρειβάτης » ὑποβληθεῖσαν μελέτην τοῦ κ. Νικολάου Δάζου.

3ον Τὸ ἐκ δρ. 26000 βραβεῖον τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν μελέτην τῶν βιταμινῶν δὲν ἀπονέμεται.

4ον Πέντε βραβεῖα, ἐκ 1800 δρ. ἕκαστον, τῆς Ἑταιρείας Χημ. Προϊόντων καὶ λιπασμάτων εἰς τοὺς ἀρίστους σχολικοὺς κήπους, τῆς Ἡπείρου, καὶ πέντε βραβεῖα τοῦ αὐτοῦ ποσοῦ τῆς αὐτῆς Ἑταιρείας, διὰ τοὺς δημοδιδασκάλους τῶν βραβευθησομένων σχολικῶν κήπων, ἀπενεμήθησαν ὡς ἑξῆς :

α' Βραβεῖον δρ. 1800 εἰς τὸν Σχολικὸν κήπον Δελβινακίου.

β' Βραβεῖον δρ. 1800 εἰς τὴν Διευθύντριαν τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου Δελβινακίου Ἑλένην Γ. Νοτίδου.

γ' Βραβεῖον δρ. 1800 εἰς τὸν Σχολικὸν κήπον τοῦ δημοτικοῦ σχολείου Ἀσφάκας Ζαγορίου.

δ' Βραβεῖον δρ. 1800 εἰς τὸν δημοδιδάσκαλον Ἀσφάκας Κωνστ. Κοτρώτσην.

ε' Βραβεῖον δρ. 1800 εἰς τὸν Σχολικὸν κήπον Πεσῶν Ἰωαννίνων.

Ϝ' Βραβεῖον δρ. 1800 εἰς τὸν δημοδιδάσκαλον Πεσῶν Γεώργιον Σπυρόπουλον.

ζ' Βραβεῖον δρ. 1800 εἰς τὸν σχολικὸν κήπον Χουλιαράδων Ἰωαννίνων.

η' Βραβεῖον δρ. 1800 εἰς τὸν δημοδιδάσκαλον Χουλιαράδων Βασίλειον Σιούλην.

θ' Βραβεῖον δρ. 1800 εἰς τὸν Σχολικὸν κήπον Παντοκράτορος Πρεβέζης.

ι' Βραβεῖον δρ. 1800 εἰς τὸν δημοδιδάσκαλον Παντοκράτορος Διονύσιον Δρακούσην.

5ον Τὸ ἐκ δρ. 6500 βραβεῖον τῆς Ἑταιρείας Χημικῶν Λιπασμάτων διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν ἐσπεριοειδῶν ἐν Πελοποννήσῳ ἀπονέμεται εἰς τοὺς ἀδελφοὺς Παναγιώτην καὶ Ἰωάννην Σαράντη Σαραντόπουλον, κατοίκους Σκάλας τῆς περιφερείας Σπάρτης, διότι διατηροῦσι μέγαν δενδρόκηπον, περιέχοντα 1300 ἐσπεριδοειδῆ καλλιεργούμενα μετ' ἐξαιρετικῆς ἐπιμελείας εἰς ἐκλεκτὰς ποικιλίας ἰθαγενεῖς καὶ ξένας (Τύνιδος, Καλιφορνίας κᾶ), περιλαμβάνοντα δὲ καὶ φυτόριον 100.000 νεαρῶν νεραντζεῶν προωρισμένων πρὸς ἐμβολιασμὸν καὶ διάδοσιν τῶν εἰρημένων ποικιλιῶν.

6ον Βραβεῖον δρ. 6500 τῆς αὐτῆς Ἑταιρείας Χημικῶν Προϊόντων καὶ Λιπασμάτων διὰ τὴν ἀρίστην καλλιέργειαν τῆς μηλέας ἐν τῇ Δυτ. Μακεδονίᾳ, ἀπονέμεται εἰς τὸν κ. Ἰωάννην Θ. Καλαϊτζίδην, δημοδιδάσκαλον Κάτω Κλεινῶν Φλωρίνης, διότι μετ' ἐξαιρετικοῦ ζήλου διατηρεῖ ἴδιον ὀπωρῶνα κυρίως ἐκ μηλεῶν, ἀκαταπονήτως δὲ διδάσκων κατ' ὀρθὴν τὴν σχηματισμὸν τοῦ ὅρου τῆς καλλιέργειας τῆς μηλέας ἐν τῇ περιφερείᾳ καὶ ὑπὲρ βελτιώσεως τῶν τρόπων τῆς δενδροκομίας καθ' ὅλον.

7ον Τὸ ἐκ δρ. 17500 βραβεῖον τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, προωρισμένον διὰ κοινότητα ἢ Συνεταιρισμὸν συντελέσαντα ἀξιόλογον ὕδατικὸν ἔργον ἥτοι ἄρδευσιν ἢ ἀποστράγγισιν ἢ ἐξυγίανσιν ἢ προστασίαν γαιῶν δὲν ἀπενεμήθη εἰς οὐδένα, ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἀπονέμεται :

α' ἔπαινος εἰς τὸν κ. Ἰω. Πιπερίγκον, πρόεδρον τῆς Κοινότητος Ξηρομέρου Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας διότι διὰ τοῦ προϋπολογισμοῦ τῆς Κοινότητος καὶ δι' 800 ἡμερομισθίων προσωπικῆς ἐργασίας ἀνέσκαψε προχριστιανικὸν ὕδραγωγεῖον καὶ ἐχρησιμοποίησε τὴν ἀνακαλυφθεῖσαν ἱκανὴν ποσότητα ὕδατος διὰ τὴν ὕδρευσιν τῆς Κοινότητος.

β' Ἀπονέμεται ὡσαύτως ἔπαινος εἰς τὸν κ. Θεόδωρον Μοσχάκην πρόεδρον τῆς Κοινότητος Δραπανῶ Κισσάμου, διότι διὰ δαπάνης 100000 δρ. ἐκ μέρους τῆς Κοινότητος καὶ διὰ προσωπικῆς ἐργασίας ἀρκειῶν ἡμερῶν πρόεβη εἰς τὴν κατασκευὴν ὕδραγωγείου διὰ τὴν ὕδρευσιν τῆς Κοινότητος.

8ον Τὸ ἐκ 10000 δρ. βραβεῖον τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος διὰ τὴν βελτίωσιν τῆς οἰνοποιΐας ὑπὸ συνεταιρισμῶν κατανέμεται ὡς ἐξῆς :

α' Βραβεῖον δρ. 4000 εἰς τὴν Ἐνωσιν παραγωγικῶν συνεταιρισμῶν Πεζῶν Ἡρακλείου, διότι ἐντὸς διετίας ἀνήγειρε πρότυπον οἰνοποιεῖον χωρητικότητος 700.000 χιλιογράμμων καὶ κατώρθωσε νὰ παραγάγῃ δι' ἐπιστημονικῆς βιομηχανικῆς ἐργασίας θαυμασίους λευκοὺς καὶ μέλανας οἶνους.

β' Ἀνὰ 2000 δρ. ὡς βραβεῖον εἰς ἐκάστην τῶν τριῶν Οἰνοποιητικῶν Ἐνώσεων Μάλεμε, Κολυμπαρίου καὶ Καστελλίου Κρήτης διὰ τὴν ἀνέγερσιν συνεταιρικῶν οἰνοποιεῖων παραγόντων ποικίλους καὶ ἐκλεκτοὺς τύπους οἶνων.

9ον Τὸ ἐκ δρ. 40000 βραβεῖον Ἑλένης Βενιζέλου διὰ τὴν ἀρίστην μελέτην περὶ τῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ ξύλου τῆς ἐν Ἑλλάδι πεύκης (*pinus halepensis*) διεξεδίκησαν δύο μελέται, ἀλλὰ δὲν ἐκρίθησαν αὗται ἄξια οὔτε βραβεῖον οὔτε ἐπαῖνον.

Μετὰ γνώμην τῆς Β' τάξεως ἡ Ἀκαδημία ἀπεφάσισε τὰ ἐξῆς :

10ον Τὸ ἐκ δρ. 9000 ἔπαθλον τοῦ Δημ. Βικέλα ἀπονέμεται εἰς τὴν δεσποινίδα Αἰκατερίνην Γ. Παπᾶ διὰ τὴν συλλογὴν διηγημάτων, τὴν φέρουσαν τὸν τίτλον «Στὴ συκαμὰ ἀπὸ κάτω». Ἡ συλλογὴ αὕτη εἶναι πλήρης ἀνωτέρας προῆς, ποιητικῆς διαθέσεως καὶ χάριτος, εἰς καλαίσθητον δημοτικὴν γλῶσσαν περιγράφουσαν τὴν ζωὴν τῶν χωρικῶν τῆς Ἠπείρου μετὰ ἀξιολόγον ἠθογραφικῆς δυνάμεως.

Εἰς τὴν κυρίαν Τατιάναν Σταύρου ἀπονέμεται ἔπαινος διὰ τὴν συλλογὴν διηγημάτων τὴν φέρουσαν τὸν τίτλον «Ἐκεῖνοι ποὺ ἔμειναν». Τὰ διηγήματα ταῦτα εἶναι συγκινητικὰ καὶ ἐνδιαφέροντα, διότι ἐμφανίζουσι τοὺς πόνους καὶ τοὺς ἡρωϊ-

σμούς οὐχὶ τῶν ἐν πολέμῳ ἐκλιπόντων, ἀλλ' ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ἐπέζησαν καὶ ἀγωνίζονται εἰς τὸ πεδῖον τῆς ζωῆς.

11ον Τὸ ἐκ 10000 ἄθλον Κοραῆ διὰ τὴν ἀρίστην πραγματείαν, τὴν ἔχουσαν ὡς θέμα «Αἱ περὶ πολιτείας καὶ δικαίου γινώμει τοῦ Κοραῆ», ἐπεδίωξαν δύο ἔργα· ἐν μὲν ὑπὸ τὸ ρητὸν «δικαίως κύριος», ἄλλο δὲ ὑπὸ τὸ ρητὸν «δικαιοσύνη ὑποῖ ἔθνος». Ἡ Ἀκαδημία ἀπονέμει τὸ βραβεῖον εἰς τὸ ὑπὸ τὸ ρητὸν «δικαιοσύνη ὑποῖ ἔθνος» τῶν κκ. Μουτάφη καὶ Κοκκαλιάδη διότι ἀσχολεῖται περὶ τὸ θέμα μετὰ μεζίνος νομικῆς ἐμπειρίας καὶ ἀφορμώμενον ἀπὸ πλείονων ἔργων τοῦ Κοραῆ, κατατάσσει δὲ τὴν ὕλην εἰς πλείονας διαιρέσεις καὶ ἐκ τῶν γνωμῶν τοῦ Κοραῆ κατασκευάζει δλόκληρον πολιτείαν.

Εἰς τὸ ὑπὸ τὸ ρητὸν «δικαίως Κύριος» τοῦ κ. Ἐμμ. Γ. Παντελάκη ἀπονέμεται ἔπαινος διὰ τὴν συγκέντρωσιν ἀξιολόγου ὕλης, διατασσομένης μὲν εἰς μεγάλας γενικὰς διαιρέσεις, ἀλλ' ἄνευ πλείονων ὑποδιαιρέσεων καὶ λεπτομερεστέρας ἀναλύσεως.

12ον Τὸ ἐκ 4500 δρ. βραβεῖον Βασ. Λαμπίκη, προωρισμένον διὰ τὴν ἀρίστην λυρικήν συλλογὴν, τὴν ἐκδοθεῖσαν τὸ πρῶτον κατὰ τὰ ἔτη 1933 καὶ 1934, ἡμφισβήτησαν πλείονα ἔργα, μεταξὺ δὲ τούτων προεκρίθη διὰ τὸ βραβεῖον ὁ μεταθανάτιος τόμος «Μουσικὴς φωνῆς» τοῦ Λάμπρου Πορφύρα, δι' ὃν ὁ νεκρὸς ποιητὴς ἐνίκησε τοὺς ζῶντας εἰς τὴν κρίσιν καὶ τὸ αἶσθημα τῶν κριτῶν. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι θὰ συμφωνήσωσι πάντες οἱ ἐπιζῶντες, οἱ διεκδικήσαντες τὸ ποιητικὸν γέρας καὶ θὰ συμμερισθῶσι τὸ εὐλαβὲς αἶσθημα πρὸς τὸν ποιητὴν, ὁ ὁποῖος ἐτίμησε τὴν ἑλληνικὴν λύραν καὶ ὑπῆρξε λυρικὸς ἀριστοκρατικοῦ γένους.

13ον Τὸ ἐξ 25000 δρ. λογοτεχνικόν, φιλολογικόν, ἀρχαιολογικὸν ἢ καλλιτεχνικὸν βραβεῖον Ἑλένης Βενιζέλου, διεξεδίκησαν πλείονα ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων προεκρίθη τὸ σύγγραμμα τοῦ κ. Ζαχαρία Παπαντωνίου «Τὸ Ἅγιον Ὄρος», εἰς τὸ ὅποιον καὶ ἀπονέμεται δλόκληρον τὸ βραβεῖον. Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Παπαντωνίου δὲν εἶναι ἀπλὴ λογοτεχνικὴ περιγραφὴ τοῦ Ἁγίου Ὄρους, ἀλλ' ἀποτελεῖ ἀξιολογωτάτην μελέτην, ἐν τῇ ὁποίᾳ ὁ συγγραφεὺς μετὰ βαθέος φιλοσοφικοῦ στοχασμοῦ καὶ μετὰ λεπτῆς αἰσθητικῆς παρατηρήσεως παρέχει δι' ὑπερόχων λογοτεχνικῶν γραμμῶν τὴν εἰκόνα τοῦ πολυμόρφου τούτου συγκροτήματος τῆς Ἑλληνικῆς ὀρθοδοξίας.

Ἐκ τῶν ὑπολοίπων συγγραμμάτων ἡ Ἀκαδημία ἐξαίρει καὶ ἀπονέμει ἔπαινον εἰς τὸ βιβλίον τοῦ καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Ἀντωνίου Σιγάλα «Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς γραφῆς», τὸ ὅποιον μετὰ μεγάλης φιλοπονίας συνέταξεν ὁ συγγραφεὺς, ἀποβαίνει δὲ χρησιμώτατον βοήθημα εἰς τοὺς περὶ τὰ ζητήματα ταῦτα σπουδάζοντας ἐν Ἑλλάδι.

Ὡσαύτως ἀπονέμεται ἔπαινος εἰς τὸ ὑπὸ τῆς Ἐφημερίδος «Πρωΐας» ἐκδοθὲν

πεντάτομον Λεξικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, διότι ἀποτελεῖ χρησιμώτατον βοήθημα εὐρύντατον κύκλου, παρεσκευασμένον μετ' ἐπιμελείας καὶ εὐσυνειδησίας ἀξίας πολλῆς προσοχῆς, διὰ δὲ τῆς μικρᾶς αὐτοῦ τιμῆς καθίσταται γενικώτερον προσιτὸν καὶ ὠφέλιμον.

Ἡ Ἀκαδημία ἀπονέμει ὡσαύτως ἔπαινον εἰς τὴν Κυρίαν Ἀθηνᾶν Ταρσούλη διὰ τὸ βιβλίον αὐτῆς «Κάστρα καὶ πολιτεῖες τοῦ Μορηᾶ», διότι μετὰ λεπτότητος λογοτεχνικῆς πραγματεύεται θέμα ἱστορικῆς παραδόσεως καὶ καθιστᾷ τὸ θέμα αὐτῆς ζωηρότερον διὰ τῆς ὥραιας καὶ ἀπλῆς εἰκονογραφήσεως, ἣ ὁποία ὀφείλεται εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῆς ἐξαίρετον ζωγραφικὴν ἱκανότητα.

14^{ον} Τὸ ἐκ 13000 δρ. βραβεῖον τῆς Τραπεζῆς Ἀθηνῶν προωρισμένον δι' ἔργα σχετικὰ πρὸς τὴν ἀπὸ τοῦ 1453 μέχρι τοῦ 1821 Ἑλληνικὴν ἱστορίαν δὲν ἀπονέμεται, διότι τὸ μόνον ὑποβληθὲν ἔργον εἶναι ξένον πρὸς τὴν προκείμεν.

Μετὰ γνώμην τῆς Γ' τάξεως ἡ Ἀκαδημία ἀπεφάσισε τὰ ἐξῆς περὶ τῶν βραβείων τῶν εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῆς τάξεως ὑπαγομένων.

15^{ον} Τὸ ἐκ δρ. 10000 βραβεῖον τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς, προωρισμένον εἰς ἔργον «Περὶ τῆς ἀγροτικῆς πίστεως ἐν Ἑλλάδι» διεξεδίκησαν δύο μελέται.

Ἡ πρώτη ὑπὸ τὸ ρητὸν «τάχ' αὖριον ἔσεται ἄμεινον» καὶ καθ' ἑαυτὴν παρουσιάζει πολλὰς ἐλλείψεις καὶ δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὸ ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας ὀρισθὲν, διότι ἀποτελεῖ μᾶλλον μελέτην περὶ ἀγροτικῶν συνεταιρισμῶν ὠρισμένου τύπου.

Ἡ δευτέρα μελέτη ὑπὸ τὸ ρητὸν «Ἐλευθερία, ἰσότης, ἀδελφότης» τοῦ κ. Βασιλείου Εὐαγγέλου εἶναι εὐμέθοδος καὶ εἶναι μετ' ἐπιμελείας καὶ γνώσεως τοῦ ζητήματος συντεταγμένη, ἀλλ' εἶναι ἀτυχῶς μονομερής, διὸ καὶ εὐρίσκεται ἡ Ἀκαδημία εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ μὴ ἀπονείμῃ εἰς τὴν μελέτην ταύτην τὸ βραβεῖον, ἀλλὰ μόνον χρηματικὴν ἐνθάρρουνσιν ἐκ τῶν δύο τρίτων τοῦ βραβείου.

16^{ον} Τὸ ἐκ δρ. 20000 βραβεῖον τῆς Κυρίας Ἡλιοπούλου εἰς μνήμην τοῦ συζύγου αὐτῆς καὶ ἀειμνήστου ἡμετέρου συναδέλφου Τιμολέοντος Ἡλιοπούλου, προωρισμένον εἰς τὴν ἀρίστην μονογραφίαν «περὶ τῆς ποινικῆς καὶ ἀστικῆς εὐθύνης ἐπὶ τῶν διὰ τοῦ τύπου τελουμένων ἐγκλημάτων ἀπὸ ἀπόψεως ἰσχύοντος, συγκριτικοῦ καὶ τυχὸν θετέου δικαίου», προεκάλεσε μίαν μόνην μελέτην, ἀναξίαν παντὸς λόγου.

17^{ον} Ἐκ τοῦ κληροδοτήματος Κονδύλη καὶ συμφώνως πρὸς τὴν διαθήκην αὐτοῦ ἡ Ἀκαδημία προικίζει τὴν ἐκ Κάτω Λαμπόβου πτωχὴν καὶ ὀρφανὴν πατρὸς Βαλεντίαν Λεωνίδα Τσάπα.

18^{ον} Τὸ Μαυρογένειον βραβεῖον, τὸ προωρισμένον πρὸς βράβευσιν τῆς καλλιτέρας ἀνακαλύψεως ἢ ἐφευρέσεως ἢ τοῦ σπουδαιοτέρου ἔργου τοῦ ἀναφερομένου

εἰς τὰς ἐπιστήμας, τὰ γράμματα, τὰς τέχνας, τὴν βιομηχανίαν καὶ ἐν γένει εἰς πᾶν ὅ,τι θίγει τὸ δημόσιον συμφέρον—δὲν ἀπονέμεται, ἐπιφυλάσσεται δὲ ἡ Ἀκαδημία νὰ προκηρύξῃ βραβεῖα, ἀλλὰ κατανεμεμμένα εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τῶν τριῶν τάξεων τῆς Ἀκαδημίας, ὥστε ἡ κρίσις νὰ καθίσταται διὰ τὴν ὁμοιογένειαν τῶν θεμάτων εὐκολωτέρα καὶ δικαία.

19^{ον} Τὸ ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τεθὲν βραβεῖον ἀρετῆς καὶ αὐτοθυσίας, ἀπονεμόμενον εἰς μεμονωμένας πράξεις ἀρετῆς καὶ αὐτοθυσίας ἐξ ἀγάπης πρὸς τὴν πατρίδα, τὴν ἐπιστήμην, τὴν τέχνην ἢ τὸν πλησίον, ἐκτελεσθείσας κατὰ τὸ διάστημα ἀπὸ 1^{ης} Φεβρουαρίου 1934 μέχρι τῆς 31^{ης} Ἰανουαρίου 1935, ἀπονέμεται ἀποφάσει τῆς ὁλομελείας ὡς ἐξῆς :

α' Βραβεῖον δρ. 4000 εἰς τὸν ναύτην τοῦ Π. Ναυτικοῦ Γεώργιον Α. Μπαρμπαρῆν ἐκ Πάρου, διότι μὲ κίνδυνον τῆς ἰδίας του ζωῆς καὶ μὲ ἐτοιμότητα πνεύματος ἔσωσεν ἐπιβάτας τοῦ ἀτμοπλοίου «Πόπη» κατὰ τὴν προσάραξιν καὶ τὸν κατακλυσμὸν τῶν διαμερισμάτων τῆς β' θέσεως.

β' Βραβεῖον δρ. 3000 εἰς τὸν ἀθλητὴν Χαράλάμπην Πατουλίδην, διότι ἐν τῇ προσπάθειᾳ αὐτοῦ, ὅπως σώσῃ τρία κοράσια ἀπὸ κτηνώδους ἐπιθέσεως ἔπαισε θῦμα τῆς ἡρωϊκῆς του ἐπεμβάσεως καὶ ἐφονεύθη διὰ τὴν εὐγένειαν τῆς ψυχῆς του. Τὸ βραβεῖον προορίζεται διὰ τοὺς στενωτάτους αὐτοῦ συγγενεῖς καὶ ἀπονέμεται, ἵνα βραβευθῇ ἡ μνήμη τοῦ νεοῦ ἡρώος καὶ ἀποβῇ παράδειγμα ἄξιον θαυμασμοῦ.

γ' Βραβεῖον δρ. 3000 εἰς τὸν Βασίλειον Λεμονίδην, ὅστις ἐν τῇ προσπάθειᾳ αὐτοῦ ὅπως διασώσῃ κορασίδα ἐπνίγη ἐν Πειραιῇ. Τὸ χρηματικὸν ποσὸν θὰ δοθῇ εἰς τὴν ἐπιζῶσαν ἀδελφὴν τοῦ Λεμονίδου.

Ἀπονέμεται ἔπαινος εἰς τοὺς μοναχοὺς τοῦ Μεγ. Σπηλαίου κ.κ. Ἀγάπιον Ροιδόπουλον καὶ Καλλιόπουον Ἀσημακόπουλον, τὸν ἐνωματάρχην τῆς χωροφυλακῆς Α. Μαγκαφώσην, τὸν χωροφύλακα Α. Κουρούμαλην καὶ τὸν ἰδιώτην Α. Μητσόπουλον, διότι συνετέλεσαν εἰς τὴν διάσωσιν κειμηλίων τῆς μονῆς τοῦ Μ. Σπηλαίου κατὰ τὴν συμβῆσαν μεγάλην πυρκαϊάν.

Ἡ Ἀκαδημία ἔχουσα ὑπ' ὄψει καὶ γνώμην τῆς Β' τάξεως ἀπονέμει τὸ Ἀριστεῖον τῶν Γραμμάτων εἰς τὸν διακεκριμένον λογοτέχνην καὶ ἱστορικὸν τοῦ θεάτρου κ. Νικόλαον Λάσκαρην, διότι ἀπὸ μακρῶν ἐτῶν ἀφωσιωμένος εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ θεάτρου καθ' ὅλον, ἰδίᾳ δὲ τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ, προήγαγε τὴν λογοτεχνίαν παρ' ἡμῶν μετ' ἐξαιρέτου χάριτος καὶ λεπτότητος πνεύματος συνεχίζων τὴν Ἑλληνικὴν παράδοσιν.

Ἡ Ἀκαδημία οὐδὲν ἀπονέμει ἐφέτος Ἀριστεῖον τῶν Καλῶν τεχνῶν.

Ἡ Ἀκαδημία ἔχουσα ὑπ' ὄψει τὸ ἄρθρον 77 καὶ 98 τοῦ Ὁργανισμοῦ αὐτῆς

ὡς καὶ τὸ ἄρθρον 26 τοῦ Ἑσωτερικοῦ αὐτῆς κανονισμοῦ, γενομένης δὲ καὶ τῆς ἀπαιτούμενης διαδικασίας ἀπονέμει :

Ἀργυροῦν μετᾱλλιον εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις Θεραπευτήριον «Εὐαγγελισμός», διότι ἐπὶ μίαν ἤδη πενηκονταετίαν λειτουργεῖ εὐδοκίμως καὶ ὡς φυτώριον γυναικῶν νοσοκόμων καὶ ὡς ἄριστον θεραπευτικὸν ἴδρυμα, ἐφαρμόζον τὰ τελειότερα ἐπιστημονικὰ μέσα καὶ παρέχον φιλανθρωπῶς καὶ δωρεὰν νοσηλείαν καὶ λατρικὴν περίθαλψιν κατ' ἔτος εἰς πολλὰς χιλιάδας ἀπόρων ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν ἀσθενῶν, κατορθῶσαν νὰ ἀναδειχθῇ ἐν τῶν ἀρίστων θεραπευτηρίων τῆς Εὐρώπης καὶ νὰ συνεχίσῃ ἐπαξίως τὴν πορείαν, τὴν ὁποίαν ἐχάραξεν εἰς αὐτὸ ἡ μεγαλόπινος χριστιανικὴ ψυχὴ τῆς Βασιλίσσης τῶν Ἑλλήνων Ὀλγας.

Ἀπονέμουσα ἡ Ἀκαδημία τὸ ἀργυροῦν αὐτῆς μετᾱλλιον εἰς τὸ ἴδρυμα τοῦτο ἐπὶ τῇ συμπληρώσει τῆς πρώτης αὐτοῦ πενηκονταετίας, γινώσκει ὅτι ἡ ἐν τῇ πατρίδι ἡμῶν φιλανθρωπία ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ εὐτυχῶς πλείονα ὑπὲρ τοῦ ἔθνους ἔργα, ἐπιφυλάσσεται δὲ νὰ ἐξάσῃ ἄλλοτε καὶ ἄλλα ἔργα, ἄξια ἐξαιρετικῆς διακρίσεως καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ ἔθνους.

Ἀπὸ τῶν αὐτῶν σκέψεων ὁρμωμένη ἡ Ἀκαδημία καὶ εἰς ἐξαίρετον ἀτομικὴν δρᾶσιν ἀποβλέπουσα ἀπονέμει :

Ἀργυροῦν μετᾱλλιον εἰς τὴν κυρίαν Φανὴν Πέτρου Ζαλοκώστα, διότι κατὰ πάντας τοὺς πολέμους καὶ ἐπὶ μίαν ὀλόκληρον εἰκοσιπενταετίαν προσήνεγκε μεγίστας ὑπηρεσίας εἰς τὴν πατρίδα, περιθάλασσα πλείστους ἀσθενεῖς καὶ τραυματίας μετ' αὐταπαρηγορίας καὶ ἀφοσιώσεως ὅλως ἐξαιρετικῆς, ἐπὶ κινδύνῳ δὲ καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς της. Ἡ Ἀκαδημία βραβεύουσα τὴν αὐτοθυσίαν καὶ τὴν πατριωτικὴν δρᾶσιν τῆς κυρίας Ζαλοκώστα προβάλλει καὶ τὴν ἐξαίρετον ταύτην Ἑλληνίδα ὡς παράδειγμα πρὸς μίμῃσιν καὶ εὐχεται πολυάριθμα τὰ ἠθικὰ ταῦτα στηρίγματα τοῦ ἔθνους.

Προκήρυξις νέων καὶ ἐπαναλαμβανομένων βραβείων.

Α. — Τάξις τῶν Θετικῶν Ἐπιστημῶν

1^{ον} **Βραβεῖον 30.000 δρχ. Δημητρίου καὶ Ἀνθῆς Αἰγινήτου**, εἰς Κοινότηας ἢ Συνεταιρισμοὺς ἢ Σωματεῖα ἢ ἰδιώτας, οὔτινες ἐντὸς τῶν τριῶν τελευταίων ἐτῶν ἀπεξήρανον ἀποτελεσματικῶς μικρὰ ἔλη ἐκτάσεως οὐχὶ κατωτέρας τῶν 100 στρεμμάτων καὶ ἀπέδωσαν αὐτὰ εἰς τὴν γεωργίαν. Αἰτήσεις ἢ προτάσεις ἀρμοδίον Ἀρχῶν εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15^{ης} Ὀκτωβρίου 1935**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1935.

2^{ον} **Ἐν ἡ πλείονα βραβεῖα 20.000 δρχ. ἐν ὅλῳ Ἑμμανουὴλ Μπενάκη**, εἰς τὸν Δῆμον ἢ τὴν Κοινότητα ἢ τὸ Σωματεῖον, τὸ ὁποῖον κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν

ἐτῶν 1934-1935 ἤθελεν ἐκτελέσει τὰ περισσότερα καὶ σπουδαιότερα ἐν Ἑλλάδι ἔργα δι' εἰσφορῶν χρημάτων ἢ καὶ προσωπικῆς ἐργασίας πρὸς ἀναδάσωσην καὶ χρησιμοποίησιν τῶν ὀμβρίων ὑδάτων ἐπὶ τῶν ὀρέων, τῶν λόφων καὶ τῶν χειμάρρων κατὰ τὸ σύστημα τῶν τάφρων ἢ ἤθελε συντελέσει δι' ὀργανώσεως καὶ ἐφαρμογῆς τῆς σκοπιμωτέρας ἐκμεταλλεύσεως τῶν δασῶν καὶ τῆς μειώσεως τῆς καταστροφῆς αὐτῶν ἐκ τῆς συλλογῆς κανυσοξύλων καὶ τῆς ἀσκήσεως βοσκῆς. Αἰτήσεις ἢ προτάσεις ἀρμοδίων Ἀρχῶν εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1935**. Ἀπονομὴ τῶν βραβείων κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1935.

3^{ον} **Βραβεῖον 10.000 δρχ. Ἑμμανουὴλ Μπενάκη**, εἰς τὴν καλυτέραν ἔρευναν τῶν προσφορῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς ὁστρεοκομίας. Μελέται εἰς τρία δακτυλογραφημένα ἀντίγραφα εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1935**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1935.

4^{ον} **Βραβεῖον 10.000 δρχ. Ἑμμανουὴλ Μπενάκη**, εἰς τὴν καλυτέραν καὶ εὐρύτεραν καλλιέργειαν λίνου ἐν Ἑλλάδι ὡς ὕλης ὑφαντουργικῆς. Αἰτήσεις ἢ προτάσεις συνοδευόμεναι ὑπὸ τῶν ἀναγκαίων πιστοποιητικῶν ἐπισήμων Ἀρχῶν εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1935**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1935.

5^{ον} **Βραβεῖον 10.000 δρχ. Ἐθνικῆς Τραπεζῆς**, διδόμενον εἰς λειτουργούσας βιομηχανίας, αἵτινες συντελοῦσιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ βελτίωσιν τῆς γεωργίας. Αἰτήσεις ἢ προτάσεις ἀρμοδίων Ἀρχῶν καὶ Ἐπαγγελματικῶν Ὁργανώσεων εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1935**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1935.

6^{ον} **Βραβεῖον 27.000 δρχ. Θ. Ἀρεταίου**, εἰς τὸν Αἴμιον ἢ Κοινότητα Λουτροπόλεως, ὅστις θὰ παρουσιάσῃ μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1935 τὰς καλυτέρας ἐγκαταστάσεις πρὸς θεραπείαν τῶν λουομένων καὶ θὰ ἐκτελέσῃ ἐξυγιαντικὰ ἔργα εἰς περιοχὴν Λουτροπόλεως. Αἰτήσεις ἢ προτάσεις ἀρμοδίων Ἀρχῶν εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1935**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1935.

7^{ον} **Βραβεῖον 6.500 δρχ. τῆς Ἑταιρείας Χημικῶν Προϊόντων καὶ Λιπασμάτων**, εἰς τὸν προοδευτικώτερον ἐμφυτευτὴν νέου κήπου ἐσπεριδοειδῶν ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Πελοποννήσου κατὰ τὴν διετίαν 1934-35. Προτάσεις καὶ αἰτήσεις μετὰ τῶν σχετικῶν πιστοποιητικῶν τῶν ἀρμοδίων Ἀρχῶν εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1935**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1935.

8^{ον} **Βραβεῖον 6.500 δρχ. τῆς Ἑταιρείας Χημικῶν Προϊόντων καὶ Λι-**

πασμάτων, εἰς τὸν προοδευτικώτερον ἐμφυτευτὴν νέου μηλεοκήπου ἐκλεκτῶν ποικιλιῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας κατὰ τὴν διετίαν 1934-35. Προτάσεις καὶ αἰτήσεις μετὰ τῶν σχετικῶν πιστοποιητικῶν τῶν ἀρμοδίων Ἀρχῶν εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1935**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1935.

9^{ον} **Βραβεῖον 13.500 δρχ. τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος**, εἰς τὸν Ἐλαιουργικὸν Συνεταιρισμόν, ὅστις ἤθελεν ἐπιτύχει τὴν οἰκονομικὴν παρασκευὴν προϊόντων ἀνωτέρας ποιότητος. Προτάσεις καὶ αἰτήσεις μετὰ τῶν σχετικῶν πιστοποιητικῶν τῶν ἀρμοδίων Ἀρχῶν εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1935**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1935.

10^{ον} **Βραβεῖον 6.000 δρχ. τοῦ Αὐτονόμου Σταφιδικοῦ Ὄργανισμοῦ**, εἰς τὴν καλυτέραν μελέτην περὶ τῆς θρεπτικῆς ἀξίας τῆς κορινθιακῆς σταφίδος ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ ἄλλα παρόμοια τρόφιμα. Μελέται μετὰ τῶν σχετικῶν πειραμάτων ἐφαρμογῆς καὶ στατιστικῶν πινάκων ἐπιτυχίας εἰς τρία δακτυλογραφημένα ἀντίγραφα εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1935**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1935.

11^{ον} **Βραβεῖον 26.000 δρχ. Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος**, εἰς τὴν καλυτέραν μελέτην τῶν βιταμινῶν τῶν σύκων ξηρῶν ἢ χλωρῶν ἢ τῶν ξυλοκερατίων (χαρουπίων) ἢ καὶ ἀμφοτέρων. Μελέται εἰς τρία δακτυλογραφημένα ἀντίγραφα δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου τὴν 25^{ην} Μαρτίου 1936.

12^{ον} **Τέσσαρα βραβεῖα 2.500 δρχ. ἕκαστον τῆς Ἑταιρείας Χημικῶν Προϊόντων καὶ Λιπασμάτων** διδόμενα εἰς τοὺς κατὰ τὸ τρέχον ἔτος καλύτερον καὶ λυσιτελέστερον λειτουργούντας σχολικοὺς κήπους 2 τῆς Πελοποννήσου καὶ 2 τῆς Κρήτης καὶ **τέσσερα βραβεῖα 2.000 δρχ. ἕκαστον**, εἰς τοὺς δημοδιδασκάλους ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν τῶν ὁποίων ἐλειτούργησαν οἱ βραβενθησόμενοι σχολικοὶ κῆποι. Προτάσεις καὶ αἰτήσεις μετὰ τῶν σχετικῶν πιστοποιητικῶν τῶν ἀρμοδίων Ἀρχῶν εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1936**. Ἀπονομὴ τῶν βραβείων τὴν 25^{ην} Μαρτίου 1936.

13^{ον} **Βραβεῖον 6.500 δρχ. τῆς Ἑταιρείας Χημικῶν Προϊόντων καὶ Λιπασμάτων** εἰς τὸν διατηροῦντα τὸν ἀριώτερον ὠργανωμένον καὶ λειτουργοῦντα κήπον ἐσπεριδοειδῶν εἰς τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ τὰς Κυκλάδας. Προτάσεις καὶ αἰτήσεις μετὰ τῶν σχετικῶν πιστοποιητικῶν τῶν ἀρμοδίων Ἀρχῶν εἶναι δεκταὶ εἰς

εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1936**. Ἀπονομή τοῦ βραβείου τὴν 25^{ην} Μαρτίου 1936.

14^{ον} Βραβεῖον 6.500 δρχ. τῆς Ἑταιρείας Χημικῶν Προϊόντων καὶ Διπασμάτων εἰς τὸν προοδευτικώτερον ἔμφυτευτὴν τοῦ κήπου ἑσπεριδοειδῶν ἐν τῇ περιοχῇ τῶν Ἰονίων Νήσων κατὰ τὴν τριετίαν 1934 - 1936. Προτάσεις καὶ αἰτήσεις μετὰ τῶν σχετικῶν πιστοποιητικῶν τῶν ἀρμοδίων Ἀρχῶν εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1936**. Ἀπονομή τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον 1936.

15^{ον} Βραβεῖον 6.500 δρχ. τῆς Ἑταιρείας Χημικῶν Προϊόντων καὶ Διπασμάτων εἰς τὸν καλλιεργητὴν ἢ ἔμφυτευτὴν δαμασκηνῶν ἐν τῇ Ἀντικῇ Μακεδονίᾳ τὸν διατηροῦντα ἐν ἐνεργείᾳ καλῶς ὠργανωμένον κῆπον δαμασκηνῶν ἐκλεκτῶν ποικιλιῶν. Προτάσεις καὶ αἰτήσεις εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1936**. Ἀπονομή βραβείου τὴν 25^{ην} Μαρτίου 1936.

16^{ον} Βραβεῖον 6.500 δρχ. τῆς Ἑταιρείας Χημικῶν Προϊόντων καὶ Διπασμάτων εἰς τὸν προοδευτικώτερον ἔμφυτευτὴν νέου μηλεοκήπου ἐκλεκτῶν ποικιλιῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Κεντρικῆς Μακεδονίας κατὰ τὴν διετίαν 1935 - 1936. Προτάσεις καὶ αἰτήσεις δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1936**. Ἀπονομή τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1936.

17^{ον} Βραβεῖον 8.800 δρχ. Ἑμμανουὴλ καὶ Ἀγγελικῆς Τρίμπαλη, εἰς τὸν δημοδιδάσκαλον ὅστις ἤθελε συντελέσει εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς κοινικοτροφίας. Αἰτήσεις καὶ προτάσεις μετὰ τῶν σχετικῶν πιστοποιητικῶν τῶν ἀρμοδίων Ἀρχῶν δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1937**. Ἀπονομή τοῦ βραβείου τὴν 25^{ην} Μαρτίου 1937.

18^{ον} Βραβεῖον 8.800 δρχ. Ἑμμανουὴλ καὶ Ἀγγελικῆς Τρίμπαλη, εἰς τὸν δημοδιδάσκαλον ὅστις ἤθελε συντελέσει εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς μελισσοτροφίας. Αἰτήσεις καὶ προτάσεις μετὰ τῶν σχετικῶν πιστοποιητικῶν τῶν ἀρμοδίων Ἀρχῶν εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1938**. Ἀπονομή τοῦ βραβείου τὴν 25^{ην} Μαρτίου 1938.

19^{ον} Βραβεῖον 17.600 δρχ. Ἑμμανουὴλ καὶ Ἀγγελικῆς Τρίμπαλη εἰς τὸν δημοδιδάσκαλον ὅστις ἤθελε συντελέσει εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς καλλιεργείας τῆς φυσιτικῆς. Αἰτήσεις καὶ προτάσεις μετὰ τῶν σχετικῶν πιστοποιητικῶν τῶν ἀρμοδίων Ἀρχῶν εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1939**. Ἀπονομή τοῦ βραβείου τὴν 25^{ην} Μαρτίου 1939.

20^{ὸν} Βραβεῖον 40.000 δρχ. Ἑλένης Βενιζέλου εἰς τὴν καλυτέραν μελέ-

την τῆς ἐκμεταλλεύσεως τοῦ ξύλου τῆς ἐν Ἑλλάδι πεύκης (*Pinus Halepensis*) μετὰ τῶν προσηκονσῶν πειραματικῶν ἀποδείξεων. Μελέται εἰς τρία δακτυλογραφημένα ἀντίγραφα εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου τὴν 25^{ην} Μαρτίου 1936.

21^{ον} **Ἀριστεῖον Θετικῶν Ἐπιστημῶν** ἀπονεμόμενον εἰς Ἕλληνα ἐπιστήμονα ἐν Ἑλλάδι ἢ ἀλλαχοῦ ἐγκατεστημένον, ὅστις πρὸς τῷ συνόλῳ τῆς προγενεστέρας αὐτοῦ σπουδαίας ἐργασίας συνέβαλε μεγάλως καὶ δι' ἔργου συντελεσθέντος κατὰ τὴν παρελθούσαν τετραετῇ περίοδον εἰς τὴν πρόοδον τῶν Θετικῶν Ἐπιστημῶν. Αἰτήσεις ὑποψηφίων γίνονται δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας μετ' αἰτιολογικῆς ἐκθέσεως περὶ τῶν ἔργων καὶ τῶν τίτλων ἐν γένει αὐτῶν **μέχρι τέλους Δεκεμβρίου 1935**. Ἀπονομὴ τοῦ Ἀριστείου τὴν 25^{ην} Μαρτίου 1936.

22^{ον} **Βραβεῖον 17.500 δρχ. τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος**, εἰς Ἀγροτικὴν Κοινότητα ἢ Συνεταιρισμόν, ὅστις διαρκοῦντος τοῦ ἔτους 1934 ἤθελεν ἐκτελέσει διὰ τοῦ προϋπολογισμοῦ του ἢ διὰ δανείων ἀπαραιτήτως δὲ καὶ μὲ σημαντικὴν συμβολὴν τῶν κατοίκων, σοβαρὸν ὕδατικὸν ἔργον, ἥτοι ἄρδευσιν ἢ ἀποστράγγισιν ἢ ἐξυγίανσιν ἢ προστασίαν γαιῶν. Αἰτήσεις ἢ προτάσεις μετὰ τῶν σχετικῶν πιστοποιητικῶν τῶν ἁρμοδίων Ἀρχῶν εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1936**. Ἀπονομὴ βραβείου τὴν 25^{ην} Μαρτίου 1936.

23^{ον} **Βραβεῖον 13.500 δρχ. τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος**, εἰς Κοινότητα ἢ Συνεταιρισμόν, ὅστις ἤθελε λάβει τὰ ἀποτελεσματικώτερα μέτρα διὰ τὴν καλυτέραν συντήρησιν καὶ βελτίωσιν τῶν ἀροτριώντων καὶ ἐν γένει τῶν μεγάλων κτηνῶν, ἥτοι συντήρησιν καὶ βελτίωσιν βοσκῶν, συντήρησιν ἐπιβητόρων, κτηνιατρικὴν ἐπίβλεψιν κλπ. Προτάσεις καὶ αἰτήσεις μετὰ τῶν σχετικῶν πιστοποιητικῶν τῶν ἁρμοδίων Ἀρχῶν εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου τὴν 25^{ην} Μαρτίου 1936.

24^{ον} **Βραβεῖον 10.000 δρχ. τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος**, εἰς τὸν Οἰνοποιητικὸν Συνεταιρισμόν, ὅστις ἤθελεν ἐπιτύχει τὴν ἀριωτέραν καὶ πλέον οἰκονομικὴν ὀργάνωσιν διὰ τὴν παρασκευὴν προϊόντων ἀνωτέρας ποιότητος. Προτάσεις καὶ αἰτήσεις μετὰ τῶν σχετικῶν πιστοποιητικῶν τῶν ἁρμοδίων Ἀρχῶν εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου τὴν 25^{ην} Μαρτίου 1936.

25^{ον} **Βραβεῖον 10.000 δρχ. τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος**, εἰς τὸν Συνεταιρισμόν ἐπεξεργασίας καὶ πωλήσεως σουλτανίνης τὸν ἀριώτερον καὶ οἰκονομικώτερον λειτουργήσαντα καὶ ἐπιτυχόντα προϊόντα ἀνωτέρας ποιότητος. Προτάσεις

ἢ αἰτήσεις μετὰ τῶν σχετικῶν πιστοποιητικῶν τῶν ἁρμοδίων Ἀρχῶν εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου τὴν 25ην Μαρτίου 1936.

26ον **Βραβεῖον Λιρῶν Ἀγγλίας 135 Ἀλεξάνδρου Μαυρογένους** εἰς μνήμην Στεφάνου Μαυρογένους ἀπονεμόμενον εἰς τὸν Ἕλληνα τὸ γένος συγγραφεὴ ἐν Ἑλλάδι ἢ ἀλλαχοῦ ἐγκατεστημένον (ἀνεξαρτήτως θρησκευματος καὶ ὑπηκοότητος) ὅστις ἤθελεν ἐκδώσει κατὰ τὴν ἐξαιτίαν 1930-1935 τὸ ἄριστον ἔργον ἀναφερόμενον εἰς τὰς **θετικὰς ἐπιστήμας**. Αἰτήσεις ἢ προτάσεις ἁρμοδίων Ἀρχῶν ἢ μελῶν τῆς Ἀκαδημίας μετὰ πέντε ἀντιτύπων τοῦ ἔργου δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου τὴν πρώτην Κυριακὴν τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1936.

27ον **Βραβεῖον 13.500 δρχ. τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος**, εἰς τὸν γαλακτοκομικὸν ἢ τυροκομικὸν Συνεταιρισμὸν, ὅστις ἤθελεν ἐπιτύχει τὴν οἰκονομικὴν παρασκευὴν προϊόντων ἀνωτέρας ποιότητος. Προτάσεις καὶ αἰτήσεις μετὰ τῶν σχετικῶν πιστοποιητικῶν τῶν ἁρμοδίων Ἀρχῶν εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1935**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1935.

Β. — Τάξις τῶν Γραμμάτων καὶ Καλῶν Τεχνῶν

1ον **Βραβεῖον τῆς Ἀκαδημίας (Χρυσᾷ Ἐπῇ Ἀδαμαντίου Κοραῆ)** παρεχόμενον κατὰ Δεκέμβριον ἐκάστου ἔτους α') εἰς τοὺς ἀριστεύοντας κατὰ τὰς εἰσηγηριοὺς ἐξετάσεις των εἰς τὰ Πανεπιστήμια Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης, β') εἰς τοὺς ἀριστεύοντας κατὰ τὰς ἀπολυτηρίους ἐξετάσεις των εἰς τὰ Πανεπιστήμια, τὰς Ἀνωτέρας Σχολάς, τὸ Ἀρσάκειον καὶ τὰ Λιδασκαλεῖα τοῦ Κράτους, γ') εἰς τοὺς ἐπὶ ἑλληνομαθείᾳ διακρινομένους ἀποφοίτους τῶν εἰς τὸ Ἐξωτερικὸν Ἑλληνικῶν Σχολείων ἑλληνόπαιδας καὶ ἰδίᾳ διὰ τὴν ἐπίδοσιν αὐτῶν εἰς τὴν Νεοελληνικὴν γλῶσσαν, δ') κατὰ Μάρτιον ἐκάστου ἔτους εἰς τοὺς κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀριστεύσαντας κατὰ τὰς διδακτορικὰς ἐξετάσεις των εἰς τὰ Πανεπιστήμια Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης καὶ τῶν ὁποίων αἱ ἐπὶ διδακτορίᾳ διατριβαὶ κρίνονται ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας ἄξια νὰ δημοσιευθῶσιν εἰς τὰς **Πραγματείας** αὐτῆς. Προτάσεις καὶ αἰτήσεις συνοδευόμεναι ὑπὸ τῶν σχετικῶν πιστοποιητικῶν τῶν ἁρμοδίων Ἀρχῶν εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Νοεμβρίου 1935** διὰ τὰ τρία πρῶτα βραβεῖα καὶ **μέχρι τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1936** διὰ τὸ τέταρτον.

2ον **Βραβεῖον 17.000 δρχ. τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς Ζαγορισίων**, εἰς τὴν καλυτέραν συγγραφὴν περὶ τῆς καθόλου δράσεως τῶν Ἡπειρωτῶν ἐν γένει πρὸ καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Παλιγγενεσίας τῆς Ἑλλάδος. Μελέται εἰς τρία δακτυλογραφη-

μένα αντίγραφα είναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1935**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1935.

3ον Βραβεῖον 15.000 δρχ. Τάκη Κανδηλώρου, εἰς τὸν Ἕλληνα τὸ γένος ἐπιστήμονα, ὅστις διέπρεπε παρ' ἡμῖν ἢ εἰς τὴν ξένην καὶ συνέτεινε, διὰ τῶν ἔργων καὶ τῆς δράσεως αὐτοῦ καθόλου, εἰς τὴν πρόοδον τῆς Ἱστορίας ἢ τῆς Ἀρχαιολογίας ἢ τῆς Νομισματικῆς. Προτάσεις καὶ αἰτήσεις εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1935**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1935.

4ον Βραβεῖον 15.000 δρχ. Τάκη Κανδηλώρου, εἰς τὸν Ἕλληνα τὸ γένος μουσικὸν (συνθέτην μελοδραμάτων, Βυζαντινῶν ἢ Ἑλληνικῶν μελωδιῶν κτλ.), ὅστις διέπρεπε παρ' ἡμῖν ἢ εἰς τὴν ξένην καὶ συνέτεινε, διὰ τῶν ἔργων καὶ τῆς δράσεως αὐτοῦ καθόλου, εἰς τὴν πρόοδον τῆς Μουσικῆς. Προτάσεις καὶ αἰτήσεις εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1936.

5ον Βραβεῖον 15.000 δρχ. Τάκη Κανδηλώρου, εἰς τὸν Ἕλληνα ἢ τὴν Ἑλληνίδα τὸ γένος ἡθοποιόν, οἱ ὅποιοι διεκρίθησαν παρ' ἡμῖν ἢ εἰς τὴν ξένην εἰς τὸ δράμα ἢ τὸ μελόδραμα. Προτάσεις καὶ αἰτήσεις εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1938**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1938.

6ον Βραβεῖον 9.000 δρχ. Γ. Κυριακοῦ, πρὸς συγγραφὴν μονογραφίας περὶ τῆς πολιτικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἱστορίας τῆς Μεσσηνίας, ἀπὸ τῶν σταυροφοριῶν **μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ὀλοσχεροῦς κατακτήσεως αὐτῆς τῷ 1715**, ἀντλονμένης ἐκ τῶν πηγῶν μετὰ τῆς δεούσης μνείας αὐτῶν. Ἔργα εἰς τρία δακτυλογραφημένα ἀντίγραφα εἶναι δεκτὰ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1935**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1935.

7ον Καλλιτεχνικὸν βραβεῖον 9.000 δρχ. Β. Δαμπίκη, εἰς τὸν κάλλιστον ζωγραφικὸν πίνακα, τὸν ἔχοντα θέμα ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἔργα δεκτά, κατὰ τοὺς ἐν τοῖς Γραφείοις τῆς Ἀκαδημίας τεχνικοὺς ὅρους, **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1935**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1935.

8ον Βραβεῖον 26.000 δρχ. Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὴν καλυτέραν βιβλιογραφίαν τῶν ἐτῶν 1800-1863. Διὰ τῆς βιβλιογραφίας ζητεῖται περιγραφικὸς ἀκριβὴς κατάλογος (κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν) παντὸς εἶδους βιβλίων, (φυλλαδίων, περιοδικῶν, ἡμερολογίων, ἐπετηρίδων), ἐκδοθέντων ὅπουδῆποτε ἑλληνιστὶ κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἐτῶν 1800-1863. Τῶν περιοδικῶν ὁ κατάλογος θὰ γίνῃ ἰδιαίτερος, καὶ δὴ μετ' ἀναλύσεως τοῦ περιεχομένου αὐτῶν. Ἐν τέλει τῆς βιβλιογραφίας θὰ

καταχωρηθῇ κατάλογος συγγραφέων καὶ ἕτερος ὀνομάτων καὶ πραγμάτων. Τῶν ἐφημερίδων θὰ γίνῃ μόνον κατάλογος μετὰ σημειώσεως περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἐκδόσεως. Μελέται εἰς τρία δακτυλογραφημένα ἀντίγραφα εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1936.

9^{ον} **Βραβεῖον 176 Λιρῶν Ἀγγλίας Ἀλεξάνδρας Χωρέμη, τὸ γένος Μπενάκη**, εἰς θεατρικὸν ἔργον πολύπρακτον ἄριστον ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, ἄνευ περιορισμοῦ γλωσσικῆς μορφῆς καὶ εἵδους (κωμωδία, κοινωνικὸν δράμα, τραγωδία, ἔμμετρον, πεζὸν κλπ.), τοῦ ὁποίου νὰ εἶναι πάντως δυνατὴ ἡ ἀπὸ σκηνῆς διδασκαλία. Ἔργα εἰς τρία δακτυλογραφημένα ἀντίγραφα εἶναι δεκτὰ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1935**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1935.

10^{ον} **Βραβεῖον 14.000 δρχ. Κίτσου Μακρυγιάννη** πρὸς βράβευσιν τοῦ καλυτέρου Ἱστορικοῦ ἔργου τοῦ ἀναφερομένου εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ 1821 μέχρι τοῦ 1912 ἑλληνικὴν ἱστορίαν καὶ ἰδίως τὴν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως, ἀντλουμένου δὲ ἐκ τῶν πηγῶν μετὰ τῆς δεούσης μνείας αὐτῶν. Τὰ ἔργα ἔντυπα ἢ δακτυλογραφημένα ὑποβάλλονται εἰς τρία ἀντίτυπα ἢ ἀντίγραφα εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1936**. Ἀπονομὴ βραβείου τὴν 10^{ην} Μαΐου 1936.

11^{ον} **Βραβεῖον 13.000 δρχ. Τραπέζης Ἀθηνῶν**, εἰς ἔργα σχετικὰ πρὸς τὴν ἀπὸ τοῦ 1453 μέχρι τοῦ 1821 Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν μνημονεύοντα τὰς πηγάς. Ἔργα ἐκδοθέντα κατὰ τὸ 1935 εἰς τρία ἀντίτυπα δεκτὰ **μέχρι τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου τὴν 25^{ην} Μαρτίου 1936.

12^{ον} **Βραβεῖον 45.000 δρχ. Δήμου Ἀθηναίων**, εἰς τὴν καλυτέραν ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν ἀπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου μέχρι τῆς ὀριστικῆς ἀλώσεως τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων μετὰ μνείας τῶν πηγῶν. Ἔργα δεκτὰ εἰς τρία ἀντίτυπα ἢ μελέται εἰς τρία δακτυλογραφημένα ἀντίγραφα δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου τὴν 25^{ην} Μαρτίου 1936.

13^{ον} **Βραβεῖον 9.000 δρχ. Δ. Βικέλα**, εἰς πρωτότυπον Ἑλληνικὸν μυθιστόρημα ἢ σειρὰν διηγημάτων ἀποτελούντων τόμον ὅπερ ἤθελε κριθῇ προέχον ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ὡς λογοτεχνικὸν ἔργον μεταξὺ τῶν ἀπὸ 1ης Ἰανουαρίου 1935 **μέχρι 31 Δεκεμβρίου 1936** εἰς βιβλίον τὸ πρῶτον ἐκδοθέντων. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου τὴν 25^{ην} Μαρτίου 1937.

14^{ον} **Βραβεῖον 10.000 δρχ. Ἀδαμαντίου Κοραῆ**, εἰς τὴν καλυτέραν μελέ-

την τὴν ἔχουσαν ὡς θέμα ἢ συμβολὴ τοῦ Ἀδαμαντίου Κοραΐ εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν νεωτέρων. Μελέται εἰς τρία δακτυλογραφημένα ἀντίγραφα δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1938.** Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου τὴν 25^{ην} Μαρτίου 1938.

15^{ον} **Βραβεῖον 6.200 δρχ. Σπυρίδ. Λοβέρδου,** εἰς τὴν ἀρίστην ἱστορικὴν καὶ αἰσθητικὴν μελέτην περὶ τοῦ συνόλου ἢ αὐτοτελοῦς τμήματος τῶν ἐν τῷ Μουσείῳ Διονυσίου Λοβέρδου ἐκτεθειμένων καλλιτεχνικῶν συλλογῶν. Μελέται εἰς τρία δακτυλογραφημένα ἀντίγραφα δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1936.** Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου τὴν 25^{ην} Μαρτίου 1936.

16^{ον} **Βραβεῖον 4.500 δρχ. Δάμπρου Πορφύρα,** εἰς τὴν ἀρίστην συλλογὴν Λυρικῶν ποιημάτων τὴν εἰς βιβλίον τὸ πρῶτον ἐκδοθεῖσαν ἀπὸ 1^{ης} Ἰανουαρίου 1935 μέχρι τῆς 31^{ης} Δεκεμβρίου 1935, τῆς ὁποίας, κατὰ τὸν Νόμον, ἀντίτυπα κατετέθησαν εἰς τὴν Ἑθνικὴν Βιβλιοθήκην μέχρι τῆς ἐσπέρας τῆς 31^{ης} Δεκεμβρίου 1935. Αἰτήσεις δεκταὶ καὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας μετὰ τριῶν ἀντιτύπων **μέχρι τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1936.** Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου τὴν 25^{ην} Μαρτίου 1936.

17^{ον} **Ἀριστεῖον Καλῶν Τεχνῶν,** ἀπονεμόμενον εἰς Ἑλληνα Καλλιτέχνην, ἐν Ἑλλάδι ἢ ἀλλοχοῦ ἐγκατεστημένον, ὅστις πρὸς τῷ συνόλῳ τῆς προγενεστέρας αὐτοῦ σπουδαίας ἐργασίας συνέβαλε μεγάλως δι' ἔργον συντελεσθέντος κατὰ τὴν παρελθούσαν τετραετὴν περίοδον ὑπὲρ πάντα ἄλλον εἰς τὴν πρόοδον τῶν Καλῶν Τεχνῶν. Αἰτήσεις ὑποψηφίων γίνονται δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας μετ' αἰτιολογικῆς ἐκθέσεως περὶ τῶν ἔργων καὶ τῶν τίτλων ἐν γένει αὐτῶν **μέχρι τέλους Δεκεμβρίου 1935.** Ἀπονομὴ τοῦ Ἀριστείου τὴν 25^{ην} Μαρτίου 1936.

18^{ον} **Ἀριστεῖον Ἱστορικῶν Ἐπιστημῶν,** ἀπονεμόμενον εἰς Ἑλληνα ἱστορικὸν ἐν Ἑλλάδι ἢ ἀλλοχοῦ ἐγκατεστημένον, ὅστις πρὸς τῷ συνόλῳ τῆς προγενεστέρας αὐτοῦ σπουδαίας ἐργασίας συνέβαλε μεγάλως καὶ δι' ἔργον ἐκδοθέντος τὴν παρελθούσαν τετραετὴν περίοδον ὑπὲρ πάντα ἄλλον εἰς τὴν πρόοδον τῆς Ἱστορίας τῆς Ἑλλάδος. Αἰτήσεις ὑποψηφίων γίνονται δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας μετ' αἰτιολογικῆς ἐκθέσεως περὶ τῶν ἔργων καὶ τῶν τίτλων ἐν γένει αὐτῶν **μέχρι τέλους Δεκεμβρίου 1935.** Ἀπονομὴ τοῦ Ἀριστείου τὴν 25^{ην} Μαρτίου 1936.

19^{ον} **Βραβεῖον Διῶν Ἀγγλίας 135 Ἀλεξάνδρου Μαυρογένους,** εἰς μνήμην Στεφάνου Μαυρογένους ἀπονεμόμενον εἰς Ἑλληνα τὸ γένος συγγραφέα ἐν Ἑλλάδι ἢ ἀλλοχοῦ ἐγκατεστημένον (ἀνεξαρτήτως θρησκευματος καὶ ὑπηκοότητος) ὅστις ἤθελεν ἐκδώσει κατὰ τὴν ἐξαετίαν 1930 - 1935 τὸ ἄριστον ἔργον ἀναφερόμενον εἰς τὴν Φιλολογίαν. Αἰτήσεις ἢ προτάσεις ἀρμοδίον Ἀρχῶν ἢ μελῶν τῆς Ἀκαδημίας

μετὰ πέντε ἀντιτύπων τοῦ ἔργου δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15 Ἰανουαρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου τὴν πρώτην Κυριακὴν τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 1936.

Γ. — Τάξις τῶν Ἡθικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν

1^{ον} Βραβεῖον 15.000 δρχ. Τάκη Κανδηλώρου, εἰς τὸν Ἕλληνα τὸ γένος ἐπιστήμονα, ὅστις διέπρεψε παρ' ἡμῶν ἢ εἰς τὴν ξένην καὶ συνέτεινε, διὰ τῶν ἔργων καὶ τῆς δράσεως αὐτοῦ καθόλου, εἰς τὴν πρόοδον τῶν Νομικῶν ἢ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν (Ἀστικὸν Δίκαιον, Ἑλληνικὸν καὶ Βυζαντινὸν Δίκαιον, Πολιτικά Ἐπιστήμαι). Προτάσεις καὶ αἰτήσεις εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15^{ης} Ὀκτωβρίου 1937**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1937.

2^{ον} Βραβεῖον 9.000 δρχ. Ἀθηνᾶς Σταθάτου, εἰς τὴν καλυτέραν μελέτην περὶ τῆς σπογγαλιείας παρ' ἡμῶν καὶ τῶν ἐπενεκτέων εἰς αὐτὴν βελτιώσεων. Μελέται εἰς τρία δακτυλογραφημένα ἀντίγραφα εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15^{ης} Ὀκτωβρίου 1935**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1935.

3^{ον} Βραβεῖον 10.000 δρχ. Ἀθηνᾶς Σταθάτου, εἰς τὴν καλυτέραν μελέτην περὶ τῆς καλυτέρας ὀργανώσεως τῆς ἀλιείας καὶ ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἰχθυῶν γλυκέων ὑδάτων (λιμνῶν καὶ ποταμῶν). Μελέται εἰς τρία δακτυλογραφημένα ἀντίγραφα δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15^{ης} Ὀκτωβρίου 1935**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1935.

4^{ον} Μαυρογένειον βραβεῖον ΑΡΕΤΗΣ Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς Διρῶν Ἀγγλίας 135, εἰς ἄτομον (ἢ καὶ οἰκογένειαν) διακρινόμενον διὰ συνεχεῖς μετ' αὐτοθυσίας πράξεις ὑπὲρ τοῦ πλησίον ἢ τῆς κοινωνίας ἢ καὶ διὰ μεμονωμένην ὅλως ἐξαίρετον προᾶξιν αὐτοθυσίας ἢ ἀρετῆς. (Ἡ συγγραφικὴ ἢ ἐπιστημονικὴ δρᾶσις δὲν λογίζεται πρὸς ἀπονομὴν τοῦ βραβείου). Τὸ ἄτομον δέον νὰ ζῇ ἐν Ἀθήναις ἢ ἐν Πειραιεὶ καὶ τοῖς περιχώροις αὐτῶν ἢ τοῦλάχιστον αὐτόθι, νὰ ἐξετέλεσε τὴν ἀξίαν βραβείου προᾶξιν, ἀνεξαρτήτως φυλῆς καὶ θρησκείματος. Αἰτήσεις ἢ συστάσεις περὶ ἀπονομῆς τοῦ βραβείου ὑποβάλλονται εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας ὑπὸ ἐπισήμων ἀρχῶν, ἰδρυμάτων, ὀργανώσεων, συλλόγων, σωματείων ἢ ὁμίλων ἀνθρώπων, ὧν αἱ ὑπογραφαὶ δεόντως ἐπικυροῦνται, ἢ καὶ ὑπὸ μέλους τῆς Ἀκαδημίας, συνοδευόμεναι ὑπὸ πιστοποιητικῶν ἀρμοδίως κεκυρωμένων **μέχρι τῆς 15^{ης} Ὀκτωβρίου 1935**. Ἀπονομὴ βραβείου τὴν 16^{ην} Δεκεμβρίου 1935.

5^{ον} Βραβεῖον 20.000 δρχ. Μαгдаληνῆς Τ. Ἡλιοπούλου, εἰς μνήμην τοῦ συζύγου τῆς Τιμολέοντος Ἡλιοπούλου, εἰς τὴν καλυτέραν μονογραφίαν περὶ τῆς

ποινικῆς καὶ ἀστικῆς εὐθύνης ἐπὶ τῶν διὰ τοῦ Τύπου τελουμένων ἐγκλημάτων, ἀπὸ ἀπόψεως ἰσχύοντος συγκριτικοῦ καὶ τυχόν θετέου Δικαίου. Μελέται εἰς τρία δακτυλογραφημένα ἀντίγραφα δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου τὴν 25^{ην} Μαρτίου 1936.

6^{ον} **Βραβεῖον 100 Λιρῶν Ἀγγλίας Εὐαγγέλου Κ. Κονδύλη**, διὰ τὴν προίκισιν ὁρφανῆς καὶ ἀπόρου κόρης μονίμως κατοικοῦσης ἢ καὶ ἀπλῶς καταγομένης ἐκ τῆς Μεγάλης ἢ Μικρᾶς Τσέτας τῆς Κοινότητος Λαμπόβου τῆς Ἀλβανίας εἰς βράβειυσιν τῆς ἀρετῆς αὐτῆς. Προτάσεις ἢ αἰτήσεις μετὰ τῶν ἀναγκαίων πιστοποιητικῶν τῶν ἀρμοδίων Ἀρχῶν εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου τὴν 25^{ην} Μαρτίου 1936.

7^{ον} **Βραβεῖα Ἀρετῆς καὶ Αὐτοθυσίας τῆς Ἀκαδημίας**, ἀπονεμόμενα εἰς μεμονωμένας πράξεις ἀξίας βραβεύσεως ἐξ ἀγάπης πρὸς τὴν πατρίδα, τὴν ἐπιστήμην, τὴν τέχνην ἢ τὸν πλησίον, ἐκτελεσθείσας ὑπὸ ἀτόμου οἰασδῆποτε ἐθνικότητος ἢ θρησκείας διαβιοῦντος ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸ ἀπὸ 31^{ης} Ἰανουαρίου 1935 μέχρι 15^{ης} Ἰανουαρίου 1936 χρονικὸν διάστημα. Αἰτήσεις ἢ συστάσεις δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας, συνοδευόμεναι ὑπὸ πιστοποιητικῶν ἀρμοδίων Ἀρχῶν ἢ Ἰδρυμάτων, Σωματείων καὶ Ἐπαγγελματικῶν Ὁργανώσεων δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1936**. Ἀπονομὴ τῶν βραβείων τὴν 25^{ην} Μαρτίου 1936.

8^{ον} **Βραβεῖον 10.000 δραχ.** Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὴν καλυτέραν μελέτην περὶ τῆς Ἀγροτικῆς Πίστεως ἐν Ἑλλάδι. Μελέται εἰς τρία δακτυλογραφημένα ἀντίγραφα εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου τὴν 25^{ην} Μαρτίου 1936.

9^{ον} **Βραβεῖον 20.000 δραχ.** Ἑλένης Βενιζέλου, εἰς τὴν καλυτέραν μελέτην τὴν ἔχουσιν ὡς θέμα, τὸ δυνατόν τῆς ἐπιτεύξεως τῆς συνεργασίας τῶν ἐκκλησιῶν πρὸς πλήρωσιν τῶν Χριστιανικῶν ἰδεωδῶν. Μελέται εἰς τρία δακτυλογραφημένα ἀντίγραφα δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου τὴν 25^{ην} Μαρτίου 1936.

10^{ον} **Βραβεῖον 20.000 δραχ.** Ἑλένης Βενιζέλου εἰς τὴν καλυτέραν μελέτην περὶ τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Παύλου Καλλιγᾶ. Μελέται εἰς τρία δακτυλογραφημένα ἀντίγραφα δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου τὴν 25^{ην} Μαρτίου 1936.

11^{ον} **Βραβεῖον 20.000 δραχ.** Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὴν καλυτέραν μελέτην περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῶν συμψηφιστικῶν γραφείων (Clearing)

καὶ τῶν ἀνταλλαγῶν κλπ. ἐπὶ τῆς ἐμπορικῆς ἐπικοινωνίας τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς Ἀλλοδαπῆς καὶ αἱ ἐνδεικνυόμεναι τυχὸν μεταρρυθμίσεις ἐν τῇ λειτουργείᾳ αὐτῶν. Μελέται εἰς τρία δακτυλογραφημένα ἀντίγραφα δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου τὴν 25^{ην} Μαρτίου 1936.

12^{ον} **Βραβεῖον 20.000 δρχ. Ἑθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος**, εἰς τὴν καλυτέραν μελέτην περὶ τῆς κλωστοῦφαντουργίας ἐν Ἑλλάδι καὶ τοῦ μέλλοντος αὐτῆς. Μελέται εἰς τρία δακτυλογραφημένα ἀντίγραφα δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου τὴν 25^{ην} Μαρτίου 1936.

13^{ον} **Βραβεῖον 26.000 δρχ. Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος**, εἰς τὴν καλυτέραν μελέτην περὶ τῆς ἐξελίξεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Δημοσίου Χρέους κατὰ τὴν τελευταίαν πενταετίαν καὶ τῆς ἀρμοζούσης ὀριστικῆς διαρρυθμίσεως αὐτοῦ. Μελέται εἰς τρία δακτυλογραφημένα ἀντίγραφα δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου τὴν 25^{ην} Μαρτίου 1936.

14^{ον} **Βραβεῖον Διωτῶν Ἀγγλίας 135 Ἀλεξάνδρου Μαυρογένους**, εἰς μνήμην Στεφάνου Μαυρογένους ἀπονεμόμενον εἰς τὸν Ἕλληνα τὸ γένος συγγραφεὰ ἐν Ἑλλάδι ἢ ἀλλοχοῦ ἐγκατεστημένον (ἀνεξαρτήτως θρησκευματος καὶ ὑπηκοότητος) ὅστις ἤθελεν ἐκδώσει κατὰ τὴν ἐξαστίαν 1930 - 1935 τὸ ἄριστον ἔργον, ἀναφερόμενον εἰς τὰς **πολιτικὰς ἐπιστήμας**. Αἰτήσεις ἢ προτάσεις ἀρμοδίων Ἀρχῶν ἢ μελῶν τῆς Ἀκαδημίας μετὰ πέντε ἀντιτύπων τοῦ ἔργου δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ἰανουαρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου τὴν πρῶτην Κυριακὴν τοῦ Ἀπριλίου 1936.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Δ. ΡΑΚΤΙΒΑΝ*

ΥΠΟ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΜΠΑΛΗ

Ἐσβέσθη ἡ πνοὴ τοῦ Κωνσταντίνου Ρακτιβάν! Μόλις εἶχεν ἀποθέσει τὸ ὑψηλὸν ἀξίωμα, τὸ ὁποῖον τόσον τὸν ἐτίμησε ἀλλὰ καὶ τόσον ἐτιμώθη, καὶ ἔκλινε διὰ παντός, μετὰ βραχεῖαν νόσον, τὴν καταπεπονημένην του κεφαλὴν! Ὁ Ρακτιβάν ὑπῆρξε ἀναμφισβητήτως μία ἀπὸ τὰς φωτεινότερας νομικὰς διανοίας τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, τὸ δὲ ὄνομά του συνεδέθη οὐ μόνον πρὸς τὴν νομικὴν ἐπιστήμην, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν πολιτικὴν ζωὴν τῆς χώρας καὶ πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς ὀργανωμένης δικαιοσύνης αὐτῆς. Ἀριστοῦχος διδάκτωρ τοῦ ἐλληνικοῦ Πανεπιστημίου, εἰσῆλθε κατὰ πρῶτον εἰς τὸν δικαστικὸν κλάδον ὡς πρωτοδίκης, παραιτηθεὶς δὲ μετὰ τινος μῆνας, ἐδικηγόρησε συνεχῶς ἐν Ἀθήναις μέχρι τοῦ Μαΐου 1912, ἀναδειχθεὶς κοὶ πρόεδρος τοῦ Δικηγορικοῦ Συλλόγου Ἀθηνῶν. Κατὰ τὸ 1910 ἐξελέγη βουλευτὴς εἰς τὴν τότε Ἀναθεωρητικὴν Βουλὴν, ὡς μέλος δὲ τῆς Ἀναθεωρητικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συντάγματος καὶ εἰσηγητὴς αὐτῆς, συνέταξε περισπούδαστον ἔκθεσιν περὶ τῶν ἀναθεωρητέων διατάξεων. Ἐξελέγη ὕστερον κατ' ἐπανάληψιν βουλευτὴς, διετέλεσε δὲ ἐπὶ μακρὰ διαστήματα ὑπουργὸς τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Ἐσωτερικῶν. Κατὰ τὸ 1912, ἅμα ὡς κατελήφθη στρατιωτικῶς ἡ Μακεδονικὴ χώρα, διὰ τῆς εἰσόδου, κατ' Ὀκτώβριον, τοῦ ἐλληνικοῦ στρατοῦ εἰς Θεσσαλονίκην, ὁ Ρακτιβάν ἀπεστέλλετο ἐκεῖ ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τῶν Εὐρωπαϊκῶν καὶ ἰδίως τῶν Βαλκανικῶν Χωρῶν, ἡ μικρὰ Ἑλλὰς ἔκαλεῖτο τότε νὰ δώσῃ δείγματα σεβασμοῦ πρὸς τὰ διεθνῇ νόμιμα καὶ τῆς ἰκανότητός της πρὸς τὴν διοίκησιν τῶν νέων χωρῶν. Ὁ Ρακτιβάν, ἀποβιβαζόμενος εἰς Θεσσαλονίκην, ἀπηύθυνε πρὸς τοὺς πληθυσμοὺς τῶν χωρῶν τούτων λακωνικὴν καὶ ἀπέριτον ἐγκύκλιον, ὅτι, ἀδιακρίτως φυλῆς καὶ θρησκείας, θὰ διοικήσῃ ἐν πλήρει ἰσονομίᾳ καὶ μετὰ πατρικῆς στοργῆς. Σπανίως πολιτικὸς διοικητὴς ἐξεπλήρωσε πιστότερον τὴν προγραμματικὴν του ὑπόσχεσιν. Ἐπηκολούθησεν ὕστερον σειρὰ ὀργανωτικῶν διὰ τὰς νέας χώρας νομοθετικῶν μέτρων τοῦ Ρακτιβάν, διοικητικῶν, οἰκονομικῶν καὶ ἰδίως δικαστικῶν, διακρι-

* Ἐπικήδειος λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐπὶ τῆς σοροῦ τοῦ Κωνσταντίνου Ρακτιβάν, τῇ 22 Μαΐου 1935.

νομένων διὰ τὴν συστηματικότητα καὶ σκοπιμότητα αὐτῶν, τῶν ὁποίων τὸ σύνολον θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποτελέσῃ ὀγκώδη τόμον. Ἰδιαιτέρας ἐξάρσεως χρήζει ὁ ὑπὸ τοῦ Ρακτιβὰν συνταχθεὶς νόμος περὶ δικαστικῆς ὀργανώσεως τῶν Νέων Χωρῶν τοῦ 1914, διὰ τοῦ ὁποίου οὗτος, ἐν βαθείᾳ ἐπιγνώσει τῶν θεσμῶν τῶν ἀλλογενῶν πληθυσμῶν, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐπιστήμης τοῦ διεθνoῦς ἰδιωτικοῦ δικαίου, κατώρθωσε τῇ ἀληθείᾳ νὰ ἐμφανίσῃ τὴν ἐλληνικὴν ὀργάνωσιν τῶν προσαρτωμένων χωρῶν ἐφάμιλλον πάσης ἄλλης εὐρωπαϊκῆς. Παρομοίαν ἐπιτυχῇ ὀργανωτικὴν ἀποστολὴν ἐξέπληρωσε βραδύτερον ὁ Ρακτιβὰν ἀπὸ τοῦ 1918 μέχρι τοῦ 1920 ἐν Ἀν. Μακεδονίᾳ καὶ ἐν Δ. Θράκῃ. Κατὰ τὸ 1923 ἐξελέγη πληρεξούσιος τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως καὶ εἶτα πρόεδρος αὐτῆς. Προκειμένου μετὰ τίνα ἔτη ὕστερον νὰ ἰδρυνθῇ ὁ ὑπὸ τοῦ Συντάγματος προβλεπόμενος θεσμὸς τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ὁ Ρακτιβὰν παρεκλήθη καὶ ἐπῆρξεν εἰς τὴν τότε Κυβέρνησιν ὁ εἰσηγητὴς τῶν ἀναγκαίων νομοθετικῶν μέτρων, μετὰ μελέτην, φυσικά, τῶν ἐν Γαλλίᾳ ἰσχυόντων. Ἡδὴ εἰς τὴν κοινὴν γνώμην ἐφέρετο καὶ ὥς ὁ ἐνδεειγμένος πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου, ὁ δὲ Ρακτιβὰν, πεισθεὶς τελικῶς νὰ δεχθῇ τὸ ἀξίωμα, ἐπεδείξατο ἀπαράμυλλον ζῆλον καὶ ἐργατικότητα, ἐντείνας εἰς τὸ ἀκρότατον τὰς πνευματικὰς καὶ σωματικὰς αὐτοῦ δυνάμεις καὶ κατορθώσας πρᾶγματι — χάρις εἰς τὸ μέγα ἠθικὸν κῦρὸς του καὶ εἰς τὴν ἐπιτυχῇ πρώτην σύνθεσιν τοῦ Συμβουλίου — νὰ ἐμπνεύσῃ εὐθὺς ἀπὸ τῆς πρώτης λειτουργίας του ἄφθαστον ἐμπιστοσύνην ἐπὶ τοῦ ἀνωτάτου τούτου διοικητικοῦ δικαστηρίου. Τοιοῦτος ἔκτοτε ὑπῆρξεν ὁ ψυχικὸς δεσμὸς ὅστις συνέδεσε τὸν ὀργανωτὴν τοῦ θεσμοῦ Ρακτιβὰν πρὸς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας καὶ τοιαύτη ἡ στοργή του πρὸς τοῦτο, ὥστε εὐλογος ὁ πόθος τοῦ Ρακτιβὰν νὰ ἐξαντλήσῃ ὅλον τὸ χρονικὸν ὄριον τῆς ὑπηρεσίας τὸ ὁποῖον τοῦ ἔιασεν ὁ νόμος.

Ὑπῆρξαν οἱ ἐπικρίναντες τὸν Ρακτιβὰν ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ. Ἀλλ' ἡ ἐπίκρισις — εἴτε προὖν προκαταλήψεων, εἴτε προὖν μονοπλεύρου ἀντιλήψεως — ἐπῆρξε, διὰ τὸν συνολικῶς ἐπισκοποῦντα τὸν Ρακτιβὰν, ἀδικωτάτη. Διότι περιεβλήθη τὰ ὕψιστα ἀξιώματα τῆς Πολιτείας πάντοτε παρακληθεὶς καὶ πάντοτε ὑπὸ τῆς γενικῆς γνώμης ὑποδειχθεὶς, καὶ δὲν εἶχεν ἄλλον λόγον δι' αὐτὸν τὸ ἀξίωμα τοῦ Προέδρου τοῦ Συμβουλίου — ἡ προσωπικότης τοῦ Ρακτιβὰν ἄλλως τε δὲν ἦτο καταwτέρα τοῦ ἀξιώματος — εἰμὴ τὸν πόθον νὰ συνεχίσῃ ὅσον τῷ ἦτο δυνατόν ἀκόμη, τὴν μετὰ τῶν ἀρχικῶν καὶ ὁμοπνεύστων συνεργατῶν του ὑπηρεσίαν καὶ τὸν πόθον νὰ ἐμπεδύσῃ στερεώτερον τὸν τόσης σπουδαιότητος θεσμόν, οὗτινος ὑπῆρξεν, ὡς εἵπομεν, ἔνθους ὀργανωτής.

Τί φυσικώτερον ἀλλὰ καὶ τί εὐγενέστερον ἀπὸ τὸν πόθον αὐτόν!

Εἰς τὸν Ρακτιβὰν ὀφείλει ἡ νομικὴ ἐπιστήμη ἔργα ἀναμφισβητήτου πρωτοτυπίας, ἐν οἷς διαλάμπει ἡ βαθεῖα καὶ διανυγὴς ἀλλὰ καὶ ἀσφαλὴς κρίσις του, ὅπως εἶναι ἡ μελέτη του «Περὶ τόκου ὑπερημερίας» — τὸ πρωτόλειον αὐτὸ τῆς συγγρα-

φικῆς του δράσεως — ἐπίσης ἡ μελέτη «Περὶ προκαταρκτικῶν συμβάσεων», ὡς ἐπίσης ἡ «Περὶ δικαστικῆς παραστάσεως τῶν ἀνηλίκων», ἡ «Περὶ τῶν κτημάτων τῶν μεταναστευσάντων ἐκ τῶν Νέων Χωρῶν» καὶ πληθὸς γνωμοδοτήσεων ἐπὶ ποικίλων νομικῶν θεμάτων. Ἀλλὰ πρὸ πάντων ἄξιον ἐξάρεως εἶναι τὸ περισπούδαστον ἔργον του «Περὶ τῆς τύχης τῆς προικὸς μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου», προῖον βαθείας καὶ εὐσυνειδήτου μελέτης καὶ ἐρεῖνης τῶν πηγῶν τοῦ ρωμαϊκοῦ καὶ βυζαντινοῦ δικαίου.

Ὡς δικηγόρος, ὁ Ρακτιβὰν ὑπῆρξεν ὁ κατ' ἐξοχὴν δικηγορικὸς τύπος, ὅπως τὸν ὠνευρεύθη ὁ δικαστικὸς ὀργανισμὸς τοῦ *Maurer*. Ὁ ἐπαγγελματίας δικηγόρος, μαχόμενος ἀφ' ἑνὸς ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος τοῦ πελάτου του καὶ ἀφ' ἑτέρου ὑπὲρ τῆς ἐπαγγελματικῆς του ὑποστάσεως, ἐν τῇ ἀσκήσει τοῦ καθήκοντός του δυσχερῶς συγκρατεῖται ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἄκρας εὐθύτητος. Μόλα ταῦτα, κατὰ τὴν εἰκοσιπενταετῇ δικηγορίαν του, τίποτε δὲν ἐστάθη ἱκανὸν νὰ ἐκτρέψῃ τὸν Ρακτιβὰν τῆς αὐστηρᾶς εὐθύτητος καὶ δικαιοσύνης. Εἴτε δικηγορῶν εἴτε γνωμοδοτῶν, οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν μετεχειρίσθη τὴν νομικὴν του σοφίαν εἰς ἀμαύρωσιν ἢ συσκοτίσιν τῆς ἀληθείας, πιστεύων ἀκλονήτως εἰς τὸ ρητὸν τοῦ Πλάτωνος, ὅτι «πᾶσα ἐπιστήμη, χωριζομένη δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς, πανουργία ἀλλ' οὐ σοφία φαίνεται».

Ὅταν κατὰ τὸν Μάϊον 1912 ἐκλήθη νὰ ἀναλάβῃ τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης, τὴν ἐπαύριον τῆς ὀρκωμοσίας του ὡς Ὑπουργοῦ ἐκλείοντο ἐρμητικῶς ἀλλὰ καὶ διὰ παντὸς αἱ θύραι τοῦ μεγάλου ἐν τῇ ὁδῷ Ἀκαδημίας δικηγορικοῦ του γραφείου καὶ ἐκαλοῦντο οἱ πελάται πρὸς παραλαβὴν τῶν δικογραφιῶν των!

Τὸ γεγονὸς τοῦτο ὑπῆρξε βεβαίως φαινόμενον διὰ τὰ δικηγορικὰ χρονικά τῆς χώρας μας καὶ μαρτυρεῖ πόσῃν ἠθικὴν εὐθυξίαν ἐνέκλειεν ἡ ψυχὴ τοῦ Ρακτιβὰν.

Οὗτος ὑπῆρξεν ὁ σημερινὸς νεκρός. Ἐπὶ μακρὸν αἰ δικηγορικαὶ καὶ αἰ δικαστικαὶ τάξεις θὰ ἀναζητοῦν ματαίως τὴν συμπαθεῖ μορφὴν τοῦ Ρακτιβὰν καὶ θ' ἀναπολοῦν μετὰ πόνου τὴν γλυκεῖαν καὶ ἥρεμον φυσιογνωμίαν του, ὡς σύμβολον τῆς εὐθυδικίας καὶ τῆς ἀγαθότητος. Ὁ Ρακτιβὰν ἀνεπαύθη τὸν αἰώνιον ὕπνον τοῦ δικαίου!

Ἐκτελὼν τὴν πένθιμον ἐντολὴν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, τῆς ὁποίας διετέλεσεν ἐπιφανὲς μέλος καὶ Πρόεδρος, ἀπενθύνω μὲ ἄλγος ψυχῆς τὸν ὕστατον χαιρετισμόν!

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΑΝΔΡΕΑΣ Μ. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ*

ΥΠΟ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΣΕΦΕΡΙΑΔΟΥ

Σεβόμεναι τὴν ὑσάτην σου θέλησιν, ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν καὶ ἡ Νομικὴ Σχολὴ τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου, ἀρκοῦνται σήμερον νὰ καταθέσωσι στεφάνους πρὸ τῆς σοροῦ σου.

Δὲν εἶναι ὅμως αὐταῖς δυνατόν, σὺν τῇ καταθέσει τῶν στεφάνων αὐτῶν, νὰ μὴ τονίσωσιν, ἤδη ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τοῦ προώρου σου ἀποχωρισμοῦ, ὅτι ὁ στρέφων τὴν αὖριον τὰ χρυσᾶ φύλλα τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν γραμμάτων τῆς Ἑλλάδος τῶν ἡμερῶν μας, βεβαίως θὰ σταθῇ σκεπτικὸς πρὸ τῆς σελίδος ἐκείνης, ἣτις, Ἀνδρέα Ἀνδρεάδη, θὰ ἔχῃ ὡς ἐπικεφαλίδα τ' ὄνομά σου.

Ἡ σελὶς αὐτὴ θὰ εἶναι πρὸς τὰ κάτω λευκὴ, διότι ὁ θάνατος ἔχει θωπεύσει τὸ πνεῦμα σου καὶ κλείσει τὰ βλέφαρά σου, εἰς ἡλικίαν καθ' ἣν οἱ ἄνδρες τῆς ἀκουράστου ἐργατικότητος καὶ γονιμότητός σου δὲν θεωροῦσιν ἑαυτοὺς ἀπηλλαγμένους τῆς ὑποχρεώσεως νὰ φωτίζωσι καὶ τὸ μέλλον ἀκόμη, μὲ τῆς ἐμπειρίας των τὰ πορίσματα.

Ἡ ψυχὴ σου, ψυχὴ ἐλληνικὴ, περιέκλειε ὅλων σχεδὸν τῶν ἐλληνικῶν χωρῶν τὰς ἀρετάς. Τῶν Ἀθηνῶν ὅπου ἔζησες, τῆς Κερκύρας ὅπου ἀνετράφης, τῆς Κρήτης καὶ τῆς Χίου, ἐξ ὧν κατήγεσο. Καὶ ἀκόμη τὰς ἀρετὰς τῶν χωρῶν τῆς Βορείου Ἑλλάδος, καὶ τῆς Ἑλλάδος τῆς Ἀνατολῆς, ὧν περιηγήθης ἐκάστην γωνίαν καὶ ὧν ἐσπούδασες, λάτρης συγχρόνως καὶ μελετητής, καὶ τὰς ἐκδηλώσεις καὶ τὰ ἔθιμα.

Σὲ ἐνθουμῶμαι σπουδαστήν. Φοιτητὴς ἐξέχων, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ νέος ἔχων ἐνώπιόν σου εὐρύτατον ὀρίζοντα ἀντιλήψεων, ἥντλεις γνώσεις ἀπὸ ὅλας τὰς περὶ σὲ ἐκφάνσεις τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως, μὴδ' αὐτῶν τῶν καλῶν τεχνῶν ἐξαιρουμένων.

Ἐπιστήμων καὶ καθηγητὴς διαπρεπής, ἀνέδειξας κυριολεκτικῶς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τὸν κλάδον τῆς εἰδικότητός σου, ὅστις θὰ ἐνεφάνιζεν εἰκόνα πενιχράν, ἄνευ τῆς φωτεινῆς προσωπικότητός σου, τοῦ ἀνησύχου ἐρευνητικοῦ πνεύματός σου καὶ

* Ἐπικύδειος λόγος ἐκφωνηθεὶς ἐπὶ τῆς σοροῦ τοῦ Ἀνδρέου Ἀνδρεάδου, τῇ 30 Μαΐου 1935.

τῆς γλαφυρᾶς γραφίδος σου. Δὲν ὑπάρχει γωνία τῆς ἐλληνικῆς γῆς, δὲν ὑπάρχει περίοδος τῆς μακρᾶς ἱστορίας τοῦ ἔθνους, τῆς ὁποίας ἡ οἰκονομικὴ ἢ δημοσιονομικὴ ἰδιορρυθμία καὶ ἡ ἱστορικο-οἰκονομικὴ ἐξέλιξις νὰ διέφυγε τὴν ἀκαταπόνητον ἔρευνάν σου. Ἡ σπανία ἱκανότης σου καὶ ἡ ἐξαίρετος ἰδιοφυΐα σου περὶ τὰ οἰκονομικὰ καὶ δημοσιονομικὰ προβλήματα καὶ ἰδιαίτατα περὶ τὴν διερεύνησιν τῆς ἱστορίας τῆς οἰκονομίας καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἀνεφάνησαν εὐθὺς ἀπὸ τῆς νεαρᾶς σου ἡλικίας.

Εἴτε συγγράφων εἰς τὰς κυριωτέρας τῶν ξένων γλωσσῶν, εἴτε διδάσκων εἰς τὰ περιφημότερα Πανεπιστήμια τῆς ἀλλοδαπῆς, ὅπου ἀσμένως καὶ μετὰ τιμῶν ἐγένεσο δεκτός, εἴτε μετέχων εἰς διεθνῇ ἐπιστημονικὰ συνέδρια καὶ διασκέψεις, ἐτιμῆθης καὶ ἐδοξάσθης καὶ ἐν τῷ προσώπῳ σου ἐδόξασες καὶ ἐλάμπρυνες τὴν ἐλληνικὴν ἐπιστήμην.

Τὸ ἔργον σου εἴτε ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ, ἰδίως εἰς τὰς σοφάς σου ἀνακοινώσεις καὶ εἰσηγήσεις, εἴτε ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῶν Ἀθηνῶν, ὡς διδασκάλου καὶ μέλους τοῦ συλλόγου τῶν καθηγητῶν τῆς Νομικῆς Σχολῆς καὶ ὡς ὀργάνου τοῦ Πανεπιστημίου ἐν τῇ ἐπιδιώξει τῶν σκοπῶν αὐτοῦ, ἀποτελεῖ ὑπόδειγμα προσηλωσεως πρὸς τὸ καθῆκον καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς τὰ συμφέροντα καὶ τὰ ἰδανικά τῆς σπουδαζούσης νεολαίας.

Εἰς τὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῆς Πατρίδος διέθετες ὅλην σου τὴν μεγάλην ψυχὴν, ὅλην σου τὴν πνευματικὴν ρώμην καὶ ὅλην τὴν καταπλήσσοσαν δραστηριότητά σου.

Τὸ ἄπειρον ἐνδιαφέρον καὶ ἡ ἀγαθότης σου ὑπὲρ τῶν διακρινομένων σπουδαστῶν δὲν ἔσβυνε μὲ τὴν ἑξοδὸν των ἐκ τοῦ Πανεπιστημίου. Παρηκολούθεις τὴν πάλιν αὐτῶν ἐν τῷ κοινωνικῷ σταδίῳ οὐχὶ ὡς ψυχρὸς θεατὴς, ἀλλ' ὡς ὁδηγὸς τῶν ἀπορούντων, ὡς παραστάτης τῶν κλονιζομένων, ὡς προστάτης τῶν ἀδυνάτων.

Ἐν τῇ ἐκλογῇ τῶν καθηγητῶν διέβλεπες τὰ ἀριώτερα τάλαντα.

Ἀπερχόμενος ἀφίνεις κενὸν οὐτινος ἢ πλήρωσις ἀδύνατος φαίνεται ἐπὶ τοῦ παρόντος.

Ἡ ἱστορία τοῦ βίου σου θ' ἀποτελέσῃ ὑπόδειγμα ἐν τῷ μέλλοντι.

Τὰς ὀλίγας αὐτὰς λέξεις, ἀγαπητὲ φίλε, παλαιὰ συμφοιτητὰ καὶ συνάδελφε διαπρεπῇ ἐξόχως, σοῦ ἀποτείνω ὡς ὕστατον χαῖρε. Δὲν εἶναι φράσεις τυπικοῦ ἐπικηδείου, εἶναι παλμοὶ βαθείας ὁδύνης διὰ τὴν στέρησίν σου, οὓς βαθέως αἰσθανόμενοι σοῦ ἀποτείνουν δι' ἐμοῦ οἱ συνάδελφοί σου τῆς Ἀκαδημίας καὶ τοῦ Πανεπιστημίου.

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΗ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ 26ης ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1935

ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ

ΜΙΧΑΗΛ ΚΑΤΣΑΡΑ

Συμφώνως τῷ ὀργανισμῷ τῆς Ἀκαδημίας ὁ Πρόεδρος κατὰ τὴν τελευταίαν πανηγυρικὴν συνεδρίαν πραγματεύεται, εὐλόγητος δι' ὅλους, θέμα τῆς εἰδικότητος αὐτοῦ καὶ ὡς τοιοῦτον ἐξέλεξε τὸ ἑξῆς:

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΑΡΣΕΩΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ ΔΙΑΝΟΙΑΣ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΗΘΙΚΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΕΩΣ ΑΝΙΣΟΡΡΟΠΙΑΣ

Σκοπὸς τῆς μελέτης ταύτης εἶναι ἡ ἐξεύρεσις τῶν μεθόδων καὶ τῶν μέσων, δι' ὧν θὰ δυνηθῶμεν νὰ ἐπιτύχωμεν τὴν ἄρσιν τῆς ἀναμφισβητήτου ἀνισορροπίας, ἣτις ὑπάρχει μεταξὺ τοῦτο μὲν τῆς προοιούσης ἀναπτύξεως τῆς ἀτομικῆς καὶ συνολικῆς διανοίας τοῦ ἀνθρώπου, τῆς ὀφειλομένης εἰς τὴν προοιούσαν μορφολογικὴν καὶ λειτουργικὴν τελειοποίησιν τοῦ προσθίου μετωπιαίου λοβοῦ, τῆς θαυμασίας ταύτης ἐστίας τοῦ ἀνωτέρου ψυχισμοῦ, ἣτις ἐπιφυλάττει νέας διανοητικὰς ἀποκτιήσεις προωρισμένας διὰ μελλοντικὰς ἐργασίας καὶ ἀνακαλύψεις τάξεως πολλῶν ὑπερτέρας τῆς τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, τοῦτο δὲ τοῦ ἠθικοῦ αἰσθητηρίου, ἥτοι τῆς ἠθικῆς συνειδήσεως, ἣτις τοῦναντίον ὑπερέαγει ὑπολείπεται, τοῦ ἀτόμου ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὴ ἐκπληροῦντος εἰς ἀκέραιον τὰς ἠθικὰς αὐτοῦ ὑποχρεώσεις καὶ ὀρισμένως τὰς ἠθικὰς ὑποχρεώσεις, ἃς ἔχει πρὸς ἑαυτό, πρὸς τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ, πρὸς τὴν κοινωνίαν, πρὸς τὸ ἐπάγγελμα αὐτοῦ, πρὸς τὴν πατρίδα του καὶ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα ἐπὶ ἀνυπολογίστῳ βλάβῃ αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνθρωπότητος καθόλου.

1. — ΗΘΙΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ ΠΡΟΣ ΕΑΥΤΟ.

Τοιαῦται εἶναι: Α. Ἡ μόρφωσις καὶ ἡ διάπλασις τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς ἰδιοσυστάσις του καὶ ἰδίως τῶν ἑξῆς χαρακτήρων:

Πρῶτον. Χαρακτὴρ φιλύποπτος, καχύποπτος.

Δεύτερον. Χαρακτὴρ ἐγωϊστικός. Τὸ ἄτομον δὲν ἐνδιαφέρεται εἰμὴ μόνον δι' ἑαυτό, τελείως δὲ ἀδιαφορεῖ διὰ τοὺς ἄλλους οἰκείους ἢ φίλους.

Τρίτον. Ὑποτονικὸς νευροψυχικὸς χαρακτήρ. Τὸ ἄτομον δὲν αἰσθάνεται ὡς ἔδει τὴν χαρὰν τῆς ζωῆς, εἶναι προδήλως δύσθυμον.

Τέταρτον. Ὑπερτονικὸς νευροψυχικὸς χαρακτήρ. Τὸ ἄτομον εἶναι πολλὸν εὐθυμον, ὑπεράγαν αἰσιόδοξον καὶ φλύαρον.

Πέμπτον. Χαρακτήρ μεγάλης ὑπερτιμῆσεως τοῦ ἐγὼ του χωρὶς νὰ τὴν δικαιολογῇ τὸ ἄτομον δι' ἀναλόγου ἐπιδόσεως καὶ ἀποδόσεως.

Ἑκτον. Χαρακτήρ ζηλότυπος καθιστῶν δυσχερῆ τὴν προσαρμοσιότητα τοῦ ἀτόμου πρὸς τὸ περιβάλλον.

Ἑβδομον. Χαρακτήρ μυθοπλαστικός. Τὸ ἄτομον πλάττει καὶ ἀφηγεῖται διάφορα γεγονότα, τὰ ὅποια ἐν τῇ πραγματικότητι οὐδέποτε ἔλαβον χώραν.

Ὀγδοον. Χαρακτήρ καὶ ιδιοσυστασία Σχιζοειδῆς. Τὰ ἄτομα ταῦτα ἐμφανίζουν εὐθύς ἀρχῇθεν τάσεις πρὸς θεωρητικὰς καὶ φανταστικὰς κατευθύνσεις, πρὸς παντοδαπὰς ὄνειροπολήσεις, ἐπιστημονικὰς ἢ καλλιτεχνικὰς ἢ ἀναφερομένας εἰς τὴν γεννητικὴν σφαῖραν, ἥτοι πρὸς τὴν αἰσθηματικὴν ζωὴν, αἵτινες τείνουν νὰ μονοπωλήσουν τὰ διανοητικὰ καὶ βουλευτικὰ τῆς προσωπικότητος αὐτῶν στοιχεῖα.

Αἱ ὄνειροπολήσεις αὗται δίκην ψυχικῶν παρασίτων διαχωρίζουσι τὴν ψυχικὴν ζωὴν τῶν σχιζοειδῶν τούτων ἀτόμων εἰς δύο μοῖρας, ἐξ ὧν :

Ἡ μὲν 1^η ψυχικὴ ζωὴ εἶναι ἀφιερωμένη εἰς διανοητικὴν ἐνεργητικότητα κοινωνικὴν, ἐπαγγελματικὴν, ἄμεσον σχέσιν ἔχουσαν πρὸς τὴν πραγματικότητα, κεκτημένην πρακτικὴν σκοπιμότητα, παραγωγικὴν.

Ἡ δὲ 2^α ψυχικὴ ζωὴ εἶναι τοῦναντίον ἀφιερωμένη εἰς διανοητικὴν ἐνεργητικότητα θεωρητικὴν, ὄνειροπόλον, φανταστικὴν, μὴ παραγωγικὴν, ἄνευ οὐδεμιᾶς πρακτικῆς σκοπιμότητος.

Ὁ σχιζοειδὴς εἶναι δυνατόν νὰ ἐξακολουθήσῃ διάγων ἐπὶ μᾶλλον ἢ ἥττον μακρὸν χρονικὸν διάστημα ἢ καὶ δι' ὅλου τοῦ βίου αὐτοῦ τὸν δίπολον τοῦτον βίον, ἱκανοποιῶν οὕτω τοῦτο μὲν τὴν κοινωνικὴν, τὴν ἐπαγγελματικὴν, τὴν πραγματικὴν αὐτοῦ ζωὴν, τοῦτο δὲ τὴν θεωρητικὴν, τὴν φανταστικὴν, τὴν ζωὴν τῶν ὄνειροπολήσεων, ἥτις δ' ὅμως, ὡς μᾶλλον συνάδουσα πρὸς τὴν ιδιοσυστασίαν του, προσπορίζει αὐτῷ πάντως μείζονα ἱκανοποίησιν. Εἶναι, λέγομεν, δυνατόν νὰ ἐξακολουθήσῃ διάγων τὸν δίπολον τοῦτον βίον, χωρὶς νὰ καταστῇ σχιζοφρενικός.

Ἐν μείζονι δ' ὅμως βαθμῷ σχιζώσεως ἢ ἰσορροπία τοῦ διπόλου τούτου βίου ἢ διαταράσσεται ἢ καὶ τέλεον ἐκλείπει, εἰσβαλλούσης οὕτω τῆς σχιζοφρενίας. Καὶ ἐν μὲν τῇ περιπτώσει τῆς διαταραχῆς τῆς ἰσορροπίας ὁ σχιζοφρενικὸς παραμελεῖ μὲν, ἀλλ' ἐν τινι μέτρῳ καὶ κατὰ περιόδους μόνον, τὰς κοινωνικὰς καὶ ἐπαγγελματικὰς αὐτοῦ ἀσχολίας. Ἐν δὲ τῇ περιπτώσει τῆς τελείας ἐλλείψεως τῆς ἰσορροπίας τοῦ διπόλου βίου του ὁ σχιζοφρενικὸς ῥηγνύων πᾶσαν σχέσιν πρὸς τὴν κοινωνικὴν, τὴν

ἐπαγγελματικὴν ζωὴν, καθίσταται τελείως ἀπροσάρμοστος πρὸς τὸ περιβάλλον, ἐσωτερικευόμενος, αὐτιζόμενος καὶ ὀριστικῶς ὑποκαθιστῶν τὴν ἐσωτερικὴν ταύτην ζωὴν, εἰς τὴν ζωὴν τῆς πραγματικότητος.

Ἐγκαιρὸς δὲ παρέμβασις πρὸς ἀποτροπὴν τοῦ διπόλου τούτου βίου, ἐπιβάλλουσα εἰς τὸν σχιζοειδῆ νὰ ἀφιερωθῇ ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς τὴν κοινωνικὴν, τὴν ἐπαγγελματικὴν, τὴν πραγματικὴν ζωὴν, ἀποκλείει τὴν ἐξέλιξιν τῆς σχιζοφρενίας.

Ἡ μόρφωσις δὲ καὶ ἡ διάπλασις τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς ιδιοσυστάσις τοῦ ἀτόμου εἶναι σημαντικωτάτη οὐ μόνον ἀπὸ ἠθικῆς ἀπόψεως, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ κλινικῆς, καθόσον εἰς ἐκ τῶν κυριωτέρων παραγόντων οὔτινες καθορίζουσι τὸ πλῆθος τῶν ψυχικῶν συνδρομῶν καὶ τὴν μεγάλην ποικιλίαν τῶν ψυχικῶν ἐκδηλώσεων αὐτῶν εἶναι καὶ ὁ χαρακτῆρ καὶ ἡ ιδιοσυστάσις τοῦ ἀτόμου· οὕτω προκειμένου νὰ πάθῃ ψύχῳσιν ὁ σχιζοειδὴς καθίσταται σχιζοφρενικός, ὁ ἔχων χαρακτῆρα φιλόποτον, καχύποτον ἐκδηλώνει παραλήρημα καταδιώξεων, ὁ ἔχων μεγάλην ὑπερτίμησιν τοῦ ἐγὼ του ἐμφανίζει παραλήρημα μεγαλείων, ὁ ἔχων χαρακτῆρα ζηλότυπον καθορίζει παραλήρημα ζηλοτυπίας, ὁ μυθοπλαστικός χαρακτῆρ πλάττει παραλήρημα μυθοπλαστικόν. Ὁ δὲ ἔχων ὑποτονικὸν νευροψυχικὸν χαρακτῆρα ἐμφανίζει μελαγχολίαν. Αὐτὸ δὲ ἐρμηνεύει καὶ τὴν μείζονα συχνότητα τῶν μελαγχολικῶν ψυχικῶν καταστάσεων.

Β. Ἀποτροπὴ τῶν ἠθικῶν διαταραχῶν τοῦ ἀτόμου, ὧν αἱ κυριώτεραι εἶναι : Τὸ ψεῦδος, ἡ κλοπὴ, τὸ ἀτομικὸν μῖσος, ἡ ραδιουργία καὶ ἡ συκοφαντία, ἡ χαρτοπαιξία, ἡ αἰμομιξία, αἱ διαστροφαὶ τῆς γενετησίου ὁρμῆς, ὁ ἀλκοολισμὸς, καὶ αἱ παντοδαπαὶ τοξικομανίαι.

Πολλάκις αἱ ἠθικαὶ αὗται διαταραχαὶ τοῦ ἀτόμου ἐκφαίνονται εὐθὺς ἀρχῇθεν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων. Ἐγκαιρὸς δὲ παρέμβασις ἐξαφανίζει τὰς ἠθικὰς ταύτας διαταραχὰς καὶ παρακωλύει τὴν ἐξέλιξιν αὐτῶν εἰς ἠθικὴν ψύχῳσιν, ἣτις εἶναι ἡ ἐπικινδυνωδεστέρα καὶ ἡ ἀντικοινωνικωτέρα τῶν ψυχώσεων, χαρακτηριζομένη ὑπὸ μεγάλου πλῆθους ἠθικῶν διαστροφῶν, ἐν ᾧ ἡ διάνοια εἶναι ἀκεραία, διεταράχθη δὲ μόνῃ ἡ ἠθικὴ συνείδησις.

Τὸ ἔχον ἠθικὴν ψύχῳσιν ἄτομον ἀποβάλλει πᾶσαν ἰδέαν ἠθικῆς καὶ τιμῆς καὶ ἀρετῆς, αἵτινες εἶναι λέξεις κεναὶ ἐννοίας. Ζῇ τέλεον δουλωθεὶς ὑπὸ τῶν διεστραμμένων αὐτοῦ ἐνστίκτων καὶ παθῶν, ὧν ἡ κτηνώδης κόρσεις καὶ ἱκανοποιήσις ρυθμίζει τὸν βίον καὶ τὰς πράξεις αὐτοῦ.

2.—ἨΘΙΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΝ ΤΟΥ.

Αἱ ὑποχρεώσεις αὗται βαθμῆδὸν καὶ σταθερῶς ἐλαττοῦνται καὶ τὸ ἄτομον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲν συμπεριφέρεται πρὸς τοὺς γονεῖς του καὶ ἐν γένει πρὸς τὴν οἰκογένειάν του κατὰ τὸν προσήγοντα τρόπον, οὐδ' ἐκτελεῖ τὰ πρὸς αὐτὴν καθή-

κοντά του, ἀδιαφορῶν διὰ τὰς μακροχρονίους καὶ παντοδαπὰς θυσίας καὶ συγκινήσεις καὶ στενοχωρίας, ἃς ὑπέστησαν χάριν αὐτοῦ.

3.—**ΗΘΙΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑΝ.**

Τὸ ἄτομον ὀφείλει νὰ προσαρμόζεται πρὸς τοὺς διέποντας τὸ κοινωνικὸν καθεστὼς θεσμούς. Εἰς τὴν ἔλλειψιν δὲ τῆς προσαρμοσιότητος ταύτης ὑπάρχονται.

Α. Ὁ ἄκρατος γυμνισμός, τὰ συμβαίνοντα εἰς τὰ μικτὰ λεγόμενα λουτρά καὶ αἱ παντοδαπαὶ προσβολαὶ τῆς δημοσίας ἠθικῆς, αἵτινες τελοῦνται εἰς τὰ δημόσια κέντρα καὶ καθ' ὁδὸν πρὸ τῶν ὁμμάτων τοῦ κοινοῦ.

Β. Ἡ ἔλλειψις τῶν εὐγενῶν αἰσθημάτων τῶν ἀνωτέρων καὶ τῶν ἀστικῶν τάξεων πρὸς τὰς ἐργατικὰς καὶ τὰς κατωτέρας ἐν γένει τάξεις, ἐκδηλουμένη διὰ τῆς μὴ προσηκούσης συμπεριφορᾶς, διὰ τῆς ἐλλείψεως ἀναλόγου χρηματικῆς ἐνισχύσεως καὶ διὰ τῆς μὴ ἀνευρέσεως ἐργασίας. Ταῦτα δὲ πάντα δημιουργοῦσι τὸ ἀτομικὸν μῖσος καὶ τὸ ὑπεράγαν ἐπικίνδυνον ταξικὸν μῖσος.

Ἡ οἰκονομικὴ ἐνίσχυσις τῶν ἐργατικῶν καὶ τῶν κατωτέρων καθόλου εἰπεῖν τάξεων δέον νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν καὶ τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν ἐκάστης χώρας, οἵτινες ὀφείλουσι νὰ καταβάλλωσι τοὺς αὐτοὺς ἀγῶνας διὰ τὴν οἰκονομικὴν ταύτην ἐνίσχυσιν, οἷους καταβάλλουσι καὶ διὰ τὸν ὀπλισμὸν τῶν ἐθνῶν, ἅτινα διοικοῦσι, καθόσον καὶ ἡ ἐθνικὴ ἄμυνα εἶναι ἀπολύτως ἀναγκαία δι' ἕκαστον κράτος καὶ ἡ ἀνάλογος οἰκονομικὴ ἐνίσχυσις πασῶν τῶν ἐργατικῶν τάξεων καὶ ἡ πρόληψις τῆς ἀνεργίας εἶναι ἐξ ἴσου ἀναγκαία. Καὶ οὕτω διὰ μὲν τῆς τελείας ἐθνικῆς ἀμύνης ἐξασφαλίζεται ἡ ἀκεραιότης τοῦ κράτους, διὰ δὲ τῆς οἰκονομικῆς ἐνισχύσεως τῶν κατωτέρων τάξεων ἡ ἀλληλεγγύη καὶ ἡ συνεργασία πασῶν τῶν τάξεων.

4.—**ΗΘΙΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ ΤΟΥ.**

Δυστυχῶς ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲν εἰσέρχεται εἰς τὴν θέσιν, ἣν ἐπαγγελματικῶς κατέχει, ἡ ιδιότης μὲ τὰς εὐθύνas τῆς καὶ τὰ καθήκοντά της, ἀλλὰ τὸ ἄτομον μὲ τὰς συμπαθείas του καὶ μὲ τὰ ἀτομικὰ αὐτοῦ συμφέροντα. Αὐτὸ δὲ εἶναι ἡ κυριωτάτη αἰτία, δι' ἣν τὸ ἄτομον εἶναι ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀνίκανον πρὸς συλλογικὴν ἐργασίαν, ἥτις κατὰ κανόνα, οἰασδήποτε φύσεως καὶ ἂν εἶναι, ναυαγεῖ.

5.—**ΗΘΙΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΤΟΥ.**

Τὸ ἄτομον δὲν ἔχει ὥς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δυστυχῶς τὸ αἶσθημα τῆς συνοχῆς. Ἐξακολουθεῖ δὲ νὰ ἐμμένῃ εἰς τὰς κομματικὰς του διαιρέσεις καὶ ὅταν ἀκόμη ἡ πατρίς του εὐρίσκεται ἐν κινδύνῳ. Ἀντὶ δὲ νὰ συνενωθῶσι πάντες καὶ νὰ συνεργασθῶσιν ὥς ἐν σῶμα καὶ νὰ μὴ ὑπάρχῃ πλέον δι' αὐτοὺς εἰμὴ ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον ἡ κοινὴ ἐξυπηρέτησις τῶν ὑψηλῶν τῆς πατρίδος των συμφερόντων, τότε

ἀκριβῶς ἑλλείπει πᾶν αἶσθημα συνοχῆς, τότε μάλιστα ἐπιτείνονται καὶ ἐπιδεινοῦνται αἱ διαίρεσεις.

6.— ΗΘΙΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΑΤΟΜΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΑ.

Λέγουν οὐ οὐδεὶς ἐπιθυμεῖ τὸν πόλεμον, ἀλλὰ τὸ πνεῦμα τοῦ πολέμου ἀνξάνει ὁσημέραι καὶ μετ' αὐτοῦ τελειοποιοῦνται τὰ προσφνέστατα τῆς καταστροφῆς βιομηχανικά καὶ χημικά μέσα, τὰ ὅποια αὐτοὶ οὗτοι οἱ λαοὶ κατεργάζονται καὶ ἐκπλήττεσθε διὰ τὴν ἑλλειψιν τοῦ αἰσθήματος τῆς συλλογικῆς αὐτοσυντηρήσεως εἰς τὰ πολιτισμένα ἔθνη.

Φρονῶ δὲ οὐ αἱ Ἀκαδημαῖαι καὶ ἰδίως ἡ Ἀκαδημία Ἀθηναίων καὶ ἰδιαίτητα ἡ Ἀκαδημία τοῦ Πλάτωνος, ἔνεκα λόγων βαρείας κληρονομικότητος ἔχει καθῆκον καλοῦσα εἰς διεθνῆς συνέδριον πάσας τὰς Ἀκαδημίας νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν κατάσβεσιν τοῦ φυλετικοῦ μίσους καὶ εἰς τὴν ἀφύπνισιν, ἐφ' ὅσον εἶναι καιρὸς σωσμοῦ ἀκόμη, τῶν ἠθικῶν υποχρεώσεων, ἃς ὀφείλουν νὰ ἔχουν οἱ λαοὶ καὶ ἐκεῖνοι, οἵτινες τοὺς διευθύνουν, πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα καθόλου, ἀποσοβοῦντες οὕτω πόλεμον, οὗ τὸ τελικὸν ἀποτέλεσμα θὰ εἶναι ὁ τάφος τοῦ πολιτισμοῦ. Τοιοῦτον δὲ διεθνῆς ἀκαδημαϊκὸν ὑπόμνημα ἀπευθυνόμενον πρὸς τὴν Κοινωνίαν τῶν Ἑθνῶν θὰ ἔχει μεγαλειώδη ἐπίδρασιν διὰ τὰ ἔθνη ἐκεῖνα, ἅτινα εἶναι μέλη αὐτῆς. Ἀπεδείχθη δὲ ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς μεταξὺ Ἰταλίας καὶ Ἀβυσσηνίας διενέξεως, οὐ ἡ Κοινωνία τῶν Ἑθνῶν εἶναι εἰς θέσιν νὰ λαμβάνῃ ὁμαδικὰς ἀποφάσεις διὰ μίαν ὁμαδικὴν ἐνέργειαν. Πεντ' ἑκατὸντα δὲ κράτη εὐρέθησαν σύμφωνα ἐπὶ μιᾷ κοινῇ γραμμῇ ἐνεργείας ἀποσκοπούσης τὸν τετρατισμὸν τῶν φρικαλεοτήτων τοῦ πολέμου καὶ τῶν μεγίστων ἐξ αὐτοῦ κινδύνων.

Εἰς τὸ αὐτὸ συνέδριον θὰ ἀνακοινωθῇ καὶ γενικώτερον, τὸ σπουδαιότατον ζήτημα τῆς ἀναμφισβητήτου ἀνισορροπίας, ἣτις ὑπάρχει μεταξὺ τοῦτο μὲν τῆς προϋούσης ἀναπτύξεως τῆς ἀτομικῆς καὶ συνολικῆς διανοίας τοῦ ἀνθρώπου, τοῦτο δὲ τῆς ἠθικῆς συνειδήσεως, ἣτις τοῦναντίον ὑπερέαγαν ὑπολείπεται καὶ ὑπὸ πάσας τὰς ἄλλας μορφὰς αὐτῆς καὶ θὰ ὑποδειχθῶσιν ὑπὸ τοῦ συνεδρίου τὰ προσήκοντα μέτρα πρὸς ἄρσιν τῆς ἀνισορροπίας ταύτης.

Εὐχῆς δὲ ἔργον θὰ ᾗτο ἐὰν ὁ κ. Ἀριστόφρων κατάρθωνε νὰ ἰδρυνθῇ καὶ νὰ λειτουργήσῃ ἡ Ἀκαδημία τοῦ Πλάτωνος ὅσον ἔνεστι ταχύτερον. Ἐν τῷ μεταξὺ χρόνῳ θὰ ὑποβάλωμεν ὑπόμνημα εἰς τὴν Κυβέρνησιν καὶ εἰς τὸν Βασιλέα ὑποδεικνύοντες τὰς μεθόδους καὶ τὰ μέσα, δι' ὧν θὰ δυνηθῇ ὁ νέος Ἕλληρ δι' εἰδικῆς σχολικῆς διαπαιδαγωγήσεως, διὰ τῆς θρησκείας καὶ διὰ τῆς εἰδικῆς καὶ πολυσχιδοῦς παρεμβάσεως τοῦ κράτους, θὰ δυνηθῇ ἐπαναλαμβάνομεν, νὰ ἐκπληρῶσῃ εἰς ἀκέραιον πάσας τὰς ἠθικὰς αὐτοῦ υποχρεώσεις ἐπὶ ἀνυπολόγιστον ἀγαθῷ τοῦ ἀτόμου καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους καθόλου.

ΕΚΘΕΣΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1935 ΥΠΟ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ

ΣΥΝΤΑΧΘΕΙΣΑ

ΚΑΙ ΕΝ ΤΗ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚῃ ΣΥΝΕΔΡΙΑῖ ΤΗΣ 26ης ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1935

ΑΝΑΓΝΩΣΘΕΙΣΑ

ΥΠΟ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΥ Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

Μεγαλειότατε,

Ἀπὸ τοῦ πενθίμου ἀπολογισμοῦ κατ' ἔθος καὶ καθήκον ἀρχομένη καὶ ἐφέτος ἡ λογοδοσία τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν μετὰ βαθείας θλίψεως καταχωρίζει τὴν ἀπώλειαν πλειόνων ἀτυχῶς κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο συναδέλφων, διαπρεπεστάτων ἐργατῶν ἔν τε τῷ Ἑλληνικῷ καὶ ἐν τῷ διεθνῇ τῆς ἐπιστήμης ἀγρῷ, τῶν ὁποίων διατηροῦμεν ζωηρὰν τὴν ἀνάμνησιν οὐχὶ μόνον ὥς ἐγγνώμονα ἀμοιβὴν τῶν ὑπὲρ τοῦ Ἑθνους καὶ τῆς ἐπιστήμης ἀφωσιωμένων ἐκείνων ἀγόνων, ἀλλὰ καὶ ὥς κέντρον συνεχείας τῆς ἐθνικῆς ἐπιστημονικῆς ζωῆς πρὸς στήριξιν τῆς εὐστόχου σταδιοδρομίας τῆς πατρίδος.

Τὸν Κωνσταντῖνον Κτενᾶν (1884-24. 1. 1935) ἐθρήνησεν οὐχὶ μόνον ἡ Ἑλληνική, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀλλοεθνῆς ἐπιστήμη, ἡ δὲ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἀπώλεσε πολυτιμότερον συνεργάτην, τοῦ ὁποίου τὸ ὀργανωτικὸν δαιμόνιον καὶ τὸ σταθερὸν σύστημα ἡσθάνθησαν βαθέως τὰ Δημοσιεύματα τῆς Ἀκαδημίας, τὰ τυχόντα ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη τῆς ἐνεργεικῆς αὐτοῦ διενθύνσεως.

Περὶ τὴν ὀρυκτολογίαν καὶ τὴν πετρογραφίαν εἰδικῶς ἀσχοληθεὶς ὁ ἀείμνηστος συνάδελφος ἐνεκαίνισεν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῶν Ἀθηνῶν νέαν περίοδον τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος καὶ διήνοιξε διὰ τῆς μεθόδου αὐτοῦ καὶ διὰ τῆς ὀργανώσεως τῶν μέσων τῆς μελέτης, καὶ ἰδίᾳ τῆς ὑποδειγματικῆς Ὀρυκτολογικῆς Συλλογῆς, τὰς ὁδοὺς τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης ἐν τῇ ἡμετέρᾳ πατρίδι καταστήσας τὸν ἐπιστημονικὸν τοῦτον κλάδον ἐθνικὸν καὶ σχηματίσας σχολήν, ἐκ τῆς ὁποίας πολλὰ ὑπὸ τὴν ἔμπνευσίν του ἐξεπήγασαν σημαντικαὶ ἐργασίαι ἀναφερόμεναι εἰς τὴν συστηματικὴν ἐξερεύνησιν τῆς τε πετρογραφικῆς καὶ τῆς ὀρυκτολογικῆς συστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ ἐδάφους.

Ἡ Ἀκαδημία οὐχὶ μόνον ἠτύχησε νὰ ἀκούσῃ συχνὰ τὸν διαπρεπῆ ἐρευνητὴν ἀναπτύσσοντα τὰ πορίσματα τῶν πρωτοτύπων αὐτοῦ ἐρευνῶν μετ' ἀριστοτεχνικῆς σαφηνείας καὶ ἀπαραιμίλλου διδασκαλικῆς δεξιότητος, ἀλλὰ καὶ προθυμότεα ἐπε-

κούρησεν, ὅπως διὰ τῆς μετὰ μαθητῶν αὐτοῦ συνεργασίας προπαρασκευασθῇ ἱκανὸν ἢ σύνταξις τοῦ γεωλογικοῦ χάρτου τῆς Ἑλλάδος, ἔργον ἐθνικῆς σημασίας καὶ διεθνoῦς ἐπιστημονικοῦ διαφέροντος. Αἱ περὶ τὰ ἡφαιστειακὰ ζητήματα ἔρευναι καὶ ἰδίᾳ αἱ περὶ τῆς τελευταίας ἐκρήξεως τῆς Θήρας μελέται αὐτοῦ ἔφερον τὸν Κωνσταντῖνον Κτενᾶν εἰς τὴν προεδρίαν τῆς Διεθνoῦς Ἡφαιστειολογικῆς Ἐνώσεως τῶν εἰδικῶν Ἀκαδημιῶν, θέσιν οὐχὶ ἀπλῶς τιμητικὴν, ἀλλὰ δρῶσαν ἐπιστημονικὴν.

Ὁ Κωνσταντῖνος Ῥακτιβὰν (1865 - 21 Μαΐου 1935), διαπρεπέστατος νομικός, παρέσχεν ἐξαιρέτους πρὸς τὴν πατρίδα ὑπηρεσίας ὅπουδήποτε καὶ ἂν ἐνέβη εἴτε ὡς δικαστής, εἴτε ὡς Ὑπουργὸς εἴτε ὡς Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, εἴτε ὡς Πρόεδρος τῆς ἡμετέρας Ἀκαδημίας.

Ὁ ἐπιστημονικὸς ροῦς τοῦ ἀειμνήστου συναδέλφου προῦμώτατα διαφανεῖς ἐν τῇ πραγματείᾳ αὐτοῦ «Περὶ τῆς τύχης τῆς προικὸς μετὰ τὴν λύσιν τοῦ γάμου», ὑπῆρξε πολύτιμον ἐφόδιον τῆς ἄλλης δράσεως τοῦ ἀνδρός, διότι ἐνίσχυσε τὴν ὅλην αὐτοῦ ἀρετὴν καὶ εὐθύτητα καὶ κατέστησε γονιμώτατον τὸ φιλόπατρι αὐτοῦ ἔργον.

Ἐξαιρέτως ἐθνικὴ ὑπῆρξεν ἡ ὑπηρεσία, τὴν ὁποίαν προσέφερεν ὁ Κωνσταντῖνος Ῥακτιβὰν ὡς πρῶτος Γενικὸς Διοικητὴς τῆς ἀπελευθερωθείσης Μακεδονίας. Ἐν βραχεῖ σχετικῶς χρονικῷ διαστήματι κατῴρθησε γὰρ προσαρμόσῃ τὴν ἑλληνικὴν διοίκησιν καὶ δικαιοσύνην πρὸς τὰς νεωστὶ καταληφθείσας χώρας καὶ διὰ τῆς ἀκαμάτου φιλοπονίας του καὶ τῆς διανυστάτης του διανοίας παρεσκεύασε τὸ δύσκολον ἔδαφος πρὸς πλήρη κρατικὴν λειτουργίαν. Ἐδρεθεῖς δὲ ὑπὸ δυσκολωτάτας στρατιωτικὰς συνθήκας καὶ περιπλόκους ἐθνικὰς περιστάσεις ἐν Θεσσαλονίκῃ παρέσχε πολύτιμον ἀρωγὴν εἰς τὸν περιεσκεμμένον καὶ διπλωματικώτατον Ἀνώτατον στρατιωτικὸν διοικητὴν τῆς πόλεως, οὗτω δὲ τὸ ἔργον τοῦ ἐν ἀγαστῇ συμπνοίᾳ συναγωνιζομένου τότε ἔθνους ἀπέβη οἷον πάντες γινώσκομεν.

Αἱ ἐξαίρετοι ἀρεταὶ τοῦ ἀειμνήστου ἀνδρός συνετέλεσαν ὥστε καὶ ὅτε ἀνεζητήθη ὁ πρῶτος πρόεδρος τοῦ ἀριστυστάτου Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας πάντες οἱ ποθοῦντες τὴν ἐδραῖωσιν τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου ὁργάνου τῆς εὐνομίας πρὸς τὸν Κωνσταντῖνον Ῥακτιβὰν ἀπέβλεψαν μετὰ πεποιθήσεως, τὴν δὲ πρόβλεψιν ταύτην ἐδικαίωσε πλήρως ἡ δρᾶσις αὐτοῦ τε καὶ τῶν ἀξίων αὐτοῦ συνεργατῶν ἐν τῷ σώματι.

Καὶ ὡς ἐπιστήμων καὶ ὡς ὑπάλληλος καὶ ὡς ἄνθρωπος ὁ Κωνσταντῖνος Ῥακτιβὰν καταλείπει φωτεινὸν παράδειγμα ἐμβριθείας, εὐδοκίας καὶ μετριοφροσύνης.

Ὅκτὼ ἡμέρας μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ῥακτιβὰν ἡ Ἀκαδημία ὑπέστη καὶ νέον βαρὺ πλῆγμα εἰς τὰς τάξεις τῶν τακτικῶν αὐτῆς μελῶν διὰ τῆς ἀδοκῆτου ἀφαιρηγῆς πολυτιμοτάτου συνεργάτου, τοῦ Ἀνδρέου Μ. Ἀνδρεάδου (30, 11, 1876 — 29, 5, 1935),

Ἡ περὶ τὴν Δημοσιονομίαν καὶ τὰ Οἰκονομικὰ ἐπιστημονικὴ ἀσχολία τοῦ ἀειμνήστου συναδέλφου ἀρξαμένη ἐν νεαρῷτάτῃ ἡλικίᾳ διὰ τοῦ περισπουδάστου περὶ τῆς Τραπεζίης τῆς Ἀγγλίας ἔργου ἐξειλήχθη γοργῶς πρὸς πολυγράφον δρᾶσιν, ἀλλεπάλληλα δὲ δημοσιεύματα, ὁγκώδους συχνάκις μορφῆς καὶ παρέχοντα ἔκδηλον τὴν κλίσιν τοῦ ἀνδρὸς πρὸς ἱστορικὴν ἔρευναν τῶν κλάδων τῆς εἰδικότητος αὐτοῦ, προσεπόρισαν ταχέως εἰς τὸν Ἀνδρεάδην φήμην, ἐνωρὶς ἐξεληθούσαν τῶν ὁρίων τῆς ἡμετέρας πατρίδος.

Ἡ πολυγνώσια ἀλλὰ καὶ ἡ πολυγλωσσία τοῦ ἀνδρὸς, πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἡ ἐν τῷ διεθνῇ κόσμῳ προσωπικὴ αὐτοῦ ἀναστροφὴ ἐξησφάλισαν εἰς αὐτὸν ἐδραίαν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ θέσιν, ὅπου πολλῶν ἀπήλαυσε τιμῶν καὶ ἐξαιρέτως ἐτίμησε τὴν ἡμετέραν πατρίδα.

Ἡ ἱστορία τῆς Δημοσίας Οἰκονομίας τοῦ Ἀνδρεάδου ηὐτύχησε νὰ ἴδῃ δύο σημαντικὰς μεταφράσεις εἰς τε τὴν Γερμανικὴν καὶ τὴν Ἀγγλικὴν γλῶσσαν, διέδωκε δὲ ἔτι εὐρύτερον τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως.

Ἀνὲν ἦτο ὅμως μόνη ἡ ἐπιστημονικὴ ἀσχολία τοῦ αἰοδύμου συγγραφέως, ἥτις ἐπλήρου τὴν ζωὴν αὐτοῦ, ἀλλ' ἐν ἴσῃ σχεδὸν μοίρᾳ καὶ μετὰ καταπλησσοῦσης πολυμαθείας περιέλαβεν ὁ Ἀνδρεάδης εἰς τὸν πνευματικόν του ὀρίζοντα τὴν νεωτέραν φιλογολικὴν παραγωγὴν, τὴν μουσικὴν καὶ ἰδίᾳ τὸ θέατρον, περὶ τῶν ὁποίων ἡδύνατο μετ' ἀσφαλείας νὰ κρίνῃ καὶ νὰ διδάσκῃ.

Ἡ ἀσυνήθης αὕτη πολυμέρεια καὶ συγγραφικὴ δρᾶσις τοῦ ἀνδρὸς ἦτο ἐπόμενον νὰ φθίρῃ ὁργανισμὸν μὴ κατεσκευασμένον ἐκ χάλυβος, οὕτω δὲ ὁ Ἀνδρεάδης ἐν ἡλικίᾳ πεντήκοντα ὀκτὼ περίπου ἐτῶν ἔκλεισε τὸ βιβλίον τῆς ζωῆς του καὶ ἀπεχώρησεν ἀφ' ἡμῶν καταλείπων ἔργον ἄξιον μιᾶς καὶ πλέον ἑκατονταετίας.

Ἀλλὰ παρὰ τὸν ἐπιστήμονα ἡ Ἀκαδημία τιμᾷ σήμερον εὐγνωμόνως καὶ τὸν φίλον τοῦ ἔργου αὐτῆς ἄνδρα, διότι συντάσσωσιν τὴν διαθήκην αὐτοῦ δὲν ἐλησμόνησε τὸ ἐθνικὸν τοῦτο καθίδρυμα, ἀλλὰ κατέστησεν αὐτὸ κληρονόμον τῆς πολυτίμου βιβλιοθήκης τοῦ μακαρίτου Ἐμμανουὴλ Ροΐδου καὶ σημαντικῆς πρὸς τούτοις εἰς χρεώγραφα περιουσίας, ἵνα χρησιμεύσῃ αὕτη ὡς κεφάλαιον πρὸς προπαρασκευὴν βιογραφιῶν λογοτεχνῶν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος. Τοιοῦτον ἄνδρα ἀπωλέσαμεν, ἡ δὲ μνήμη αὐτοῦ εἶναι ἀξία καὶ ἐξαιρέτου στοργῆς καὶ βαθείας εὐγνωμοσύνης.

Κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐκλογῆς αὐτοῦ ὡς ἀντεπιστέλλοντος μέλους τῆς Ἀκαδημίας ἐξέλειπεν αἰφνιδίως ἐν Κωνσταντινουπόλει ὁ διακεκριμένος Ἕλλην χειρουργὸς Θωμᾶς Σγουρδαῖος οὐχὶ μόνον ὡς ἐπιστήμων τιμήσας ἐκεῖ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ ὡς ἀκραιφνὴς πατριώτης πολυτίμους παρασχὼν εἰς τὸν Ἑλληνισμὸν τῆς Πόλεως καὶ τῆς ἑλευθέρας πατρίδος ὑπηρεσίας καὶ ἐν πολέμῳ καὶ ἐν εἰρήνῃ.

Τὸν ἐν Βιέννῃ ἐπιφανῆ καθηγητὴν τῆς Γυναικολογίας καὶ ἀντεπιστέλλοντα ἡμῶν ἐταῖρον Κωνσταντῖνον Μπούκουρα ἀφῆρπασεν ὁ θάνατος ἐν πλήρει ἐπιστημονικῇ ἀκμῇ, περιβεβλημένον δὲ διὰ τῆς αἰγλης διεθνοῦς κύρους καὶ ἀναγνωρίσεως (3. 12. 1874-16. 11. 1935). Μετὰ τὴν ἔκλειψιν τῆς ἡρωικῆς ἐκείνης ἐπιστημονικῆς μορφῆς τοῦ Κωνσταντίνου Οἰκονόμου ἐκ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βιέννης ἡ Ἑλλὰς ὑφίσταται νῦν καὶ δεύτερον ὀδυνηρὸν πλήγμα ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Κωνσταντίνου Μπούκουρα.

Γεννηθεὶς ἐν Τεργεστῇ, ὅπου εἶχε μεταναστεύσει ἐκ Μαγουλιάνων τῆς Γορτυνίας ὁ πατὴρ του, ἐσπούδασε καὶ ἐσταδιοδρόμησεν ἐν Αὐστρίᾳ, ἐτίμησε καὶ ἠγάπησε τὴν χώραν ἐκείνην, ἀλλ' οὐδέποτε ἐλησμόνησεν ὅτι ἦτο Ἕλλην, τὴν δὲ βαθείαν του ἐπιστήμην μετ' ἐξαιρέτου στοργῆς καὶ πανθομολογουμένης ἀγαθότητος ἔθετεν εἰς τὴν διάθεσιν τῶν προστρεχόντων πρὸς αὐτὸν Ἑλλήνων.

Ἡ ἐπιστημονικὴ θέσις τοῦ Κωνσταντίνου Μπούκουρα εἶχε πρὸ πολλοῦ ἐδραιωθῆ, τὸ δὲ δίτομον συνθετικὸν αὐτοῦ ἔργον ἐπέσπευεν ἀξίως τὸν ἐν τῇ διεθνῇ ἐπιστήμῃ σημαντικώτατον αὐτοῦ ἀγῶνα. Ἀκόμη προσφάτως ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Ἀκαδημίᾳ ὁ συνάδελφος κ. Δοντῆς ἐπαρουσίασεν ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς 28ης Φεβρουαρίου τοῦ παρόντος ἔτους τὸν συμπεπικνωμένον αὐτοῦ τόμον *Die gonorrhoeische Infektion der Genitalorgane* (1934) τὸν ἐκδοθέντα ἐν τῷ παγκοσμίῳ φήμῃς Ἐγχειριδίᾳ *Handbuch der Gynäkologie* τοῦ Καθηγητοῦ W. Stoeckel, ὅπου εἶχε προηγουμένως ἐκδοθῆ καὶ ὁ τόμος *Die akuten und chronischen Infektionen der Genitalorgane* (1933). Ἐὰν ἡ μοῖρα ἐπέτρεπεν εἰς αὐτὸν νὰ ζήσῃ μακρότερον θὰ ἐπλούτιζε τὴν ἐπιστήμην καὶ δι' ἄλλων ἔργων, ἡ δὲ φιlanθρωπία του θὰ ἐνηργεῖτο περισσοτέρως, ἀλλ' ἡ φήμη του δὲν εἶχεν ἀνάγκην μείζονος ἐπεκτάσεως. Τὸ ἔργον τῆς ζωῆς του εἶναι συμπεπληρωμένον.

Οἱ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἀξίως δρῶντες Ἕλληνες ἐπιστήμονες καὶ ἀπὸ περιόπτων θέσεων διαχέοντες ἀνὰ τὸν κόσμον τὸν ἀλλογενῆ τὴν ἀρτίαν αὐτῶν ἐπιστήμην ἀποτελοῦσι διὰ τὴν ἡμετέραν πατρίδα ἀνυπολογίστους ἠθικοὺς θησαυροὺς καὶ ἀκλονήτους στύλους τοῦ ὀνόματος αὐτῆς. Διὰ τοῦτο ἐξαιρέτως λυπούμεθα, ὅταν τοιοῦτοι ἄνδρες ἐκλείπωσι καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις καθίσταται πρὸς καιρὸν ἀμυδρότερον. Εἶθε τὸ παράδειγμα τοῦ Οἰκονόμου καὶ τοῦ Μπούκουρα νὰ παρορμήσῃ πρὸς νέαν συνέχειαν.

Ἐκ τῶν Ξένων ἡμῶν ἐταίρων ἐξέλιπεν ὁ ἐπιφανὴς Ὁλλανδὸς ἐπιστήμων *Hugo de Vries*, ὁ παγκοσμίου φήμῃς Βοτανικός, τοῦ ὁποίου αἱ περὶ τῶν ἀποτόμων μεταβολῶν τῶν ὁργανισμῶν ἔρευναι ἐσημείωσαν σημαντικώτατον σταθμὸν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ ἔδωκαν ὥθησιν πρὸς νέας κατευθύνσεις ἐξευγενισμοῦ καὶ δημιουργίας ποικιλιῶν τῶν βοτανικῶν εἰδῶν.

Ἄλλ' ἰδιαίτερος ἐλύπησε τοὺς Ἕλληνας ὁ θάνατος τοῦ ἀκραιφνοῦς φίλου τῆς Ἑλλάδος καὶ κορυφαίου Γάλλου Ἑλληνιστοῦ *Maurice Croiset* ἐκ τῶν πρώτων Ξένων ἐταίρων τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

Τὸ ὄνομα τοῦ *Maurice Croiset* ἐπῆρξεν ἐν Γαλλίᾳ συνδεδεμένον πρὸς περίοδον ἀκμῆς τῶν Ἑλληνικῶν μελετῶν, οὐδεὶς δὲ μνημονεύων τὴν περίοδον ταύτην δύναται νὰ λησμονήσῃ ποίαν δημιουργὸν ὤθησιν παρέσχον κατὰ ταύτην καὶ ὁ Μανρίκιος καὶ ὁ πρεσβύτερος αὐτοῦ καὶ ἐπιφανέστατος ἀδελφὸς Ἀλφρέδος *Croiset*.

Καὶ ἐὰν οὐδὲν ἄλλο εἶχον ἐπιστημονικῶς διαπράξει οἱ πνευματικοὶ οὗτοι Διόσκουροι, θὰ ἤρκει ἡ πολύτομος αὐτῶν Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Λογοτεχνίας, ὅπως στερεώσῃ τὴν φήμην αὐτῶν καὶ ὡς φιλολόγων γραμματολόγων καὶ ὡς καλλιτεχνῶν τοῦ λόγου, μετὰ θαυμαστῆς χάριτος διαγραφόντων τὸν πνευματικὸν βίον τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Τὸ βιβλίον τοῦτο οὐχὶ μόνον ἐπῆρξεν ἀξιόλογον βοήθημα τῶν ἐδικῶν φιλολόγων, ἀλλὰ καὶ εὐρύτερον ὠφέλησε διὰ τῆς προσελκύσεως νέων φίλων τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καθόλου.

Ἀλλὰ καὶ τὰ περὶ τοῦ Δημοσθένους καὶ τὸ περὶ τοῦ Λουκιανοῦ καὶ τὸ περὶ τοῦ Ἀριστοφάνους καὶ τῶν ἐν Ἀθήναις κομμάτων καὶ τὸ περὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὸ περὶ Αἰσχύλου ἔργον του καὶ αἱ κριτικαὶ καὶ ἐρμηνευτικαὶ ἐκδόσεις συγγραφέων καὶ ἄλλαι αὐτοῦ ἐργασίαι τάσσουνσι τὸν Μανρίκιον *Croiset* εἰς τὴν κορυφαίαν παράταξιν τῶν Γάλλων φιλολόγων καὶ τῶν διεθνoῦς κύρους ἐπιστημόνων.

Παρὰ τοὺς σοφοὺς τούτους συνεργάτας ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν αἰσθάνεται τὴν ἐδλαβὴν ὑποχρέωσιν, ὅπως ἐκφράσῃ ἐνταῦθα τὰ εὐγνώμονα αὐτῆς αἰσθήματα πρὸς τὴν μνήμην ὑπερόχου Ἑλληνίδος, τῆς Οὐρανίας Κωνσταντινίδου, τῆς ὁποίας ἡ μεγάλη πρὸς τὸ ἔργον τῆς Ἀκαδημίας ἐκτίμησις καὶ ἐμπιστοσύνη ἀπεκαλύφθη διὰ τῆς μετὰ θάνατον γνωσθείσης διαθήκης αὐτῆς.

Καταλείπουσα σημαντικωτάτην περιουσίαν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ἡ αείμνηστος Κωνσταντινίδου, ὅπως ἐκ τῶν εἰσοδημάτων αὐτῆς ἀποστέλλωνται εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν νεαροὶ καλλιτέχναι πρὸς τελειοποίησιν ἐν τῇ γλυπτικῇ καὶ τῇ ζωγραφικῇ, ἐξαίρεται εἰς μεγάλην εὐεργέτιδα τοῦ ἡμετέρου καθιδρύματος καὶ καταλαμβάνει ἐν τῷ Πανελληνίῳ συνόλῳ περιφανῇ θέσιν ἐθνικῆς γυναικός.

Ἡ Οὐρανία Κωνσταντινίδου διὰ τῆς διαθήκης αὐτῆς συνεχίζει ὥραϊαν ἐθνικὴν παράδοσιν, ἣτις ἄλλοτε παρεῖχε συχνότερα παραδείγματα ἀφοσιώσεως εἰς τὴν ἰδέαν τῆς θεραπείας τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν. Τὸ παράδειγμα τῆς νέας εὐεργέτιδος τῆς Ἀκαδημίας ἄς χρησιμεύσῃ ὡς ἔναυσμα νέας σειρᾶς ἐνισχύσεων τῆς πνευματικῆς λαμπαδηδρομίας τοῦ ἔθνους.

Πρὸς συμπλήρωσιν κενῆς ἑδρας τῆς νέας Ἑλληνικῆς λογοτεχνίας ἐν τῇ Β' τάξει

ἐξελέγη ὑπὸ τῆς ὁλομελείας τῆς Ἀκαδημίας ὁ διακεκριμένος λογοτέχνης καὶ δραματικός συγγραφεὺς κ. Σπυρίδων Μελάς, τοῦ ὁποίου ἀπεκδεχόμεθα γόνιμον τὴν δραῶσιν καὶ ἐντὸς τοῦ καθιδρύματος τούτου.

Ἐκ τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ Ἑλλήνων ἐπιστημόνων ἐγένοντο ἀντεπιστέλλοντα μέλη ὁ ἐν Βιέννῃ Καθηγητὴς Κωνσταντῖνος Μπούκουρας καὶ ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει χειρουργὸς Θωμᾶς Σγουρδαῖος, τοὺς ὁποίους ἤδη καὶ ἀπωλέσαμεν.

Πρὸς τούτοις ἡ Ἀκαδημία ἐξέλεξε κατὰ τὸ 1935 ἀντεπιστέλλον αὐτῆς μέλος τὸν ἐν Καίρῳ διαπρεπῇ ἐπιστήμονα κ. Θεόδωρον Παππαῖωάννου, τοῦ ὁποίου ἡ ἐν Αἰγύπτῳ καθόλου ἰατρικὴ δρᾶσις ἀπὸ τε πρωτοτύπου ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως καὶ ἀπὸ πρακτικῆς ἰατρικῆς ἐξασκήσεως τιμᾷ τὸ Ἑλληνικὸν ὄνομα.

Ἐκ τῶν ἀλλοδαπῶν ἐπιστημόνων ἡ Ἀκαδημία κατέλεξεν εἰς τοὺς ἀντεπιστέλλοντας αὐτῆς ἐταίρους τὸν ἐν Παρισίοις διαπρεπῇ Καθηγητὴν τῶν Μαθηματικῶν καὶ διευθυντὴν τῆς *École Normale Supérieure* κ. Ἐρνέστον Vessiot.

Τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον τῆς Ἀκαδημίας κατὰ τὸ ἔτος 1935 εἶναι κατατεθειμένον εἰς τὰ δημοσιεύματα αὐτῆς ἥτοι εἰς τὰ Πρακτικὰ καὶ εἰς τὰς Πραγματείας.

Ἀνακοινώσεις ἐγένοντο ἐν ὄλῳ 82, ἐξ ὧν 27 μὲν προέρχονται ἐξ ἡμετέρων Ἀκαδημαϊκῶν καὶ προσέδρων μελῶν, 52 δὲ ἐγένοντο δι' αὐτῶν, μία δὲ ἀδιοπροσώπως ὑπὸ μὴ μέλους τῆς Ἀκαδημίας, 2 δὲ ὑπὸ ξένων ἐταίρων καὶ ἀντεπιστελλόντων μελῶν.

Ἐκ τῶν δημοσιευμάτων τῆς Ἀκαδημίας συμπληροῦται μετ' οὐ πολὺν ὁ τοῦ ἔτους 1935 τόμος τῶν Πρακτικῶν, τῶν δὲ Πραγματειῶν εὐρίσκεται ὑπὸ ἐκτύπωσιν ὁ τρίτος τόμος.

Ὅγκωδὴ τόμον τῶν Πραγματειῶν ἀπετέλεσεν ὁ ἐκδοθεὶς τόμος τῶν πινάκων τοῦ πολυτίμου ἔργου τοῦ συναδέλφου κ. Γ. Σωτηρίου Περὶ τῶν βυζαντινῶν μνημείων τῆς Κύπρου, τοῦ ὁποίου καὶ ἡ ἐθνικὴ σημασία δὲν δύναται νὰ διαφεύγῃ οὐδένα. Ἡ Ἀκαδημία αἰσθάνεται ὑποχρέωσιν νὰ ἐκφράσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτῆς πρὸς τὴν διευκολύνασαν τὴν παρασκευὴν τῶν φωτογραφιῶν καὶ τὴν ἐπιτόπιον μελέτην τοῦ συγγραφέως Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλληνικῆς μεγαλονήσου.

Ὅταν προσεχῶς ἐκδοθῇ καὶ ὁ περιέχων τὸ ἐπιστημονικὸν κείμενον τόμος, τότε θὰ ἐξαρθῇ ἔτι μᾶλλον ἡ σημασία τοῦ ἔργου καὶ ἡ συμβολὴ αὐτοῦ εἰς τὴν διεθνή ἐπιστήμην.

Τῶν Μνημείων τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας εὐρίσκεται ὑπὸ ἐκτύπωσιν τὸ α'. τεῦχος τοῦ Β' τόμου, περιλαμβάνον συνέχειαν τῶν ἀνεκδότων Κρητικῶν ἐγγράφων τοῦ ἀρχείου τῆς Βενετίας κατ' ἐκδοσιν τοῦ κ. Σπυρ. Θεοτόκη, δαπάναις δὲ τῆς Κυρίας Ἑλένης Βενιζέλου.

Τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς νέας Ἑλληνικῆς γλώσσης ἐκτυποῦται ὁ δεῦτερος τόμος, περιλαμβάνων τὸ ὑπόλοιπον τοῦ στοιχείου Α. Ἡ εὐμενεστάτη

ἐπιστημονικὴ ὑποδοχή, τῆς ὁποίας ἔτυχεν ὁ πέρυσιν ἐκδοθεὶς πρῶτος τόμος τοῦ ἔργου, ἐνισχύει ἡμᾶς ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι ἡ Ἑλλὰς προσφέρει εἰς τὴν διεθνή ἐπιστήμην ἀξιολογώτατον βοήθημα, καρπὸν δὲ ἀντάξιον καὶ τῆς καταβαλλομένης δαπάνης καὶ τῶν κόπων τῶν συντακτῶν αὐτοῦ.

Τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης ὁ δεύτερος τόμος ὁ περιέχων τὸ Περὶ ποιητικῆς ἔργον τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ ὁ τρίτος τόμος ὁ περιλαμβάνων τὸ Συμπόσιον τῶν ἐπὶ σοφῶν τοῦ Πλουτάρχου μέλλουσι νὰ ἐκδοθῶσιν ἐντὸς ὀλίγου χρόνου, ἐλπίζομεν δὲ ὅτι θὰ ἐλκύσωσι καὶ οὗτοι ὅσους ἀναγνώστας εἶχε καὶ ὁ πρῶτος τόμος τῆς βιβλιοθήκης, ὁ εὐρύτατα διαδόσας τὸ Συμπόσιον τοῦ Πλάτωνος καὶ πλησιάζων πρὸς νέαν ἔκδοσιν.

Τὸ Περὶ ποιητικῆς τοῦ Ἀριστοτέλους ὀφείλεται εἰς τὸν ἀείμνηστον συνάδελφον Σίμον Μενάρδον καὶ τὸν κ. Ἰω. Σκουτρήν, τὸ δὲ Συμπόσιον τῶν ἐπὶ σοφῶν τοῦ Πλουτάρχου ἔτυχε τῆς πρὸς ἔκδοσιν ἐπεξεργασίας τοῦ κ. Ἑμμανουὴλ Δανίδ.

Ἡ Ἑλληνικὴ Βιβλιοθήκη πλουτιζομένη κατ' ὀλίγον διὰ νέων τόμων μετὰ προσοχῆς καὶ ἐπιστήμης ἐκδιδομένων θὰ ἀποβῇ ἀσφαλῶς σημαντικὸς παράγων τῆς μορφώσεως τοῦ ἔθνους διὰ τῆς προσφορᾶς θαυμαστῶν προϊόντων τοῦ ἀμαράντου ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πνεύματος.

Ἐν τῇ σειρᾷ τῶν ἐκδόσεων τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς λογοτεχνίας ἀπεφασίσθη ἡ κριτικὴ ἔκδοσις τῶν Ἀπάντων τοῦ Λιονυσίου Σολωμοῦ, ἥρχισε δὲ ἤδη ἡ προπαρασκευὴ τῆς ἐκδόσεως ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Ἱστορικοῦ ἀρχείου τῆς Κρήτης καὶ διδάκτορος τῆς φιλολογίας κ. Ν. Τωμαδάκη, ὅστις διὰ τῶν μέχρι τοῦδε δημοσιευθεισῶν περὶ τοῦ Σολωμοῦ ἐργασιῶν του ἔδειξεν ὅτι ἔχει τὰ ἀπαιτούμενα ἐφόδια πρὸς διεξαγωγὴν τοιαύτης φιλολογικῆς ἐργασίας. Παρὰ τὴν κριτικὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ κειμένου καὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν σχετικῶν πρὸς τοῦτο ζητημάτων, ἡ ἔκδοσις θέλει ἐπεκταθῇ καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ποικίλων ζητημάτων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸν ὅλον βίον τοῦ ποιητοῦ, προβλέπεται δὲ πρὸς τοῦτο ἡ συμμετοχὴ καὶ ἄλλων ἀνδρῶν περὶ τὸν Σολωμὸν ἀσχοληθέντων.

Ἦδη ὁ διακεκριμένος καθηγητὴς τῆς Ἰταλικῆς λογοτεχνίας κ. Biagi ἀνέλαβε νὰ παράσχῃ σημαντικὴν συμβολὴν εἰς τὴν ἔκδοσιν διὰ πραγματείας περὶ τοῦ Σολωμοῦ καὶ τῶν σχέσεων αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Ἰταλικὴν λογοτεχνίαν ἐπὶ τῇ βάσει νέων πηγῶν.

Ἡ βιβλιοθήκη τῆς Ἀκαδημίας ηὐξήθη καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1935 διὰ τῆς προσθήκης 1062 τόμων προερχομένων ἐξ ἀνταλλαγῆς πρὸς τὰ ἡμέτερα δημοσιεύματα καὶ ἐκ μικρῶν δωρεῶν.

Σημαντικὴν ἐπαύξησιν ἔσχεν ἡ βιβλιοθήκη διὰ τῆς πλουσίας δωρεᾶς τοῦ ἀει-

μνήστου συναδέλφου Ἀνδρεάδου, τῆς ὁποίας μέγα μέρος εἶχουμεν δεχθῆ ζῶντος ἤδη ἀκόμη ἐκείνου, τὸ δὲ ἐπόλοιπον μετὰ θάνατον.

Ὁ ὀλίκος ἀριθμὸς τῶν βιβλίων Ἑμμανουήλ Ροΐδου (ἐκ δωρεᾶς Ἀνδρεάδου) ἀνῆλθεν εἰς ὀκτακοσίους ἐνενήκοντα ἑπτὰ τόμους.

Ἀξιόλογος ὡσαύτως ὑπῆρξεν ἡ ἐκ 516 τόμων νομικὴ βιβλιοθήκη τοῦ προῶτως ἀποθανόντος Κυπρίου δικηγόρου Σόλωνος Θεοδότου, τὴν ὁποίαν ἡ εὐγενὴς σύζυγός του καὶ ἡ οἰκογένεια Θεοφάνους Θεοδότου προσήνεγκον πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν καὶ δὴ πρὸς τὸ Ἀρχεῖον Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ δικαίου. Ἡ Ἀκαδημία θεωρεῖ καθήκον αὐτῆς, ὅπως καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου ἐκφράσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην της πρὸς τοὺς εὐγενεῖς δωρητάς, οἵτινες προσέφερον μετὰ τῶν βιβλίων καὶ τὰς καλὰς δοῦντας θήκας.

Ὡσαύτως ἡ σύζυγος τοῦ ἀποθανόντος ἀξίου συντάκτου τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ Στυλιανοῦ Δεινᾶκη προσέφερεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τὴν μικρὰν βιβλιοθήκην τοῦ συζύγου της. Ἡ Ἀκαδημία εὐχαριστεῖ θερμῶς τὴν δωρήτριαν καὶ τιμᾷ τὴν μνήμην τοῦ συνεργάτου τοῦ Λεξικοῦ.

Ὁ κ. Ἱπποκράτης Καραβίας συνεχίζων τὴν πρὸς τὴν Ἀκαδημίαν φιλίαν του ἀπέστειλε διὰ τὴν βιβλιοθήκην νέαν σειρὰν λόγων τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας πρὸς συμπλήρωσιν τῆς περυσινῆς σημαντικῆς αὐτοῦ δωρεᾶς ὡς καὶ δυσεύρετον τόμον τῆς Ἱστορίας τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας ὑπὸ *Pelisson* καὶ *D'Olivet* μετ' εἰσαγωγῆς τοῦ *Ch. L. Livet*, 1858. Ἡ βιβλιοθήκη τῆς Ἀκαδημίας εἶναι εὐγνώμων εἰς τὸν κ. Καραβίαν διὰ τὴν συνεχιζομένην στοργήν του.

Ἡ ἀνασκόπησις τῆς ὅλης καταστάσεως τῆς βιβλιοθήκης εἰς ποσὸν ἐπιτρέπει κατὰ τὴν σημερινὴν δεκάτην λογοδοσίαν νὰ διαπιστώσωμεν ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν τόμων αὐτῆς ἀνῆλθεν εἰς 18115.

Τὸ ἔργον τῶν προσηρημένων εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ἐπιστημονικῶν Ἀρχείων ὑπῆρξε κατὰ τὸ διαρρεῦσαν ἔτος τὸ ἐξῆς.

Τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης κατὰ τὸ 1935 ἡσχολήθη περὶ τὴν προπαρασκευὴν τῆς ἐκτυπώσεως τοῦ δευτέρου τόμου τοῦ Λεξικοῦ, τοῦ ὁποίου ἐξετυπώθησαν ἤδη δέκα πέντε τυπογραφικὰ φύλλα μετὰ τῆς αὐτῆς ἀκριβείας καὶ ἐπιμελείας, μεθ' ἧς ἐξεδόθη καὶ ὁ διεθνῶς ἐπαινεθεὶς ἀπὸ τε ἐπιστημονικῆς ἀπόψεως καὶ ἀπὸ ἀπόψεως τυπογραφικῆς ἐμφανίσεως πρῶτος τόμος. Ὅσοι εἶδον τὸν πρῶτον τόμον θὰ ἀντελήφθησαν πόση ἐργασία ἀπαιτεῖται πρὸς ἔκδοσιν τοιούτων ἔργων ἐπιστημονικῆς ἀκριβολογίας καὶ ποίαν σχολαστικὴν προσοχὴν ὀφείλομεν νὰ καταβάλλωμεν κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἐκτυπώσεως.

Ἡ κυριωτέρα ἐργασία τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Λεξικοῦ παρὰ τὴν τύπωσιν ὑπῆρξεν

ἢ ἀποδελτίωσις ἐντύπων καὶ χειρογράφων, ἥτοι βιβλίων μὲν τεσσαράκοντα καὶ ἑνός, χειρογράφων δέ ἑπτά.

Ὡσαύτως ἐγένετο καὶ ἡ κατάταξις τοῦ νέου ἀρχείου ἀπὸ τοῦ Β μέχρι τοῦ Ω. Κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας ἐγένοντο δύο γλωσσικαὶ ἀποστολαὶ συντακτῶν, μία μὲν εἰς Κέρκυραν ἄλλη δὲ εἰς Κύθηρα. Καὶ ὁ κ. Γεωργακάς καὶ ὁ κ. Ποῦλος συνεκόμισαν ἱκανὸν ὑλικόν.

Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Ἀρχείου ἐπλουτίσθη διὰ 17 νέων βιβλίων καὶ φυλλαδίων.

Τὸ Λαογραφικὸν Ἀρχεῖον προήγαγε καὶ κατὰ τὸ 1935 τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ παρὰ τὸ ὀλιγάριθμον τοῦ προσωπικοῦ, τὸ ὅποιον κατέστησεν ὀλιγαριθμότερον μακρὰ καὶ βαρεῖα ἀσθένεια τοῦ Διευθυντοῦ κ. Φουρίκη, μακρὰ ὥσαύτως ἀσθένεια τοῦ τακτικοῦ ταξινομοῦ κ. Πολίτου καὶ τέλος ἡ ἀποχώρησις τοῦ ἐκτάκτου ὑπαλλήλου κ. Λουκοπούλου.

Τὸ Ἀρχεῖον ἐπλουτίσθη διὰ νέου ἀνεκδότου ὑλικοῦ τοῦ τε Κωνστ. Λαζαροῦ καὶ τοῦ κ. Λουκοπούλου. Ὁ κ. Λουκόπουλος συνεκόμισε τὸ νέον ὑλικὸν κατὰ τὴν διάρκειαν διμήνου ἀποστολῆς του εἰς τὰς Μακεδονικὰς περιοχὰς Ῥουμλικίου καὶ Πιερίας, περιλαμβάνεται δὲ τοῦτο εἰς 1025 σελίδας τετραδίου.

Ἡ εἰδικὴ βιβλιοθήκη τοῦ Ἀρχείου ἀπέκτησεν ἔξοσι τρία νέα βιβλία.

Ἡ ἐν τῷ Ἀρχεῖῳ ἐπιστημονικὴ ἐργασία περιστράφη περὶ τὴν ὀριστικὴν ταξινομήσιν τοῦ περὶ τοῦ ἀλιευτικοῦ βίου ὑλικοῦ προήχθη δὲ ἱκανὸν ἡ ταξινομήσις τῶν εἰς τὸν ναυτικὸν καὶ τὸν γεωργικὸν βίον ἀναφερομένων εἰδήσεων ὑπὸ τοῦ κ. Φουρίκη.

Ὑπὸ τοῦ κ. Πολίτου ἐγένετο συνέχεια τῆς ταξινομήσεως τῶν κλέφτικων ἁσμάτων, ἀρχὴ τῆς ταξινομήσεως τῶν ἐρωτικῶν καὶ σατιρικῶν καὶ ἀποδελτίωσις τῶν ἐν τῷ ΙΑ' τόμῳ τῆς Λαογραφίας.

Ὁ ὑπὸ τοῦ κ. Μέγα συντασσόμενος ἐπιστημονικὸς κατάλογος τῶν παραμυθίων κατὰ τὸ σύστημα τοῦ Antti Aarne προήχθη κατὰ πολὺν ταξινομηθέντων τῶν παραμυθίων τῶν περιεχομένων εἰς 16 τόμους διαφόρων δημοσιευμάτων.

Ὡσαύτως ἐγένετο ἀποδελτίωσις ποικίλου ὑλικοῦ ὑπὸ τοῦ κ. Λουκοπούλου.

Τὸ Ἀρχεῖον Ἱστορίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Δικαίου ἡσχολήθη περὶ τὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ παλαιότερου ἀποδελτιωθέντος ὑλικοῦ καὶ περὶ τὴν ἀποδελτίωσιν νέου ὑλικοῦ νομικοῦ ἀποκειμένου παρὰ διαφόροις σχολιασταῖς, ἔξ τὸν ἀριθμὸν, παρὰ τῷ Καισαρίῳ καὶ εἰς διάφορα Ἀγιολογικὰ μνημεῖα. Ὡσαύτως ἀντεγράφη καὶ Νομοκάνων τοῦ 17^{ου} αἰῶνος εὐρισκόμενος εἰς χεῖρας ιδιώτου.

Κατὰ τὴν ἐκθεσὶν τοῦ διευθυντοῦ τοῦ Ἀρχείου κ. Τορναραίτου εἶναι ἤδη ἔτοιμον πρὸς δημοσίευσιν μέγα μέρος τοῦ ταξινομηθέντος ὑλικοῦ Βυζαντινῶν πηγῶν μὴ νομικῶν περὶ δικαίου. Προχωρεῖ δὲ καὶ ἡ ταξινομήσις τοῦ Ἀγιολογικοῦ νομικοῦ ὑλικοῦ, ὥστε μετ' οὐ πολὺν μακρὸν χρόνον γὰ καταστή δυνατὴ ἡ παροχὴ δείγματος

καὶ τῶν ἀξιολόγων τούτων πηγῶν δικαίον κατὰ τὸ διάγραμμα, τὸ ὁποῖον ἔχει συντάξει ἢ διεύθυνσις τοῦ Ἀρχείου.

Αυστηρῶς δὲν δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν μείζονας ἀξιώσεις παρὰ τοῦ σχεδὸν μονομελοῦς Ἀρχείου τοῦ Δικαίου, τὸ ὁποῖον παρὰ τὴν εἰδικότητα καὶ τὴν ἰκανότητα τοῦ Διευθυντοῦ ὥς καὶ τὴν προθυμίαν τοῦ γραφέως δὲν δύναται νὰ διαπράξῃ θαύματα.

Τὸ Μεσαιωνικὸν Ἀρχεῖον κατὰ τὸ 1935 ἐξηκολούθησε τὴν ἀποδελίωσιν μεσαιωνικῶν κειμένων περιλαμβανομένων εἰς δέκα πέντε τόμους τῶν μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως χρόνων.

Ὡς πρὸς δημοσίευσιν δὲν εἶναι ἀκόμη δυνατὸν νὰ παρασκευασθῇ, διότι προέχει ἐπὶ τοῦ παρόντος ἡ συλλογὴ ταύτης ἐκ τῆς διασποράς.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἔκτασις τῆς ὕλης ταύτης εἶναι μεγάλη, δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ προκριθῇ ἡ τμηματικὴ ἐπεξεργασία αὐτῆς πρὸς ἔκδοσιν μερικωτέρων λεξικῶν.

Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος οὐδεμία ἀτυχῶς ἐγένετο ἐργασία ἐν τῷ δαπάναις τοῦ Κου καὶ τῆς Κας Π. Ζ. Ἀριστόφρονος, ἐξ ὀνόματος δὲ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἀνασκαπτομένῳ χώρῳ πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς ἀρχαίας Πλατωνικῆς Ἀκαδημίας. Ἡ ματαιώσις τῆς σπουδαιότητος ταύτης ἀνασκαφῆς, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἱερὰν ὑποχρέωσιν διὰ τὴν νέαν Ἀκαδημίαν τῶν Ἀθηνῶν, δὲν ὀφείλεται οὔτε εἰς τὸν ἐμπνευσμένον χορηγὸν οὔτε εἰς τὴν ἡμετέραν Ἀκαδημίαν, ἀλλ' εἰς τοπικὰ ἐμπόδια, τὰ ὁποῖα ἐνταῖον θὰ ἦτο νὰ ἀπομακρύνῃ ἡ Κυβέρνησις.

Κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος τῇ ἀξίᾳ πάσης ἐξάρσεως καὶ ἐπιμόνῳ πρωτοβουλίᾳ τοῦ προέδρου κ. Κατσαρᾷ κατεβλήθη καὶ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἀκαδημίας προσπάθεια πρὸς σχηματισμὸν εἰδικοῦ κεφαλαίου προωρισμένου δι' ἐπιστημονικὰς ἐρεῦνας, δι' ἧς ἔχομεν ἡθικὴν ὑποχρέωσιν ἐξ αὐτῆς τῆς ἐπιστημονικῆς ὑποστάσεως τοῦ ἡμετέρου καθιδρύματος. Μολονότι δὲν δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι συνετελέσαμεν θαύματα, ἐν τούτοις εἴμεθα εὐτυχεῖς διότι ἐγένετο τὸ πρῶτον βῆμα, εἴμεθα δὲ εὐγνώμονες πρὸς τὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος, διότι ἀντελήφθη τὴν σημασίαν τοῦ πράγματος καὶ ἀπήντησεν εἰς τὴν ἐκκλήσιν ἡμῶν ἔστω καὶ διὰ τοῦ περιωρισμένου ποσοῦ τῶν τριάκοντα χιλιάδων ἐτησίως. Ὡσαύτως ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα ἔθεσε πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον δρ. 10000 ἐφ' ἅπαξ.

ΑΠΟΝΕΜΟΜΕΝΑ ΒΡΑΒΕΙΑ

Συμπληροῦσα τὸ ἴδιον αὐτῆς ἐπιστημονικὸν ἔργον ἡ Ἀκαδημία καὶ ἐνισχύουσα πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς προαγωγὴν τῶν Ἐπιστημῶν καὶ τῶν Τεχνῶν ὥς καὶ τῆς ὅλης ἐθνικῆς οἰκονομίας ἀπονέμει καὶ ἐφέτος τὰ ἑξῆς βραβεῖα.

Μετὰ γνώμην τῆς Α' τάξεως:

1ον Τὸ ἐκ 30000 δρ. βραβεῖον Δημητρίου καὶ Ἀνθῆς Αἰγινίτου προ-

οριζόμενον εἰς κοινότητος ἢ συνεταιρισμοὺς ἢ σωματεῖα ἢ ιδιώτας, οὔτινες ἐντὸς τῶν τριῶν τελευταίων ἐτῶν ἀπεξήρσαν ἀποτελεσματικῶς μικρὰ ἔλη ἐκτάσεως οὐχὶ κατωτέρας τῶν 100 στρεμμάτων καὶ ἀπέδωσαν αὐτὰ εἰς τὴν γεωργίαν — κατενεμήθη εἰς δύο βραβεῖα καὶ ἀπενεμήθη ἕξ αὐτοῦ :

α' *Πρῶτον βραβεῖον* ἐκ δρ. 25000 εἰς τὴν *Κοινότητα Πλατάνου* τῆς ἐπαρχίας Ἀλμυροῦ, διότι οὐχὶ μόνον ἀπεξήρσαν καὶ ἀπέδωκεν εἰς τὴν γεωργίαν 2500 στρέμματα, ἀλλὰ καὶ ἀπήλλαξε τοὺς κατοίκους τοῦ κινδύνου τὸν ὅποιον προεκάλει ἡ ἐκτεταμένη νοσογόνος ἐστία.

β' *Δεύτερον βραβεῖον* δρ. 5000 εἰς τὸν κ. *Λημ. Κυριακίδη* ν, διότι συστηματικῶς ἐργασθεὶς ἐν τῷ ἀγροκτήματι Βάλτω Ραϊγίου ἀπεξήρσαν καὶ ἀπέδωκεν εἰς τὴν γεωργικὴν καλλιέργειαν 1250 στρέμματα, κατεσκεύασε δὲ ἀξιόλογα ἀρδευτικὰ ἔργα καὶ ἐξυγίανε τὴν ὅλην περιφέρειαν ταύτην.

2ον Τὸ ἐκ 20000 δρ. δασικὸν βραβεῖον Ἑμμανουὴλ *Μπενάκη* κατανέμεται ὥς ἑξῆς :

α' *Βραβεῖον* 4000 δρ. εἰς τὸν Ἑπαγγελματικὸν *Σύλλογον Ζυθεστιάτορων Τριπόλεως*, διότι ἀπὸ 18 ἐτῶν ἀθορύβως ἐργαζόμενος ἐνεργεῖ ἀναδασώσεις διὰ προσωπικῆς ἐργασίας τῶν μελῶν του, βιοπαλαιστῶν καὶ ἀνθρώπων τῶν λαϊκῶν τάξεων, εἰς τὴν ἔξωθεν τῆς Τριπόλεως θέσιν «*Μαθηθανασάκος*», ἡγόρασε δὲ πρὸς τοῦτο καὶ ιδιωτικὰ κτήματα δι' εἰσφορῶν τῶν μελῶν αὐτοῦ.

β' *Βραβεῖον* δρ. 4000 εἰς τὴν *Κοινότητα Ἐληῆς Ὁρεστιάδος*, διότι διὰ 40000 ὕδροχαρῶν δένδρων λεύκης καὶ ἱτέας καὶ διὰ προσωπικῆς ἐργασίας τῶν κατοίκων ἀνεδάσωσεν ἔκτασιν 180 περίπου στρεμμάτων.

γ' *Βραβεῖον* δρ. 4000 εἰς τὴν *Κοινότητα Πλάτης Ὁρεστιάδος*, διότι διὰ προσωπικῆς ἐργασίας ἀνεδάσωσεν ἔκτασιν 250 στρεμμάτων χρησιμοποίησας 60000 ὕδροχαρῶν δένδρων.

δ' *Βραβεῖον* δρ. 2000 εἰς τὸν *Λῆμον Ν. Κοκκινιάς*, διότι ἀνεδάσωσε τὸν λόφον τῆς δεξαμενῆς ἐκτάσεως 100 περίπου στρεμμάτων, διατηρεῖ δασικὸν φυτόριον καὶ κηρύσσει τὴν ἰδέαν τοῦ πρασίνου, ὅσον ὅλγροι δῆμοι καὶ κοινότητες τῆς Ἑλλάδος.

ε' *Βραβεῖον* 2000 δρ. εἰς τὴν *Κοινότητα Καστανεῶν* τῆς Ὁρεστιάδος, διότι διὰ προσωπικῆς ἐργασίας τῶν κατοίκων ἀνεδάσωσεν ἔκτασιν 100 στρεμμάτων χρησιμοποίησας πρὸς τοῦτο 25000 ὕδροχαρῶν δένδρων.

Ϝ *Βραβεῖον* δρ. 2000 εἰς τὸν *Σύλλογον Φιλοδένδρων Ριζῶν Τριπόλεως* ἢ «*Ἀγία Μαρίνα*», διότι δι' ἰδίων δαπανῶν ἀνεδάσωσεν ἔκτασιν τριακοσίων (300) στρεμμάτων φυτεύσας ἐπιτυχῶς περὶ τὰς 10000 φυτωρίων πεύκης καὶ κυπαρίσσου.

ζ' *Βραβεῖον* 2000 δρ. εἰς τὸ *Δημοτικὸν σχολεῖον*, τὴν *Κοινότητα*

καὶ τὸ Σωματεῖον «Ἅγιος Ἰωάννης» Μαυρικίου-Τριπόλεως, διότι διὰ προσωπικῆς ἐργασίας τῶν μαθητῶν καὶ τῶν μελῶν τῶν ἀνεδάσωσαν τριάκοντα περίπου στρέμματα.

3ον Τὸ ἐκ δρ. 10000 βραβεῖον τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς διδόμενον εἰς βιομηχανίας συντελούσας εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ βελτίωσιν τῆς γεωργίας, ἀπονέμεται εἰς τὴν Ἀνώνυμον Ἑλληνικὴν Ἐταιρείαν Κονσερβῶν «Κύκνος», διότι πρώτη αὐτὴ ἐνεκαίνισεν ἐν Ἑλλάδι τὰς τοιαύτας βιομηχανίας καὶ διὰ συστηματικῆς ἐργασίας προήγαγε τὸ ἔργον αὐτῆς, συντελέσασα καὶ εἰς τὴν αὔξησιν τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς, διέδωκε δὲ τὰ προϊόντα αὐτῆς μέχρι τῆς Ἰαπωνίας, ἥτις εὐρὺς χρησιμοποιοῖ αὐτά.

4ον Τὸ ἐκ δρ. 6500 τῆς Ἐταιρείας Χημικῶν Προϊόντων καὶ Λιπασμάτων διὰ τὴν ἐπέκτασιν τῆς καλλιεργείας ἐσπεριδοειδῶν ἐν Πελοποννήσῳ ἀπονέμεται εἰς τὸν ἐν Καλάμας κ. Παναγιώτην Ἀλεξ. Ἀποστολάκη, διότι ἔκτασιν τετρακοσίων στρεμμάτων ἄγονον καὶ ἀμμώδη παρὰ τὸ ἔλος κατέστησε δι' ἀποστραγίσεως καὶ ἄλλων μέσων πρόσφορον πρὸς δενδροκομίαν, διὰ κτιστοῦ δὲ δικτύου ἀρδεύσεως ἐχρησιμοποίησε τὸ ὕδωρ τοῦ ἔλους καὶ κατέστησεν αὐτὴν ἀρδεύσιμον. Κατὰ τὴν τελευταίαν διετίαν ἐφύτευσε 5200 νεραντζέας, ἐκ τῶν ὁποίων 1500 ἐνεβολιάσθησαν δι' ἐκλεκτῶν ποικιλιῶν πορτοκαλλέας καὶ λεμονέας.

Τὸ ἐκ 10000 δρ. βραβεῖον Ἐμμανουὴλ Μπενάκη διὰ τὴν καλλιτέραν μελέτην περὶ τῶν προσφορωτέρων μερῶν τῆς Ἑλλάδος πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς ὁστρεοκομίας προσεῖλκυσε μίαν μελέτην, ἣ ὁποία δὲν ἐκρίθη ἀξία προσοχῆς.

Ὡσαύτως τὸ ἐκ δρ. 6000 βραβεῖον τοῦ Ἀὐτονόμου Σταφιδικοῦ Ὁργανισμοῦ διὰ τὴν μελέτην τῆς θρεπτικῆς ἀξίας τῆς κορινθιακῆς σταφίδος δὲν ἀπενεμήθη, διότι ἡ μόνη ὑποβληθεῖσα μελέτη δὲν ἦτο ἀξία τούτου ἢ ἔστω καὶ ἐπαίνου.

Τὰ ὑπόλοιπα βραβεῖα τῆς εἰδικότητος τῆς Α' τάξεως δὲν προσεῖλκυσαν ἀπαιτητάς.

Ἀργυροῦν Μετάλλιον. Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν στηριζομένη εἰς τὸ οἰκεῖον ἄθρονον τοῦ ὁργανισμοῦ αὐτῆς καὶ μετὰ γνώμην τῶν ἀρμοδίων αὐτῆς μελῶν, ἀπονέμει ἀργυροῦν μετάλλιον εἰς τὴν Ἐταιρείαν Χημικῶν Προϊόντων καὶ Λιπασμάτων, διότι ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1909 ἰδρύσεώς της μετὰ συστήματος καὶ καρτερικότητος, ἀπέναντι πολλῶν προσκομμάτων δρῶσα, ἀπέβη σημαντικώτατος παράγων τῆς βελτιώσεως τῆς γεωργίας ἡμῶν, ἐξακολουνθεῖ δὲ νὰ ἀναπτύσῃ τὰ μέσα πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τούτου μετὰ πνεύματος ἀνωτέρας ἐπιστήμης καὶ ἀριτίας συστηματικῆς ὁργανώσεως.

Παρὰ τὴν διάδοσιν τῶν νέων γεωργικῶν μεθόδων διὰ προφορικῆς καὶ ἐντύπου διδασκαλίας τῶν χωρικῶν ὑπὸ πεπειραμένων γεωπόνων ἱδρυσεν ἴδιον τμήμα ἐρευνῶν καὶ γεωργικῶν ἐφαρμογῶν περιλαμβάνον γεωπονικὴν ὑπηρεσίαν, χημικὴν καὶ ἐδαφολογικὴν ἐργαστήριον, φυτοπαθολογικὸν ἐργαστήριον καὶ ὑπηρεσίαν γεωργικῶν

ἐφαρμογῶν. Διδασκομένη δὲ ἐκ τῆς πείρας ἄλλων κρατῶν ἔθεσε καὶ παρ' ἡμῖν εἰς ἐφαρμογὴν τὸ σύστημα τῆς γραμμικῆς σπορᾶς καὶ σκαλιστικῆς καλλιτεργείας τοῦ σίτου, τὸ ὁποῖον ἔδωκεν ἤδη ἐν Πελοποννήσῳ ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τῶν γεωπόνων τῆς Ἑταιρείας ἄριστα ἀποτελέσματα. Ὁ παρὰ τὰς Ἀθήνας, εἰς τὸν Πύργον τῆς Βασιλείσης ὑποδειγματικὸς ἀγρὸς τῆς Ἑταιρείας, ἀπέδωκε κατὰ στρέμμα 480 χιλιογρ. σίτου ἀντὶ τῆς συνήθους μέσης ἀποδόσεως τῶν 200 χιλιογρ. κατὰ στρέμμα.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλας καλλιτεργείας προσπαθεῖ νὰ διαδώσῃ καὶ νὰ ἐπεκτείνῃ ἡ Ἑταιρεία ἐν Ἑλλάδι μετὰ πεφωτισμένης καὶ ἀποστολικῆς διαθέσεως.

Ἡ Ἀκαδημία ἀπονέμουσα τὴν σημαντικὴν ταύτην τιμὴν εἰς τὴν Ἑταιρείαν τῶν Χημικῶν Προϊόντων καὶ Λιπασμάτων σκοπὸν ἔχει νὰ ἐξάρῃ καὶ νὰ ἐνισχύσῃ ἠθικῶς τὴν ἐθνικὴν ταύτης ἀποστολήν.

Μετὰ γνώμην τῆς Β' τάξεως τῶν Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν ἡ Ἀκαδημία ἀπεφάσισε τὰ ἑξῆς :

5ον Τὸ Κανδηλώρειον βραβεῖον δὲν ἀπενεμήθη, ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἀπονέμεται ἔπαινος εἰς τὸν ἐν Κωνσταντίνῃ τῆς Ρουμανίας Ἑλληνα ἱατρὸν κ. Ἐκτορα Σαρραφίδην διὰ τὴν ποικίλην αὐτοῦ ἐθνικὴν, ἐπιστημονικὴν καὶ κοινωνικὴν ἐργασίαν.

6ον Ὡσαύτως δὲν ἀπονέμεται τὸ Λαμπίκειον καλλιτεχνικὸν βραβεῖον, οὐδὲ ἔπαινος ἀντ' αὐτοῦ.

7ον Τὸ βραβεῖον Κυριακοῦ διὰ τὴν συγγραφὴν ἱστορίας τῆς Μεσσηνίας προσεῖλκυσε μίαν μόνην μελέτην, ἡ ὁποία δὲν ἠδύνατο νὰ τύχῃ οὐδὲ ἔπαινον.

Τὸ βραβεῖον δρ. 17000 τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς Ζαγορισίων δι' Ἡπειρωτικὴν ἱστορίαν δὲν ἐπεζητήθη.

Τὸ μέγα δραματικὸν βραβεῖον τῆς Κυρίας Ἀλεξάνδρας Χωρέμη τὸ γένος Μπενάκη ἀνεβλήθη διὰ τὴν πανηγυρικὴν συνεδρίαν τοῦ Μαρτίου 1936.

Ἀργυροῦν Μετάλλιον. Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν τὴν μακρὰν δρᾶσιν τοῦ περιοδικοῦ «ἡ Διάπλασις τῶν παιδῶν» καὶ τὴν κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ πεντηκονταετίαν ἐθνικὴν αὐτοῦ διάδοσιν καὶ ἐπίδρασιν, ἀπονέμει εἰς αὐτὸ τὸ ἀργυροῦν μετάλλιον καὶ εὔχεται, ὅπως καὶ ἡ δευτέρα πεντηκονταετία ἐξακολουθήσῃ τὴν παλαιὰν παράδοσιν τῆς τονώσεως τῶν ἐθνικῶν ἰδεωδῶν τῶν Ἑλληνοπαίδων καὶ τῆς διαδόσεως ὑγιῶν ἀναγνωσμάτων πρὸς μόρφωσιν αὐτῶν.

Μετὰ γνώμην τῆς Γ' τάξεως τῶν Ἡθικῶν καὶ Πολιτικῶν ἐπιστημῶν καὶ ἀπόφασιν τῆς Ἀκαδημίας :

8ον Τὸ ἐκ δρ. 9000 βραβεῖον τῆς Κυρίας Ἀθηνᾶς Σταθάτου διὰ μελέτην περὶ σπογγαλειᾶς παρ' ἡμῖν καὶ τῶν μέσων πρὸς βελτίωσιν αὐτῆς κατανέμεται ὡς ἑξῆς :

α) Βραβεῖον δρ. 4500 εἰς τὴν μελέτην τὴν φέρουσαν τὸ ρητὸν «Γλαῦκος τοῦ Ἀνθηδόνης καὶ τῆς Ἀλκυόνης θεὸς θαλάσσιος», διότι ὁ συγγραφεὺς αὐτῆς κατέχει ἄριστα τὸ ὑπ' αὐτοῦ ἐξετασθὲν θέμα καὶ εἶναι γνώστης τῆς σπογγαλειᾶς, προτείνει δὲ καὶ ὁρθὰ τινα μέτρα πρὸς βελτίωσιν αὐτῆς.

β) Βραβεῖον δρ. 3500 εἰς τὴν μελέτην τὴν φέρουσαν τὸ ρητὸν «Καθ' δύναμιν ἔρδειν ἱερὰ ἀθανάτοισιν βροτοῖσιν» διότι ὁ συγγραφεὺς αὐτῆς γνωρίζει καλῶς τὰ τῆς Ἑλληνικῆς σπογγαλειᾶς καὶ προτείνει ὁρθὰ τινα μέτρα βελτιώσεως αὐτῆς.

γ) Ἐπαινος μετὰ χρηματικῆς ἐνισχύσεως 1000 δρ. εἰς τὴν μελέτην τὴν φέρουσαν τὸ ρητὸν «τὸ ἐργάζεσθαι ἄμεινον» ἢ ὁποία ὕστερεϊ μὲν τῶν δύο ἄλλων, ἀλλὰ παρέχει πολλὰς χρησιμότητας στατιστικὰς πληροφορίας.

Ἡ Ἀκαδημία βραβεύουσα τὰς ἀνωτέρω μελέτας ἀπέβλεπεν εἰς τὴν φιλότιμον προσπάθειαν τῶν συγγραφέων, ἀλλὰ δὲν ἀποδέχεται πάντα τὰ προτεινόμενα μέτρα βελτιώσεως καὶ συνιστᾷ τὴν μελέτην τῶν ὑποδείξεων τῆς ἐκθέσεως τῆς οἰκείας τάξεως.

Τὸ ἀλιευτικὸν ἐκ δρ. 9000 βραβεῖον τῆς Κυρίας Ἀθηνᾶς Σταθάτου δὲν ἐπεζητήθη.

Τὸ Μαυρογένειον βραβεῖον Ἀρετῆς Ἀθηναίων καὶ Πειραιῶς ἐκ λιρῶν Ἀγγλίας 135 εἶχε πλείονας ὑποψηφίους.

Ἡ Ἀκαδημία μετ' ἀκριβῆ ἐξέτασεν τῶν ὑποψηφίων κατέληξεν εἰς τὴν ἀπόφασιν, ὅπως διχοτομήσῃ τὸ βραβεῖον καὶ ἀπονέμει τὸ ἥμισυ μὲν εἰς τὴν Δ^{δα} Ἰουλίαν Ἀνδρεάδου, τὸ δὲ ἄλλο ἥμισυ εἰς τὴν Δ^{δα} Μαρίαν Ἀντωνοπούλου.

Ἡ Ἰουλία Ἀνδρεάδου προσέφερεν ἐξαιρετικὰς ὑπηρεσίας εἰς τὴν μαχομένην Ἑλληνικὴν πατρίδα ἀπὸ τοῦ Ἑλληνοτουρκικοῦ καὶ τοῦ Ἑλληνοβουλγαρικοῦ πολέμου μέχρι καὶ τοῦ Μικρασιατικοῦ ἀγῶνος, ἐν εἰρήνῃ δὲ ἀφοσιούται εἰς τὴν περίθαλψιν καὶ τὴν παρηγορίαν τῶν προσφυγικῶν πληθυσμῶν, ἐξακολουθεῖ δὲ ἀκόμη καὶ σήμερον ἐξυπηρετοῦσα μετ' ἀδιαπτώτου ἀφοσιώσεως καὶ πολυτίμου πείρας τὸ ἔργον τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, τοῦ ὁποίου τὸ μετάλλιον ἀπενεμύθη εἰς αὐτὴν φέρον τὴν διεμβολὴν τῆς ἀφοσιώσεως (τῷ 1921). Παρὰ τὰ μέταλλα τῶν Ἑλληνικῶν πολέμων καὶ τῆς ἀειμνήστου Βασιλείδος Ὀλγας ἔλαβε καὶ τὸ μετάλλιον τῆς στρατιωτικῆς ἀξίας καὶ τὸν Σταυρὸν τοῦ Σωτήρος.

Αἱ ἐκθέσεις τῶν προϊσταμένων της ἐξαίρουν τὴν παραδειγματικὴν αὐτῆς ἀφυσίωσιν καὶ ἐκφράζουν τὸν θαυμασμόν των διὰ τὰς ἐπαγγελματικὰς αὐτῆς ιδιότητας τὴν γλυκύτητα καὶ τὸ πρᾶον τοῦ χαρακτῆρος, τὴν ψυχραιμίαν καὶ πλήρη παρατηρητικότητος ἀντίληψίν της. Πάντοτε εἰς τὴν θέσιν της, ἡμέραν καὶ νύκτα, παρὰ τὸ προσηέφαλον τῶν τραυματιῶν καὶ τῶν ἀσθενῶν ὕφ' οἵασδήποτε πολεμικὰς συνθήκας, παρέχει τὴν θαυμαστὴν εἰκόνα οὐχὶ μόνον ἀφοσιώσεως ἀλλὰ καὶ αὐτοθυσίας. Ἐπαξίως ἐτιμήθη διὰ τοῦ διεθνοῦς σημασίας Μεταλλίου τῆς *Florence Nightingale*.

Ἄλλὰ καὶ ἡ Μαρία Γ. Ἀντωνοπούλου ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ ἐξαίρετον δρα-
σιν ὡς ἀδελφὴ νοσοκόμος κατὰ τοὺς ἀπὸ τοῦ 1912 πολέμους, πλὴν δὲ τῶν μεταλ-
λίων τῶν πολέμων τοῦ 1912 καὶ τοῦ 1913 καὶ τοῦ μεταλλίου τοῦ Ἐρυνθροῦ Σταυροῦ
1912-13, ἔλαβε καὶ τὸ μετάλλιον τοῦ Ἐρυνθροῦ σταυροῦ 1916-1920 μετὰ διεμβολῶν
ἀφοσιώσεως καὶ μετώπου, τὸ διασυμαχικὸν μετάλλιον, τὸν σταυρὸν τοῦ Σωτήρος
καὶ τὸ χρυσοῦν ἀριστεῖον ἀνδρείας, πρὸς δὲ τούτοις τῷ 1924 τὸ μετάλλιον τοῦ Ἐρυν-
θροῦ Σταυροῦ δι' ἐκτάκτους ὑπηρεσίας ἐν καιρῷ εἰρήνης.

Αἱ ἡθικαὶ αὐταὶ διακρίσεις ἐξαιροῦσι τὸν ζῆλον, τὴν ἐξαιρετικὴν ἰκανότητα καὶ
τὴν ταχύτητα ἀντιλήψεως, τὸ ψυχικὸν της θάρρος, τὴν ἀφοσιώσιν της πρὸς τοὺς τραυ-
ματίας, τοὺς ὁποίους δὲν ἐγκαταλείπει, ἀλλὰ συνταυτίζει τὴν τύχην της μετ' αὐτῶν
καὶ ἐν στιγμαῖς κινδύνου αἰχμαλωσίας. Ἐν τῇ περιθάλλει ἀσθενῶν καὶ προσφύγων
δαπανᾷ ἐξ ἰδίων πρὸς ἀνακούφισιν τῶν ἀπόρων καὶ ἀσθενῶν καὶ ὀρφανῶν παιδιῶν.

Ἀργυροῦν Μετάλλιον. Ἄλλ' ἀναγνωρίσασα ἡ Ἀκαδημία τὰς ὑπηρεσίας τῆς
Ἰουλίας Ἀνδρεάδου καὶ τῆς Μαρίας Ἀντωνοπούλου διὰ τῆς ἀπονομῆς τοῦ Μαν-
ρογενεῖου βραβείου, δὲν ἠδύνατο νὰ λησμονήσῃ τὰς ἐκτάκτους πρὸς τὴν πατρίδα
ὑπηρεσίας ἄλλης ἐξαιρέτου Ἑλληνίδος, τῆς Κυρίας Ἑλένης Τρικούπη, τὸ γένος
Κορδέλλα.

Ἡ Κυρία Ἑλένη Τρικούπη μετέσχεν ὡς ἀδελφὴ νοσοκόμος καὶ προϋσταμένη
ἀδελφῇ πάντων τῶν Ἑλληνικῶν πολέμων ἀπὸ τοῦ 1912, ἀνέπτυξε δὲ κατὰ τὴν μακρὰν
ταύτην ὑπηρεσίαν ἀκαταπόνητον προθυμίαν καὶ ζῆλον πρὸς πᾶσαν κατεῦθυνσιν περι-
θάλλεως καὶ ἀνακουφίσεως τῶν τραυματιῶν καὶ τῶν ἀσθενῶν, ἀναδεχομένη πᾶσαν
σχετικὴν ὑπηρεσίαν καὶ ἐκτελοῦσα ταύτην μετὰ παραδειγματικῆς πειθαρχίας, εὐσυ-
νειδησίας καὶ ἀφοσιώσεως εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ ἱεροῦ καθήκοντος, ἀληθῆς ἀδελφῇ καὶ
μήτηρ. Κατὰ τὴν ἐπίθεσιν ἐναντίον τοῦ χωρίου, ὅπου ὑπηρετεῖ, ἀποκρούει μετὰ τῶν
ὑπ' αὐτὴν ἄλλων τριῶν διακεκριμένων ἀδελφῶν τὴν πρότασιν τοῦ Γεν. Στρατηγείου,
ὅπως ἀποσυρθῇ καὶ ἐγκαταλείψῃ τοὺς τραυματίας της πρὸ τοῦ ἀπειλουμένου κιν-
δύνου τῆς αἰχμαλωσίας.

Ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν εἶναι ἐπερήφανος, διότι εἰς τὰ μέταλλα τῶν Βαλκανικῶν
πολέμων τὸ μετάλλιον τῆς Βασιλίσσης Ὀλγας, τὸ μετάλλιον τῆς περιγκύσεως Ἑλένης,
τὸ μετάλλιον τῆς στρατιωτικῆς ἀξίας 1912-13, τὸ μετάλλιον τοῦ Ἐρυνθροῦ Σταυροῦ
(ἐπιδημιῶν καὶ ἀφοσιώσεως μετώπου), τὸ διασυμαχικὸν μετάλλιον, τὸ χρυσοῦν
ἀριστεῖον ἀνδρείας, τὸν Σταυρὸν τοῦ Σωτήρος καὶ τὸ διεθνῶς ἐπίζηλον μετάλλιον
τῆς *Florence Nightingale* δύναται κατ' ἀπόφασιν τῆς ὁλομελείας νὰ προσθέσῃ
σήμερον καὶ τὸ ἰδικόν της Ἀργυροῦν μετάλλιον διὰ τὰς ἐξαιρέτους πρὸς τὴν
πατρίδα ὑπηρεσίας τῆς Κυρίας Ἑλένης Τρικούπη.

Ἡ Ἀκαδημία ἀπὸ τῆς ἰδρύσεως αὐτῆς ἀπέβλεψε μετ' εὐγνωμοσύνης πρὸς τὰς

διακεκριμένας Ἑλληνίδας, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν χαλεπῶν ἀγώνων τῆς Πατρίδος ὀλοφύχως ὑπηρετήσαν παρὰ τὰ στρατενόμενα γενναῖά της τέκνα συμπονοῦσαι καὶ συναγωνιζόμεναι τὸν εὐγενέστατον τῶν ἀγώνων, ἀπονέμουσα δὲ πανηγυρικῶς τὴν ἀναγνώρισιν αὐτῆς δὲν σκοπεῖ μόνον νὰ ἀμείψῃ ἐπαξίως τὰς τιμωμένας, ἀλλὰ καὶ νὰ προβάλῃ ταύτας ὡς παραδείγματα εἰς τὰς νεωτέρας γενεάς.

Τοιοῦτο ὑπῆρξε τὸ ὅλον ἔργον τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν κατὰ τὸ λῆγον ἔτος 1935, ὃ δὲ Γενικὸς Γραμματεὺς ἔχει καθήκον νὰ ἐκφράσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτοῦ πρὸς πάντας τοὺς συναδέλφους διὰ τὴν ἀρωγὴν, τὴν ὁποίαν προθύμως παρέσχον πρὸς εὖστοχον διεξαγωγὴν τοῦ πολυσχεδοῦς τούτου ἔργου, καὶ πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους διὰ τὸν ζῆλον αὐτῶν καὶ τὴν φιλοπονίαν. Ἰδιαίτεραι εὐχαριστίαι ὀφείλονται πρὸς τὴν Σύγκλητον καὶ ἐξαίρετως πρὸς τὸν σοφὸν καὶ πολύτιμον Πρόεδρον.

Ἄλλ' ἢ ἐφετινῇ λογοδοσίᾳ εἶναι ἡ δεκάτη ἀπὸ τῆς ιδρύσεως τῆς Ἀκαδημίας καὶ σημειοῖ τὸν πρῶτον μικρὸν σταθμὸν τοῦ Ἀνωτάτου πνευματικοῦ καθιδρυμάτος τοῦ Ἑθνους.

Κατὰ τὴν πρώτην ταύτην δεκαετίαν ἡ Ἀκαδημία, ἐν ἀπολύτῳ συμπνοίᾳ τῶν μελῶν αὐτῆς, προσεπάθησε νὰ ἐργασθῇ κατὰ τρόπον συστηματικοποιῶντα καὶ προάγοντα τὸν ἐθνικὸν βίον, ἡ δὲ ἐμπιστοσύνη, ἡ ὁποία ὁσημέραι ἐδραιότερον ἐκδηλοῦται πρὸς αὐτήν, ἀποτελεῖ οὐχὶ μόνον ἀναγνώρισιν τῶν εἰλικρινῶν καὶ ἐθνικῶν αὐτῆς προθέσεων, ἀλλὰ καὶ πολυτιμότερον στήριγμα διὰ τὴν συνέχειαν τῆς ἀποστολῆς της ὡς ἀνωτάτου πνευματικοῦ συλλόγου τῆς πατρίδος.

Τὸ ἔργον τοῦτο δὲν δύναται νὰ εὐδοκιμήσῃ ἄνευ εἰλικρινῶν καὶ προθύμων συνεργατῶν οὐχὶ μόνον ἐντὸς ἀλλὰ καὶ ἐκτὸς τῆς Ἀκαδημίας εὐρισκομένων, ἀπηλλαγμένων τῆς καθ' ἑξὶν μεμψιμοιρίας καὶ ὑποτιμήσεως πάσης ἐθνικῆς προσπάθειας καὶ μὴ ἀποστεργόντων τὴν πνευματικὴν πειθαρχίαν καὶ τάξιν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν πάσης προόδου.

Εἶναι δὲ ἐξαιρέτως εὐτυχῆς καὶ βαθύτατα εὐγνώμων ἡ Ἀκαδημία τῶν Ἀθηνῶν ὅτι τὴν δεκάτην ταύτην λογοδοσίαν αὐτῆς κατ' ἀνεξιχνίαστον βουλὴν τῆς Θείας Προνοίας λαμπρύνει σήμερον διὰ τῆς παρουσίας αὐτοῦ ἡ Αὐτοῦ Μεγαλειότης ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων μετὰ τῆς Α. Β. Υ. τοῦ Πρίγκιπος Διαδόχου τοῦ θρόνου.

Βασιλεῦ,

Ἐπανῆλθες εἰς τὸν ἱστορικὸν θρόνον τῆς Ἑλλάδος ὡς ἀληθῆς Βασιλεὺς καὶ ὄντως δίκαιος καὶ φιλόστοργος Ἀρχηγὸς τῆς ἐθνικῆς οἰκο-

γενείας, κατακτήσῃς τὰς ψυχὰς τῶν τέκνων Σου διὰ τῆς δικαιοσύνης Σου καὶ τῆς εἰλικρινοῦς Σου ἀγάπης πρὸς τὴν Πατρίδα.

Κατέστης ἤδη σύμβολον τῆς ποθητῆς ἐθνικῆς ἐνότητος καὶ τῆς γαλήνης τοῦ τόπου καὶ διὰ τοῦ σκήπτρου Σου διαγράφεις τὰ θεμέλια τοῦ νέου ἐθνικοῦ οἰκοδομήματος τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς εὐνομίας, τὸ ὅποῖον ὡς ἐθνικὸς ἀρχιτέκτων θὰ ἀνεγείρῃς, προθύμως συνοικοδομοῦντος τοῦ λαοῦ Σου καὶ ἐν ἀγαστῇ πάντοτε συμπνοίᾳ καὶ ὁμονοίᾳ.

Κατ' ἀρχαῖον ἔθιμον αἱ μεγάλαι αὗται περιστάσεις τῆς συμφιλίωσεως τῶν λαῶν ἢ τῶν πόλεων ἐωρτάζοντο καὶ διὰ κοπῆς ἀναμνηστικοῦ νομίσματος φέροντος ὡς δεύτερον τύπον δύο σφιγγομένας δεξιὰς χεῖρας ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ὁμόνοια». Ἄς αἰσθητοποιήσῃ καὶ παρ' ἡμῖν τὸ πρῶτον ἐκδοθησόμενον βασιλικὸν νόμισμα τὴν μεγίστην Σου πρᾶξιν τῆς ἐθνικῆς συμφιλίωσεως.

Εἴθε ὁ Θεὸς νὰ εὐλογήσῃ τὸ μέγα Σου ἔργον καὶ ἡ Βασιλεία Σου νὰ ἀποβῇ περίοδος ἀκμῆς καὶ δόξης τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος. Γένοιτο!

ΠΡΟΚΗΡΥΣΣΟΜΕΝΑ ΒΡΑΒΕΙΑ

Μετὰ ταῦτα ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς ἀνέγνωσε τὴν ἐξῆς προκήρυξιν βραβείων, ἥτις, περιλαμβάνουσα τὰ τε ἤδη πρότερον προκηρυχθέντα καὶ μὴ ἀπονεμηθέντα ἀκόμη ὡς καὶ τὰ νέα προκηρυσσόμενα βραβεῖα, ἰσχύει ἀπὸ 1^{ης} Ἰανουαρίου 1936.

Α. — Τάξις τῶν Θετικῶν Ἐπιστημῶν

1^{ον} **Ἐν ἡ πλείονα βραβεῖα 20.000 δραχ.** ἐν ὧν, **Ἐμμανουὴλ Μπενάκη**, εἰς τὸν *Δῆμον* ἢ τὴν *Κοινότητα* ἢ τὸ *Σωματεῖον*, τὸ ὅποιον κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν ἐτῶν 1935-1936 ἤθελεν ἐκτελέσει τὰ περισσότερα καὶ σπουδαιότερα ἐν Ἑλλάδι ἔργα δι' εἰσφορῶν χρημάτων ἢ καὶ προσωπικῆς ἐργασίας πρὸς ἀναδάσωσιν καὶ χρησιμοποίησιν τῶν ὀμβρίων ὑδάτων ἐπὶ τῶν ὄρεων, τῶν λόφων καὶ τῶν χειμάρρων κατὰ τὸ σύστημα τῶν τάφρων ἢ ἣθελε συντελέσει δι' ὀργανώσεως καὶ ἐφαρμογῆς τῆς σκοπιμωτέρας ἐκμεταλλεύσεως τῶν δασῶν καὶ τῆς μειώσεως τῆς καταστροφῆς αὐτῶν ἐκ τῆς συλλογῆς καυσοξύλων καὶ τῆς ἀσκήσεως βοσκῆς. Αἰτήσεις ἢ προτάσεις ἀρμοδίων Ἀρχῶν εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15^{ης} Ὀκτωβρίου 1936**. Ἀπονομὴ τῶν βραβείων κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1936.

2^{ον} **Βραβεῖον 10.000 δραχ.** **Ἐμμανουὴλ Μπενάκη**, εἰς *Σωματεῖον* ἢ *ιδιώτην*

ὅστις ἤθελεν ἐπιτύχει τὴν μεγαλειτέραν καὶ καλύτεραν παραγωγὴν ὁστρέων. Αἰτήσεις μετὰ τῶν σχετικῶν πιστοποιητικῶν τῶν ἁρμοδίων Ἀρχῶν δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1936.

3ον **Βραβεῖον 10.000 δρχ.** Ἐμμανουήλ Μπενάκη, εἰς τὴν καλύτεραν καὶ εὐρύτεραν καλλιέργειαν λίνου ἐν Ἑλλάδι ὥς ὕλης ὑφαντουργικῆς. Αἰτήσεις ἢ προτάσεις συνοδευόμεναι ὑπὸ τῶν ἀναγκαίων πιστοποιητικῶν ἐπισήμων Ἀρχῶν εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1936.

4ον **Βραβεῖον 10.000 δρχ.** Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, διδόμενον εἰς λειτουργούσας βιομηχανίας, αἵτινες συντελοῦσιν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ βελτίωσιν τῆς γεωργίας. Αἰτήσεις ἢ προτάσεις ἁρμοδίων Ἀρχῶν καὶ Ἐπαγγελματικῶν Ὁργανώσεων εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1936.

5ον **Βραβεῖον 36.000 δρχ.** Θ. Ἀρεταίου, εἰς τὸν Δῆμον ἢ Κοινότητα Λουτροπόλεως, ὅστις θὰ παρουσιάσῃ μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου 1936 τὰς καλύτερας ἐγκαταστάσεις πρὸς θεραπείαν τῶν λουομένων καὶ θὰ ἐκτελέσῃ ἐξυγιαντικὰ ἔργα εἰς περιοχὴν Λουτροπόλεως. Αἰτήσεις ἢ προτάσεις ἁρμοδίων Ἀρχῶν εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1936.

6ον **Βραβεῖον 6.500 δρχ.** τῆς Ἑταιρείας Χημικῶν Προϊόντων καὶ Λιπασμάτων, εἰς τὸν προοδευτικώτερον ἐμφυτευτὴν νέου κήπου ἐσπεριδοειδῶν ἐν τῇ περιοχῇ τῆς Ἡπείρου κατὰ τὴν διετίαν 1935-1936. Προτάσεις καὶ αἰτήσεις μετὰ τῶν σχετικῶν πιστοποιητικῶν τῶν ἁρμοδίων Ἀρχῶν εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1936.

7ον **Βραβεῖον 6.500 δρχ.** τῆς Ἑταιρείας Χημικῶν Προϊόντων καὶ Λιπασμάτων, εἰς τὸν προοδευτικώτερον ἐμφυτευτὴν νέου μηλεοκήπιον ἐκλεκτῶν ποικιλιῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας κατὰ τὴν διετίαν 1935-36. Προτάσεις καὶ αἰτήσεις μετὰ τῶν σχετικῶν πιστοποιητικῶν τῶν ἁρμοδίων Ἀρχῶν εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1936.

8ον **Βραβεῖον 13.500 δρχ.** τῆς Ἀγροτικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὸν Ἐλαιουργικὸν Συνεταιρισμόν, ὅστις ἤθελεν ἐπιτύχει τὴν οἰκονομικὴν παρασκευὴν

προϊόντων ἀνωτέρας ποιότητος. Προτάσεις καὶ αἰτήσεις μετὰ τῶν σχετικῶν πιστοποιητικῶν τῶν ἀρμοδίων Ἀρχῶν εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1936.

9ον Βραβεῖον 6.000 δρχ. τοῦ Αὐτονόμου Σταφιδικοῦ Ὄργανισμοῦ, εἰς τὴν καλυτέραν ἐπιστημονικὴν μελέτην περὶ τῆς θρεπτικῆς ἀξίας τῆς κορινθιακῆς σταφίδος ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ ἄλλα παρόμοια τρόφιμα. Μελέται μετὰ τῶν σχετικῶν πειραμάτων ἐφαρμογῆς καὶ στατιστικῶν πινάκων ἐπιτυχίας εἰς τρία δακτυλογραφημένα ἀντίγραφα εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1936.

10ον Βραβεῖον 13.500 δρχ. τῆς Ἀγροτικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, εἰς τὸν γαλακτοκομικὸν ἢ τυροκομικὸν Συνεταιρισμόν, ὅστις ἤθελεν ἐπιτύχει τὴν οἰκονομικὴν παρασκευὴν καὶ συντήρησιν προϊόντων ἀνωτέρας ποιότητος. Προτάσεις καὶ αἰτήσεις μετὰ τῶν σχετικῶν πιστοποιητικῶν τῶν ἀρμοδίων Ἀρχῶν εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1936.

Β. — Τάξις τῶν Γραμμάτων καὶ Καλῶν Τεχνῶν

1ον Βραβεῖον τῆς Ἀκαδημίας (Χρυσᾷ Ἐπῇ Ἀδαμαντίου Κοραῆ) παρεχόμενον κατὰ Δεκέμβριον ἐκάστου ἔτους α') εἰς τοὺς ἀριστεύοντας κατὰ τὰς εἰσιτηρίους ἐξετάσεις των εἰς τὰ Πανεπιστήμια Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης, β') εἰς τοὺς ἀριστεύοντας κατὰ τὰς ἀπολυτηρίους ἐξετάσεις των εἰς τὰ Πανεπιστήμια, τὰς Ἀνωτέρας Σχολάς, τὸ Ἀρσάκειον καὶ τὰ Διδασκαλεῖα τοῦ Κράτους, γ') εἰς τοὺς ἐπὶ ἑλληνομαθεῖα διακρινομένους ἀποφοίτους τῶν εἰς τὸ Ἐξωτερικὸν Ἑλληνικῶν Σχολείων ἑλληγόπαιδας καὶ ἰδίᾳ διὰ τὴν ἐπίδοσιν αὐτῶν εἰς τὴν Νεοελληνικὴν γλῶσσαν. Προτάσεις καὶ αἰτήσεις συνοδευόμεναι ὑπὸ τῶν σχετικῶν πιστοποιητικῶν τῶν ἀρμοδίων Ἀρχῶν εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 16ης Νοεμβρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1936.

2ον Βραβεῖον 17.000 δρχ. τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς Ζαγορισίων, εἰς τὴν καλυτέραν συγγραφὴν περὶ τῆς καθόλου δράσεως τῶν Ἡπειρωτῶν ἐν γένει πρὸ καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Παλιγγενεσίας τῆς Ἑλλάδος. Μελέται εἰς τρία δακτυλογραφημένα ἀντίγραφα εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1936.

3ον Βραβεῖον 15.000 δρχ. Τάκη Κανδηλώρου, εἰς τὸν Ἕλληνα τὸ γένος

ἐπιστήμονα, ὅστις διέπρεπε παρ' ἡμῖν ἢ εἰς τὴν ξένην καὶ συνέτεινε, διὰ τῶν ἔργων καὶ τῆς δράσεως αὐτοῦ καθόλου, εἰς τὴν πρόοδον τῆς Ἱστορίας ἢ τῆς Ἀρχαιολογίας ἢ τῆς Νομισματικῆς. Προτάσεις καὶ αἰτήσεις εἶναι δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1936.

4^{ον} **Βραβεῖον 9.000 δρχ. Γ. Κυριακοῦ**, πρὸς συγγραφήν μονογραφίας περὶ τῆς πολιτικῆς καὶ οἰκονομικῆς ἱστορίας τῆς Μεσσηνίας, ἀπὸ τῶν σταυροφοριῶν μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ὀλοσχεροῦς κατακτήσεως αὐτῆς τῷ 1715, ἀντλουμένης ἐκ τῶν πηγῶν μετὰ τῆς δεούσης μνείας αὐτῶν. Ἔργα εἰς τρία δακτυλογραφημένα ἀντίγραφα εἶναι δεκτὰ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1936.

5^{ον} **Καλλιτεχνικὸν βραβεῖον 9.000 δρχ. Β. Λαμπίκη**, εἰς τὸν κάλλιστον ζωγραφικὸν πίνακα, τὸν ἔχοντα θέμα ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἔργα δεκτὰ, κατὰ τοὺς ἐν τοῖς Γραφείοις τῆς Ἀκαδημίας τεχνικοὺς ὅρους, **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1936.

6^{ον} **Βραβεῖον 30.000 δρχ. Ἐμμ. Δ. Ροῦδου**, εἰς τὴν καλυτέραν μελέτην περὶ τοῦ βίου καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Ἀλεξάνδρου Παπαδιαμάντη (βιογραφικαὶ καὶ βιβλιογραφικαὶ πληροφορίες, κρίσεις ἄλλων περὶ τῶν ἔργων του). Μελέται εἰς τρία δακτυλογραφημένα ἀντίγραφα δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1937**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1937. Ἡ καταβολὴ τῶν χρημάτων θὰ γίνῃ, κατὰ τὴν διαθήκην, μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ βραβευομένου ἐκτύπωσιν τῆς διατριβῆς.

Γ. — Τάξις τῶν Ἡθικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν

1^{ον} **Βραβεῖον 10.000 δρχ. Ἀθηνᾶς Σταθάτου**, εἰς τὴν καλυτέραν μελέτην περὶ τῆς καλυτέρας ὁργανώσεως τῆς ἀλιείας καὶ ἐκμεταλλεύσεως τῶν ἰχθυῶν γλυκῶν ὑδάτων (λιμνῶν καὶ ποταμῶν). Μελέται εἰς τρία δακτυλογραφημένα ἀντίγραφα δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1936.

2^{ον} **Βραβεῖον 3.250 δρχ. Ἀθηνᾶς Σταθάτου**, εἰς τὴν καλυτέραν μελέτην περὶ τῶν μέσων τῆς βελτιώσεως καὶ ἀναπτύξεως τῆς Ἑλληνικῆς ἐπιβατηγοῦ Ναυτιλίας τῶν Ἑσωτερικῶν καὶ Ἐξωτερικῶν Γραμμῶν. Μελέται εἰς τρία δακτυλογραφημένα ἀντίγραφα δεκταὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1936**. Ἀπονομὴ τοῦ βραβείου κατὰ Δεκέμβριον τοῦ 1936.

3^{ον} **Μαυρογένειον βραβεῖον 34.000 δρχ., ΑΡΕΤΗΣ Ἀθηνῶν καὶ**

Πειραιῶς, εἰς ἄτομον ἢ οἰκογένειαν ἢ Ἀγαθοεργὸν Σωματεῖον, διακρινόμενον διὰ συνεχεῖς μετ' αὐτοθυσίας πράξεις ὑπὲρ τοῦ πλησίου ἢ τῆς κοινωνίας ἢ καὶ διὰ μεμονωμένην ὅλως ἐξαίρετον προᾶξιν αὐτοθυσίας ἢ ἀρετῆς. (Ἡ συγγραφικὴ ἢ ἐπιστημονικὴ δρᾶσις δὲν λογίζεται πρὸς ἀπονομὴν τοῦ βραβείου). Τὸ ἄτομον δεόν νὰ ζῇ ἢ τὸ Σωματεῖον νὰ ἐδρεύῃ ἐν Ἀθήναις ἢ ἐν Πειραιεῖ καὶ τοῖς περιχώροις αὐτῶν ἢ τοῦλάχιστον αὐτόθι, νὰ ἐξετέλεσε τὴν ἀξίαν βραβείου προᾶξιν, ἀνεξαρτήτως φυλῆς καὶ θρησκευματος. Αἰτήσεις ἢ συστάσεις περὶ ἀπονομῆς τοῦ βραβείου ὑποβάλλονται εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἀκαδημίας ὑπὸ ἐπισήμων ἀρχῶν, ἰδρυμάτων, ὁργανώσεων, συλλόγων, σωματείων ἢ ὁμίλων ἀνθρώπων, ὧν αἱ ὑπογραφαὶ δεόντως ἐπικυροῦνται, ἢ καὶ ὑπὸ μέλους τῆς Ἀκαδημίας, συνοδευόμεναι ὑπὸ πιστοποιητικῶν ἁρμοδίως κεκυρωμένων **μέχρι τῆς 15ης Ὀκτωβρίου 1936**. Ἀπονομὴ βραβείου τὴν 16ην Δεκεμβρίου 1936.

Πρὸς ἴδρυσιν νέων βραβείων κατέθεσαν χρήματα ὁ κ. Σπύρος Λοβέρδος, ὁ συνταξιούχος καθηγητῆς Ἑμμανουὴλ Τρίμπαλης καὶ ἡ σύζυγος αὐτοῦ Ἀγγελική.

Δ

—••—

EYPETHPION

α. — ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ ΚΑΤΑ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ

1. — ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ. — Ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ ἑλληνικὴ Παιδεία κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ἄλωσιν χρόνους	(32)
ΖΕΓΓΕΛΗ, Κ. — Κωνσταντῖνος Κτενᾶς	(27)
ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ, ΔΗΜ. — Ἀποχαιρετισμὸς τοῦ τέως Προέδρου	(3)
ΚΑΤΣΑΡΑ, ΜΙΧΑΗΛ. — Προσφώνησις τοῦ Προέδρου	(3)
ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ, ΔΗΜ. — Χαιρετισμὸς τοῦ Προέδρου	(6)
ΚΑΤΣΑΡΑ, ΜΙΧΑΗΛ. — Προσφώνησις τοῦ Προέδρου	(32)
ΚΑΤΣΑΡΑ, ΜΙΧΑΗΛ. — Λόγος τοῦ Προέδρου	(81)
ΜΠΑΛΛΗ, Γ. — Τὸ ἔργον τοῦ Κωνστ. Τριανταφυλλοπούλου	(7)
ΜΠΑΛΛΗ, Γ. — Κωνσταντῖνος Δ. Ρακτιβάν	(76)
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, Γ. — Ἐκθεσις πεπραγμένων καὶ ἀπονομὴ Βραβείων	(57)
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, Γ. — Λογοδοσία πεπραγμένων κατὰ τὸ 1935	(86)
ΡΑΛΛΗ, Κ. — Τὸ ἔργον Στυλίου Σεφεριάδου	(17)
ΣΕΦΕΡΙΑΔΟΥ, ΣΤΥΛ. — Ἀντιφώνησις	(18)
ΣΕΦΕΡΙΑΔΟΥ, ΣΤΥΛ. — Ἀνδρέας Μ. Ἀνδρεάδης	(71)
ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΠΟΥΛΟΥ, Κ. — Ἀντιφώνησις	(8)

2. — ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΜΕΝΑΙ

ΑΜΑΝΤΟΥ, Κ. — Σουλτανικὸς προνομιακὸς ὄρισμός	44
ΒΟΣΥΝΙΩΤΗ, Χ. — Ἐπὶ τῆς ἐκμεταλλεύσεως ἐγκαταστάσεως παραγωγῆς καὶ διανομῆς ἀεριόφωτος ἐν Θεσσαλονίκῃ	378
VLASSOPOULOS, VL. — Beziehungen zwischen der chemischen Konstitution und physiologischen Wirkung von verschiedenen organischen Verbindungen.	32
VLASSOPOULOS, V. — Theorie zur Erklärung des Wesens der sterischen Hinderung bei biologischen Reaktionen von verschiedenen Verbindungen, die eine bestimmte chemische Konstitution haben	139
ΓΕΛΕΩΝ, ΕΜ. — Ἱεραὶ συνήθειαι ναῶν Κωνσταντινουπόλεως	473
ΔΑΛΜΑ, Κ. ΚΑΙ ΣΤΑΘΗ, Ε. — Νέα μέθοδος παρασκευῆς κολλοειδοῦς χυσοῦ καὶ ἀνιχνεύ- σεως αὐτοῦ εἰς ἐξόχως ἐλάχιστα ποσά	106

ΔΟΝΤΑ, Σ. ΚΑΙ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ, Μ.—'Η ἔναρξις τῆς διαρρυθμιστικῆς λειτουργίας τῆς θερμότητος ἐπὶ τοῦ κυνός.. . . .	360
ΔΟΝΤΑ, ΣΠ.—'Ο οἶνος κατὰ τοῦ ἀλκοολισμοῦ	115
ΔΙΑΝΝΕΛΙΔΙΣ, Τ.—Algues marines du golfe de Pagassai	249
ΔΕΜΠΟΝΕΡΑ, Γ.—'Επὶ μιᾷ νόσου τῶν αἰγῶν ὀφειλομένης εἰς ἰὸν διηθητόν, καλλιεργή- σιμον καὶ ὄρατόν	343
ΖΑΓΑΝΙΑΡΗ, Ι.—Περὶ τῆς ποιότητος τῆς γλουτένης τοῦ σίτου	424
ΖΕΝΓΗΕΛΙΣ, C. et ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΙΣ, Κ.—Actions des effluves sur un mélange de bioxyde d'azote et d'hydrogène. Production d'ammoniaque	208
ΖΙΕΒΑΡΤΗ, ERICH.—'Αμαρύσιον	217
ΤΗΟΜΙΣ, G.—Sur le dosage du monométhyl- et dimethylarsinate de sodium par acidimétrie	130
ΤΗΟΜΙΣ, G. N.—Titration des alcaloïdes sans test de comparaison. Dosage exact de la Quinine	231
ΤΗΟΜΙΣ, G. N.—Dosage gravimétrique de la diéthylènediamine.. . . .	319
ΚΟΚΚΟΡΟΥ, Π.—Σχετική συχνότης ἐμφανίσεως τῶν δύο ἐναντιοστρόφων μορφῶν τοῦ χαλαζίου ἐντὸς γρανιτικοῦ κοιτάσματος	58
ΚΑΒΒΑΣΙΑΔΟΥ, Κ.—Κατάστασις χημικῆς ἰσορροπίας μεταξύ τῶν ἰόντων τοῦ μονατο- μικοῦ χαλκοῦ καὶ διατομικοῦ χαλκοῦ παρουσίᾳ μεταλλικοῦ χαλκοῦ	391
ΚΟΤΣΑΚΙΣ, D. M.—Observations de la comète Johnson (1935a).. . . .	135
ΚΙΣΘΗΝΙΟΥ, Ν. ΚΑΙ ΜΕΝΕΓΑΚΗ, Ι.—'Επὶ τῆς παθογενείας τοῦ ὀξέος οἰδήματος τοῦ πνεύμονος. Κλινικαὶ καὶ πειραματικαὶ παρατηρήσεις	170
ΚΑΤΣΑΡΑΣ, Μ.—Recherches cliniques sur le traitement de la psychasthénie	180
ΚΟΣΜΕΤΑΤΟΣ, Γ. Φ.—Περὶ τοῦ συγγενοῦς βουφθάλμου	212
ΚΥΡΙΑΖΟΠΟΥΛΟΥ, Β. Δ.—Ποσοτικαὶ μετρήσεις τῆς δρῶσου ἐν 'Αθήναις	225
ΚΟΝΙΔΑΡΗ, Γ.—Πότε προήχθησαν αἱ 'Αθηναὶ εἰς Μητρόπολιν	285
ΚΑΛΟΓΕΡΕΑ, Σ. ΚΑΙ ΚΟΤΣΩΝΗ, Σ.—'Επὶ τῆς τυποποιήσεως τῶν ἑλληνικῶν ἐπιτραπε- ζίων σταφυλῶν	293
ΚΑΛΟΓΕΡΕΑ, Σ. ΚΑΙ ΚΟΤΣΩΝΗ, Σ.—Πειράματα διατηρήσεως νοπῶν σταφυλῶν καὶ λοι- πῶν ὀπωρῶν καὶ λαχανικῶν ἐντὸς ἀτμοσφαίρας CO ₂ καὶ λοιπῶν ἀδρανῶν ἀερίων	312
ΚΟΚΟΤΣΑΚΙΣ, J. A.—Über die Beweglichkeit der Polyeder	338
ΚΟΣΜΕΤΑΤΟΥ, Γ.—Περὶ τῆς ἐγχειρήσεως τῆς ἀποκολλήσεως τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς κατὰ τὴν μέθοδον Gonin	442
ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ, Β.—'Η 'Αγριοσουλτανίνα ὡς σταφυλὴ ἐξαγωγῆς	428
ΛΙΒΙΕΡΑΤΟΥ, Σ. ΒΑΛΛΙΑΝΟΥ, Μ. ΔΕΡΒΕΝΑΓΑ, Α.—Περὶ τῆς τελείας διακοπῆς τῆς ἀρτηριακῆς κυκλοφορίας τοῦ ἥπατος τοῦ κυνός.. . . .	16
ΛΕΙΒΑΘΗΝΟΥ, Α. Ν.—'Επὶ τῶν αἰτίων μεγάλης ὑγρασίας καὶ ξηρασίας ἐν 'Ελλάδι	254
LEBESGUE, H.—Détermination de toutes les surfaces réglées applicables sur le plan.. . . .	303
ΛΥΧΝΟΥ, Ν.—Σχετικὴ ἀντοχὴ ποικιλιῶν τινῶν ἐλαίας εἰς τὰς προσβολὰς τοῦ δάκου.. . .	462
ΜΑΛΑΣΠΙΝΑ, ΕΛΛΗΣ.—Περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἐνάρξεως τῆς γενετηρίου ζωῆς ἐπὶ τῶν 'Ελληνίδων	70

ΜΑΖΑΡΑΚΗ, ΑΔ. — Ἡ σύγχρονος στρατιωτικὴ κατάστασις τῆς Εὐρώπης	23
ΜΗΛΙΩΤΗΣ, Ι. Α. — Ἐρευναι ἐπὶ τῆς ἐπιδράσεως βρωμίου καὶ αἰθυλικοῦ νατρίου ἐπὶ τῶν ἀμιδεστέρων	190
ΜΗΛΙΩΤΗ, Ι. — Ἐπὶ τῆς παρασκευῆς αἰθερουρεθανῶν τινῶν	445
MITRINOVITCH, D. — Remarques sur les lignes asymptotiques et sur les lignes de courbure	480
ΝΕΥΡΟΥ, Κ. — Ἀποτελέσματα σκαλιστικῆς καλλιεργείας σίτου ἐν Ἑλλάδι.. .. .	476
ΝΕΥΡΟΣ, Κ. Ι. καὶ ΖΑΡΚΑΔΑΣ, Δ. — Ἀποτελέσματα τριετῶν πειραμάτων λιπάνσεως βάμβακος	238
ΟΡΛΑΝΔΟΥ, ΑΝ. — Ἡ «Βασιλική» τῶν Κεγχρεῶν	55
ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΥ, ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ. — Ἐπίδρασις τοῦ Βακτηριοφάγου ἐπὶ τινῶν καλλιεργειῶν βακτηριδίων Shiga ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Αἰγύπτου	81
ΠΑΠΑΔΑΚΗ, Α. — Τὰ παράσιτα τῆς ἐλονοσίας τῶν πτηνῶν καὶ ἡ συχνότης αὐτῶν εἰς πτηνὰ τῆς βορείας Ἑλλάδος	432
ΠΑΠΑΔΑΚΗ, Α. — Ἡ κηλίδωσις τῆς κεφαλῆς τῶν προνυμφῶν τῶν ἀνωφελῶν, κορυνηφόρου καὶ σακχαροβίου καὶ ἡ διαγνωστικὴ ἀξία αὐτῆς	457
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, Α. — Περὶ τοῦ παρατακικοῦ εἰς -οῦσα	154
ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ, Σ. Α. — Ἡ θερινὴ σπορὰ καὶ ἡ χειμερινὴ παραγωγή σακχαροτεύτων ἐν Ἑλλάδι.. .. .	243
PANDAZIS, G. — Les effets de la salinité de l'eau sur les larves des Culicines.. .. .	348
ΠΕΤΖΕΤΑΚΗ, Μ. Α. — Πειραματικαὶ ἔρευναι ἐπὶ τοῦ πιθήκου τῆς παθογόνου δράσεως ἀναεροβίου στρεπτότριχος	282
ΠΕΤΖΕΤΑΚΗ, Μ. — Περὶ μιᾶς νέας μορφῆς χρονίας ἀδενίτιδος διαπυϊσκομένης καὶ ὀφειλομένης εἰς ἄγνωστον διηθητὸν ἰόν	373
ΠΛΑΚΙΔΟΥ, Σ. — Ὁ καινοφανὴς (Nova) ἀστὴρ τοῦ Ἡρακλέους	110
ΠΛΑΚΙΔΟΥ, Σ. — Φωτοηλεκτρικαὶ ἔρευναι ἐπὶ τῆς μεταβολῆς τῆς ἐντάσεως τοῦ λυκόφωτος συναρτήσῃ τοῦ βάθους τοῦ Ἡλίου	64
POLITIS, J. — Champignons nouveaux récoltés en Attique	265
ΡΑΛΛΗ, Κ. — Περὶ τῆς ποινῆς τῆς ἀπὸ τῆς μονῆς ἀποβολῆς	94
ΡΑΛΛΗ, Κ. — Περὶ τοῦ ἀξιώματος τῶν ἐπισκοπειανῶν.. .. .	408
ΡΑΛΛΗ, Κ. — Περὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας ἀπὸ τοῦ 15 αἰῶνος μέχρι τοῦ 19 αἰῶνος ὑπερμεσοῦντος.. .. .	11
ΡΑΛΛΗ, Κ. — Περὶ τοῦ ἀξιώματος τοῦ δευτερεύοντος τῶν πρεσβυτέρων	440
ΡΑΛΛΗ, Κ. — Περὶ τῆς καταργήσεως τῶν πατριαρχικῶν ἐξαρχιῶν	470
ROUSSOPOULOS, A. — Über die Beweglichkeit der Polyeder. Das statische Analogon	157
ROMAÏDÈS, J. — Sur la constitution et les dimensions de l'électron	164
ROMAÏDÈS, J. — Sur la relativité du phénomène de la charge électronique	194
REINARTZ, F. — Zur Pharmakologie des Camphers und seiner Verwandten.. .. .	323
ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ, Ν. — Περὶ ἑνὸς γενικοῦ τύπου τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως καὶ ἐφαρμογῆς αὐτοῦ εἰς τὸν νόμον 6298 τῆς ἐλληνικῆς κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως	399
SANTO RINI, P. — Sur l'utilisation du Résonateur à Quartz Lumineux pour l'enregistrement photométrique de mouvements décelés par le procédé	

absorbmicrométrique	410
ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ, ΕΛΛΗΣ. — Πειραματικά ἔρευνα ἐπὶ τοῦ μηχανισμοῦ τῆς ὑπογλυκαιμίας κατόπιν ἐνέσεων μεγάλων δόσεων σταφυλοσακχάρου	136
SIDERIS, C. P.— The assimilation of nitrates by higher plants	273
ΤΖΟΥΜΕΡΚΑ, Κ. — Περὶ ἀνιχνεύσεως ἐλευθέρου χλωρίου ἐν μίγματι μεθ' ὑποχλωριωδῶν ἀλάτων	102
ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ, J. — Die Erosions- und Spaltentheorie und ihre Beziehungen zur Geomorphologie	417
ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ, J. — Tektonische und paläogeographische Untersuchungen der nachtertiären Schichten Attikas.. . . .	447
ΤΣΑΤΣΑ, Γ. — 'Ογκομετρικὸς προσδιορισμὸς διχρωμικῶν ἀλκαλίων	235
ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ. — Περὶ τῶν ἐν Ἀθήναις ναῶν τῆς Κυράς..	19
CHRISTOMANOS, A.— Über die alkoholytische Eiweisspaltung, Kasein-Gelatine..	200

3. — ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΜΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΜΕΝΑΙ

ΑΜΑΝΤΟΥ, Κ.—Καποδίστριας καὶ Κοραῆς	469
ΖΕΠΟΥ, Π. — Συνταγμάτιον νομικὸν Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντη Βοεβόδα	206
ΜΠΑΛΑΝΟΥ, Δ.—'Ανέκδοτοι ἐπιστολαὶ Κ. Οἰκονόμου τοῦ ἐξ Οἰκονόμων.. . . .	440
ΟΡΑΛΑΝΔΟΥ, ΑΝΔΣΤ.— Περὶ τῶν εὐρημάτων τοῦ σπηλαίου τῆς Πιτσᾶς.. . . .	154
ΠΟΛΙΤΟΥ, Ι. Χ.— Περὶ τῆς μυκητολογικῆς χλωρίδος τῆς Ἀττικῆς	248
ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ, Γ.—Βωμὸς ἐπὶ τοῦ ὄρους Ἀγριελίκι ἐν Μαραθῶνι	360
ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ, Γ.— Βωμὸς ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Ἀγριελίκι ἐν Μαραθῶνι	265
ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ, Γ. — Τὸ Ὑδραγωγεῖον τοῦ Ἡρακλείου.. . . .	303
ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ, Γ.—'Η Ἀκρόπολις τῆς Οἰνός	440
ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ, Γ.—Τὸ μεταξὺ Αὐλώνας καὶ Οἰνός ὑποστατικὸν τοῦ Ἡρώδου Ἀττικοῦ εἰς τὸν Μαραθῶνα.. . . .	470
WILHELM, A.— Über einige Beschlüsse der Athener	249

4. — ΠΙΝΑΚΕΣ ΕΚΤΟΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΒΟΣΥΝΙΩΤΗ, Ι. Χ.—'Επὶ τῆς ἐκμεταλλεύσεως ἐγκαταστάσεως παραγωγῆς καὶ διανομῆς ἀεριώφωτος ἐν Θεσσαλονίκῃ	390
ΔΟΝΤΑ, ΣΠ. ΚΑΙ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ, Μ.—'Η ἑναρξίς τῆς διαρρυθμιστικῆς λειτουργίας τῆς θερμότητος ἐπὶ τοῦ κυνὸς Πίνακες I καὶ II	372
ΖΕΓΓΕΛΗ, Κ.—Κωνσταντῖνος Κτενᾶς	(27)

β.—ΕΥΡΕΤΗΡΙΟΝ ΚΑΘ' ΥΛΗΝ

ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΜΕΝΑΙ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΙΣ, ΚΑΙ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ

Ἀμπελογραφία.

ΛΟΓΟΘΕΤΟΥ, Β.—Ἡ Ἀγριοσουλτανίνα ὡς σταφυλὴ ἐξαγωγῆς 428

Ἀναλυτικὴ Χημεία.

ΔΑΛΑΜΑ, Κ. ΚΑΙ ΣΤΑΘΗ, Ε.—Νέα μέθοδος παρασκευῆς κολλοειδοῦς χρυσοῦ καὶ ἀνιχνεύ-
σεως αὐτοῦ εἰς ἐξόχως ἐλάχιστα ποσά 106

THOMIS, G.—Sur le dosage du monométhyl- et dimethylarsinate de sodium par
acidimétrie 130

THOMIS, G. N.—Titration des alcaloïdes sans test de comparaison. Dosage exact
de la Quinine 231

THOMIS, G. N.—Dosage gravimétrique de la diéthylènediamine.. .. . 319

ΤΣΑΤΣΑ, Γ.—Ὅγκομετρικὸς προσδιορισμὸς διχρωμικῶν ἀλκαλίων 235

Ἀνόργανος Χημεία.

ΚΑΒΒΑΣΙΑΔΟΥ, Κ.—Κατάστασις χημικῆς ἰσορροπίας μεταξὺ τῶν ἰόντων τοῦ μονατο-
μικοῦ χαλκοῦ καὶ διατομικοῦ χαλκοῦ παρουσίᾳ μεταλλικοῦ χαλκοῦ 391

Ἀρχαιολογία.

ZIEBARTH, ERICH.—Ἀμαρύσιον 217

Ἀστρονομία.

KOTSAKIS, D. M.—Observations de la comète Johnson (1935a).. .. . 135

ΠΛΑΚΙΔΟΥ, Σ.—Ὁ καινοφανὴς (Nova) ἀστὴρ τοῦ Ἡρακλέους 110

Ἀστροφυσικὴ.

ΠΛΑΚΙΔΟΥ, Σ.—Φωτοηλεκτρικαὶ ἔρευναι ἐπὶ τῆς μεταβολῆς τῆς ἐντάσεως τοῦ λυκόφωτος
συναρτήσκει τοῦ βάθους τοῦ Ἡλίου 64

Βιογραφίαι.

ΖΕΓΓΕΛΗ, Κ.—Κωνσταντίνος Κτενᾶς (27)

ΜΠΑΛΛΗ, Γ.—Κωνσταντίνος Δ. Ρακτιβάν.. .. . (76)

ΣΕΦΕΡΙΑΔΟΥ, ΣΤΥΛ.—'Ανδρέας Μ. 'Ανδρεάδης (71)

Βιολογία.

ΛΙΒΙΕΡΑΤΟΥ, Σ. ΒΑΛΛΙΑΝΟΥ, Μ. ΔΕΡΒΕΝΑΓΑ, Α.—Περὶ τῆς τελείας διακοπῆς τῆς
ἀρτηριακῆς κυκλοφορίας τοῦ ἥπατος τοῦ κυνός.. .. . 16

Βιολογικὴ Χημεία.

VLASSOPOULOS, VL.—Beziehungen zwischen der chemischen Konstitution und
physiologischen Wirkung von verschiedenen organischen Verbindungen. 32

VLASSOPOULOS, V.—Theorie zur Erklärung des Wesens der sterischen Hinderung
bei biologischen Reaktionen von verschiedenen Verbindungen, die eine
bestimmte chemische Konstitution haben 139

CHRISTOMANOS, A.—Über die alkohololytische Eiweisspaltung, Kasein-Gelatine.. 200

Βοτανική.

DIANNÉLIDIS, T.—Algues marines du golfe de Pagassai 249

POLITIS, J.—Champignons nouveaux récoltés en Attique 265

SIDERIS, C. P.—The assimilation of nitrates by higher plants 273

Βρωματοχημεία.

ΚΑΛΟΓΕΡΕΑ, Σ. ΚΑΙ ΚΟΤΣΩΝΗ, Σ.—Πειράματα διατηρήσεως νοπῶν σταφυλῶν καὶ λοι-
πῶν ὀπωρῶν καὶ λαχανικῶν ἐντὸς ἀτμοσφαίρας CO₂ καὶ λοιπῶν ἀδρανῶν ἀερίων 312

Γεωλογία.

TRIKKALINOS, J.—Tektonische und paläogeographische Untersuchungen der
nachtertiären Schichten Attikas.. .. . 447

Γεωμετρία.

KOKOTSAKIS, J. A.—Über die Beweglichkeit der Polyeder 338

LEBESGUE, H.—Détermination de toutes les surfaces réglées applicables sur
le plan.. .. . 303

MITRINOVITCH, D.—Remarques sur les lignes asymptotiques et sur les lignes
de courbure 480

ROUSSOPOULOS, A.—Über die Beweglichkeit der Polyeder. Das statische Analogon 157

Γεωπονία.

ΚΑΛΟΓΕΡΕΑ, Σ. ΚΑΙ ΚΟΤΣΩΝΗ, Σ.—'Επὶ τῆς τυποποιήσεως τῶν ἐλληνικῶν ἐπιτραπε-
ζίων σταφυλῶν 293

ΛΥΧΝΟΥ, Ν.—Σχετικὴ ἀντοχὴ ποικιλιῶν τινῶν ἐλαίας εἰς τὰς προσβολὰς τοῦ δάκου.. 462

ΝΕΥΡΟΣ, Κ. Ι. καὶ ΖΑΡΚΑΔΑΣ, Δ.—'Αποτελέσματα τριετῶν πειραμάτων λιπάνσεως
βάμβακος 238

ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ, Σ. Α.—'Η θερινὴ σπορὰ καὶ ἡ χειμερινὴ παραγωγή σακχαροτεύτων ἐν
'Ελλάδι.. .. . 243

Γεωργία.

ΝΕΥΡΟΥ, Κ.—Ἀποτελέσματα σκαλιστικῆς καλλιιεργείας σίτου ἐν Ἑλλάδι.. .. 476

Γλωσσολογία.

ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, Α.—Περὶ τοῦ παρατατικοῦ εἰς -οῦσα 154

Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχαιολογία.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ.—Περὶ τῶν ἐν Ἀθήναις ναῶν τῆς Κυράς.. 19

Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία.

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ.—Ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ ἑλληνικὴ Παιδεία
κατὰ τοὺς μετὰ τὴν ᾠλῶσιν χρόνους (32)

ΚΟΝΙΔΑΡΗ, Γ.—Πότε προήχθησαν αἱ Ἀθῆναι εἰς Μητρόπολιν 285

ΓΕΔΕΩΝ, ΕΜ.—Ἱεραὶ συνήθειαι ναῶν Κωνσταντινουπόλεως 473

Ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον.

ΡΑΛΛΗ, Κ.—Περὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας ἀπὸ τοῦ 13' αἰῶνος μέχρι
τοῦ 19' αἰῶνος ὑπερμεσοῦντος.. .. 11

ΡΑΛΛΗ, Κ.—Περὶ τῆς ποιότητος τῆς ἀπὸ τῆς μονῆς ἀποβολῆς 94

ΡΑΛΛΗ, Κ.—Περὶ τοῦ ἀξιώματος τῶν ἐπισκοπειανῶν.. .. 408

ΡΑΛΛΗ, Κ.—Περὶ τοῦ ἀξιώματος τοῦ δευτερευόντος τῶν πρεσβυτέρων 440

ΡΑΛΛΗ, Κ.—Περὶ τῆς καταργήσεως τῶν πατριαρχικῶν ἐξαρχιῶν 470

Ἐφηρμοσμένη Φυσικὴ.

SANTO RINI, P.—Sur l'utilisation du Résonateur à Quartz Lumineux pour l'enregistrement photométrique de mouvements décelés par le procédé absorbomicrométrique.. .. 410

Ἐφηρμοσμένη Χημεία Τροφίμων.

ΖΑΓΑΝΙΑΡΗ, Ι.—Περὶ τῆς ποιότητος τῆς γλουτένης τοῦ σίτου 424

Ζωολογία.

PANDAZIS, G.—Les effets de la salinité de l'eau sur les larves des Culicines.. .. 348

Ἱατρικὴ.

ΠΕΤΖΕΤΑΚΗ, Μ. Δ.—Πειραματικαὶ ἔρευναι ἐπὶ τοῦ πιθήκου τῆς παθογόνου δράσεως
ἀναεροβίου στρεπτότριχος 282

Ἱστορία.

ΑΜΑΝΤΟΥ, Κ.—Σουλτανικὸς προνομιακὸς ὀρισμός 44

Κτηνιατρικὴ.

ΔΕΜΠΟΝΕΡΑ, Γ.—Ἐπὶ μιᾷ νόσου τῶν αἰγῶν ὀφειλομένης εἰς ἰὸν διηθητόν, καλλιιεργή-
σιμον καὶ ὄρατόν 343

Κρυσταλλογραφία.

- ΚΟΚΚΟΡΟΥ, Π.—Σχετική συχνότης ἐμφανίσεως τῶν δύο ἐναντιοστρόφων μορφῶν τοῦ χαλαζίου ἐντὸς γρανιτικοῦ κοιτάσματος 58

Μαθηματικά Ἀσφαλιστικά.

- ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ, Ν.—Περὶ ἐνὸς γενικοῦ τύπου τῆς κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως καὶ ἐφαρμογῆς αὐτοῦ εἰς τὸν νόμον 6298 τῆς ἐλληνικῆς κοινωνικῆς ἀσφαλίσεως 399

Μαθηματικὴ Φυσική.

- ROMAÏDÈS, J.—Sur la constitution et les dimensions de l'électron 164
ROMAÏDÈS, J.—Sur la relativité du phénomène de la charge électronique 194

Μετεωρολογία.

- ΚΥΡΙΑΖΟΠΟΥΛΟΥ, Β. Δ.—Ποσοτικαὶ μετρήσεις τῆς δρόσου ἐν Ἀθήναις 225
ΛΕΙΒΑΘΗΝΟΥ, Α. Ν.—Ἐπὶ τῶν αἰτίων μεγάλης ὕγρασίας καὶ ξηρασίας ἐν Ἑλλάδι 254

Μικροβιολογία.

- ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΟΥ, ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ.—Ἐπίδρασις τοῦ Βακτηριοφάγου ἐπὶ τινων καλλιεργειῶν βακτηριδίων Shiga ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Αἰγύπτου 81
ΠΑΠΑΔΑΚΗ, Α.—Τὰ παράσιτα τῆς ἐλονοσίας τῶν πτηνῶν καὶ ἡ συχνότης αὐτῶν εἰς πτηνὰ τῆς βορείας Ἑλλάδος 432
ΠΑΠΑΔΑΚΗ, Α.—Ἡ κηλίδωσις τῆς κεφαλῆς τῶν προνυμφῶν τῶν ἀνωφελῶν, κορυνηφόρου καὶ σακχαροβίου καὶ ἡ διαγνωστικὴ ἀξία αὐτῆς 457

Ὄργανικὴ Χημεία.

- ΜΗΛΙΩΤΗ, Ι.—Ἐπὶ τῆς παρασκευῆς αἰθερουρεθανῶν τινων 445

Ὄφθαλμολογία.

- ΚΟΣΜΕΤΑΤΟΣ, Γ.—Περὶ τοῦ συγγενοῦς βουφθάλμου 212
ΚΟΣΜΕΤΑΤΟΥ, Γ.—Περὶ τῆς ἐγχειρήσεως τῆς ἀποκολλήσεως τοῦ ἀμφιβληστροειδοῦς κατὰ τὴν μέθοδον Gonin 442

Παθολογία.

- ΚΙΣΘΗΝΙΟΥ, Ν. ΚΑΙ ΜΕΝΕΓΑΚΗ, Ι.—Ἐπὶ τῆς παθογενείας τοῦ ὀξέος οἰδήματος τοῦ πνεύμονος. Κλινικαὶ καὶ πειραματικαὶ παρατηρήσεις 170
ΠΕΤΖΕΤΑΚΗ, Μ.—Περὶ μιᾶς νέας μορφῆς χρονίας ἀδενίτιδος διαπυϊσκομένης καὶ ὀφειλομένης εἰς ἄγνωστον διηθητὸν ἰόν 373

Πολιτικὴ Ἱστορία.

- ΜΑΖΑΡΑΚΗ, ΑΔ.—Ἡ σύγχρονος στρατιωτικὴ κατάστασις τῆς Εὐρώπης 23

Τεχνικὴ Οἰκονομία.

- ΒΟΣΥΝΙΩΤΗ, Χ.—Ἐπὶ τῆς ἐκμεταλλεύσεως ἐγκαταστάσεως παραγωγῆς καὶ διανομῆς ἀεριοφωτος ἐν Θεσσαλονίκῃ 378

Φαρμακολογία.

- REINARTZ, F.—Zur Pharmakologie des Camphers und seiner Verwandten.. .. 323
 ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ, ΕΛΛΗΣ.—Πειραματικά ἔρευναι ἐπὶ τοῦ μηχανισμοῦ τῆς ὑπογλυκαιμίας
 κατόπιν ἐνέσεων μεγάλων δόσεων σταφυλοσακχάρου 136

Φυσιολογία.

- ΔΟΝΤΑ, ΣΠ.—Ὁ οἶνος κατὰ τοῦ ἀλκοολισμοῦ 115
 ΔΟΝΤΑ, Σ. ΚΑΙ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ, Μ.—Ἡ ἔναρξις τῆς διαρρυθμιστικῆς λειτουργίας
 τῆς θερμότητος ἐπὶ τοῦ κυνός.. .. . 360
 ΜΑΛΑΣΠΙΝΑ, ΕΛΛΗΣ.—Περὶ τοῦ χρόνου τῆς ἐνάργεως τῆς γενετηρίου ζωῆς ἐπὶ τῶν
 Ἑλληνίδων 70

Φυσικὴ Γεωγραφία.

- ΤΡΙΚΚΑΛΙΝΟΣ, J.—Die Erosions- und Spaltentheorie und ihre Beziehungen zur
 Geomorphologie 417

Φυσικοχημεία.

- ZENGHÉLIS, C. et EVANGÉLIDIS, K.—Actions des effluves sur un mélange de
 bioxyde d'azote et d'hydrogène. Production d'ammoniaque 208

Χημεία.

- ΜΗΛΙΩΤΗΣ, I. A.—Ἐρευναι ἐπὶ τῆς ἐπιδράσεως βρωμίου καὶ αἰθυλικοῦ νατρίου ἐπὶ
 τῶν ἀμιδестέρων 190
 ΤΖΟΥΜΕΡΚΑ, Κ.—Περὶ ἀνιχνεύσεως ἐλευθέρου χλωρίου ἐν μίγματι μεθ' ὑποχλωριωδῶν
 ἀλάτων 102

Χριστιανικὴ Ἀρχαιολογία.

- ΟΡΑΝΔΟΥ, ΑΝ.—Ἡ «Βασιλική» τῶν Κεγχρεῶν 55

Ψυχιατρική.

- ΚΑΤΣΑΡΑ, ΜΙΧΑΗΛ.—Μελέτη περὶ τῆς ἄρσεως τῆς μεταξὺ τῆς διανοίας καὶ τῆς ἠθικῆς
 συνειδήσεως ἀνισορροπίας (81)
 CATSARAS, M.—Recherches cliniques sur le traitement de la psychasthénie 180

ΠΡΑΚΤΙΚΑ, ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΙ ΚΑΙ ΛΟΙΠΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

A. ΠΡΑΚΤΙΚΑ

Τιμή τοῦ 1ου τόμου (1926, Σελ. 323) Δρχ. 75	Τιμή τοῦ 5ου τόμου (1930, Σελ. 621) Δρχ. 200
Τιμή τοῦ 2ου τόμου (1927, Σελ. 572) » 100	Τιμή τοῦ 6ου τόμου (1931, Σελ. 655) » 300
Τιμή τοῦ 3ου τόμου (1928, Σελ. 809) » 100	Τιμή τοῦ 7ου τόμου (1932, Σελ. 574) » 300
Τιμή τοῦ 4ου τόμου (1929, Σελ. 792) » 150	Τιμή τοῦ 8ου τόμου (1933, Σελ. 615) » 300
Τιμή τοῦ 9ου τόμου (1934, Σελ. 508) Δρχ. 300	
Τιμή Ἐξωτερικοῦ ἑκάστου τόμου \$ 5	
Τιμή τοῦ 10ου τόμου, 1935 (ὑπὸ ἐκτύπωσιν) Δρχ. 300	

B. ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑΙ

Τόμος πρῶτος Δρχ. 425	
Δ. ΑΙΓΙΝΗΤΟΥ. Τὸ πρόβλημα τῆς παλιρροίας τοῦ Εὐρίπου (Σελ. 128). — ΘΕΜ. Γ. ΣΚΛΑΒΟΥΝΟΥ. Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστοβιολογίαν τοῦ Μολυσματικοῦ Μαλακίου (Τερμίνθου) (Σελ. 27, μετὰ δύο πινάκων). — ΒΑΣ. Α. ΜΥΣΤΑΚΙΔΟΥ. Δύο Ἑλληνες, Κωνσταντίνος Ἀστέλλα καὶ [Εμ]μανουὴλ Μουζίκιος ἐν Τυβίγγῃ κατ' Αὐγουστον τοῦ 1586 (Σελ. 16). — Γ. ΑΠΟΣΤΟΛΑΚΗ. Τὰ καταφυτικά πεδία τῶν μασητηρίων μυῶν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῶν θηλαστικῶν (Σελ. 24 μετὰ τριῶν πινάκων). — ΙΩ. ΚΑΛΙΤΣΟΥΝΑΚΙ. Ἡ ἐξ ἀθηναϊκοῦ Κώδικος παραλλαγή «Περὶ Ξενιτείας» ποιήματος (Σελ. 32 μετὰ δύο πινάκων). — CONST. Α. ΚΤΕΝΑΣ. Le groupe d'îles de Santorin. Contribution à l'étude des laves tertiaires et quaternaires de la mer Égée. Premier fascicule.	
Τόμος δεύτερος Δρχ. 360	
ΓΕΩΡΓ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΥ. Περὶ τῆς συζυγικῆς κοινοκτημοσύνης (Σελ. 92). — MAX K. MITZOURULOS. Beiträge zur Cephalopodenfauna des Oberen Lias der Alta Brianza (Σελ. 136). — ΙΩ. Χ. ΠΟΛΙΤΟΥ. Περὶ τῆς θαλασσίας χλωρίδος τῆς νήσου Κρήτης (Σελ. 30).	
Τόμος τρίτος ὑπὸ ἐκτύπωσιν	
ΙΩ. Χ. ΠΟΛΙΤΟΥ. Περὶ τῆς θαλασσίας χλωρίδος τῆς Ἀττικῆς (Σελ. 44). — ΕΜ. ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ. Ἡ Φαρμακευτικὴ εἰς τὴν Ζάκυνθον καὶ τὴν Ἐπτάνησον ἐπὶ Ἐνετοκρατίας καὶ Ἀγγλικῆς προστασίας 1204-1797-1865 (Σελ. 32 μετὰ 3 πινάκων). — ΕΥ. ΜΠΡΙΚΑ. Ἐφαρμογαὶ τινες τῆς Νομογραφίας εἰς βιοχημικοὺς ὑπολογισμοὺς (Σελ. 12 μετὰ 3 πινάκων). —	

Γ. ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΛΕΞΙΚΟΝ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΗΣ

Τόμος πρῶτος (Α-ΑΜ) Α—ἀναστυλῶμα Δρχ. 1200, Ἐξωτερικοῦ £ 2.10

Δ. ΜΝΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

Τόμος πρώτος.	Δρχ. 1000
ΚΩΝΣΤ. ΑΜΑΝΤΟΥ. Σπυρίδ. Λάμπρου, Βραχέα Χρονικά (Σελ. 132).— ΣΠΥΡ. Μ. ΘΕΟΤΟΚΗ. Ἀποφάσεις Μείζονος Συμβουλίου Βενετίας (1255-1669) περὶ Κρήτης (Σελ. 302 μετὰ 2 πινάκων)	

Ε. ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΟΥ. Λαογραφικά Σύμμεικτα. Τόμος Γ' Δρχ. 100
--

Τὰ Πρακτικά καὶ αἱ Πραγματεῖαι τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν πωλοῦνται εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον
Κ. Ἐλευθερουδάκη, ἔνθα ἐγγράφονται καὶ συνδρομηταί.

Εἰς τὰς ἄνω τιμὰς προσθετέα τὰ ταχυδρομικά τέλη ἐν περιπτώσει ἀποστολῆς διὰ ταχυδρομείου.